

P O L S K A   A K A D E M I A   N A U K
ODDZIAŁ W LUBLINIE

BIULETYN INFORMACYJNY

10

Lublin 2005

Komitet Redakcyjny

Jan Gliński
Ryszard Walczak
Marek Rozmus
Radosław Dolecki

Adres Redakcji: Polska Akademia Nauk, Oddział w Lublinie
Pałac Czartoryskich, Pl. Litewski 2
20-080 Lublin, tel./fax (81) 441-30-00
e-mail: pan-ol@hektor.umcs.lublin.pl
<http://www.pan-ol.lublin.pl>

© Copyright Polska Akademia Nauk, Oddział w Lublinie, Lublin 2005

ISSN 1505-7445

Wyd.I. Nakład 300 egz.
Skład komputerowy: Polska Akademia Nauk, Oddział w Lublinie
Druk: Wydawnictwo POLIHYMNIA Sp.z o.o. Deszczowa 19, 20-832 Lublin

SPIS TREŚCI

SPRAWOZDANIE

Sprawozdanie Oddziału PAN w Lublinie za rok 2004	<i>Jan Gliński</i> <i>Ryszard Walczak</i>	5

PREZENTACJE

Mój naukowy życiorys	<i>Tadeusz Filipek</i>	25
Mój naukowy życiorys	<i>Kazimierz Główniak</i>	29

DZIAŁALNOŚĆ ODDZIAŁU NA RZECZ ERGIONU

Posiedzenie Prezydium lubelskiego Oddziału PAN w Lublinie i Zamościu	<i>Jan Gliński</i>	36
Lubelski Festiwal Nauki		39

KONTAKTY ODDZIAŁU Z ZAGRANICĄ

Dni Nauki Polskiej na Ukrainie	<i>Miroslawa Ołdakowska-Kuflowa</i> <i>Stefan Batruch</i> <i>Eugeniusz Krasowski</i> <i>Michał Łesiów</i>	40
Rok Nauki Rosyjskiej w Polsce		44

WYDARZENIA

Doktorzy <i>honoris causa</i> uczelni lubelskich:		
Zygmunt Pejsak (AR w Lublinie)	<i>Zbigniew J.H. Pomorski</i>	47
Józef Życiński (AR w Lublinie)	<i>Janusz Wiśniewski</i>	51
Andrzej B. Legocki (UMCS w Lublinie)	<i>Nikodem Grankowski</i>	57

KOMUNIKATY, REFERATY

Apel dyrektorów placówek PAN przeciw destrukcji nauki w państwie		61
Zagraniczne stacje naukowe Polskiej Akademii Nauk		63
Priorytetowe obszary badań naukowych finansowanych w ramach Europejskiego Obszaru Gospodarczego		65
EC Centre of Excellence „Agrophysics”	<i>Piotr Baranowski</i> <i>Grzegorz Józefaciuk</i>	66
Unie polityczne Polski z sąsiadami	<i>Jerzy Reder</i>	68
Relacja państwa i religii w prawodawstwie japońskim	<i>Antoni Kość</i>	82

Z DZIAŁALNOŚCI KOMISJI

Skład Komisji Oddziału PAN w Lublinie w kadencji 2003 – 2006		103
Konferencja <i>Różnorodność biologiczna środowisk wodnych Polski – stan i zmiany</i> (Janów Lubelski, 8-9.10.2004)	<i>Stanisław Radwan</i>	119

KSIĄŻKI

121

PRO MEMORIA

Ojciec Święty Jan Paweł II		130
Ziemowit Jacek Pietraś	<i>Pracownicy Zakładu Stosunków Międzynarodowych Wydziału Politologii UMCS w Lublinie</i>	132

KRONIKA ODDZIAŁU

134

SPRAWOZDANIE

Sprawozdanie Oddziału PAN w Lublinie za rok 2004**I. WSTĘP**

Według stanu w dniu 31.12.2004 r. Oddział skupiał 12 członków, w tym 4 członków rzeczywistych PAN.

W szesnastu Komisjach Oddziału działało 419 członków.

Na terenie objętym działalnością Oddziału znajdują się 3 jednostki organizacyjne PAN, które zatrudniały łącznie 108 osób, w tym 70 pracowników naukowo-badawczych, tj.:

- Instytut Agrofizyki im. B. Dobrzańskiego PAN w Lublinie (98 osób/ 62 prac. n-b),
- Stacja Badawcza Instytutu Ekologii PAN (6 osób / 4 prac. n-b),
- Pracownia Teorii Adsorpcji Instytutu Katalizy i Fizykochemii Powierzchni PAN w Krakowie (4 prac. n-b).

II. DZIAŁALNOŚĆ KIEROWNICTWA I CZŁONKÓW ODDZIAŁU

W roku sprawozdawczym odbyły się dwie sesje zwyczajne Zgromadzenia Ogólnego Członków Oddziału oraz trzy zebrania Prezydium Oddziału.

1. Zgromadzenia Ogólne Członków Oddziału

25 maja - 15. sesja zwyczajna Z.O. w siedzibie Oddziału:

- autoprezentacja drogi naukowej prof. Tadeusza Filipka – przewodniczącego Komitetu Gleboznawstwa i Chemii Rolnej PAN,
- autoprezentacja drogi naukowej prof. Kazimierza Główniaka - prorektora ds. nauki Akademii Medycznej w Lublinie,
- sprawozdanie prezesa Oddziału PAN w Lublinie prof. Jana Glińskiego z działalności Oddziału w 2003 roku oraz informacja o bieżącej działalności Oddziału wiceprezesa prof. Ryszarda Walczaka.

26 listopada - 16. sesja zwyczajna Z.O. w siedzibie Oddziału:

- sprawozdanie z działalności Oddziału po trzech kwartałach 2004 roku i realizacji zadań bieżących - prezes prof. Jan Gliński,
- zaopiniowanie kandydata na członka zagranicznego PAN w wyborach planowanych na 2005 rok - prof. W.E.H. Bluma z Austrii,
- informacja nt. Academia Europaea – prof. Mieczysław Sawczuk, przew. Komisji Prawniczej O.L. PAN,
- „Dualny charakter globalizacji gospodarki światowej: konkluzja na podstawie prac autorów” – referaty prof. Henryka Chołaja czł. koresp. PAN i prof. Franciszka Tomczaka czł. koresp. PAN.

2. Zebrania Prezydium

W roku sprawozdawczym odbyły się trzy posiedzenia Prezydium Oddziału:

16 marca

Posiedzenie miało miejsce w Instytucie Agrofizyki PAN w Lublinie, gdzie omawiano:

- sprawę posiedzenia Prezydium Oddziału PAN wspólnie z Władzami Polskiej Akademii Nauk 29 i 30 kwietnia br. w Lublinie i w Zamościu,
- uzupełnienie i zatwierdzenie składów oddziałowych Komisji,
- wydanie Biuletynu Informacyjnego 9/2004 Oddziału PAN w Lublinie.

29-30 kwietnia

Wspólne posiedzenie Prezydium Oddziału PAN z Władzami Akademii i Członkami Prezydium Polskiej Akademii Nauk:

- uroczyste posiedzenie z okazji otwarcia nowej siedziby Oddziału w Pałacu Czartoryskich. Zaprezentowanie Gościom Instytutu Agrofizyki im. B.Dobrzańskiego PAN w Lublinie,
- prezentacja działalności współczesnego zamojskiego ośrodka naukowego oraz zwiedzanie Zamościa z udziałem Prezydenta Miasta Zamościa Marcina Zamoyskiego.

4 listopada

Odbyło się w Jastrzębcu, gdzie:

- ustalono termin i porządek dzienny 16. Sesji Z. O. Członków Oddziału PAN w Lublinie,
- omówiono tematykę kolejnego 10. Biuletynu Oddziału,
- rozpatrzono i zaopiniowano pozytywnie wnioski o powołanie Komisji Architektury (XVII) Oddziału.

Prezes lub Członkowie Prezydium reprezentowali Oddział podczas:

nadania tytułów doktora honoris causa:

- 23.10.04 - Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie – prof. Andrzejowi B. Legockiemu – Prezesowi PAN oraz prof. Gunnarowi Öquistowi – Sekretarzowi Generalnemu Królewskiej Szwedzkiej Akademii Nauk z Umea University w Szwecji,
- 18.10.04 - Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego – przewodniczącemu Komisji Europejskiej prof. Romano Prodiemu,
- 4.10.04 - Akademii Rolniczej w Lublinie – J.E. Arcybiskupowi Lubelskiemu ks. prof. Józefowi Życińskiemu,
- 2.10.04 - Akademii Rolniczej w Lublinie – prof. Zygmuntowi Pejsakowi czł. koresp. PAN z Państwowego Instytutu Weterynaryjnego w Puławach.
- 24.09.04 - Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego – kompozytorowi prof. Henrykowi Mikołajowi Góreckiemu oraz reżyserowi prof. Krzysztofowi Zanussiemu,
- 26.05.04 - Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie – Williamowi Arthurowi Kirkowi, profesorowi nauk matematycznych z University of Iowa, USA,
- 13.05.04 - Politechniki Lubelskiej – prof. dr. hab. inż. Tadeuszowi Kaczorkowi, czł. rzecz. PAN z Politechniki Warszawskiej,
- 3.03.04 - Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie – prof. Erichowi Robensowi z Johannes Gutenberg Universitat w Mainz, Niemcy oraz sędziemu Johnowi McClellanowi Marshallowi z 14. Sądu Okręgowego Hrabstwa Dallas, USA;

27.01.04 - posiedzenia Kapituły Nagrody Gospodarczej Wojewody Lubelskiego, działającej pod przewodnictwem prof. Jana Glińskiego;

17-18.02.04 - międzynarodowego colloquium w ramach obchodów upamiętniających 60. rocznicę śmierci błogosławionego ks. Emiliana Kowcza pt. „Granice Europy”, zorganizowanego m.in. przez Komisję Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych Oddziału PAN w Lublinie;

24.02.04 - konferencji na temat oczyszczania Zalewu Zemborzyckiego, zorganizowanej przez Urząd Miasta, Miejski Inspektorat Ochrony Środowiska i Akademię Rolniczą w Lublinie;

25.02.04 - uroczystości wręczenia Nagród Gospodarczych Wojewody Lubelskiego;

26.02.04 - inauguracji obchodów 60-lecia Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie;

- 30.03.04 - jedenastego sympozjum „Przestrzeń we współczesnej nauce”, organizowanego przez Polską Akademię Nauk Oddział w Lublinie, Lubelskie Towarzystwo Naukowe oraz Zakład Biochemii UMCS w Lublinie;
- 5.04.04 - środowiskowego Kolegium Rektorów Szkół Wyższych Lublina;
- 15-16.04.04 - międzynarodowej konferencji „Bonitacja i klasyfikacja gleb Polski w świetle integracji z Unią Europejską”, współorganizowanej m.in. przez Oddział PAN w Lublinie;
- 3.05.04 - uroczystego spotkania z okazji Obchodów 213. rocznicy uchwalenia Konstytucji 3-maja na zaproszenie Wojewody Lubelskiego;
- 27-28.05.04 - Wojewódzkich Obchodów Światowego Dnia Ochrony Środowiska w Instytucie Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) w Puławach;
- 16-18.06.04 - międzynarodowej konferencji nt. „Środowisko naturalne Polesia - stan obecny i zmiany”, która miała miejsce w Brześciu na Białorusi;
- 25-30.07.04 - wizyty w Uniwersytecie Hohenheim w Sztuttgarcie (Niemcy), w ramach działalności Centrum Doskonałości UE „AGROPHYSICS”;
- 4-12.09.04 - międzynarodowej konferencji EUROSOIL w Albert-Ludwigs-Universität we Freiburgu (Niemcy), w ramach działalności Centrum Doskonałości UE „AGROPHYSICS”;
- 18-24.09.04 - Lubelskiego Festiwalu Nauki, współorganizowanego przez lubelskie uczelnie i instytuty naukowe;
- 29.09.04 - Jubileuszu 60-lecia Wydziału Rolniczego Akademii Rolniczej w Lublinie;
- 2.10.04 - Jubileuszu 60-lecia Wydziału Medycyny Weterynaryjnej Akademii Rolniczej w Lublinie;
- 8-9.10.04 - krajowej konferencji „Różnorodność biologiczna środowisk wodnych Polski - stan i zmiany” w Janowie Lubelskim. Organizatorami konferencji były Polska Akademia Nauk Oddział w Lublinie, Polskie Towarzystwo Hydrobiologiczne oraz Katedra Hydrobiologii i Ichtiobiologii i Katedra Ekologii Ogólnej Akademii Rolniczej w Lublinie;
- 26-29.10.04 - wizyty, w ramach prac Centrum Doskonałości UE „AGROPHYSICS”, w Katedrze Fizyki Uniwersytetu Rolniczego w Nitrze i Instytucie Hydrologii SAN w Bratysławie (Słowacja) oraz podczas warsztatów UE nt. „Harmonijne gospodarowanie europejskimi zasobami glebowymi. Agenda badawcza dla ochrony gleb”. w Uniwersytecie Zasobów Naturalnych i Nauk Stosowanych o Życiu (BOKU) w Wiedniu (Austria);
- 9-16.12.04 - Pobytu w Instytucie Zasobów Naturalnych i Agrobiologii w Sewilli (Hiszpania).

Nominacje, wyróżnienia, odznaczenia i medale

Prof. T. Brandyk:

- Wiceprzewodniczący Międzynarodowego Stowarzyszenia Torfowego (IPS) (od 2004 r.).

Prof. J. Gliński:

- Złota Odznaka 50-lecia Wydziału Mechanicznego Politechniki Lubelskiej;
- Przewodniczący Kapituły Nagrody Gospodarczej Wojewody Lubelskiego;
- Przewodniczący Rady Fundacji „Polska Akademia Nauk – Oddział Lublin – Nauka i Rozwój Lubelszczyzny”;
- wybór (jako jedyne go przedstawiciela z Polski) na honorowego członka Międzynarodowej Unii Towarzystw Gleboznawczych (IUSS).

Prof. J. Kisyński:

- Przewodniczący Komitetu Matematyki PAN.

Prof. S. Nawrocki:

- Przewodniczący Komitetu Agrofizyki PAN;
- Przewodniczący Komisji Rolnictwa O.L.PAN.

Prof. J. Nowicki:

- Nagroda Zespołowa II° Rektora UWM w Olsztynie za działalność naukową.

Prof. Z. Pejsak:

- Doktorat honoris causa nadany przez senat Akademii Rolniczej w Lublinie;
- Wiceprezes Polskiego Towarzystwa Nauk Weterynaryjnych.

Prof. T. Trojanowski:

- Przewodniczący Komitetu Nauk Neurologicznych PAN;
- Przewodniczący Komisji Nauk Medycznych O.L.PAN;
- w styczniu roku 2005 prof. Trojanowski został uhonorowany odznaczeniem Pro Societate Scientiarum et Litterarum Lublinensi Merito 2004, przyznany przez Lubelskie Towarzystwo Naukowe;
- Tytuł Honorowego Prezydenta Polskiego Towarzystwa Neurochirurgów;
- Medal Zasłużony dla Polskiego Towarzystwa Neurochirurgów,
- Jubileuszowy Medal im. A. Kunickiego Tow. Lekarskiego Krakowskiego, Tow. Lekarskiego Warszawskiego i Oddziału Krakowskiego Pol. Tow. Neurochirurgów;
- Medal Prezydenta Miasta Lublina 2004;

- Certification of appreciation for outstanding lecture- Academia Eurasiana Neurochirurgica, Nara, Japonia;
- wybór na:
  - przewodniczącego Joint Residency Advisory Accreditation Committee Europejskiego Zrzeszenia Towarzystw Neurochirurgicznych (EANS) oraz członka Nominating Committee EANS,
  - eksperta projektu Forsight w polu badawczym Zdrowie i Życie (KBN UE),
  - członka Rady Naukowej Ministra Zdrowia.

Prof. M. Truszczyński:

- uzyskanie godności członka honorowego Komitetu Mikrobiologii PAN;
- uzyskanie godności członka honorowego Polskiego Towarzystwa Nauk Weterynaryjnych.

Prof. R. Walczak:

- Złota Odznaka 50-lecia Wydziału Mechanicznego Politechniki Lubelskiej;
- wybór na wiceprezesa Zarządu Głównego Pol. Tow. Agrofizycznego;
- Członek Zarządu Oddziału Lubelskiego Pol. Tow. Fizycznego;
- Członek Komitetu Programowego VIII Pikniku naukowego Radia Bis;
- Przewodniczący Komisji Fizyki Gleby przy Zarządzie Głównym Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego;
- Powołanie na audytora Instytutów Słowackiej Akademii Nauk.

3. Integryjne posiedzenia naukowe

15.01.04 - W siedzibie Oddziału odbyło się posiedzenie Rady Fundacji O.L. PAN „Nauka i Rozwój Lubelszczyzny”. W trakcie posiedzenia podsumowano działania Fundacji i omawiano zagadnienia dotyczące jej bieżącej działalności.

16.02.04 - Posiedzenie oddziałowej Komisji XIII Nauk Medycznych, podczas którego członek Komisji prof. Anna Dmoszyńska z AM w Lublinie wygłosiła referat nt. „Hematologia w XXI wieku”.

26.02.04 - Posiedzenie Komisji XIV Prawniczej O.L. PAN. W trakcie posiedzenia referat nt. „Konstytucyjne modele stosunków Państwo Kościół w Europie” wygłosił ks. prof. Józef Krukowski z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego.

- 8.03.04 - Seminarium naukowe zorganizowane przez Wydział Mechaniczny Politechniki Lubelskiej oraz Komisję II Podstaw i Zastosowań Fizyki i Chemii w Technice i Rolnictwie O.L. PAN, na którym prof. dr hab. Miłosz Wnuk z Uniwersytetu Wisconsin, USA wygłosił referat nt.: „Teleologiczne podejście do nauczania w zakresie nauk ścisłych”.
- 18.05.04 - Komisja III Biotechnologii Oddziału PAN w Lublinie, Polskie Towarzystwo Genetyczne oraz Polskie Towarzystwo Biochemiczne były organizatorami wykładu pt. „Wybrane elementy odpowiedzi rośliny na stresy”, który wygłosił prof. dr hab. Jacek Hennig z Instytutu Biochemii i Biofizyki PAN w Warszawie.
- 4.06.04 - Posiedzenie Komisji I Chemii Plazmy Niskotemperaturowej O.L. PAN z udziałem zagranicznego członka Komisji, profesor Satiko Okazaki z Sophia University w Japonii. Podczas zebrania Prezes Oddziału wręczył nominacje członkom Komisji.
- 8.06.04 - Inauguracyjne posiedzenie Komisji XVI Politologii i Stosunków Międzynarodowych Oddziału PAN w Lublinie. Program zebrania obejmował wystąpienie Prezesa Oddziału nt. działalności Komisji działających przy lubelskim Oddziale PAN oraz wręczenie nominacji na Członków Komisji, a także omówienie planu działalności Komisji w bieżącym roku.
- 8.06.04 - Zebranie Komisji XIV Prawniczej O.L. PAN. W trakcie zebrania prof. dr hab. Marek Kuryłowicz wygłosił wykład nt. „Tradycja i współczesność prawa rzymskiego”, zaś Prezes Oddziału prof. Jan Gliński wręczył zebranim nominacje na członków Komisji oraz najnowsze publikacje Oddziału.
- 24.06.04 - Zebranie Komisji II Podstaw i Zastosowań Fizyki i Chemii w Technice i Rolnictwie O.L. PAN. Referat nt. „Habilitacja jako etap w rozwoju naukowym” wygłosił prof. dr hab. Wiesław Leszek z Politechniki Poznańskiej. Odbyło się wręczenie powołań dla członków Komisji. Następnie dr inż. Dariusz Mazurkiewicz przedstawił Regulamin konkursu *Fundacji O.L. PAN Nauka i Rozwój Lubelszczyzny* o nagrodę za najlepszą pracę magisterską i doktorską o charakterze aplikacyjnym.
- 30.09.04 - Posiedzenie Komisji XIV Prawniczej O.L. PAN, na którym członek Komisji dr hab. Jerzy Reder, prof. KUL wygłosił wykład nt. „Unie polityczne Polski z sąsiadami”.
- 5.11.04 - Komisja III Biotechnologii O.L. PAN, PTG, PTM, PTB Oddziały w Lublinie były organizatorami spotkania z dr. Władysławem Polcynem z Zakładu Fizjologii Roślin Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, na którym wygłosił on wykład zatytułowany: „Do czego służy rizobiom denitryfikacja”.
- 23.11.04 - W siedzibie Oddziału PAN w Lublinie odbyło się posiedzenie Komisji XIV Prawniczej Oddziału PAN w Lublinie, podczas którego ks. prof. dr hab. Antoni Kość wygłosił wykład nt. „Relacje państwa i religii w prawodawstwie japońskim”.

26.11.04 - Podczas posiedzenia Komisji III Biotechnologii Oddziału PAN w Lublinie referat nt. „Formowanie biofilmu przez bakterie *Bacillus subtilis*” wygłosił dr Michał Obuchowski z Zakładu Biotechnologii Medycznej Akademii Medycznej w Gdańsku.

29.11.04 - Komisja Biotechnologii O.L. PAN, PTG, PTM, PTB Oddziału w Lublinie były organizatorami spotkania, podczas którego dr Nicolas Fraysse z University of Bielefeld (Niemcy) wygłosił wykład zatytułowany: „Structural characterization of *Sinorhizobium meliloti* 1021 capsular polysaccharide (CPS) and lipopolysaccharide (LPS)”.

4. Współdziałanie ze szkolnictwem wyższym, władzami miasta i województwa

realizowano poprzez:

- inspirowanie i organizowanie współpracy przedstawicieli środowiska naukowego w ramach prac 17 Komisji Oddziału PAN w Lublinie, skupiających ponad 400 naukowców głównie z uczelni lubelskich,
- wspólne organizowanie konferencji i posiedzeń naukowych,
- w ramach Oddziału działała „Fundacja Oddziału PAN w Lublinie - Nauka i Rozwój Lubelszczyzny”, która m.in. ogłosiła w bieżącym roku po raz pierwszy konkurs na najlepszą pracę magisterską i doktorską uczelni lubelskich,
- udział Prezesa Oddziału w posiedzeniach Kolegium Rektorów Wyższych Uczelni Lubelskich,
- uczestnictwo w pracach zmierzających do realizacji projektu budowy Lubelskiego Parku Naukowo-Technologicznego,
- w ramach współpracy z Urzędem Marszałkowskim Województwa Lubelskiego, Oddział uczestniczy poprzez swojego przedstawiciela, prof. Ryszarda Walczaka w *Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego*, w zakresie opracowywania założeń Projektu Celowego KBN dla Regionalnej Strategii Innowacji,
- udział w projektach offsetowych: konsorcjum *Lubelskie Biopaliwa* oraz spółce pod nazwą „Polesie - Sp. z o.o.”,
- współpraca z Wojewodą Lubelskim - Prezes Oddziału jest przewodniczącym kapituły Nagrody Gospodarczej Wojewody Lubelskiego. Nagroda i wyróżnienia zostały przyznane w lutym 2004 w siedmiu kategoriach: polskie przedsiębiorstwo, małe polskie przedsiębiorstwo, instytucja finansowa, eksporter, gospodarstwo rolne, inwestycja zagraniczna w woj. lubelskim oraz wynalazek w dziedzinie produktu lub technologii. Nagroda ma charakter honorowy, a jej laureaci otrzymują jednocześnie nominację do Nagrody Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej.

5. Współpraca z zagranicą

- Uczestnictwo Oddziału w obchodach Roku Polski na Ukrainie. 21-25 czerwca 2004 – zorganizowanie wystaw i sympozjów we Lwowie i Kijowie oraz 2 wspólnych konferencji, a także wydanie okolicznościowego opracowania *Współpraca naukowa ośrodka lubelskiego z placówkami naukowymi na Ukrainie. Publikacje i konferencje - Rok Polski na Ukrainie 2004*, zawierającego zestawienie wspólnych prac naukowych oraz konferencji powstałych w ramach współpracy polsko-ukraińskiej w dziedzinach takich jak: historia, kulturoznawstwo, językoznawstwo, prawo, kształtowanie i ochrona środowiska, rolnictwo, technika. Za tę aktywność Oddział został wyróżniony dyplomem przez Konsula Generalnego Ukrainy w Lublinie (str. 42).
- W ramach Roku Polski na Ukrainie – udział w konferencji „Problemy naukowo-badawcze w parkach narodowych Polesia” (Szack, 17–19.06) prof., prof., Stanisława Radwana i Tadeusza Chmielewskiego (przew. i sekretarz Komisji Ochrony i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego O.L.PAN).
- Prezes O.L. PAN prof. Jan Gliński, oraz prof. Stanisław Radwan i prof. Zdzisław Michalczyk z oddziałowej Komisji Ochrony i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego uczestniczyli w Międzynarodowej konferencji nt. „Środowisko naturalne Polesia - stan obecny i zmiany”, która miała miejsce w Brześciu na Białorusi w dniach 16-18 czerwca 2004.
- Udział członka Prezydium Oddziału prof. Mariana Truszczyńskiego w wizycie Prezydium Polskiej Akademii Nauk w Starej Leśnej na Słowacji służącej zacieśnieniu współpracy ze Słowacką Akademią Nauk, w maju 2004 roku.
- W ramach *Stimmen der polnischen Wissenschaft* (Głosy polskiej nauki) prof. M. Truszczyński wygłosił 1 kwietnia 2004 r. w Ambasadzie Polskiej w Berlinie wykład nt. „Sichere polnische Lebensmittel – Polnische Lebensmittelprodukte tierischer Herkunft und die Verbrauchersicherheit in der EU” (Bezpieczna polska żywność. Polskie artykuły spożywcze pochodzenia zwierzęcego i bezpieczeństwo konsumenta w UE).
- Prof. M. Truszczyński wziął udział w 72. Sesji Ogólnej Międzynarodowego Urzędu Epizootii – Światowej Organizacji Zdrowia Zwierząt (OIE) w Paryżu, w maju 2004 roku. Prof. Truszczyński jest przewodniczącym Komisji Standardów OIE.
- W ramach działalności Centrum Doskonałości UE „AGROPHYSICS” Prezes i Wiceprezes Oddziału odbyli 14 wystąpień w trakcie wyjazdów zagranicznych (Niemcy, Austria, Słowacja, Białoruś, Belgia, Ukraina). Prof.prof. Gliński i Walczak wzięli udział w warsztatach UE nt. „Harmonijne

- gospodarowanie europejskimi zasobami glebowymi. Agenda badawcza dla ochrony gleb” w Uniwersytecie Zasobów Naturalnych i Nauk Stosowanych o Życiu (BOKU) w Wiedniu w Austrii oraz złożyli wizytę w Katedrze Fizyki Uniwersytetu Rolniczego w Nitrze i Instytucie Hydrologii SAN w Bratysławie na Słowacji.
- W ramach współpracy z Uniwersytetem Hohenheim w Stuttgarcie prof. prof. J. Gliński i R. Walczak organizowali 26-29.07.2004 Szkołę Letnią nt. „Soil-plant-atmosphere aeration problems”.
  - Prof. R.T. Walczak wygłosił referaty na międzynarodowych konferencjach w Michalovcach, Zemplínska Sirava (Słowacja), Freiburgu (Niemcy), Leuven (Belgia), Sofii (Bułgaria) oraz Pradze (Czechy).
  - Kongres EUROSOIL 2004, Freiburg (Niemcy), 4-12.09.2004 r. - Prof. prof. Ryszard Walczak i Jan Gliński byli współorganizatorami, a podczas konferencji kierowali pracami sekcji, pełniąc funkcję Convenorów sekcji „Soil and water” oraz „Gas exchange in soils”.
  - Prof. R.T. Walczak był członkiem Komitetu Naukowego konferencji AgEng 2004 – w Leuven (Belgia) oraz Agromech 2004 – Lwów (Ukraina).
  - Prof. R.T. Walczak przebywał w Instytucie Zasobów Naturalnych i Agrobiologii w Sewilli (Hiszpania) w celu opracowania wspólnego projektu badań w ramach 6. Programu Ramowego U.E., 9-16.12.2004.
  - Prof. Tomasz Brandyk został wybrany w 2004 r. na Wiceprzewodniczącego Międzynarodowego Stowarzyszenia Torfowego (IPS).
  - Prof. T. Brandyk przewodniczył sesji i wygłosił 3 referaty na 12th International Peat Congress „Wise Use of Peatlands” w dniach 6-11.06.2004 oraz przewodniczył sesji poświęconej podsumowaniu działalności i osiągnięć poszczególnych komisji na seminarium Zarządu Międzynarodowego Stowarzyszenia Torfowego (IPS) w Amsterdamie (Holandia) w dniu 1.11.2004.
  - Prof. Stanisław Nawrocki jest członkiem zagranicznym Rosyjskiej Akademii Nauk Rolniczych, współpracując w zakresie wybranych zagadnień fizyki gleb z Instytutem Agrofizyki w Sankt Petersburgu.
  - Prof. Zygmunt Pejsak wygłosił referat na konferencji „Choroby układu rozrodczego świń” 28.02.2004 w Banskjej Bystrzycy (Słowacja), 2 referaty na konferencji „Zasady zwalczania najważniejszych chorób świń” 17.06.2004 w Brześciu (Białoruś), referat na konferencji „Actualites en production porcine” 1-3.12.2004 w Paryżu oraz referat na konferencji „PRDC – zasady zwalczania mieszanych zakażeń układu oddechowego świń” 3.12.2004 w Brnie (Czechy).
  - Udział prof. Tomasza Trojanowskiego w VI Joint Meeting of Polish and German Neurosurgical Societies (Szczecin) 24-26.09.2004; 12th Convention of Academia Eurasiana Neurochirurgica 10-12.10.2004 (Nara, Japonia); w

- pracach Research Committee Europejskiej Unii Towarzystw Neurochirurgicznych EANS (Kraków) 27-29.9.2004; w Levantine Neurosurgical Forum (Bari, Włochy) 6-10.11.2004 oraz w Sympozjum PTNCh (Istambuł, Turcja) 17-20.11.2004.
- Seminarium naukowe zorganizowane 8.03.2004 przez Wydział Mechaniczny Politechniki Lubelskiej oraz Komisję Podstaw i Zastosowań Fizyki i Chemii w Technice i Rolnictwie O.L. PAN, na którym prof. dr hab. Miłosz Wnuk z Uniwersytetu Wisconsin, USA wygłosił referat nt.: „Teleologiczne podejście do nauczania w zakresie nauk ścisłych”.
  - Posiedzenie Komisji Chemii Plazmy Niskotemperaturowej O.L. PAN 4.06.2004 z udziałem zagranicznego członka Komisji, profesor Satiko Okazaki z Sophia University w Japonii.
  - Komisja Biotechnologii O.L. PAN wspólnie z Oddziałami Pol. Tow. Genetycznego, Pol. Tow. Mikrobiologów, Pol. Tow. Biochemicznego była organizatorem spotkania w dniu 29.11.2004 z dr. Nicolasem Fraysem z University of Bielefeld (Niemcy), który wygłosił wykład zatytułowany: „Structural characterization of Sinorhizobium meliloti 1021 capsular polysaccharide (CPS) and lipopolysaccharide (LPS)”.
  - Przewodniczący Komisji Prawniczej O.L. PAN prof. M. Sawczuk jest autorem hasła „Pologne” i jednym z redaktorów prawniczej encyklopedii *Dictionnaire de la Justice*, wyd. Presses Universitaires de France, Paryż 2004.
  - Oddział PAN w Lublinie współorganizował w roku 2004 międzynarodowe konferencje: „Sacrum w literaturze ukraińskiej”, „Agrotechnika w kształtowaniu środowiska i jakości żywności”, „Bonitacja i klasyfikacja gleb Polski w świetle integracji z Unią Europejską”.
  - Oddział PAN w Lublinie objął patronatem I Międzynarodową Konferencję „Architektura Bez Granic”.
  - Komisja Rolnictwa O.L. PAN była współorganizatorem konferencji „Produkcja mleka w gospodarstwach farmerskich Polski i Ukrainy - stan obecny i przyszłość”, która odbyła się we Lwowie w ramach obchodów Roku Polski na Ukrainie.
  - Komisja Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych O.L. PAN uczestniczyła w organizacji: Międzynarodowego Colloquium nt. „Rzym - Kijów – Moskwa. Perspektywa Greckokatolickiego Patriarchatu na Ukrainie”, oraz Międzynarodowego Colloquium w ramach obchodów upamiętniających błogosławionego ks. Emiliana Kowcza - „Granice Europy”.

6. Działalność wydawnicza i promocyjna

W 2004 roku wydano „Biuletyn Informacyjny 9/2004 Oddziału PAN w Lublinie” dotyczący działalności Oddziału, wydarzeń naukowych, prezentacji sylwetek oraz biogramów naukowców związanych z Lubelszczyzną.

Wydano następujące wydawnictwa zwarte: „Informator o placówkach dydaktyczno-naukowych Lubelszczyzny” zawierający informacje nt. państwowych i niepaństwowych uczelni, placówek naukowych i dydaktycznych Lubelszczyzny, czwarty tom „TEKA Komisji Motoryzacji i Energetyki Rolnictwa” oraz pierwsze tomy: „TEKA Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych”, „TEKA Komisji Ochrony i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego” oraz „TEKA Komisji Historycznej Oddziału PAN w Lublinie”, okolicznościowe wydawnictwo „Współpraca naukowa ośrodka lubelskiego z placówkami naukowymi na Ukrainie. Publikacje i konferencje - Rok Polski na Ukrainie 2004”.

Pod patronatem Oddziału wydano także cztery numery kwartalnika *Eksploatacja i Niezawodność*.

Aktualizowano i rozbudowywano na bieżąco własną polsko-angielską stronę internetową www.pan-ol.lublin.pl, jako najtańszą i najbardziej skuteczną formę prezentacji i promocji dokonań Oddziału. W 2004 roku stronę odwiedziło ponad 5 tys. osób.

III. DZIAŁALNOŚĆ ODDZIAŁOWYCH KOMISJI NAUKOWYCH

W roku sprawozdawczym działało 17 komisji, których skład personalny zamieszczamy w dziale Z DZIAŁALNOŚCI KOMISJI:

Komisja I Chemii Plazmy Niskotemperaturowej, pod przewodnictwem prof. dr. hab. inż. Iwo Pollo (powołana we wrześniu 1998 r.). Komisja liczy 41 członków.

W ramach działalności Komisji odnotowano:

- Komisja współorganizowała ogólnopolskie Sympozjum Chemii Plazmy, które odbyło się w dniach 16-19.06.2004 w Łodzi. Było to kolejne VIII Polish National Symposium on Plasma Chemistry, poprzednie VII odbyło się w Kazimierzu Dolnym we wrześniu 2002;
- w dniach 23-27 sierpnia odbyło się współorganizowane przez Komisję IX Międzynarodowe Sympozjum HAKONE High Pressure, Low Temperature Plasma Chemistry w Padwie we Włoszech, poświęcone problemom chemii plazmy. W skład Komitetu Naukowego wszedł przewodniczący Komisji prof. dr. hab. inż. Iwo Pollo. Pięciu członków Komisji w liczbie 5 osób (prof., prof.

- T. Janowski, D. Stryczewska, dr dr M. Dors, M. Wroński i J. Jaroszyńska-Wolińska brało w niej udział, prezentując wyniki swoich prac;
- spotkania plenarne z udziałem gości z zagranicy. W dniu 4 czerwca odbyło się posiedzenie Komisji w siedzibie Oddziału PAN w Lublinie w Pałacu Czartoryskich z udziałem honorowego członka Komisji prof. Satiko Okazaki z Japonii. Na spotkaniu nastąpiło uroczyste wręczenie nominacji Pani Profesor;
  - od 4 października do 3 listopada sekretarz Komisji dr Justyna Jaroszyńska-Wolińska przebywała na stażu naukowym w USA (University of Arkansas, University of Louisville) i referowała najnowsze osiągnięcia w rozwoju chemii plazmy w Polsce.

Komisja II Podstaw i Zastosowań Fizyki i Chemii w Technice i Rolnictwie - przewodniczy jej prof. Andrzej Niewczas z Politechniki Lubelskiej. W składzie Komisji działa 47 osób, skupionych w trzech sekcjach: Fizyki (przew.- prof. dr hab. Leszek Michalak), Chemii (przew. - prof. dr hab. Władysław Rudziński), Techniki (przew. - prof. dr hab. Andrzej Niewczas). W ramach działalności miały miejsce:

- Walne zebranie członków Komisji 24.06.2004 r., podczas którego:
  - wręczono Złote Odznaki 50-lecia Wydziału Mechanicznego Politechniki Lubelskiej prof. Janowi Glińskiemu – prezesowi i prof. Ryszardowi Walczakowi – wiceprezesowi Oddziału PAN w Lublinie,
  - wręczono powołania na członków Komisji w kadencji 2003-2006,
  - omówiono Regulamin konkursu Fundacji PAN Oddział w Lublinie *Nauka i Rozwój Lubelszczyzny* o nagrodę na najlepszą pracę magisterską i doktorską o charakterze aplikacyjnym (przedstawił dr inż. Dariusz Mazurkiewicz),
  - przeprowadzono dyskusję nt. roli i zadań Komisji II.
- dwa seminaria naukowe w 2004 roku:
  - 8.03.2004 r. Referat wprowadzający pt. „Teleologiczne podejście do nauczania w zakresie nauk ścisłych” wygłosił prof. dr hab. inż. Miłosz Wnuk z Uniwersytetu Wisconsin w Milwaukee, USA. Następnie odbyła się dyskusja nt. „Cele i metody kształcenia inżynierów w Polsce”,
  - 24.06.2004 r. Referat wprowadzający pt. „Habilitation jako etap w rozwoju naukowym” wygłosił prof. dr hab. Wiesław Leszek z Politechniki Poznańskiej. Po referacie odbyła się dyskusja nt. „Przesłanki i negatywy habilitacji w systemie awansowania naukowców w Polsce”;

- zespół samodzielnych pracowników naukowych, członków Komisji działając pod przewodnictwem prof. Andrzeja Niewczasu dokonał oceny prac nadesłanych na Konkurs Fundacji PAN Oddział Lublin – *Nauka i Rozwój Lubelszczyzny* o nagrodę PAN O. Lublin za najlepszą pracę magisterską i doktorską. Zespół postanowił wnioskować o przyznanie 4 równorzędnych wyróżnień dla prac doktorskich i 2 dla prac magisterskich;
- członkowie Komisji (prof.prof. J.R. Dąbrowski, Z. Drzymała, A. Kusz, L. Michalak, A. Niewczas, M. Orkisz, R. Walczak) brali udział w pracach Rady Naukowej kwartalnika „Eksploracja i Niezawodność – Maintenance and Reliability”, wydawanego pod patronatem naukowym PAN Oddział Lublin;
- członkowie Sekcji Chemii (prof.prof. W. Rudziński i J. Narkiewicz-Michałek) zorganizowali międzynarodową konferencję o nazwie: „Fifth International Symposium Surface Heterogeneity Effects in Adsorption and Catalysis on Solids”.

Komisja III Biotechnologii (18 członków), której przewodniczy prof. Anna Skorupska z Zakładu Mikrobiologii Ogólnej UMCS w Lublinie.

- Członkowie Komisji Biotechnologii PAN biorą udział w organizacji LX Zjazdu Polskiego Towarzystwa Biochemicznego, który odbędzie się w dniach 19-23.09.2005 r. w Lublinie.

W ramach działalności Komisji odbyły się cztery spotkania naukowe, na których wygłoszono wykłady dotyczące najnowszych osiągnięć z dziedziny biotechnologii i biologii molekularnej:

- prof. dr hab. Jacek Hennig, Instytut Biochemii i Biofizyki PAN w Warszawie, „Wybrane elementy odpowiedzi roślin na stres”,
- dr Władysław Polcyn, Zakład Fizjologii Roślin, Uniwersytet A. Mickiewicza w Poznaniu, „Do czego służy rizobiom denitryfikacja”,
- dr Michał Obuchowski, Zakład Biotechnologii Medycznej, Akademia Medyczna w Gdańsku, „Formowanie biofilmu przez bakterie *Bacillus subtilis*”,
- dr Nicolas Fraysse, University of Bielefeld, Germany – „Structural characterization of *Sinorhizobium meliloti* 1021 capsular polysaccharide (CPS) and lipopolysaccharide (LPS)”.

Komisja IV Filozoficzno-Przyrodnicza (8 członków), pod przewodnictwem profesora Stefana Symotiuka z Zakładu Filozofii Kultury UMCS w Lublinie.

W ramach działalności:

- 30.03.2004 Komisja współorganizowała (wraz z Lubelskim Towarzystwem Naukowym oraz Zakładem Biochemii UMCS w Lublinie) jedenastą dyskusję panelową z cyklu *Przestrzeń we współczesnej nauce*. Udział wzięło dziewięciu wykładowców i około stu słuchaczy i dyskutantów. Materiały z Sympozjum przygotowywane są do publikacji, w połączeniu z materiałami z dwunastego Sympozjum, które odbędzie się 5.04.2005 r.;
- odbyły się dwa spotkania Komisji, na których omawiano następujące zagadnienia:
  - organizacja jedenastej dyskusji panelowej „Przestrzeń we współczesnej nauce”, program Sympozjum i lista osób występujących,
  - ocena przebiegu Sympozjum i zatwierdzenie wydatków z nim związanych.

Komisja V Motoryzacji i Energetyki Rolnictwa. Przewodniczący - profesor Eugeniusz Krasowski (Akademia Rolnicza w Lublinie). Komisja w międzynarodowym składzie liczy 50 członków. Rozpoczęła działalność pod koniec 2000 roku.

W ramach działalności miały miejsce:

- prace nad organizacją V Międzynarodowej Konferencji Naukowo-Technicznej MOTROL 2005 w Odessie (Ukraina);
- wydanie szóstego tomu wydawnictwa MOTROL - materiałów konferencyjnych;
- wydanie IV tomu Teki Komisji Motoryzacji i Energetyki Rolnictwa O.L. PAN;
- prezentacje wspólnych polsko-ukraińskich projektów badawczych, które odbyły się we Lwowie i Kijowie w dniach 21-25 czerwca 2004 roku pod ogólnym hasłem „Dni nauki polskiej na Ukrainie” w ramach *Roku Polski na Ukrainie* aktywny udział wzięł prof. Eugeniusz Krasowski.

Komisja VI Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych. Skupia 17 członków, pod przewodnictwem prof. Michała Łesiowa z UMCS w Lublinie.

- międzynarodowe colloquium „Granice Europy” – w ramach obchodów upamiętniających 60. rocznicę śmierci bł. Emiliana Kowcza – 17 lutego 2004 r. Współorganizatorzy: Muzeum Lubelskie „Zamek” i Greckokatolickie Duszpasterstwo Akademickie w Lublinie. Referaty wygłosili profesorowie z Ukrainy i Polski (w tym przewodniczący Komisji – Michał Łesiów);
- konferencja nt. „Mikrotoponimia na pograniczach językowo-kulturowych” – z udziałem 20 uczonych z Polski i Ukrainy (materiały z konferencji są przygotowywane do druku);
- międzynarodowe Colloquium nt. „Rzym - Kijów - Moskwa. Perspektywa Greckokatolickiego Patriarchatu na Ukrainie”. Panel z udziałem duchownych z Kijowa i Drohobycza;
- udział w obchodach Roku Polski na Ukrainie w dniach 21-25 czerwca 2004 w Kijowie i Lwowie prof. Mirosławy Ołdakowskiej-Kufłowej, prof. Michała Łesiowa, ks. dr. Stefana Batrucha (wiceprzewodniczącej, przewodniczącego i członka Komisji). Wymienieni przedstawiciele Komisji uczestniczyli w prezentacji polsko-ukraińskiej współpracy naukowej realizowanej w regionie lubelskim i podczas spotkań uczonych z obydwu krajów;
- w 2004 r. wyszedł drukiem 1-szy tom „Teki Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych Oddziału PAN w Lublinie”. Słowo wstępne Michała Łesiowa poprzedza 18 artykułów filologów z Ukrainy i Polski nt. literatury ukraińskiej i jej powiązań z literaturą światową, a przede wszystkim z literaturą polską oraz na temat literatury polskiej w powiązaniu z literaturą, historią i kulturą ukraińską.

Komisja VII Medycyny Wsi - przewodniczącym jest prof. Jerzy Zagórski z Instytutu Medycyny Wsi w Lublinie. Komisja ma w składzie 13 członków.

- Komisja była współorganizatorem XI Międzynarodowego Seminarium Ergonomii i BHP w Rolnictwie nt. „Skażenie środowiska pracy i bytowania w rolnictwie”, 18-20.10.2004. Prof. J. Zagórski był przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego.

Komisja VIII Rolnictwa. Komisja pod przewodnictwem prof. Stanisława Nawrockiego czł.rzecz.PAN z IUNG w Puławach, skupia 22 członków.

- Komisja była współorganizatorem konferencji „Produkcja mleka w gospodarstwach farmerskich Polski i Ukrainy - stan obecny i przyszłość”, która odbyła się w Lublinie i we Lwowie w ramach obchodów Roku Polski na Ukrainie.

Komisja IX Ochrony i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego. Przewodniczącym jest prof. Stanisław Radwan z Akademii Rolniczej w Lublinie. Komisja liczy 27 członków. W ramach działalności:

- wydano „Tekę Komisji Ochrony i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego O.L. PAN”, zawierającą 40 oryginalnych prac poświęconych różnorodności biologicznej obszarów wodnotorfowiskowych;
- prof. Radwan był przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego konferencji „Różnorodność biologiczna środowisk wodnych Polski - stan i zmiany” - Janów Lubelski, 8-9.10.2004, współorganizowanej m.in. przez O.L. PAN;
- w ramach Roku Polski na Ukrainie – udział w konferencji „Problemy naukowo-badawcze w parkach narodowych Polesia” (Szack, 17–19.06) prof., prof., Stanisława Radwana i Tadeusza Chmielewskiego (przewodniczący i sekretarz Komisji);
- Prof. prof. Stanisław Radwan i Zdzisław Michalczyk (członek Komisji) uczestniczyli w międzynarodowej konferencji nt. „Środowisko naturalne Polesia - stan obecny i zmiany”, która miała miejsce w Brześciu na Białorusi.

Komisja X Ekonomii i Zarządzania - przewodniczącym jest prof. Włodzimierz Sitko z Politechniki Lubelskiej. Komisja skupia 21 członków. Organizowano seminaria i konferencje zgodne z ideą przewodnią Komisji – integrować środowiska intelektualne regionu lubelskiego, którym bliska jest problematyka zarządzania współczesnymi przedsiębiorstwami:

- w czerwcu 2004 - seminarium nt. współpracy i wymiany naukowej z Białorusią. W spotkaniu tym wziął udział prof. Piotr Nikitienko z Narodowej Akademii Nauk Białorusi;
- „Zarządzanie przedsiębiorstwem w erze postindustrialnej” – konferencja z udziałem kadry naukowej z Białorusi;
- 27-28.09.2004 – międzynarodowa konferencja. Materiały konferencyjne zostały opublikowane w formie 2 recenzowanych monografii pod redakcją prof. W. Sitko: „Zarządzanie przedsiębiorstwem w erze postindustrialnej” oraz „Zarządzanie przedsiębiorstwem – ekonomia, prawo, kultura, etyka”;
- 22.10.2004 - Seminarium nt. współpracy międzynarodowej między lubelskim środowiskiem biznesu i nauki z europejskimi ośrodkami odbyło się w ramach Forum Współpracy Międzynarodowej Ekspert - Import- Kooperacja Europa 2004 zorganizowanego przez Lubelski Klub Biznesu.

Komisja XI Historyczna - komisja pod przewodnictwem prof. Jana Ziółka z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, skupia 37 członków.

- w roku sprawozdawczym 2004 działalność Komisji skupiła się na przygotowaniu i publikacji pierwszego tomu wydawnictwa „Teki Komisji Historycznej Oddziału PAN w Lublinie”, zawierającego zamówione materiały autorstwa członków Komisji oraz na pracach nad przygotowaniem drugiego tomu „Teki”, który ma się ukazać na początku 2005 r.

Komisja XII Budowy i Eksploatacji Maszyn, Elektrotechniki, Budownictwa - pod przewodnictwem prof. Andrzeja Werońskiego z Politechniki Lubelskiej. Komisja liczy 36 członków, skupionych w czterech sekcjach naukowych: Sekcji Budowy Maszyn (przew. - prof. Robert Sikora), Sekcji Eksploatacji Maszyn (przew. - prof. Andrzej Niewczas), Sekcji Budownictwa (przew. - prof. Jerzy Grycz) oraz Sekcji Elektrotechniki (przew. - prof. Tadeusz Janowski). Z działalności:

- Politechnika Lubelska otrzymała w roku 2004 liczne granty w ramach funduszy europejskich, międzynarodowych oraz krajowych, podpisała także umowę z Lubelskim Wojewodą. W wielu grantach uczestniczą członkowie Komisji XII;
- w roku 2004 członkowie Komisji prowadzili działalność naukową, której efektem jest wiele prac naukowych, a także na rzecz przemysłu i gospodarki oraz osiągnięć o charakterze dydaktycznym.

Komisja XIII Nauk Medycznych - przewodniczącym jest prof. Tomasz Trojanowski, czł. koresp. PAN, z Akademii Medycznej w Lublinie. Liczba członków: 18. W ramach działalności statutowej Komisji:

- w roku sprawozdawczym 2004 Komisja powiększyła liczbę członków z 13 do 18;
- odbyło się jedno posiedzenie Komisji, na którym członek Komisji prof. Anna Dmoszyńska z AM w Lublinie wygłosiła referat nt. „Hematologia w XXI wieku”;
- w styczniu roku 2005 przewodniczący Komisji prof. Tomasz Trojanowski został uhonorowany odznaczeniem *Meritus Pro Societate Lublinese 2004* (Zasłużony dla Społeczności Naukowej Lublina), przyznany przez Lubelskie Towarzystwo Naukowe.

Komisja XIV Prawnicza - komisja pod przewodnictwem prof. Mieczysława Sawczuka z UMCS w Lublinie, skupia 35 członków. W ramach Komisji m.in.:

- w roku 2004 odbyły się cztery posiedzenia Komisji, na których referaty wygłosili: ks. prof. Józef Krukowski z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego - „Konstytucyjne modele stosunków Państwo Kościół w Europie”, prof. dr hab. Marek Kuryłowicz z UMCS w Lublinie - „Tradycja i współczesność prawa rzymskiego”, dr hab. Jerzy Reder, prof. KUL - „Unie polityczne Polski z sąsiadami”, oraz ks. prof. dr hab. Antoni Kość z KUL - „Relacje państwa i religii w prawodawstwie japońskim”;
- podczas 16. sesji Zgromadzenia Ogólnego Członków O.L. PAN przewodniczący Komisji prof. Mieczysław Sawczuk przekazał zebrany informacje nt. organizacji, celów i zasad przyjmowania członków do Akademii Europaea. Prof. M. Sawczuk i Prezes O.L. PAN prof. J. Gliński są jedynymi członkami Akademii z Lubelszczyzny;
- członkowie Komisji – prof. Mieczysław Sawczuk przy udziale prof. Henryka Groszyka, dr. Jana Mojaka i dr. Wojciecha Gralińskiego przygotowali opracowanie „Henryk Trammer jako uczony międzynarodowego prawa handlowego”, zgłoszone do księgi ku czci prof. Petera Schlossera;
- przewodniczący Komisji prof. M. Sawczuk jest autorem hasła „Pologne” i jednym z redaktorów prawniczej encyklopedii *Dictionnaire de la Justice*, wyd. Presses Universitaires de France, Paryż 2004.

Komisja XV Nauk Nieliniowych - pod przewodnictwem prof. Kazimierza Szabelskiego z Politechniki Lubelskiej. Komisja ma w składzie 22 członków.

Prace Komisji dotyczyły zagadnień:

- nauki nieliniowych zajmujących się nieregularnym i nieprzewidywalnym – chaotycznym ruchem cząstek, np. procesami drganiowymi. Nieliniowość są powodem olbrzymiego bogactwa zjawisk otaczającego nas świata. Badania chaosu prowadzone są aktualnie w mechanice, elektrotechnice, chemii i biologii. Odkrycie to, uważane za najważniejsze po teorii względności i mechanice kwantowej, rodzi nadzieję na wyjaśnienie np. zjawisk turbulencji, wciąż „białej plamy” mechaniki;
- w roku 2004 w ramach działalności statutowej Komisji zorganizowane zostało jedno seminarium naukowe. W czasie seminarium wręczono dyplomy członkowskie członkom-założycielom Komisji, a następnie

zaprezentowane zostały dwa referaty: „Modelowanie opływu sztucznych zastawek serca” (wygłosił prof. dr hab. inż. Józef Wojnarowski z Politechniki Śląskiej), „Zastosowanie słuchowych potencjałów wywołanych w schizofrenii” (wygłosiła dr Hanna Karakuła z Akademii Medycznej w Lublinie).

Komisja XVI Politologii i Stosunków Międzynarodowych – nowopowstała Komisja, skupiająca 11 członków działała pod przewodnictwem prof. Ziemowita J. Pietrasia z UMCS w Lublinie, który zmarł 12.11.2004. Nowym przewodniczącym Komisji wybrany został prof. Jan Hudzik z UMCS w Lublinie. Komisja odbyła jedno posiedzenie inauguracyjne jej działalności i poświęcone planom prac Komisji.

Ponadto pod koniec roku 2004. zatwierdzono powstanie oddziałowej **Komisji XVII Architektury, Urbanistyki i Studiów Krajobrazowych**, działającej pod przewodnictwem prof. Elżbiety Przesmyckiej z Politechniki Lubelskiej.

LICZBOWE ZESTAWIENIE DZIAŁALNOŚCI ODDZIAŁU W ROKU 2004

RODZAJ DZIAŁALNOŚCI	ILOŚĆ
Zgromadzenia Ogólne Oddziału PAN w Lublinie	2
Posiedzenia Prezydium Oddziału	3
Realizowane przez członków O.L. PAN zadania badawcze	35
Integracyjne posiedzenia naukowe	14
Konferencje naukowe	
1. krajowe	2
2. regionalne	2
3. międzynarodowe	7
Publikacje członków O.L. PAN	88
Pozycje wydawnicze Oddziału lub pod patronatem	13

Jan Gliński, Ryszard Walczak

Prof. dr hab. Jan Gliński, czł. rzeczn. PAN, jest Prezesem Oddziału PAN w Lublinie.

Prof. dr hab. Ryszard Walczak, czł. koresp. PAN, jest Wiceprezesem Oddziału PAN w Lublinie.

PREZENTACJE

Tadeusz Filipek

Mój naukowy życiorys

Urodziłem się 23 kwietnia 1950 roku w Owni powiat Ryki. Po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego w Rykach w roku 1968, studiowałem na Wydziale Rolniczym w Wyższej Szkole Rolniczej w Lublinie. Pracę zawodową rozpocząłem 1 lipca 1973 roku na stanowisku asystenta w Katedrze Chemii Rolnej Akademii Rolniczej w Lublinie. Tu pracuję do chwili obecnej przechodząc kolejne etapy kariery zawodowej. W roku 1980 uzyskałem stopień naukowy doktora nauk rolniczych na podstawie rozprawy doktorskiej pt. „Wpływ

osadów ściekowych na zawartość składników mineralnych w roślinach”. Promotorem dysertacji był Prof. dr hab. Jan Siuta z Instytutu Ochrony Środowiska w Warszawie. W roku 1987 uzyskałem stopień naukowy doktora habilitowanego. Za rozprawę habilitacyjną pt. „Równowaga jonowa w roślinach oraz wysycenie kompleksu sorpcyjnego kationami w warunkach zróżnicowanego nawożenia azotem i potasem” otrzymałem indywidualną nagrodę III° Ministra Edukacji Narodowej. W 1993 r. uzyskałem tytuł naukowy profesora, a od 2000 pracuję na stanowisku profesora zwyczajnego. Od 1995 r. pełnię funkcje kierownika Katedry (trzecią kadencję).

Jestem promotorem 5 ukończonych przewodów doktorskich, kolejny jest w toku. Jeden z moich doktorów habilitował się i otrzymał tytuł profesora. Wykonałem 17 recenzji rozpraw doktorskich (w tym 2 w języku angielskim), 7 rozpraw habilitacyjnych, 5 wniosków na tytuł profesora oraz wiele recenzji wydawniczych i projektów badawczych KBN.

Moje zainteresowania naukowe koncentrują się wokół następujących zagadnień:

- oddziaływania nawożenia na właściwości fizykochemiczne i chemiczne gleb oraz kształtowanie się równowagi jonowej i plonu roślin uprawnych;

- przyrodnicze i antropogeniczne przyczyny oraz skutki zakwaszenia gleb, ze szczególnym uwzględnieniem toksyczności glinu i manganu oraz mobilizacji/immobilizacji składników pokarmowych roślin w glebach zakwaszonych;
- biogeochemii pierwiastków, składników pokarmowych roślin i toksycznych metali ciężkich w warunkach zróżnicowanego nawożenia organicznego i mineralnego oraz wykorzystania odpadowych substancji organicznych i odpadów mineralnych do użyźniania gleb.

Moje dokonania naukowe dotyczą w szczególności:

1. Znaczenia równowagi jonowej roślin we wczesnych fazach rozwojowych w kształtowaniu wskaźników ilościowych i jakościowych produkcji roślinnej. Wysoka zawartość anionów organicznych (R-COOH) w młodych roślinach wyznaczona na podstawie różnicy kationów i anionów nieorganicznych może być traktowana jako wskaźnik potencjalnie wysokich plonów. Ten zgromadzony w młodych roślinach potencjał produkcyjny musi mieć odpowiednie warunki do ujawnienia, zwłaszcza w okresie translokacji asymilatów do organów spichrzowych w roślinie.
2. Ilościowej oceny ładunku protonu pochodzenia antropogenicznego w [$\text{mol H}^+ \cdot \text{ha}^{-1}$] w różnych strefach zagrożenia środowiska w Polsce. Stwierdziłem, że w agroekosystemach regionów północnej, wschodniej i centralnej Polski (strefa S_0 , S_1 i S_2) nawożenie azotem jest głównym źródłem protonu, natomiast w Polsce południowo-zachodniej (strefa S_3 , S_4) pula protonu pochodząca z gazowych zanieczyszczeń atmosfery (głównie suchy i mokry depozyt SO_2 i NO_x) jest dominująca. W warunkach kwasowej degradacji gleby ($\text{pH} < 4,2$) pojawiające się w nadmiarze mobilne formy glinu i manganu naruszają równowagę jonową w glebach i roślinach wywołując negatywne skutki, zwłaszcza wielkości i jakości plonu.
3. Zmian biogeochemii pierwiastków w agroekosystemach związanych z chemizacją zamierzoną (stosowanie nawozów i odpadów) i niezamierzoną (oddziaływanie gazowych zanieczyszczeń powietrza na środowisko). Podkreśliłem że wprowadzenie do agroekosystemu obcych substancji wywołuje zarówno korzystne jak i niekorzystne skutki w glebach i roślinach oraz innych elementach środowiska (eutrofizacja wód, emisja N_2O , NO , NH_3 , H_2S i in.). Bilansując składniki pokarmowe „na powierzchni gleby” (soil surface balance) stwierdziłem, że od 1991 r. występuje brak zrównoważenia w gospodarce pierwiastkami (głównie K, Mg, S) w rolnictwie polskim.

Jestem autorem bądź współautorem ogółem 173 publikacji, w tym: 95 rozpraw, 5 pozycji dydaktycznych i 73 innych opracowań naukowych, a także współautorem trzech pozycji książkowych: „Diagnoza stanu środowiska w

województwie lubelskim”, Wyd. TWWP, Lublin, 1994; „Podstawy i skutki chemizacji agroekosystemów”, Wyd. AR Lublin, 1999 i 2003; „Drogi przemieszczania się zanieczyszczeń w środowisku”, Wyd. CPBP, 1990.

Zdecydowana większość moich rozpraw naukowych ukazała się w czasopismach o zasięgu międzynarodowym (w tym wiele po angielsku, m.in. w takich jak: Polish Journal of Soil Science, Chemia i Inżynieria Ekologiczna, Polish Journal of Environmental Studies, Acta Agrophysica, Fragmenta Agronomica, Advances in Geology, Roczniki Gleboznawcze, Roczniki Nauk Rolniczych, Postępy Nauk Rolniczych, Zeszyty Problemowe Postępów Nauk Rolniczych, Annales UMCS oraz w czasopismach zagranicznych, takich jak: Journal of Ecological Chemistry, China Science and Technology Press, Wiesti Akademii Agrarnych Nauk Republiki Belarus, Contaminated Soils (Kluwer Academic Publisher).

Pełnione przeze mnie funkcje naukowo-organizacyjne:

- Przewodniczący Komitetu Gleboznawstwa i Chemii Rolnej PAN (od 2003r.), Sekretarz naukowy Komitetu Gleboznawstwa i Chemii Rolnej PAN (poprzednie dwie kadencje).
- Wiceprezes Polskiego Towarzystwa Nawozowego.
- Członek Rady Programowej: Electronic Journal of Polish Agricultural Universities (EJPAU), Acta Agrophysica, Acta Scientiarum Polonorum – Agricultura, Nawozy i Nawożenie, Folia Universitatis Agriculture Stetinensis.
- Przewodniczący Rady Programowej Polish Journal of Soil Science.
- Członek Rady Naukowej: Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach, Instytutu Nawozów Sztucznych w Puławach.
- Pełnomocnik Rektora ds. Studiów Doktoranckich, Przewodniczący Senackich Komisji.
- Organizator sympozjum nt. „Przyrodnicze i antropogeniczne przyczyny oraz skutki zakwaszenia gleb” w latach 1993, 1997, 2001. Redaktor Naczelny tomu ZPPNR.
- Kierownik badań CPBR i CPBP, Koordynator PBZ – 31.03, Kierownik PB-0426.
- Kierownik projektu z Europejskiego Funduszu Społecznego realizowanego ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego.

Przebywałem na koszt strony zapraszającej jako „visiting professor” lub „invited speaker” w: University of British Columbia – Vancouver (Kanada); Institute of Arable Crop Research – Rothamsted Experimental Station (Wielka Brytania); Institute of Soil Protection – ETH Zurich (Szwajcaria); Zagazig University (Egipt). Wygłosiłem tam 8 wykładów dotyczących biogeochemii składników pokarmowych i metali ciężkich.

Brałem czynny udział (z referatem zamawianym) w 6 sympoziach naukowych za granicą w: Maastricht (Holandia), Bonn (Niemcy), Nanjing (Chiny), West Lafayette (Stany Zjednoczone), Sofia (Bułgaria) i Debreczyn (Węgry).

W ramach współpracy zagranicznej byłem też organizatorem seminariów Katedry Chemii Rolnej AR w Lublinie z uczonymi z Anglii, Egiptu, Holandii, Izraela, Chin, Ukrainy, Białorusi, Litwy, Kanady. Byłem przez rok opiekunem studenta ETH Zurych (Szwajcaria) Thomasa Rotha, który uczestniczył w zajęciach w Akademii Rolniczej w Lublinie. Pod moim kierunkiem Katedra Chemii Rolnej zorganizowała tygodniowy pobyt naukowy dla 30 osobowej grupy studentów i pracowników naukowych z ETH Zurych. W kierowanej przeze mnie Katedrze Chemii Rolnej i Środowiskowej 2 staże 4 tygodniowe odbyli doktoranci z Akademii Rolniczej w Gorki (Białoruś) Andriej Kakszincew i Olga Wildflush oraz dyplomant z ETH Zurych. Recenzowałem też publikacje do czasopism zagranicznych: European Journal of Agronomy, Journal of Ecological Chemistry, Proceedings of Conferences.

Otrzymałem następujące odznaczenia, wyróżnienia i nagrody:

- Medal Komisji Edukacji Narodowej (2000 rok).
- Złoty Krzyż Zasługi (2004 rok).
- Nagroda Indywidualna III stopnia Ministra Edukacji Narodowej (1998 rok).
- Nagrody JM Rektora AR w Lublinie w latach: 1975, 1978, 1980, 1991, 1993, 1995, 1998, 2000, 2002.
- Złotą Odznakę Polskiego Towarzystwa Gleboznawczego (1996).
- Zasłużony Pracownik Rolnictwa (odznaka nr 206358).
- Złota Odznaka Związku Nauczycielstwa Polskiego (nr 266).
- Odznaka za zasługi dla Województwa Zamojskiego (nr 6522).
- Honorowa Odznaka Akademii Rolniczej w Lublinie (nr 19/91).

Jestem żonaty: żona Zofia (53) jest pracownikiem Powszechnego Zakładu Ubezpieczeń; córka Karolina (21) jest studentką SGH i UW w Warszawie; syn Eryk (31) pracuje w Radiu PLUS w Lublinie.

Tadeusz Filipek

Prof. dr hab. Tadeusz Filipek jest pracownikiem Katedry Chemii Rolnej i Środowiskowej Akademii Rolniczej w Lublinie.

PREZENTACJE

Kazimierz Głowniak

Mój naukowy życiorys

Miejscem mojego urodzenia jest wieś Żakowola Radzyńska, położona na Podlasiu, w połowie drogi pomiędzy Radzyniem i Międzyrzecem Podlaskim.

Szkołę podstawową (gminną) ukończyłem w Kąkolewnicy, odległej o 3,5 km od miejsca zamieszkania. Była to, w owym czasie dobra szkoła podstawowa o tradycji przedwojennej. Stąd też czułem się pokrzywdzony, gdy decyzją Powiatowego Inspektora Oświaty wszyscy uczniowie z mojej wsi zostali przeniesieni do nowo utworzonej szkoły podstawowej (7-latki) w sąsiedniej miejscowości, położonej od mojego domu w odległości 2 km. Poziom nauczania w

tej nowej szkole był nieporównywalnie niski (klasy łączone, skracane lekcje). Namówiłem, więc sześciu swoich kolegów na pierwszy, w mojej późniejszej świadomości „strajk szkolny”. Zdecydowaliśmy, iż dnia następnego nie idziemy do szkoły (udając np. chorobę przed rodzicami) tak długo, aż władze szkolne pozwolą nam na powrót do poprzedniej podstawówki. Koledzy jednak załamali się i poszli nazajutrz do nowej szkoły, ja zaś, po kilku dniach „choroby”, wyjawiałem Rodzicom właściwy jej powód i samowolnie powróciłem do dawnej szkoły w Kąkolewnicy.

Po kilku tygodniach nakazanego nauczycielom przez dyrekcję szkoły bojkotu (tym razem z powodu mojej obecności na lekcjach), manifestowanego przez nauczycieli, którzy mnie nie dostrzegali i nie odpytywali, w końcu zostałem wyrzucony przez kierownika za drzwi szkolnego budynku. W tym samym dniu podjąłem osobiście (miałem 8 lat) próbę interwencji, ale nieskutecznej, jak się okazało, u Inspektora Powiatowego w Radzynie. Zdesperowany i załamany – wybrałem się natychmiast, bez wiedzy Rodziców do Kuratora Oświaty w Lublinie, gdzie po przedstawieniu swojej sprawy, uzyskałem jego zgodę na powrót do starej szkoły. Piszę o tym, dlatego, że trudno mi wyjaśnić, czym naprawdę była wywołana taka moja postawa – poczuciem krzywdy czy pragnieniem wiedzy.

Liceum Ogólnokształcące ukończyłem w Radzynie Podlaskim w roku 1958 i jako urodzony pod znakiem bliźniąt – jeszcze w klasie maturalnej, snułem marzenia o kilku kierunkach studiów. Wahałem się pomiędzy Politechniką (radziłem sobie z matematyką), Wydziałem Lecznictwa na Akademii Rolniczej w Krakowie a Wydziałem Lekarskim Akademii Medycznej w Lublinie. Z uwagi na moją nadwrażliwość i obawę przed prosektorium, po naradzie rodzinnej z udziałem dyrektora Liceum, zdecydowaliśmy wspólnie, iż będzie to Akademia Medyczna, ale Wydział Farmaceutyczny.

Podporządkowałem się tej decyzji i szczęśliwie zostałem przyjęty na ten kierunek, który okazał się równie trudny, jak wydział lekarski a wymagający bardzo systematycznej pracy. Dopiero okres wykonywania pracy magisterskiej był dla mnie prawdziwym studiowaniem, a bakcył badań naukowych okazał się tak silny, iż po krótkiej pracy w aptece, skorzystałem z pierwszej możliwości, by powrócić na Wydział, jako asystent w Katedrze Farmakognozji.

Po pierwszych dwóch latach zachwytu, zarówno pracą naukową, owocującą pierwszą publikacją, jak i pracą dydaktyczną, mój zapał badawczy został w sposób zamierzony wyhamowany. Czując niedosyt z tego powodu podjąłem codzienne studia psychologiczne w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim, pracując nadal na stanowisku asystenta w Katedrze Farmakognozji AM w Lublinie. Studia na KUL były nowym doświadczeniem. Bardzo odpowiadał mi brak sztucznego dystansu pomiędzy asystentami, profesorami i studentami, a nawiązane przyjaźnie przetrwały próbę czasu i trwają do dzisiaj. Studiowałem na jednym roku z senatorem Adamem Bielą i prof. Zbigniewem Zaleskim – posłem do Parlamentu Europejskiego.

Moja praca magisterska z psychologii dotyczyła reakcji na placebo i niektórych cech osobowości, była nowym doświadczeniem badawczym i uzupełnieniem wiedzy przyrodniczej, na pograniczu farmacji i psychologii.

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk farmaceutycznych i stanowiska adiunkta w Katedrze Farmakognozji, podjąłem samodzielne badania fitochemiczne, dotyczące szeregu metabolitów wtórnych w roślinach leczniczych, z ukierunkowaniem na badania ich aktywności farmakologicznej.

Nie miałem jak inni szczęścia pracować pod opieką mistrza w swojej Katedrze, na dodatek ubogo wyposażonej w aparaturę badawczą. Stąd, moim Mistrzem wprowadzającym mnie w nowoczesne techniki chromatograficzne i ich wykorzystywanie w analizie fitochemicznej, był Prof. Edward Soczewiński – kierownik Katedry i Zakładu Chemii Nieorganicznej i Analitycznej naszego Wydziału. Praktycznie w tym zakładzie, w atmosferze wielkiej życzliwości, wykonywałem przez trzy lata badania nad ekstrakcją, analizą chromatograficzną i izolacją związków kumarynowych, z wybranych gatunków rodziny baldaszkowatych, co stanowiło tematykę mojej pracy habilitacyjnej.

Jako samodzielny pracownik naukowy, a następnie kierownik Katedry Farmakognozji, przez pierwsze lata przygotowywałem, wraz z zespołem współpracowników, szereg projektów naukowych, a środki z uzyskanych grantów pozwoliły na wyposażenie laboratoriów Katedry w nowoczesną aparaturę, niezbędną do badań fitochemicznych. Z całym przekonaniem mogę stwierdzić, iż laboratoria naszej Katedry są obecnie bardzo dobrze wyposażone w aparaturę, w porównaniu z innymi Katedrami Farmakognozji w Polsce.

Umożliwia to prowadzenie szerokiego zakresu badań i publikowanie wyników w renomowanych czasopismach zagranicznych o wysokim współczynniku IF. Tematyka prac naukowych, prowadzonych pod moim kierunkiem w Katedrze i Zakładzie Farmakognozji z Pracownią Roślin Leczniczych dotyczy poszukiwania biologicznie czynnych związków naturalnych z różnych grup chemicznych, wśród których dominują pochodne benzo- α -pironu (głównie furanokumaryny) i pochodne układu taksanu, a także kwasy fenolowe, olejki eteryczne, sterole triterpeny, alkaloidy chinolinowe i pirolizydynowe, taksoidy i inne.

Najważniejsze prowadzone badania nad związkami kumarynowymi, będącymi tematyką mojej dysertacji habilitacyjnej, obejmowały zagadnienia nad:

- lokalizacją i koncentracją badanych związków w poszczególnych organach roślin,
- zmiennością poziomu stężenia furanokumaryn w badanych organach w okresie wegetacyjnym,
- zmiennością koncentracji tych związków w różnych odmianach i formach tego samego gatunku, jak też wpływem środowiska i strefy geograficznej, w której zbierany jest surowiec.

Oddzielną problematykę stanowią badania nad lokalizacją i koncentracją furanokumaryn i olejków eterycznych w roślinach z rodziny baldaszkowatych i rutowatych. Tematyka rozszerzona została na kilka zespołów badawczych, obejmując:

- badania biologiczne i farmakologiczne wyizolowanych zespołów związków czynnych i jednorodnych składników, celem określenia ich aktywności biologicznej i potencjalnego wykorzystania w leczeniu, jako antyoksydantów, fitohormonów i leków cytostatycznych,
- opracowanie optymalnych metod izolacji na skalę preparatywną, a następnie półprzemysłową wybranych aktywnych biologicznie zespołów lub jednorodnych związków, celem wykorzystania ich do opracowania nowych produktów leczniczych,
- zastosowanie czynników zewnętrznych (elicitory biotyczne i abiotyczne) – jako stymulatorów biosyntezy poszukiwanych metabolitów wtórnych, celem wzbogacenia materiału roślinnego w poszukiwane związki aktywne, w doświadczeniach uprawowych i badaniach *in vitro*,

- opracowanie receptury nowych produktów leczniczych o aktywności antyoksydacyjnej, hormonalnej i cytostatycznej, z wykorzystaniem jednorodnych związków lub frakcji składników pozyskiwanych z materiału roślinnego.

Uzyskane wyniki badań w formie opublikowanej (ponad 140 prac doświadczalnych) bądź zgłoszeń patentowych, plasują corocznie naszą Katedrę w naukowym rankingu wydziałowym na jednym z 3 pierwszych miejsc. Od szeregu lat otrzymujemy zespołowe nagrody naukowe Ministra Zdrowia.

Obecnie jestem współkoordynatorem grantu zamawianego-sieciowego we współpracy z Pracownią Grzybów Uprawnych Instytutu Warzywnictwa w Skierniewicach nt.: „Znaczenie i użytkowanie grzybów trujących, w tym halucynogennych, rosnących na terenie Polski i krajów ościennych” (Decyzja nr 581/E-179/SPB/MSN/P-06/DZ-106/2003-2005) oraz współautorem dwóch zagranicznych projektów badawczych; z czego jeden finansowany jest przez rząd austriacki i dotyczy współpracy z Institut für Analytische Chemie und Radiochemie, Universität Innsbruck (prof. G.K.Bonn), nt.: „Biotechnological methods used for the production of secondary metabolites in selected medicinal plant species”, a drugi, finansowany przez KBN i stronę grecką, dotyczy współpracy z Department of Pharmacy, Division of Pharmacognosy-Chemistry of Natural Products, University of Athens (prof. A.L.Skaltsounis, prof. I.Chinou), na temat: „Extraction and isolation of biologically active compounds (coumarins and phenolic acids) from medicinal plants growing in Greece and in Poland”.

Jako prodziekan, a następnie dziekan Wydziału Farmaceutycznego byłem współtwórcą jedyne w Polsce kierunku apteczno-zielnarskiego, zaś Wydział uzyskał certyfikat Głównego Inspektora Farmaceutycznego na wykonywanie analiz i dopuszczanie do obrotu roślinnych produktów leczniczych.

Jako prorektor ds. nauki jestem członkiem Senackiej Komisji Współpracy z Zagranicą oraz członkiem Senackiej Komisji ds. Inwestycji i Aparatury, a także Organizacji, Rozwoju i Budżetu AM w Lublinie.

Curriculum vitae prof. Kazimierza Głowniaka

Data i miejsce urodzenia:

6 czerwca 1941r, Żakowola, woj. lubelskie

Podstawowe miejsce pracy:

Akademia Medyczna, Wydział Farmaceutyczny,
Katedra i Zakład Farmakognozji z Pracownią Roślin Leczniczych

Uprawiana dziedzina, dyscyplina i specjalność naukowa:**dziedzina:** nauki medyczne – P05**dyscyplina:** fitochemia, analiza preparatywna**specjalność naukowa:** farmakognozja**Przebieg kariery:**

- **studia magisterskie:** 1963 r., Wydział Farmaceutyczny, Akademii Medycznej w Lublinie oraz 1970 r. Wydział Psychologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego,
- **doktorat:** 1972 r. Akademia Medyczna w Lublinie,
- **docent-habilitacja:** 1989 r. Akademia Medyczna w Lublinie,
- **profesor nadzwyczajny:** 1990 r. Akademia Medyczna w Lublinie
- **profesor zwyczajny:** 1998 r. Akademia Medyczna w Lublinie

Przebieg pracy:

- 1999 – nadal   Prorektor ds. Nauki Akademii Medycznej w Lublinie,
- 1993 – 1999   Dziekan Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej w Lublinie,
- 1990 – 1993   Prodziekan Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej w Lublinie,
- 1992 – nadal   Kierownik Katedry i Zakładu Farmakognozji z Pracownią Roślin
Lecznicznych Wydziału Farmaceutycznego Akademii Medycznej w Lublinie,
- 1972 – 1988   adiunkt w Katedrze Farmakognozji AM w Lublinie,
- 1964 – 1972   asystent naukowo-dydaktyczny w Katedrze Farmakognozji AM w Lublinie.

Osiągnięcia naukowe – charakterystyka ogólna:

Autor ponad 140 publikacji naukowych w renomowanych czasopismach, z czego 59 prac zostało opublikowanych w czasopismach z tzw. „listy filadelfijskiej”. Współautorstwo w 6 monografiach i międzynarodowych encyklopediach chromatograficznych oraz 4 skryptów do ćwiczeń dla studentów z zakresu fitochemii i farmakognozji. Czynny udział w 150 konferencjach naukowych, głównie zagranicznych. Współorganizator i przewodniczący Komitetu Naukowego siedmiu ogólnopolskich konferencji naukowych na temat: „Zastosowanie metod chromatograficznych w badaniach fitochemicznych i biomedycznych” – w latach: 1992-1998.

Inicjator i przewodniczący Komitetu Naukowego czterech międzynarodowych sympozjów naukowych na temat: „The Application of Chromatographic Methods in Phytochemical & Biomedical Analysis”, w latach: 1999-2004.

Kształcenie kadry:

- mMagistranci – ponad 100,
- doktorzy – 6, w tym dwie prace nagrodzone indywidualną nagrodą Prezesa Rady Ministrów,
- zaawansowane badania wchodzące w tematykę rozpraw habilitacyjnych – dwóch współpracowników-adiunktów.

Staże naukowe i zawodowe:

- Dania (Danish Royal School of Pharmacy – XI-XII 1988),
- Holandia (Department of Pharmacognosy University of Utrecht – IX 1992)

Nagrody:

Pięciokrotne zespołowe nagrody Ministra Zdrowia za cykl publikacji z zakresu farmakognozji, fitochemii analizy i preparatyki fitochemicznej.

Pobyty w zagranicznych placówkach naukowych, związane z podpisanymi umowami o współpracy:

- Innsbruck (Austria) – prof. Günter K. Bonn – Institut für Analytische Chemie und Radiochemie, Universität Innsbruck;
- Beijing (Chiny) – prof. Xiao Pei Gen – Chinese Academy of Medical Sciences & Peking Union Medical College,
- Athens (Grecja) – prof. Alexios Leandros Skaltsounis – Department of Pharmacy, Division of Pharmacognosy-Chemistry of Natural Products, University of Athens,
- Trivandrum (India) – prof. Varughese George – Department of Phytochemistry, Tropical Botanic & Research Institute Karimancode
- New Delhi (India) – prof. Shakti N. Upadhyay – National Institute of Immunology,
- Peterborough (Kanada) – prof. Alicja M. Zobel – Department of Chemistry & Biochemistry Trent University,
- Kuala Lumpur (Malezja) – prof. Khozirah Shaari – Forest Research Institute Malaysia Medicinal Plants Division,
- Mérida (Meksyk) – prof. Raúl H. Godoy Montañez – Universidad Autónoma de Yucatán,
- Ulan Bator (Mongolia) – prof. Tumurbaatar Namral – Mongolian Medical University oraz prof. B. Dagvatseren i Luvsantseregiin Batkhoo – Scientific Society of Traditional Medicine in Mongolia – zaplanowany pobyt w czerwcu br.
- Mississippi (USA) – prof. Jordan Zjawiony – Department of Pharmacognosy, School of Pharmacy, The University of Mississippi,
- Budakalász (Węgry) – prof. Szabolcs Nyiredy – Research Institute for Medicinal Plants.

Członkostwo w organizacjach naukowych i zawodowych:

- Sekcja Akademicka PTFarm. – przewodniczący 1993-1999,
- Lubelskie Towarzystwo Naukowe,
- Polski Komitet Zielarski – członek Zarządu 1998-2003,
- American Society of Pharmacognosy,
- Gesellschaft für Arzneipflanzenforschung,
- Phytochemical Society of North America,
- The European Society of Phytochemistry – representative member of East European Countries: 2000-2002,
- Indian Association for Cancer Research,
- Polskie Towarzystwo Fitochemiczne – założyciel i przewodniczący w latach: 2000-2002,
- Podkomisja Farmakognostyczna Komisji Farmakopei Polskiej: 1998-2004,
- Komisja Rejestracji Leków – Podkomisja Leku Naturalnego: 1996-2003,
- Ekspert Zespołu Doradczego Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych: 2004-nadal,
- Członek Komisji Akredytacyjnej ds. Szkolenia Podyplomowego w Ministerstwie Zdrowia,
- Komisja Leku Naturalnego i Biotechnologii Komitetu Nauk o Leku PAN: 1992-nadal,
- Wiceprzewodniczący Komitetu Nauk o Leku PAN– dwie kadencje,
- Wiceprzewodniczący Komisji Nauk Medycznych Oddziału PAN w Lublinie,
- Komitet Terapii i Nauk o Leku PAN: 2003-nadal.

Granty naukowe i badania wdrożeniowe:

- ekspertyzy dla Sejmowej Komisji Zdrowia w zakresie ustawy Prawa Farmaceutycznego i regulacji dyrektyw Unii Europejskiej,
- granty promotorskie, autorskie KBN, sieciowe i międzyrządowe:
  - 1) nr 4 PO5F 018 15pt. „Badania fitochemiczne części nadziemnych *Chrysanthemum segetum* L,
  - 2) nr 4 PO5F 019 17 pt. „Wpływ czynników stresogennych na zawartość niektórych substancji biologicznie czynnych i biopierwiastków”,
  - 3) nr 6 PO5F 021 21 pt. „Badania fitochemiczne nad alkaloidami pirolizydynowymi w wybranych surowcach z rodziny *Compositae* i *Boraginaceae*”,
  - 4) nr 3 PO5F 027 22 pt. „Analiza i izolacja taksoidów z różnych gatunków cisa”.

Odnaczenia i wyróżnienia:

- Dyplom ukończenia studiów i praca doktorska obroniona z wyróżnieniem,
- Złoty Krzyż Zasługi (1986),
- Odznaka za Wzorową Pracę w Służbie Zdrowia (1996),
- Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1997).

Medale:

- Komisji Edukacji Narodowej,
- „Zasłużony dla AM w Lublinie”,
- „Zasłużony dla Wydziału Farmaceutycznego AM w Lublinie”,
- „Zasłużony dla Farmacji im. I.Łukasiewicza” (2002),
- Arcybiskupa Józefa Życińskiego: *Lumen Mundi* (2002).

DZIAŁALNOŚĆ ODDZIAŁU NA RZECZ REGIONU

Posiedzenie Prezydium lubelskiego Oddziału PAN w Lublinie i Zamościu

Na zaproszenie Prezydium O.L. PAN w Oddziale gościli: prof. Andrzej Legocki, Prezes Polskiej Akademii Nauk, jak również członkowie Prezydium PAN, m.in. prof. prof. Janusz Lipkowski i Emil Nalborczyk (Wiceprezesi PAN), Andrzej Grzywacz (Przewodniczący Wydziału V), Zbigniew Bojarski (Prezes Oddziału PAN w Katowicach), Marian Mikołajczyk (Prezes Oddziału PAN w Łodzi), i Krzysztof Wróblewski (Szef Kancelarii PAN).

Lublin

Wizyta trwała dwa dni - 29 i 30.04.2004 (czwartek-piątek). Pierwszego dnia odbyło się uroczyste posiedzenie Oddziału PAN w Lublinie z okazji otwarcia nowej siedziby Oddziału. W spotkaniu, oprócz wymienionych gości i członków Oddziału lubelskiego PAN uczestniczyli również prof. Agnieszka Kijewska, Prorektor ds. nauki, współpracy z zagranicą i promocji KUL, prof. dr hab. Zdzisław Targoński, Rektor Akademii Rolniczej w Lublinie, prof. dr hab. Kazimierz Głowniak, Prorektor ds. Nauki AM w Lublinie, prof. dr hab. Witold Stępniewski, Prorektor ds. Nauki Politechniki Lubelskiej oraz prof. dr hab. Edmund K. Prost, Prezes Lubelskiego Towarzystwa Naukowego. Goście odwiedzili również Instytut Agrofizyki im. B. Dobrzańskiego PAN. W programie przewidziano zwiedzanie Starego Miasta oraz Kaplicy Zamkowej.

Zamość

Drugi dzień wizyty Prezydium przygotowano wspólnie z Prezydentem Miasta Zamościa Marcinem Zamoyskim. Program obejmował prezentację Zamościa, jego historii oraz przeszłości i współczesnej działalności zamojskiego ośrodka naukowego. Prezes Legocki zapoznał się z problematyką społeczną, gospodarczą i przyrodniczą regionu, była także okazja do zwiedzenia interesujących miejsc w okolicach Zamościa.

Jan Gliński

Prof. dr hab. Jan Gliński, czł. rzecz. PAN jest prezesem Oddziału PAN w Lublinie.

W siedzibie Oddziału. Przemawia prof. Andrzej Legocki, Prezes PAN.

Zwiedzanie Lublina. Od lewej: prof. Jan Gliński, Prezes O.L. PAN, prof. Andrzej Legocki - Prezes PAN, z małżonką, prof. Emil Nalborczyk - Wiceprezes PAN, prof. Zbiniew Bojarski - Prezes Oddziału PAN w Katowicach, prof. Andrzej Grzywacz - Przewodniczący Wydziału V PAN, prof. Janusz Lipkowski - Wiceprezes PAN, z małżonką, prof. Marian Mikołajczyk - Prezes Oddziału PAN w Łodzi, prof. Ryszard Walczak, Wiceprezes O.L. PAN i Dyrektor Instytutu Agrofizyki PAN w Lublinie (na deptaku przed Bramą Krakowską).

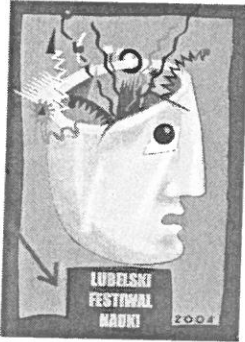
Wizyta członków Prezydium Akademii w Instytucie Agrofizyki PAN w Lublinie - laboratorium mikrostruktury materiałów rolniczych.

Prezes PAN prof. Andrzej Legocki z wizytą u Prezydenta Zamościa - Marcina Zamoyskiego.

fot. Archiwum O.L. PAN

DZIAŁALNOŚĆ ODDZIAŁU NA RZECZ REGIONU

Lubelski Festiwal Nauki

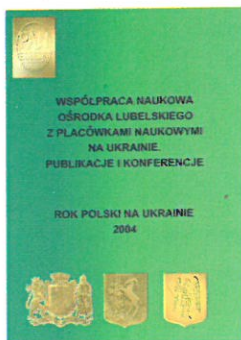
W dniach 18-24 września 2004 r. odbyła się kolejna edycja Lubelskiego Festiwalu Nauki. W ciągu siedmiu dni swoje dokonania, prace badawcze i dorobek naukowy, a także popularne ciekawostki ze świata nauki zaprezentowały lubelskie placówki naukowe. Na przestrzeni tygodnia Festiwal oferował pokazy dla szkół i liczne spotkania, panele i wystawy dla pasjonatów z różnych dziedzin, w weekend zaś przybierając formę rodzinnego festynu.

Udział w festiwalu wzięły następujące instytucje: Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Akademia Medyczna, Akademia Rolnicza, Politechnika Lubelska, Instytutu Agrofizyki PAN, Instytut Medycyny Wsi oraz lubelskie Muzeum Okręgowe.

Festiwal skierowany był przede wszystkim do młodzieży szkolnej i przyszłych adeptów nauki. Dla ich potrzeby stworzono system pakietów naukowych, będących swoistymi szlakami dla osób o określonych zainteresowaniach, np. z dziedziny nauk ścisłych, humanistycznych, bądź artystycznych. Nie zapomniano też o innych zainteresowanych, którzy licznie odwiedzili imprezę. Tak więc w ramach Festiwalu zaoferowano atrakcje skierowane do absolwentów uczelni, chcących ponownie odwiedzić budynki swojej Almae Matris, rodziców z dziećmi, które mogły uczestniczyć w zabawach dydaktycznych, hobbystów oraz wszystkich przybyłych mieszczan.

W trakcie Festiwalu swoje badania, dotyczące m.in. światłowodów, gleby i roślin zaprezentował Instytut Agrofizyki im. Bohdana Dobrzańskiego PAN w Lublinie, który był również organizatorem kiermaszu naukowego na Rynku Starego Miasta. W Festiwalu uczestniczyli Prezes i Wiceprezes O.L. PAN.

DZIAŁALNOŚĆ ODDZIAŁU NA RZECZ REGIONU

Dni Nauki Polskiej na Ukrainie

W prezentacjach wspólnych polsko-ukraińskich projektów badawczych, które odbyły się we Lwowie i Kijowie w dniach 21-25 czerwca 2004 r. pod hasłem *Dni Nauki Polskiej na Ukrainie*, w ramach Roku Polski na Ukrainie, aktywny udział wzięli członkowie komisji działających przy Oddziale PAN w Lublinie: prof. Michał Łesiów, przewodniczący Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych, prof. Mirosława Ołdakowska-Kuflowa i ks. dr Stefan Batruch, członkowie tejże Komisji oraz przewodniczący Komisji Motoryzacji i Energetyki Rolnictwa, prof. Eugeniusz Krasowski.

Oddział PAN w Lublinie wydał na tę okazję 74-stronicową publikację o charakterze informacyjnym pt. *Współpraca naukowa ośrodka lubelskiego z placówkami naukowymi na Ukrainie. Publikacje i konferencje. Rok Polski na Ukrainie 2004*.

Od lewej, prof. prof. Eugeniusz Krasowski, Michał Łesiów, Mirosława Ołdakowska-Kuflowa.

Organizatorami Dni Nauki Polskiej na Ukrainie ze strony polskiej były: Ministerstwo Nauki i Informatyzacji oraz Ośrodek Przetwarzania Informacji RP, natomiast ze strony ukraińskiej Ministerstwo Oświaty i Nauki Ukrainy, Ukraiński Instytut Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej Informacji oraz Lwowski Państwowy Ośrodek Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej Informacji.

W „Dniach Nauki Polskiej” we Lwowie (21-22 VI) i w Kijowie (24-25 VI) ze strony polskiej uczestniczyli, oprócz wymienionych wcześniej członków Komisji, również reprezentanci kilkunastu polskich instytucji naukowo-badawczych, takich jak: Centrum Badań Kosmicznych PAN, Instytut Fizyki Jądrowej PAN, Instytut Mechaniki Precyzyjnej, Instytut Obróbki Plastycznej, Instytut Odlewnictwa, Instytut Optoelektroniki WAT, Państwowy Instytut Geologiczny, Fundacja Rozwoju Nauk Materiałowych, Politechnika Krakowska, Politechnika Warszawska, UMCS w Lublinie oraz Ośrodek Przetwarzania Informacji, który wydał drukiem na tę okoliczność w polskiej i ukraińskiej wersji językowej „Katalog wystawców. Dni Nauki Polskiej na Ukrainie. Prezentacja wspólnych polsko-ukraińskich projektów naukowo-badawczych. Lwów-Kijów 21-25.06.2004 r.”, w którym to wydaniu wymienione zostały również ukraińskie jednostki naukowe współpracujące z odpowiednimi ośrodkami polskimi oraz uczestniczące w tej wystawie.

Delegacja lubelska reprezentowała nie tylko osiągnięcia badawcze w zakresie nauk ścisłych, ale też dyscypliny nauk humanistycznych (filozofii, kulturoznawstwa, literaturoznawstwa, historii, religioznawstwa i in.), o czym informowały naocznie odpowiednie plansze, wymieniona wyżej publikacja oraz reprezentowane na naszym stoisku liczne prace monograficzne opublikowane w ciągu ostatnich kilku lat przez naukowców lubelskich. Wzbudziły one żywe zainteresowanie odwiedzających wystawę Ukraińców we Lwowie i w Kijowie.

Swoje osiągnięcia naukowe prezentowało również 19 badawczych ośrodków ukraińskich, w tym przede wszystkim odpowiednie Instytuty Narodowej Akademii Nauk Ukrainy, kilka uniwersytetów i politechnik, które informowały o bliskiej współpracy z odpowiednimi polskimi instytucjami naukowymi.

W czasie tych kilku „Dni Nauki Polskiej” miały miejsce również wystąpienia przedstawicieli różnych specjalności, w których omówione zostały dotychczasowe osiągnięcia w badaniach naukowych uczonych polskich i ukraińskich, ze szczególnym uwzględnieniem tych, które zrodziły się przy ścisłej współpracy ośrodków polskich i ukraińskich. Prezentacji polskich dokonań oraz planów rozwoju nauki, techniki oraz informatyzacji dokonał Marek Bartosik, wiceminister Nauki i Informatyzacji RP, zwracając uwagę na otwartość polskich ośrodków na współpracę międzynarodową. W informacji o wystawie i konferencjach towarzyszących na temat polskich i ukraińskich osiągnięć naukowo-badawczych w Domu Uczonych we Lwowie reporter lwowskiej gazety

„Postup” cytował wypowiedź wiceministra Marka Bartosika, że „powiązania naukowe i współpraca Polski z Ukrainą jest znacznie bardziej ożywiona niż z innymi krajami, nawet takimi jak Rosja, Francja czy Japonia”. Tenże dziennikarz odwołał się do wypowiedzi dyrektora ukraińskiego Centrum Informacji Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej pana M. Jaworskiego, który wyraził nadzieję, że Wystawa będzie sprzyjać dodatkowym inwestycjom Ukrainy, wynikającym z planów współpracy naukowo-technicznej z Polską. Możliwość dyskusji, w formie „okrągłego stołu”, jaka odbyła się w Kijowie w budynku Ukraińskiego Instytutu Naukowo-Technicznej i Ekonomicznej Informacji (miejsce Wystawy) sprawiła, że padało wiele pytań, a także porównywano sytuację nauki oraz rozwój informatyzacji w obydwu krajach. Możliwość rozwijania kontaktów osobistych istniała nie tylko przy stoiskach, na których prezentowano rezultaty współpracy, ale także w czasie wspólnych uroczystych kolacji. Gospodarze zapewnili gościom możliwość zwiedzania najciekawszych miejsc Lwowa i Kijowa, czemu sprzyjała dobra pogoda.

Poważne i znaczące miejsce w tym przedsięwzięciu ekspozycyjno-informacyjnym zajęły placówki naukowe Lublina - Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej i Oddział Polskiej Akademii Nauk w Lublinie. Lublin zaprezentował się jako ważny ośrodek naukowy, sukcesywnie współpracujący z Ukrainą w szerokim zakresie tematycznym. Dalszym ciągiem wydarzeń, jakie miały miejsce w czerwcu 2004 r. na Ukrainie będą spotkania, planowane w ramach Roku Ukrainy w Polsce w 2005 r.

Mirosława Oldakowska-Kuflowa
Stefan Batruch
Eugeniusz Krasowski
Michał Łesiów

Dr hab. Mirosława Oldakowska-Kuflowa, prof. KUL, jest pracownikiem Katedry Literatury Współczesnej Instytutu Filologii Polskiej KUL oraz zastępcą przewodniczącego Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych Oddziału PAN w Lublinie.

Ks. dr Stefan Batruch jest Archidiecezjalnym Duszpasterzem Akademickim i Proboszczem Parafii Greckokatolickiej w Lublinie oraz członkiem Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych Oddziału PAN w Lublinie.

Prof. dr hab. inż. Eugeniusz Krasowski jest emerytowanym pracownikiem Katedry Pojazdów i Silników Akademii Rolniczej w Lublinie oraz przewodniczącym Komisji Motoryzacji i Energetyki Rolnictwa Oddziału PAN w Lublinie.

Prof. dr hab. Michał Łesiów jest emerytowanym pracownikiem Zakładu Filologii Ukraińskiej UMCS w Lublinie, oraz przewodniczącym Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych Oddziału PAN w Lublinie.

ДИПЛОМ

нагороджується

**POLSKA AKADEMIA NAUK
ODDZIAŁ W LUBLINIE**

за участь у виставці науково-технічних досягнень

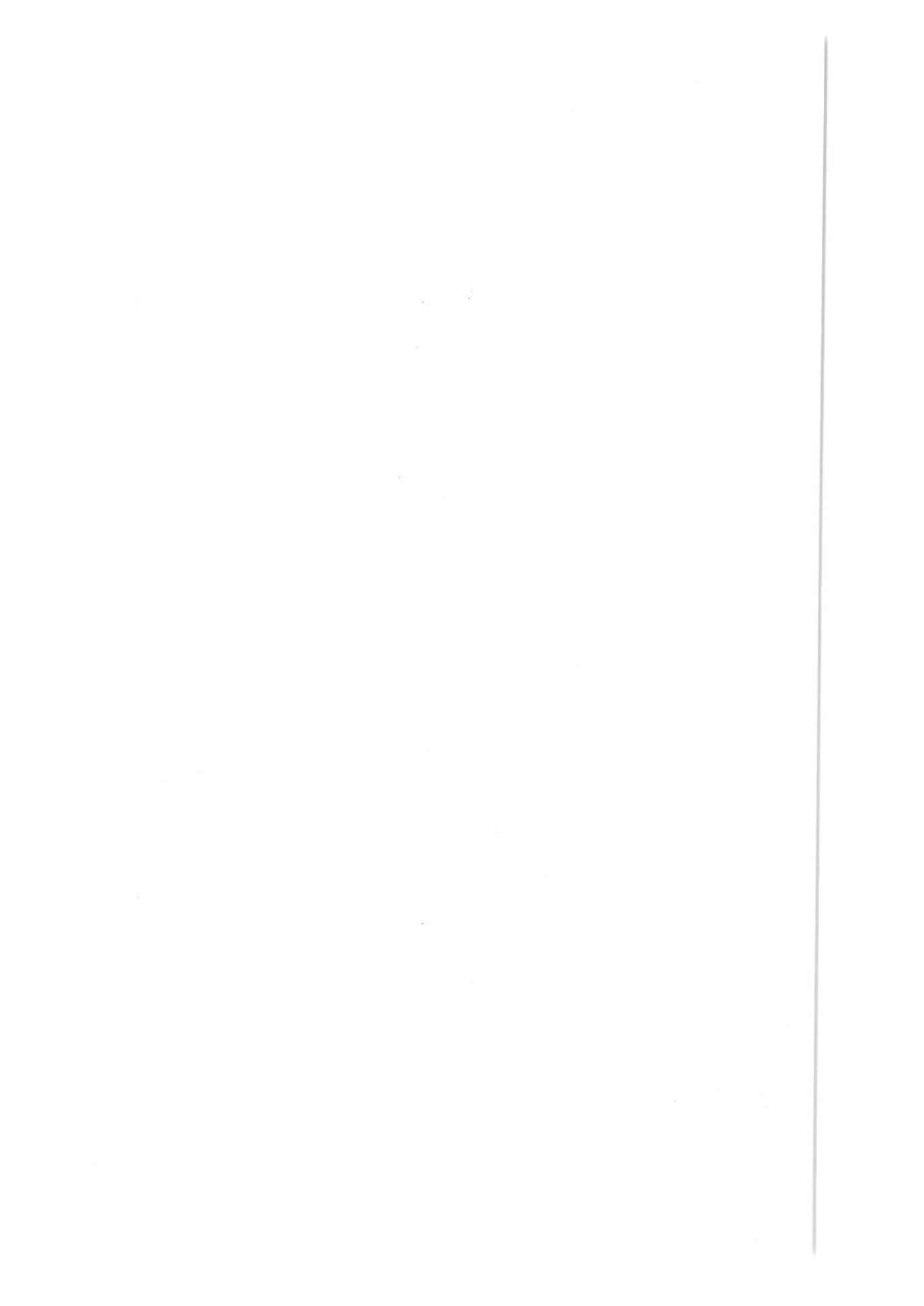
**«Україна - Польща:
стратегічне партнерство
в сфері науки і технологій»**

Перший заступник
Міністра освіти і науки України

А. М. Гуржій

Udział Oddziału PAN w Lublinie w obchodach „Roku Polskiego na Ukrainie”:

1. Wspólne seminaria na Ukrainie nt. polsko-ukraińskich związków kulturowych oraz w zakresie motoryzacji i energetyki rolnictwa, a także udział w wystawie we Lwowie i w Kijowie prof., prof. Michała Łesiowa, (przewodniczącego Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych O.L. PAN), Mirosławy Ołdakowskiej-Kuflowej (Wiceprzewodniczącej Komisji) i ks. dr. Stefana Batrucha (członka Komisji) oraz prof. Eugeniusza Krasowskiego (przew. Komisji Motoryzacji i Energetyki Rolnictwa O.L. PAN).
2. Wydanie okolicznościowego tomiku *Współpraca naukowa ośrodka lubelskiego z placówkami naukowymi na Ukrainie. Publikacje i konferencje - Rok Polski na Ukrainie 2004*, zawierającego zestawienie wspólnych prac naukowych oraz konferencji powstałych w ramach współpracy polsko-ukraińskiej w dziedzinach takich jak: historia, kulturoznawstwo, językoznawstwo, prawo, kształtowanie i ochrona środowiska, rolnictwo, technika. Za tę aktywność Oddział został wyróżniony dyplomem przez Konsula Generalnego Ukrainy w Lublinie.
3. Wspólna konferencja organizowana przez Komisję Rolnictwa O.L. PAN, Katedrę Hodowli Bydła Akademii Rolniczej w Lublinie oraz Narodową Akademię Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie - Lublin-Lwów w dniach 22-24.06.br. nt. „Produkcja mleka w gospodarstwach farmerskich Polski i Ukrainy”, z udziałem prof. Zygmunta Litwińczuka, Sekretarza Komisji Rolnictwa O.L. PAN.
4. Konferencja „Problemy naukowo-badawcze w parkach narodowych Polesia” –Szack, 17–19.06.2004. Uczestnictwo prof., prof., Stanisława Radwana i Tadeusza Chmielewskiego (przew. i sekretarz Komisji Ochrony i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego O.L.PAN).

KONTAKTY ODDZIAŁU Z ZAGRANICĄ

Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce

W dniach 9-14 października 2004 r. w Warszawie, Krakowie i Starych Jabłonkach k. Olsztyna odbyły się sesje naukowe, uroczyste posiedzenia władz trzech Akademii Nauk Rosji i Polskiej Akademii Nauk, imprezy, wystawy i dyskusje w ramach organizowanych w Polsce Dni Nauki Rosyjskiej (DNR). Celem tego niezwykłego pod względem skali i atmosfery, reprezentatywnego forum osiągnięć nauki rosyjskiej, była wymiana poglądów między uczonymi obu krajów, a także upowszechnienie i popularyzacja dokonań uczonych rosyjskich wśród polskich środowisk naukowych i społeczeństwa naszego kraju. Do udziału w imprezie zaproszeni zostali wybitni przedstawiciele różnych dyscyplin naukowych z Rosji, uczestnicy sympozjów, szkół młodych naukowców oraz organizatorzy naukowych wystaw tematycznych. W ramach delegacji rosyjskiej na DNR przybyli także członkowie Prezydium Rosyjskiej Akademii Nauk (RAN), Rosyjskiej Akademii Nauk Rolniczych (RANR) i Rosyjskiej Akademii Nauk Medycznych (RANM). Wielka prezentacja osiągnięć naukowych Federacji Rosyjskiej była rewizytą za Dni Nauki Polskiej w Rosji w październiku 2001 r. Łącznie w DNR w Polsce ze strony rosyjskiej uczestniczyło ok. 150 osób. Z bardzo ważnych przyczyn osobistych swój udział w imprezie w ostatniej chwili odwołał prezydent Rosyjskiej Akademii Nauk prof. Jurij Osipow. Delegacji rosyjskiej przewodniczył wiceprezydent RAN prof. Mikołaj Plate. Rosyjską Akademię Nauk Rolniczych reprezentował wiceprezes prof. Andriej L. Iwanow, a Rosyjską Akademię Nauk Medycznych wiceprezes prof. Nikołaj P. Boczkow.

Program imprezy przewidywał, między innymi, podpisanie protokołów o współpracy pomiędzy Polską Akademią Nauk a Rosyjską Akademią Nauk, Polską Akademią Nauk a Rosyjską Akademią Nauk Rolniczych, Polską Akademią Nauk a Rosyjską Akademią Nauk Medycznych, wspólne, uroczyste posiedzenia prezydiów Polskiej Akademii Nauk i Rosyjskiej Akademii Nauk.

Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce wypełniły sesje tematyczne poświęcone naukom: humanistycznym, chemicznym i fizycznym, badaniom kosmicznym, naukom medycznym, rolniczym i biologicznym. Integralnym elementem Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce było pięć tematycznych wystaw naukowych, z których cztery zostały zorganizowane w Warszawie, a jedna w Krakowie. W ramach zajęć seminaryjnych dla młodych naukowców zorganizowano szkoły - seminaria młodych ekologów i matematyków. Dniom Nauki Rosyjskiej towarzyszyły też

imprezy kulturalne, koncerty, uroczysta recepcja, nieformalne dyskusje i rozmowy z udziałem młodych liderów nauki, doktorantów i studentów, a także spotkania o charakterze integracyjnym.

Znaczenie Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce podkreślił udział w imprezie czołowych osobistości polskiego życia politycznego, naukowego i kulturalnego.

W dniu 10 października 2004 r. w Domu Zjazdów i Konferencji PAN w Jabłonnie k. Warszawy, w obecności zgromadzonych tam wysokich przedstawicieli nauki polskiej i rosyjskiej odbyło się uroczyste podpisanie protokołów o współpracy pomiędzy Polską Akademią Nauk a Rosyjską Akademią Nauk, Polską Akademią Nauk a Rosyjską Akademią Nauk Rolniczych, Polską Akademią Nauk a Rosyjską Akademią Nauk Medycznych na lata 2005-2007. Po zakończeniu ceremonii odbyło się przyjęcie powitalne dla wszystkich uczestników i koncert muzyczny.

11 października 2004 r. w historycznej scenerii odbudowanego od podstaw ze zniszczeń wojennych Zamku Królewskiego w Warszawie, miało miejsce uroczyste wspólne posiedzenie prezydów Polskiej Akademii Nauk, Rosyjskiej Akademii Nauk, Rosyjskiej Akademii Nauk Rolniczych i Rosyjskiej Akademii Nauk Medycznych z udziałem Prezydenta RP Aleksandra Kwaśniewskiego.

W dniach 12-14 października 2004 r. imprezy i sympozja w ramach Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce odbywały się równolegle w trzech różnych miejscach naszego kraju: w Krakowie, Warszawie oraz w Starych Jabłonkach k. Olsztyna.

12 października br. w Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie odbyła się druga część uroczystego wspólnego posiedzenia prezydów Polskiej Akademii Nauk i Rosyjskiej Akademii Nauk oraz Rosyjskiej Akademii Nauk Medycznych, Oddziału PAN w Krakowie, Polskiej Akademii Umiejętności (PAU) i rektorów uczelni krakowskich.

12 października 2004 r. w ramach naukowych sympozjów polsko-rosyjskich odbyły się w Warszawie dwa sympozja poświęcone naukom humanistycznym: sesja poświęcona naukom historycznym „*Polska i Rosja – problemy rozwoju państwowości w X-XX wieku*” oraz „*Rosja i Polska w Europejskiej historii i kulturze*”. Zaś 12 i 13 października br. odbyły się w Warszawie dwa sympozja poświęcone naukom fizycznym i chemicznym.

Ważną rolę w przygotowaniu merytorycznym i organizacyjnym poszczególnych sesji naukowych i ich przeprowadzeniu miały instytuty naukowe i jednostki organizacyjne PAN: Instytut Badań Literackich, Instytut Historii im. T. Manteuffla, Instytut Fizyki, Instytut Chemii Fizycznej, Centrum Badań Kosmicznych, Instytut Medycyny Doświadczalnej i Klinicznej im. M. Mossakowskiego, Instytut Rozrodu Zwierząt i Badań Żywności, Instytut Immunologii i Terapii Doświadczalnej im. L. Hirszfelda, Instytut Paleobiologii im. Romana Kozłowskiego, Stacja Hydrobiologiczna Centrum Badań Ekologicznych w Mikołajkach, Centrum Konferencyjne Instytutu

---

Matematycznego PAN w Będlewie, Muzeum Ziemi. Swój duży wkład w przygotowanie i realizację Dni Nauki Rosyjskiej miały również instytucje zewnętrzne: Zamek Królewski w Warszawie, Uniwersytet Jagielloński, Muzeum Techniki w Warszawie, Ambasada Federacji Rosyjskiej w Polsce, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie oraz Archiwum Nauki PAN i PAU w Krakowie, Dom Zjazdów i Konferencji PAN w Jabłonie, Ośrodek Konferencyjny PAN w Mogilanach.

Trwające w dniach 9-14 października 2004 r. Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce nie spotkały się praktycznie z żadnym odzewem w polskich mediach. Wyłączywszy syntetyczny artykuł o imprezie, opublikowany 13.10.04 w ukazującym się w Krakowie „Dzienniku Polskim” i krótką sekwencję filmową poświęconą samej wystawie Kryształów Rosji - bez żadnego jednak kontekstu wskazującego na organizatorów - wyemitowaną 9.10.04 w programie lokalnym telewizji regionalnej, nie było w polskich mass mediach innych informacji o Dniach Nauki Rosyjskiej. W programie warszawskim DNR uczestniczyli natomiast warszawscy korespondenci Agencji ITAR-TASS i gazety „Wersty”. Krótkie informacje dotyczące ważniejszych imprez oraz dokumentację fotograficzną z trwających Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce zamieszczono na stronie internetowej PAN.

Bezpośrednią realizację programu Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce, obsługę organizacyjną i recepcyjną zagranicznych uczestników oraz zaproszonych gości z Polski zapewniali wyznaczeni do tych zadań pracownicy biur Kancelarii PAN: Gabinetu Prezesa PAN, Biura Współpracy z Zagranicą PAN, Biura Administracyjnego PAN i wydziałów PAN. Imprezy i seminaria w ramach DNR, z wyjątkiem programu w Krakowie, nie były nagrywane.

Artykuł zawiera fragmenty publikacji „Dni Nauki Rosyjskiej w Polsce” wydanej przez Gabinet Prezesa PAN w 2004 r.

WYDARZENIA

Zygmunt Pejsak

Laudacja

prof. Zbigniewa J.H. Pomorskiego
w związku z nadaniem prof. dr. hab.
Zygmuntowi Pejsakowi tytułu *doctora*
honoris causa

Lubelska Akademia Rolnicza obdarza dziś najwyższą godnością honorową nadzwyczajnego Człowieka, którego droga życiowa stanowić może współczesny wzorzec dla niejednego z nas. Dzień dzisiejszy jest równocześnie naszym Wydziałowym świętem, bowiem to dziś, najwybitniejszy z polskich hyopatologów, uczony o międzynarodowej sławie – Profesor Zygmunt Pejsak – staje się członkiem naszej akademickiej wspólnoty.

Czujemy się zaszczytzeni i ubogaceni Jego obecnością wśród nas. Tak naprawdę to był On z nami już od dziesięcioleci, najpierw przez licznie czytane Jego publikacje i rozprawy naukowe a z czasem i książki, a potem już bezpośrednio osobiście uczestnicząc w różnorodnych wspólnych przedsięwzięciach. Dzisiaj ta Jego obecność nabiera nowego wymiaru: jako honorowy doktor staje się formalnie jednym z nas, zaś nasze Akademia i Wydział są także i Jego już macierzystymi jednostkami, o których dobro i pozycję przyjedzie Mu także troszczyć się w nadchodzących latach.

Zgodnie z wolą Dostojnego Senatu i Wysokiej Rady przypadł mi zaszczyt zaprezentowania Państwu sylwetki i dokonań Pana Profesora. Pragnę ukazać zatem Ją w kilku odsłonach, na tyle, na ile pozwala konwencja i czas laudacji. W tym przypadku koniecznym jest pewne szczególne spojrzenie na dotychczasową drogę życiową Profesora, która doprowadziła Go do obecnej pozycji w zawodzie i nauce. Sądzę, że kluczem do właściwego odczytania działalności twórczej Zygmunta Pejsaka może być stwierdzenie jego nauczyciela a zarazem mistrza i duchowego mentora Pana Profesora Mariana Truszczyńskiego – mówiące iż Zygmunt Pejsak - w trawiących Go pasjach poznania i działania – upodabnia się do wulkanu. W moim rozumieniu pasuje do Niego także słynna sentencja Seneki¹ – *Vita sine litteris mors est* – rozumiana dosłownie - iż dla Profesora Pejsaka - życie bez nauki jest śmiercią. Niechaj zatem ta maksyma stanowi motto przewodnie dzisiejszej laudacji.

Urodzony na Śląsku, przed 55 laty, Pan Prof. Pejsak jest niewątpliwie człowiekiem ponadprzeciętnie uzdolnionym, a jednocześnie niezwykle pracowitym i konsekwentnym w podejmowanych działaniach. Cechy te, poparte twórczą inicjatywą, erudycją oraz wysoką kulturą osobistą w codziennym działaniu sprawiły, że Jego osiągnięcia naukowe i organizacyjne stały się naturalną pochodną prowadzonej na co dzień aktywności – czyniąc Go niekwestionowanym luminarzem weterynaryjnych nauk oraz jednostką wyraziście wyróżniającą się w szeroko rozumianym lekarsko-weterynaryjnym zawodzie.

Szanowni zgromadzeni, o jakości moralnej zwłaszcza człowieka nauki, winny świadczyć takie szczególne cechy jak prawość, skromność, prostolinijność postępowania, hart ducha, czy też niekonformistyczna życiowa postawa wobec otaczających nas zjawisk. Tylko jednostki wybitne są zdolne sprostać aż tylu wymogom, nic dziwnego więc że wówczas stają się dla nas wielkim autorytetem moralnym i naukowym. Wiemy także, iż rozwój intelektualny oraz ukształtowanie osobowości początkowo opierają się na wyniesionych z rodzinnego domu wartościach by z czasem, pod wpływem wybitnych pedagogów jak też oddziaływania twórczych środowisk, nabrać nowego wymiaru i rozblęsnąć niezwykłym blaskiem. Pod tym względem nasz Doktor Honorowy jest typowym szczęściarzem, jako iż matka natura hojnie wyposażyła Go w powyższe przymioty, zaś Jego droga zawodowa naznaczona jest intelektualnym piętnem wybitnych nauczycieli którzy umiejętnie potrafili oszlifować tenże brylant, nadając Mu dzisiejszy blask. Jego kariera naukowa jest niekonwencjonalna bo zdobywając w 1972r dyplom na Wydziale Wrocławskim rozpoczyna pracę zawodową jako lekarz praktyk. W okresie tym dochodzi do stanowiska dyrektora największej w Polsce Fermy Przemysłowej Trzody Chlewnej, opracowuje oraz broni, poświęconą biologicznym metodom diagnostyki ciąży, pracę doktorską a także odbywa roczny staż w Iowa State University (USA) pod kierunkiem wybitnego uczonego Prof. Wiliama Switzera. To pobyt na Uniwersytecie przewartościował dotychczasowe priorytety młodego wówczas doktora ukazując Mu piękno naukowego poznania jak też wyzwalał w Nim, nurtujący Go do dziś, głód wiedzy. Naturalną zatem konsekwencją było związanie się przed 25 laty z Państwowym Instytutem Weterynaryjnym w Puławach, gdzie pod światłym kierunkiem Pana Prof. Truszczyńskiego potoczyła się Jego błyskotliwa naukowa kariera, - jako że dane było Mu pracować i uczyć się tak w kraju jak i dzięki licznym długo i krótkoterminowym stażom za granicą w najlepszych weterynaryjnych ośrodkach naukowych świata. Nic dziwnego więc, że pobyty te owocowały, dzięki najnowocześniejszym badawczym metodom, coraz to bardziej ambitnymi naukowymi dokonaniem - jak też sprzyjały osobistym kontaktom ze światowymi liderami hyopatologii. Dzisiaj, podkreślić trzeba ścisłą i wieloletnią współpracę Profesora tak z krajowymi, jak i najlepszymi

¹ Seneka „Epistulae morales ad Lucillum” 82 (X,2) 3.

zagranicznymi ośrodkami naukowymi USA i Europy Zachodniej, co niewątpliwie stanowi podstawę Jego niezwykłych naukowych aplikacyjnych osiągnięć, zapewniających Mu trwałą pozycję w światowej hyopatologii. Już po pięciu latach pracy w Instytucie uzyskuje stopień doktora habilitowanego, a tytuł profesora w 1990 r. Przed niespełna 6 laty w wieku lat 50 wybrany zostaje członkiem korespondentem PAN. W puławskim Instytucie Prof. Pejsak od 23 lat kieruje Zakładem Chorób Świń w którym wypromował 8 doktorów nauk weterynaryjnych, zaś 4 Jego współpracowników ukończyło przewody habilitacyjne – w tym także dwójka naszych wydziałowych pracowników, którymi są dzisiejsi profesorowie Stanisław Winiarczyk i Zbigniew Grądzki. Z głębokim przekonaniem należy stwierdzić, że Prof. Pejsak jest twórcą własnej szkoły naukowej w zakresie „chorób świń” i niekwestionowanym liderem oraz animatorem krajowych hyopatologów praktyków. Imponujący jest już dziś dorobek naukowy Profesora, obejmujący ponad 170 oryginalnych prac badawczych, 26 wydawnictw książkowych i monografii, w tym 7 podręczników oraz 89 artykułów przeglądowych, nie licząc wielu metodyk czy instrukcji – a przecież nie powiedział On ostatniego słowa i aktualnie jest w swym najlepszym okresie twórczym. Jako pierwszy w Polsce wyizolował i opisał szereg wirusowych i bakteryjnych czynników chorobotwórczych świń, jak też opracował kilkanaście wdrożonych do produkcji szczepionek i leków.

Podziw budzi działalność organizacyjna Profesora. Jest On członkiem komitetów redakcyjnych kilku czasopism naukowych, ekspertem i kierownikiem Referencyjnego Laboratorium Klasycznego Pomoru Świń, Międzynarodowego Urzędu ds. Epizootii (O.I.E.), jak też ekspertem FAO. Wiceprzewodniczył oraz przewodniczył Radzie Naukowej macierzystego Instytutu, wiceprezesował i prezesował Polskiemu Towarzystwu Nauk Weterynaryjnych, jak też od 7 lat zasiada w Centralnej Komisji ds. Tytułu Naukowego i Stopni Naukowych. Ponadto jest też członkiem trzech Komitetów naukowych PAN oraz członkiem Rad Naukowych dwóch instytutów Polskiej Akademii Nauk. W uznaniu zasług dla zawodu Krajowa Izba Lekarsko-Weterynaryjna wyróżniła Go odznaczeniem *Bene de Veterinaria Meritum*, jak też trzykrotnie, w kolejnych kadencjach desygnowała Ministrowi Rolnictwa jako Krajowego Kierownika Specjalizacji „Choroby trzody chlewnej”.

O autorytecie naukowym Profesora dobitnie świadczą przyznane mu liczne nagrody i odznaczenia naukowe m.in. wielokrotnie otrzymał On nagrody Ministra Rolnictwa i Ministrów innych resortów. Jest laureatem nagrody Prezesa Rady Ministrów, a ponadto wyróżniany był licznymi nagrodami Wydziału Nauk Rolniczych, Leśnych i Weterynaryjnych PAN. W uznaniu wybitnych zasług za działalność naukową i społeczną w 2003 r. odznaczony został Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski, a także wyróżniony przez Prezydenta RP i Marszałka Sejmu nagrodą „Honorowego Agrobiznesmena”.

Szanowni zgromadzeni, przedstawiona powyżej sylwetka Profesora - tylko jako człowieka nauki, pozbawiona byłaby wielu cech ludzkich jego przebogatej osobowości. Jako człowiek, jest on osobą czynu, o dużym poczuciu humoru, obdarzoną darem łatwego nawiązywania kontaktów z ludźmi, umiejącym - pomimo wiecznego zapracowania, zawsze znaleźć chwilę by ich wysłuchać, życzliwie doradzić, czy też pomóc. Cechy te sprawiły, że stał się postacią niezwykle popularną w kręgach akademickich i zawodowych. Przyjaciołom jawi się On jako radosna, naładowana wewnętrznym ciepłem, życzliwa bliźnim oraz światu osoba, przepełniona umiłowaniem Rodziny i wspianiałym poczuciem humoru, tak skutecznie rozładującym towarzyszący żmudnym badaniom, czy też nieciekawym posiedzeniom stres. Poza głęboką wiedzą zawodową, cechują Go humanistyczne zainteresowania, które w połączeniu z retoryką słowa oraz oratorskim talentem sprawiają, że publiczne wystąpienia Profesora są niezapomnianymi przeżyciami zaskarbiającymi Mu powszechne uznanie i sympatię. Jego rola w rozwoju i popularyzacji uprawianej dziedziny polega między innymi na cyklicznym organizowaniu konferencji i międzynarodowych kongresów skupiających, naukowe autorytety oraz największych specjalistów praktyków ze wszystkich kontynentów. Takowe forum znakomicie ułatwia wymianę poglądów oraz orientację w najbardziej aktualnych problemach i trendach badawczych, opracowane zaś w postaci kolejnych monografii materiały umożliwiają utrwalenie przyswojonej wiedzy polskim lekarzom i hodowcom. Nic dziwnego zatem, iż Profesor jest bożyszczem lekarzy weterynarii praktyków i jedną z najpopularniejszych w lekarsko-weterynaryjnym zawodzie osób, na zew której po nową wiedzę potrafi do Puław przybyć rokrocznie blisko tysiąc osób.

Uczelnia nasza przyjmując dzisiaj Profesora Zygmunta Pejsaka do grona swych doktorów honorowych wyraża uznanie dla Jego nieprzeciętnych osiągnięć, a zarazem wyróżnia Go jako znakomitego uczonego godnego najwyższego poważania. Jestem przekonany, że teraz jako członek naszej akademickiej społeczności Prof. Pejsak będzie jeszcze bardziej wspierał i promował osiągnięcia naszej wspólnej Almae Matris i Lubelskiego Wydziału.

Wielce Szanowny Doktorze Honorowy, Dostojni Zgromadzeni to wielkie wyróżnienie dla mnie oraz zaszczyt być promotorem w tym przewodzie.

Zbigniew J.H. Pomorski

Prof. dr hab. prof. h.c. Zbigniew J.H. Pomorski jest kierownikiem Zakładu Diagnostyki Klinicznej i Dermatologii Weterynaryjnej Akademii Rolniczej w Lublinie. Laudację wygłoszono 2 października 2004 r. w Centrum Kongresowym Akademii Rolniczej podczas uroczystości związanych z 60-leciem Lubelskiego Wydziału Medycyny Weterynaryjnej AR, połączonych z nadaniem godności doktora honoris causa członkowi lubelskiego Oddziału PAN prof. Zygmuntowi Pejsakowi.

WYDARZENIA

fot. Archiwum Kurii Biskupiej

Józef Życiński

Laudacja

prof. Janusza Wiśniewskiego
 w związku z nadaniem
 J.E. ks. abp prof. dr. hab.
 Józefowi Życińskiemu
 tytułu *doctora honoris causa*

Ks. abp prof. dr. hab. Józef Życiński urodził się 1 września 1948 roku w Nowej Wsi koło Piotrkowa Trybunalskiego. Po ukończeniu studiów w Wyższym Częstochowskim Seminarium Duchownym w Krakowie w 1972 r. przyjął święcenia kapłańskie. W 1976 r. na Wydziale Teologicznym w Krakowie uzyskał stopień naukowy doktora teologii, a dwa lata później, w Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie, doktora filozofii. Habilitował się w roku 1980 na

podstawie pracy: *Prostota i dyskonfirmowalność jako kryteria heurystyczne w kosmologii relatywistycznej*. Od 1980 r. kierował Katedrą Logiki i Metodologii w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie. W latach 1982 – 1985 pełnił funkcję prodziekana, a od 1988 do 1990 - dziekana Wydziału Filozoficznego tej uczelni. W 1981 r. został profesorem nadzwyczajnym, a w 1988 – zwyczajnym.

W latach 1990-1997 piastował funkcję biskupa tarnowskiego. Dnia 14 czerwca 1997 r. mianowany został arcybiskupem, metropolitą lubelskim oraz Wielkim Kanclerzem Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Od 1999 roku kieruje Katedrą Relacji między Nauką a Wiarą na Wydziale Filozofii KUL.

Ks. Arcybiskup jest autorem ok. 40 pozycji książkowych oraz ponad 350 artykułów, poświęconych problematyce filozofii oraz dialogowi chrześcijaństwa z myślą współczesną. Były one publikowane w licznych czasopismach krajowych i zagranicznych, m.in.: angielskich, niemieckich, włoskich, francuskich, hiszpańskich, rosyjskich, słowackich i węgierskich, takich jak: „Znak”, „Więź”, „Tygodnik Powszechny”, „Przegląd Powszechny”, „Zagadnienia Filozoficzne w Nauce”, „Roczniki Filozoficzne KUL”, „Analecta Cracoviensia”, „Studia

Philosophiae Christianae”, „Philosophy in Science”, „Cultures et Foi”, „Il Nuovo Areopago”, „Review of Metaphysics”, „Astronomy Quarterly”, „British Journal for the Philosophy of Science”, „The New Scholasticism”, „Logos” oraz „Ethos”.

Ks. Arcybiskup prowadził wykłady m.in. w Berkeley, Oxfordzie, Howard University, Bucknell University, Catholic University of America w Waszyngtonie, Catholic University of Australia w Sydney czy Smithsonian Institution.

Jest inicjatorem serii zeszytów „Zagadnienia Filozoficzne w Nauce”, wydawanych przez PAT, jak również edycji angielskiej – „Philosophy in Science”, wydawanej przez PAT, Obserwatorium Watykańskie i Uniwersytet w Tucson, oraz serii wydawniczej Philosophy in Science Library, poświęconej problematyce interdyscyplinarnej, wydawanej przy współpracy z Obserwatorium Watykańskim.

Już z zarysowanego *curriculum vitae* ks. arcybiskupa widać, iż mamy do czynienia z wybitnym uczonym – o szerokich horyzontach badawczych; z uznanym intelektualistą, cenionym mistrzem pióra, autorytetem moralnym, a nade wszystko ze znakomitym Pasterzem Kościoła, zaangażowanym nie tylko w Kościół lokalny, ale i powszechny. Główne dziedziny zainteresowań naukowych Księdza Arcybiskupa to: filozofia nauki, filozofia przyrody, filozofia analityczna oraz filozofia i teologia procesu, a obok tego problematyka relacji między naukami przyrodniczymi a wiarą chrześcijańską, dialogu religii z kulturą, jak też związku etyki z polityką.

W filozofii nauki badania Ks. Arcybiskupa koncentrują się na wielkich teoriach naukowych, które poddawane są metodologicznym i historycznym analizom, z uwzględnieniem także czynników pozaracjonalnych. Dzięki tym analizom staje się możliwe coraz precyzyjniejsze określenie w niekończącym się ciągu doskonalonych interpretacji, twardego rdzenia teorii odsłaniających prawdę o rzeczywistości. Ponadto istotny wkład naszego Doktora widoczny jest w badaniach nad unifikacją filozoficznej koncepcji rzeczywistości, co dokonuje się poprzez wskazywanie czynników wprowadzających komplementarność w miejsce eliminacji i przeciwstawień. Nie bez znaczenia dla tego typu badań jest precyzowanie granic poznania racjonalnego, mające na celu wykluczenie tych wszystkich elementów, które fałszują poznanie naukowe. W tym miejscu podkreślić należy wkład Ks. Arcybiskupa w ujawnianiu współczesnych mitów, z jednoczesnym uznaniem ich właściwego, a przy tym bardzo zróżnicowanego statusu w kształtowaniu poznania ludzkiego. Nie bez znaczenia są tutaj także odkrycia w sferze badań nad językiem naukowym i naturalnym, których istotnym wynikiem jest konstatacja, iż relatywizm językowy nie wyklucza możliwości poznania absolutnej prawdy. Ważnym wkładem do teorii nauki jest także analiza struktury wyjaśniania w naukach przyrodniczych, która wykracza poza aspekt ilościowy rzeczywistości. Cenne są również dociekania z zakresu teoretycznych podstaw logiki, matematyki, fizyki czy biologii.

Do najważniejszych problemów filozofii przyrody, do których opracowania przyczynił się dostojny Doktor, należy kosmologia relatywistyczna, a w jej ramach zagadnienie czasu oraz teoria materii. Ważnym wkładem w rozwój wymienionej dziedziny są metodologiczne i historyczne analizy teorii i modeli kosmologicznych. Poza tym podkreślić trzeba badania nad falsyfikacją twierdzeń filozofii przyrody oraz nad rolą hipotez w filozoficznym wyjaśnianiu świata, gdzie zwraca się uwagę na wyjątkową poznawczą doniosłość tych ostatnich. Nie sposób nie docenić rozważań na temat życia i jego genezy, a w tym teorii ewolucji i jej recepcji w myśli chrześcijańskiej, z rozróżnieniem i komplementarnym ujęciem ewolucjonizmu przyrodniczego i filozoficznego. Do odkrywczych zaliczają się nadto badania nad elementami metafizyki w teoriach przyrodniczych, przeprowadzane na poziomie mikrodoświadczenia, uznawanego przez Ks. Arcybiskupa za bardziej pierwotne ontycznie. Rozważanie związku nauk szczegółowych z ontologicznym aspektem rzeczywistości doprowadziło do sformułowania stanowiska filozoficznego naszego Doktora określanego mianem: „filozofowania w kontekście nauk”. Kontekst nauki nie jest tutaj niczym innym niż ustawicznym uwzględnianiem nowych odkryć przyrodniczych po to, by dostarczać odpowiedzi na filozoficzne pytania ludzi kształtowanych przez cywilizację naukowo-techniczną.

Metropolita Lubelski jest jednym z najlepszych w Polsce znawców filozofii i teologii procesu oraz ich twórcy – Whiteheada. Szczególnym jego wkładem jest opracowanie koncepcji Boga oraz wartości w tym nurcie filozofowania. Na uwagę zasługuje wyakcentowanie immanentnego aspektu Boga, czyli jego obecności w świecie przyrody, przy jednoczesnym zachowaniu właściwej mu transcendencji. Najważniejsze jest jednak to, iż dzięki procesualizmowi można wykazać brak opozycji między nauką a religią. W tym świetle odkrycia nauki prowadzą do pytań filozoficznych, które – w inny sposób – podejmuje religia.

Na polu filozofii analitycznej dociekania Ks. Arcybiskupa koncentrują się na funkcji wartości i norm etycznych w filozoficznym dyskursie o Bogu, a także na racjonalnym wykazaniu sensowności języka religijnego.

W problematyce relacji wiary do nauk przyrodniczych odnotować należy przemyślenie kwestii światopoglądowych niesionych przez rozwój nauki i ewolucję kulturową, jak i wielu innych zagadnień z pogranicza nauki i religii. Głównie chodzi tu o szeroko rozumianą humanizację przyrodoznawstwa, która nie może dokonywać się bez odniesienia do jakiejś rzeczywistości transcendentnej. Z historycznego punktu widzenia Ksiądz Arcybiskup dowodzi, iż rozwój nauki nowożytnej nie byłby możliwy bez specyficznego podłoża, którym jest Objawienie judaistyczno-chrześcijańskie. Dlatego zarówno między wiarą a nauką, jak też między humanistyką a przyrodoznawstwem nie ma sprzeczności. Z tego względu prace Ks. Arcybiskupa zmierzają do zbliżenia

dwóch kultur: przyrodniczej i humanistycznej, które – jego zdaniem – są wymogiem współczesnej cywilizacji. Dokonuje się to przede wszystkim na drodze analizy idei filozoficznych, inspirujących wizję świata wypracowaną w poszczególnych okresach dzięki rozwojowi nauk przyrodniczych. W ten sposób wspólna refleksja przyrodników i humanistów nad problemami odwiecznie intrygującymi człowieka daje szansę unifikacji właściwych im kultur, a przez to ogólnej kultury ludzkiej. Niewielu myślicieli w świecie może poszczycić się tak pokaźnym dorobkiem w zakresie humanistycznych implikacji nauk przyrodniczych, mających na celu wydobywanie powszechnej obecności sensu wykraczającego poza formalizm fizykomatematycznych opisów. Pozwoliło to sformułować szereg trafnych argumentów przeciw mechanicystycznej wizji rzeczywistości, przy czym uwzględnienie horyzontu wiary nie przeszkodziło w jasnym pokazaniu założeń współczesnej paranauki czy neognozy.

Relację chrześcijaństwa do humanizmu i nauki Ks. Arcybiskup rozważa z perspektywy historycznej, filozoficznej i teologicznej. Dialog chrześcijaństwa z kulturą współczesną – zdaniem dostojnego Doktora honoris causa – winien koncentrować się na poszukiwaniu wspólnych wartości i to zarówno etycznych, jak i estetycznych.

Istotnym wkładem Ks. Arcybiskupa w dialog chrześcijaństwa z kulturą współczesną jest formułowanie argumentów przeciw różnorodnym przejawom fundamentalizmu, jakimkolwiek formom myślenia zideologizowanego, różnorodnym uproszczeniom intelektualnym czy antyracjonalności. Na podkreślenie zasługuje zwłaszcza wystąpienie przeciw postmodernizmowi, zarówno przeciw jego odmianie literacko-artystycznej, jak i filozoficznej, piętnujące szczególnie antyintelektualizm i nihilizm tego nurtu.

Mając na uwadze wkład Pasterza Kościoła Lubelskiego w badania nad związkiem etyki z polityką, wystarczy przypomnieć Jego ustawiczne zaangażowanie w obronę uniwersalnych wartości w życiu społeczno-politycznym. Jest faktem powszechnie znanym, iż głos Ks. Arcybiskupa od dawna jest obecny w polskiej debacie publicznej. Sednem tego zaangażowania jest przekonanie, że żadna sfera polityki nie może być pozbawiona odniesienia do trwałych zasad moralnych. Na szczególne podkreślenie zasługuje inspirowanie dialogu, mającego na celu pojednanie międzyreligijne, narodowe i międzynarodowe, jak też pełna inicjatyw aktywność społeczna Ks. Arcybiskupa, zarówno w kraju, jak i w Europie i w świecie.

Przedstawiony w zarysie wkład Ks. Arcybiskupa w badania naukowe potwierdza, iż jest to dorobek imponujący. Jego ocena nie jest łatwa, gdyż obejmuje on bardzo różnorodne płaszczyzny badań, które posiadają często interdyscyplinarny charakter. Mimo to niekwestionowanym pozostaje fakt, iż osiągnięcia dostojnego Doktora, zarówno na polu badań przyrodniczo-

filozoficznych, jak i religijno-kulturowych, znajdują szerokie uznanie w środowiskach liczących się ośrodków naukowych w kraju i zagranicą. Na wysoką ocenę dorobku wpływa także organizacyjna aktywność Ks. Arcybiskupa, przejawiająca się m.in. w przygotowaniu i przeprowadzeniu licznych konwersatoriów, sympozjów i innych spotkań naukowych, poświęconych problematyce filozofii, nauki, religii czy kultury, także o zasięgu międzynarodowym, czego dobitnym przykładem jest zakończony niedawno II Kongres Kultury Chrześcijańskiej w Lublinie, skupiający wybitnych przedstawicieli kultury i nauki z kraju, a także z zagranicy. Wspomnieć warto także interdyscyplinarne konwersatorium na temat wzajemnych relacji teologii i nauk szczegółowych, odbywające się – począwszy od roku 1987 – co dwa lata w Castel Gandolfo, w którym bierze udział Ojciec Święty.

Ogromna wiedza oraz doświadczenie, a także wyjątkowy dar erudycji Ks. Arcybiskupa Józefa Życińskiego są doceniane przez społeczność katolicką i świecką. Wyrazem uznania osiągnięć Metropolity jest Jego uczestnictwo w wielu organizacjach naukowych, kościelnych i społecznych, m.in. w Kongregacji do Spraw Wychowania Katolickiego, Papieskiej Rady Kultury, Komisji Wspólnej Episkopatu i Rządu RP, Radzie Programowej KAI, Komisji Episkopatu do Spraw Nauki Wiary oraz Wspólnej Grupy Roboczej Kościoła Katolickiego i Światowej Rady Kościołów. Ks. Arcybiskup był także sekretarzem specjalnym II Nadzwyczajnego Synodu Biskupów Europy, jest członkiem Europejskiej Akademii Nauki i Sztuki w Salzburgu, Rosyjskiej Akademii Nauk Przyrodniczych, Komitetu Biologii Ewolucyjnej i Teoretycznej PAN oraz Komitetu Nauk Filozoficznych PAN. Jest także jednym z jurorów przyznających prestiżową nagrodę Templetona w dziedzinie dialogu teologii z kulturą współczesną.

Osoba i dorobek naukowy dostojnego Doktora honoris causa ma znaczący wpływ na środowisko akademickie Akademii Rolniczej w Lublinie, z którym jest związany od początku swojego pobytu w naszym mieście. Autorytet naukowy Ks. Arcybiskupa w naszym środowisku rozciąga się na wiele płaszczyzn, spośród których wymienię jedynie najważniejsze. Pierwszą jest wkład do badań nad podstawami ontologicznymi nauk przyrodniczych i ścisłych, wydatnie poszerzającymi samoświadomość pracowników i studentów uczelni. Spojrzenie z metapoziomu na daną naukę ma ogromne znaczenie dla jakości prowadzonych badań. Kolejną płaszczyzną jest humanizacja nauk przyrodniczych, dokonywana szczególnie poprzez odniesienie ich do filozofii i teologii. Doniosłość tej problematyki nie ogranicza się wyłącznie do kwestii etycznych, lecz rzutuje także na całokształt pojmowania nauk szczegółowych. Trzecim polem oddziaływania Ks. Arcybiskupa na środowisko Akademii

Rolniczej jest również humanizacja, ale dokonująca się w wymiarze praktycznym. Obecność osoby i myśli Ks. Arcybiskupa jest czynnikiem inspirującym nasze środowisko do większej jedności.

Mając na uwadze dorobek naukowy dostojnego Doktora w całej rozciągłości, jak również jego ocenę oraz znaczenie dla naukowego środowiska Akademii Rolniczej w Lublinie, stwierdzam, iż Jego Ekscelencja Ks. Arcybiskup prof. dr hab. Józef Życiński w pełni zasługuje na najwyższe wyróżnienie akademickie, jakim jest doktorat honoris causa.

Janusz Wiśniewski

Prof. dr hab. Janusz Wiśniewski jest Prorektorem d/s Nauki i Współpracy z Zagranicą Akademii Rolniczej w Lublinie.

Laudację wygłoszono 4 października 2004 r. na uroczystości inauguracyjnej roku akademickiego Akademii Rolniczej w Lublinie, podczas której godność doktora honoris causa nadano J.E. Arcybiskupowi Lubelskiemu ks. prof. Józefowi Życińskiemu.

WYDARZENIA

Andrzej B. Legocki

Laudacja

prof. Nikodema Grankowskiego
w związku z nadaniem prof. dr. hab.
Andrzejowi B. Legockiemu
tytułu *doctora honoris causa*

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej obdarza dzisiaj Profesora Andrzeja Bogusława Legockiego tytułem *doctora honoris causa*. Jest to fakt tym bardziej wymowny, że ma on miejsce dokładnie w dniu 60-tej rocznicy powołania do życia naszej Uczelni. Nie będzie to pierwszy tytuł *doctora honoris causa* jaki otrzymał Profesor. W roku 2001 Akademia Rolnicza im. Augusta Cieszkowskiego w Poznaniu oraz w roku 2002 Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie nadały Profesorowi Legockiemu ten zaszczytny tytuł. Jako dziekan Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi, z którego wypłynęła inicjatywa nadania Panu Profesorowi Andrzejowi Legockiemu najwyższej godności uniwersyteckiej, mam zaszczyt podczas dzisiejszej uroczystości przedstawić sylwetkę Pana Profesora – Prezesa Polskiej Akademii Nauk, znakomitego naukowca, organizatora nauki i życzliwego ludziom człowieka.

Profesor Andrzej Legocki jest od urodzenia wielkopolaninem. Przyszedł na świat 21 października 1939 roku w Rychwale k/Konina. W Poznaniu ukończył Gimnazjum, a następnie w latach 1956 – 1961 studiował na Wydziale Matematyczno-Fizyczno-Chemicznym Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, uzyskując dyplom magistra chemii. Po rocznym stażu zawodowym w Zakładach Zielarskich „Herbapol” przechodzi do pracy w Katedrze Biochemii Wyższej Szkoły Rolniczej w Poznaniu, z którą związał się na długie lata. Tu zaczęła się Jego błyskotliwa kariera naukowa. W ciągu zaledwie 6-ciu lat pracy w Katedrze Biochemii uzyskał status samodzielnego pracownika naukowego, a mając zaledwie 38 lat tytuł profesora nauk przyrodniczych. Takie imponujące tempo kariery naukowej zawdzięcza Profesor swojemu talentowi, pracowitości i oddaniu pracy naukowej.

W ponad 40-letnim okresie działalności naukowej Prof. A. Legockiego można wyróżnić kilka nurtów badawczych. Są one ze sobą spójne i ściśle ukierunkowane na biochemię i biologię molekularną roślin wyższych. Pierwszy nurt badawczy przypada na okres wczesnej działalności naukowej i dotyczy on szeroko pojętej problematyki biosyntezy białka w komórce. Prowadzone wówczas przez młodego naukowca badania nad kwasami nukleinowymi i enzymami translacyjnymi, należały do jednych z pierwszych w skali światowej, a opracowany przez Niego roślinny układ biosyntezy białka *in vitro* stał się układem klasycznym, używanym powszechnie w laboratoriach całego świata. Ta problematyka badawcza była bardzo bliska tematyce badawczej Zakładu Biologii Molekularnej UMCS kierowanym wówczas przez mojego Szefa i Mistrza Ś.P. Prof. Eugeniusza Gaśiora – Rektora UMCS. Na płaszczyźnie wspólnych zainteresowań naukowych zrodziła się i trwała szereg lat współpraca obu zespołów badawczych.

Kolejnym nurtem badawczym Prof. A. Legockiego była symbioza mikroorganizmów z roślinami motylkowatymi w procesie wiązania azotu atmosferycznego przez rośliny. Badaniom tym poświęcił Profesor ponad 20 lat pracy. Znaczna część tego okresu przypada na współpracę z Zakładem Mikrobiologii Ogólnej UMCS kierowanym przez Ś.P. Prof. Zbigniewa Lorkiewicza – również Rektora UMCS. Dalekosiężnym celem badań obu zespołów, poza celem poznawczym, jest ograniczenie stosowania w rolnictwie sztucznych nawozów azotowych, które przekształcają się często w glebie w substancje toksyczne. Jest to więc szalenie ważny problem nie tylko ekologiczny ale i medyczny.

Ten drugi problem jest mocno zaakcentowany w kolejnym nurcie badawczym Profesora, jakim jest transformowanie roślin, oparte na olbrzymiej wiedzy z biochemii, biologii molekularnej i genetyki. Są to w Polsce pionierskie badania polegające na wprowadzeniu genów kodujących białka wirusowe do wybranych roślin uprawnych. Celem tych badań, graniczących z fantazją, jest opracowanie nowego typu szczepionek pokarmowych dla ludzi i zwierząt przeciwko chorobom wirusowym, opartych na roślinach transgenicznym.

Najnowszą dziedziną zainteresowań naukowych Profesora są jak sam mówi, cyt.: „...rozważania dotyczące ewolucji molekularnej”. Zajmować się takimi problemami mogą tylko ludzie o wielkiej wiedzy i wyobraźni. Z pewnymi przemyśleniami na ten temat podzieli się Profesor z nami podczas dzisiejszego *lectio doctoris*.

Aktywność naukowa Profesora to również częste wyjazdy zagraniczne do wiodących ośrodków naukowych Stanów Zjednoczonych i Europy, w których spędził blisko 5 lat swjego życia naukowego. Poznał tam i współpracował z uczonymi najwyższej klasy – odkrywcami nowych obszarów biologii

molekularnej, laureatami nagrody Nobla. Jak powiada Profesor, cyt.: „Spotkanie na drodze wybitnych uczonych wywiera ogromny wpływ na kształtowanie osobowości badacza”. Osobowość ta w przypadku Profesora to otwartość, życzliwość i szacunek dla człowieka bez względu na jego status naukowy. Co więcej, zdobytą za granicą wiedzę i doświadczenie przywoził i przekazywał Profesor młodym ludziom, umiejętnie zaszczepiając w nich zainteresowania naukowe. Było to niezmiernie cenne zwłaszcza w czasach, gdy możliwości wyjazdów zagranicznych dla młodych polskich naukowców były ograniczone. Dbałość Profesora o kadre sprawiła, że szereg Jego wychowanków pełni funkcję samodzielnych pracowników naukowych w Polsce i za granicą.

Ugruntowana w świecie pozycja naukowa Profesora i Jego znakomite predyspozycje organizatorskie znajdują uznanie w gremiach Polskiej Akademii Nauk poprzez wybór na członka tej Instytucji, powierzenie kierownictwa Komitetu Biochemii i Biofizyki PAN oraz Oddziału PAN w Poznaniu. Prof. Legocki swoje niezwykle zdolności organizatorskie dokumentuje w tworzeniu na terenie Poznania Ośrodka Nauki i Instytutu Chemii Bioorganicznej PAN. Ponad 14 lat, tj. do momentu wybrania Go w marcu 2003 r. Prezesem Polskiej Akademii Nauk, pełni funkcję dyrektora tego znakomitego, znanego w świecie Instytutu.

Pozycja naukowa i zdolności organizatorskie Prof. A. Legockiego są doceniane nie tylko w kraju. Jest On wybierany do pełnienia odpowiedzialnych funkcji w europejskich i światowych organizacjach naukowych i Radach Redakcyjnych czasopism. Był członkiem Rad Programowych wielu kongresów, konferencji i sympozjów międzynarodowych w USA, Kanadzie, Meksyku, Singapurze, Węgrzech, Rosji, Francji, Holandii, Brazylii, Hiszpanii, Wielkiej Brytanii oraz w Polsce, które dotyczyły problemów wiązania azotu atmosferycznego przez rośliny.

Aktywność Prof. A. Legockiego nie ogranicza się do działań w sferze nauki. Przykładem tego jest zainicjowane przez Niego w roku 1995 postępowanie legislacyjne w sprawie restytuowania Fundacji Zakłady Kórnickie, które zostało pomyślnie zakończone Uchwałą Sejmową RP w roku 2001. Prof. A. Legocki jest również znanym miłośnikiem, kolekcjonerem i propagatorem malarstwa polskiego. Jego dom to galeria obrazów. Za swoją działalność naukową i kulturalną był wyróżniony wysokimi odznaczeniami państwowymi (Krzyż Kawalerski i Krzyż Oficerski OOP), nagrodami resortowymi (MEN) i naukowymi (Pol. Tow. Biochemiczne, Komitet Biochemii i Biofizyki PAN), Medalem 200-lecia Uniwersytetu Georgia w Athens – USA oraz Medalem *Ad Perpetuam Rei Memoriam* Wojewody Poznańskiego.

Magnificencjo, Wysoki Senacie, Czcigodny Doktorze Honorowy,

Na zakończenie pragnę wyrazić dumę Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi z faktu, że w gronie tak znakomych doktorów *honoris causa* UMCS znalazł się kolejny przyrodnik, godny ze wszech miar tego zaszczytu.

Nikodem Grankowski

Prof. dr hab. Nikodem Grankowski jest kierownikiem Zakładu Biologii Molekularnej oraz Dziekanem Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie.

Laudację wygłoszono 23 października 2004 r. podczas uroczystości inauguracji roku akademickiego na Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej, kiedy tytuł doktora honoris causa nadano Prezesowi Polskiej Akademii Nauk - prof. Andrzejowi B. Legockiemu.

Rok Jubileuszowy
z okazji
250-lecia urodzin Stanisława Staszica

Apel dyrektorów placówek PAN przeciw destrukcji nauki w państwie

My, niżej podpisani dyrektorzy placówek Polskiej Akademii Nauk stwierdzamy z bólem i niedowierzaniem, że deklaracje władz RP o zamiarze budowania społeczeństwa i gospodarki opartych o wiedzę są całkowicie niezgodne z praktycznymi działaniami rządu. Przygotowane założenia projektu budżetu państwa na rok 2005 dowodzą tezy wręcz przeciwnej i świadczą o głębokim niedocenianiu roli nauki w strategicznych planach rozwoju Polski. Zdecydowanie się temu sprzeciwiamy i zapowiadamy podjęcie wszelkich niezbędnych kroków dla przekazania naszemu społeczeństwu oraz międzynarodowej opinii publicznej naszego poglądu wraz z faktami dokumentującymi stopniową, lecz systematyczną destrukcję nauki w naszym państwie.

Władzom państwowym doskonale wiadomo, że rezerwy w sferze nauki są od dawna wyczerpane, że trwa degradacja istotnej części instytucji naukowych, a kadra uczonych poszukuje alternatywnych sposobów utrzymania. Nie ma więc sensu powtarzanie takich argumentacji. Nie sposób jednak nie przypomnieć po raz kolejny dramatu odchodzenia najzdolniejszej polskiej młodzieży od pracy naukowej. Nie akceptujemy strategii, według której Polska XXI wieku miałaby stać się demokracją ludzi niewydukowanych. Mamy świetną młodzież, musimy stworzyć jej szanse budowania nowoczesnego społeczeństwa. Są to szanse, których nie możemy zaprzepaścić. Spoczywa na nas ogromna za to odpowiedzialność. Obecnie jesteśmy świadkami, jakże często bezradnymi, porzucania przez młodzież zainteresowania nauką wobec jasno widocznego braku koniunktury w Polsce. A świat chętnie ich przyjmie!

Impulsem do naszego wystąpienia są informacje o planowanym, dramatycznym spadku nakładów na naukę w Polsce w roku przyszłym. Ale działań (lub zaniechań) rządu stawiających nasze instytucje naukowe w coraz trudniejszym położeniu nie brak także w innych obszarach funkcjonowania państwa. Nie widzimy żadnej wyraźniejszej tendencji do tworzenia w naszym państwie systemu nastawionego na wykorzystanie osiągnięć nauki, na wykorzystanie kadry naszych naukowców.

Chwila obecna wydaje się nam przełomowa wobec zbiegu dwóch faktów: istniejącego od dłuższego czasu kryzysu finansowania nauki w Polsce i wynikłej stąd krytycznie trudnej sytuacji wielu instytucji naukowych, oraz przygotowywanej przez rząd RP zapaści finansowej przy równoczesnym deklarowaniu poparcia dla sfery nauki. Nie możemy dłużej uważać kryzysu za

tymczasowy i przejściowy. To jest widoczne, systematyczne działanie destrukcyjne. Nie zamierzamy dalej zakładać, że składane społeczeństwu oficjalne deklaracje są szczerze. Będziemy poszukiwać dróg wyjścia z kryzysu, pełnione funkcje nakładają na nas również taki obowiązek. Obawiamy się jednak, że pozytywnych rozwiązań nie ma.

Nasze protesty mają uświadomić społeczeństwu, że nakłady na naukę i edukację są inwestycją w przyszłość naszego państwa, że bez rozwoju nauki będziemy skazani na drugo- lub trzeciorzędne role w Europie i świecie. Nie protestujemy w imię własnych, partykularnych interesów, one są drugorzędne w ogólnej strategii państwa. To jednak na nas spoczywa brzemię odpowiedzialności także za informowanie naszego społeczeństwa o powstających zagrożeniach.

Wreszcie pozwalamy sobie zwrócić uwagę, że kwoty „zaoszczędzane” przez rząd na nauce są marginalnie małe w zestawieniu z innymi wydatkami budżetu państwa. Proszę, na przykład, porównać skalę wydatków na naukę z wysokością jednego odszkodowania dla odchodzącego ze swojego stanowiska szefa dużej spółki skarbu państwa! Tak nasz rząd, niestety, „wspiera” strategię tworzenia nowoczesnego państwa opartego o wiedzę...

Dyrektorzy placówek Polskiej Akademii Nauk

Apel dyrektorów placówek Polskiej Akademii Nauk przekazany na ręce premiera Marka Belki dnia 7.09.2004 r.

KOMUNIKATY, REFERATY

Zagraniczne stacje naukowe Polskiej Akademii Nauk

Polska Akademia Nauk posiada pięć zagranicznych stacji naukowych. Znajdują się one w: Paryżu (dyrektor: prof. Jerzy Pielaszek), Rzymie (dyrektor: prof. Elżbieta Jastrzębowska), Wiedniu (dyrektor: prof. Marian A. Herman), Berlinie (dyrektor: dr hab. Eugeniusz C. Król) oraz Moskwie (dyrektor: prof. Eugeniusz Duraczyński). Wkrótce otwarte ma być również biuro PAN w Brukseli, którym pokieruje dr Jan Krzysztof Frąckowiak (dotychczasowy Sekretarz KBN).

Do głównych zadań stacji należy promocja nauki polskiej za granicą, rozwój współpracy naukowej między jednostkami naukowymi oraz uczonymi. Jednostki te ułatwiają również zagranicznym uczonym poszukiwanie informacji nt. Polski oraz badań tu prowadzonych; szczególną rolę pełnią biblioteki służące obszernymi zbiorami publikacji, a także czasopism bieżących. Stacje niosą pomoc naukowcom polskim przebywającym w danym kraju, część z nich dysponuje pokojami gościnnymi. Stacje organizują konferencje naukowe, sympozja, odczyty, wykłady, wystawy i inne imprezy naukowe, a także spotkania towarzyskie.

Przykładowy statut stacji naukowej PAN w Wiedniu:

Przedmiot działania Stacji

1. Zgodnie z art. 2 ustawy o Polskiej Akademii Nauk celem działalności Stacji jest przyczynianie się do rozwijania współpracy naukowej, naukowo-technicznej i kulturalnej między Rzeczpospolitą Polską a Republiką Austrii. Współpracuje w tym zakresie z Ambasadą RP w Wiedniu i z innymi polskimi instytucjami naukowymi w Austrii.
2. Stacja realizuje swoje zadania w szczególności poprzez:
  - popularyzowanie osiągnięć nauki polskiej w Austrii organizując i współuczestnicząc w organizacji konferencji, odczytów i wykładów, seminariów i warsztatów, dyskusji panelowych, a także wystaw i innych imprez o charakterze naukowym i popularno-naukowym,
  - udzielanie pomocy w kontaktach polskich i austriackich placówek naukowych oraz kontaktach polskich pracowników naukowych przybywających do Austrii z austriackimi instytucjami naukowymi, a także austriackim pracownikom naukowym w kontaktach z polskimi instytucjami i pracownikami naukowymi,

-
- wydawanie biuletynów oraz innych publikacji naukowych, a także prowadzenie strony internetowej informującej o działalności Stacji.
3. Stacja bierze udział w realizacji porozumień o współpracy między Polską Akademią Nauk oraz innymi polskimi instytucjami naukowymi a austriackimi instytucjami naukowymi, a także opiniuje projekty nawiązania tego rodzaju współpracy.
  4. Stacja utrzymuje bieżące kontakty z austriackimi naukowcami będącymi członkami zagranicznymi PAN.
  5. Stacja przedkłada wnioski i propozycje w sprawie nowych kierunków rozwoju polsko-austriackiej współpracy naukowej i technicznej.
  6. Stacja udziela pomocy informacyjnej i organizacyjnej polskim pracownikom naukowym przebywającym na terenie Austrii.
  7. Stacja utrzymuje kontakty z wybranymi międzynarodowymi organizacjami naukowymi mającymi siedzibę na terenie Austrii, stosownie do ustaleń władz Polskiej Akademii Nauk oraz charakteru i specyfiki tych organizacji.
  8. Stacja może prowadzić badania naukowe ze szczególnym uwzględnieniem nauk ścisłych i stosowanych przy udziale zatrudnionych w niej pracowników posiadających tytuł lub stopień naukowy.
  9. Stacja prowadzi Bibliotekę i Czytelnię dla potrzeb polskich i austriackich środowisk naukowych.

Badania prowadzone przez stacje różnią się w zależności od miejscowych potrzeb i charakteru współpracy międzynarodowej. I tak na przykład we Włoszech badania obejmują historię i archeologię, we Francji – sztukę, zaś w Rosji – nauki ścisłe.

KOMUNIKATY, REFERATY**Priorytetowe obszary badań naukowych finansowanych w ramach Europejskiego Obszaru Gospodarczego**

Priorytetowymi obszarami badań naukowych są:

- ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego ze szczególnym uwzględnieniem redukcji ilości substancji niebezpiecznych dla środowiska;
- promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami naturalnymi;
- ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast;
- rozwój zasobów ludzkich poprzez m.in. promowanie wykształcenia i szkoleń, wzmacnianie w samorządzie i jego instytucjach potencjału z zakresu administracji lub służby publicznej wraz z wspieranymi procesami demokratycznymi;
- opieka zdrowotna i opieka nad dzieckiem;
- wdrażanie przepisów Schengen, wspieranie narodowych planów działania z Schengen, jak również wzmacnianie sądownictwa;
- ochrona środowiska z uwzględnieniem administracyjnych zdolności wprowadzania w życie odpowiednich przepisów dotyczących projektów inwestycyjnych;
- polityka regionalna i działania transgraniczne;
- pomoc techniczna przy wdrażaniu zarządzeń unijnych.

Odbiorcami pomocy finansowej na badania prowadzone w ramach wszystkich obszarów priorytetowych mogą być państwo i prywatne jednostki, jak też instytucje, organizacje i firmy oraz organizacje pozarządowe, które mają status prawny w Polsce. Mieszczą się w tym również instytucje akademickie i ośrodki badawcze. Więcej informacji na ten temat znajduje się na stronie www.fundusze-strukturalne.gov.pl, tel. (022) 693 72 18, e-mail: sekretariatdks@mg.gov.pl w Ministerstwie Gospodarki i Pracy w Warszawie, a także na stronie www.eeagrants.org.

Informację przekazano 7.02.2005 r. podczas spotkania Prezesa PAN z dyrektorami placówek PAN.

REFERATY, KOMUNIKATY

EC Centre of Excellence „Agrophysics”

W dniach od 13 do 15 lutego w siedzibie Oddziału PAN w Lublinie oraz w Instytucie Agrofizyki PAN w Lublinie odbyło się spotkanie Międzynarodowego Komitetu Doradczego Centrum Doskonałości Fizyki Stosowanej i Zrównoważonego Rolnictwa „AGROPHYSICS”, które rozpoczęło swą działalność w marcu 2003, a będzie ją kontynuować do 28 lutego 2006. W spotkaniu wzięli udział następujący przedstawiciele Międzynarodowego Komitetu Doradczego Centrum: prof. dr Bent Bennedsen (Dania), prof. dr Josse De Baerdemaeker i prof. dr Roger Hartmann (Belgia), prof. dr Reiner Horn, prof. dr Manfred Renger i prof. dr Gerd Wessolek (Niemcy) oraz honorowy gość spotkania prof. dr Miroslav Kutilek (Republika Czeska).

W trakcie obrad Dyrektor Centrum prof. dr hab. Ryszard Walczak, czł. koresp. PAN przedstawił dotychczasową działalność Centrum Doskonałości „AGROPHYSICS” oraz kierowników poszczególnych pakietów tematycznych Centrum. Doc. dr hab. Cezary Sławiński oraz prof. dr hab. Grzegorz Józefaciuk przedstawili podsumowanie realizacji celów Centrum w czasie pierwszych dwóch lat jego działalności, syntezę uwag przysłanych przez członków Komitetu Doradczego Centrum dotyczącego pierwszego roku aktywności oraz plany dalszej działalności. W końcowym protokole spotkania wszyscy obecni członkowie Komitetu Doradczego stwierdzili, że działalność Centrum Doskonałości „AGROPHYSICS” jest w pełni zgodna z planowanym harmonogramem określonym w kontrakcie i prowadzi do konsekwentnej realizacji celów. W trakcie spotkania prof. dr hab. Jan Gliński, czł. rzecz. PAN podał informację na temat działalności Oddziału Lubelskiego PAN jako gospodarza spotkania, a uczestnicy mieli możliwość zapoznać się z historią i zwiedzić Pałac Czartoryskich, w którym odbywało się spotkanie.

Piotr Baranowski
Grzegorz Józefaciuk

Dr Piotr Baranowski i prof. dr hab. Grzegorz Józefaciuk są pracownikami Instytutu Agrofizyki PAN w Lublinie.

Uczestnicy spotkania Międzynarodowego Komitetu Doradczego Centrum Doskonałości „AGROPHYSICS”.

W sali konferencyjnej O.L. PAN.

fot. Archiwum O.L. PAN

KOMUNIKATY, REFERATY

Unie polityczne Polski z sąsiadami

Problem jest rozległy. Zakładając więc, że nie muszę zaczynać od abecadła, przedstawię, poza omówieniem zakresu problematyki, więcej w ujęciu przestrzennym niż chronologicznym, tylko zarys faktów świadczących o uniach i ich specyficznych cechach.

Temat jest historycznie - że tak powiem - „aktualny”, nie tylko z przyczyny naszego akcesu sprzed kilku miesięcy do Unii Europejskiej, ale również dlatego, że nasi historyczni partnerzy, prawie wszyscy, znajdują się również w Unii, przy czym większość z nich weszła do niej razem z nami.

Sprawy więc, rozciągnięte na przestrzeni siedmiu stuleci, obejmujące terytorialnie znaczną, przeważnie środkową część naszego kontynentu, są właściwie prehistorią Unii i dla nas samych i dla kilku naszych partnerów.

Konkretnie chodzi, zaczynając od związków najwcześniej zarysowanych, o dawne królestwo a dziś Republikę Czeską, o dawne królestwo a dziś Republikę Węgierską, o dawne Wielkie Księstwo a dziś Republikę Litewską, o dawne i dziś istniejące Królestwo Szwecji oraz o będącą dawniej i dziś składnikiem niemieckiego obszaru politycznego Saksonię Drezdeńską, kiedyś księstwo elektoralne, dziś land w składzie Republiki Federalnej Niemiec.

Również wynikły z woli kongresu międzynarodowego układ polityczny części ziem polskich z Rosją w latach 1815-1830 - nosił charakter związku tematycznie zbliżonego do kwestii omawianych w tym referacie - i stąd konieczność chociażby zasygnalizowania tego problemu.

Podobne do unijnych układy polityczne zarysowały się tylko, a inaczej mówiąc nie zdołały się w pełni ukształtować, między nami a częściami dzisiejszej Ukrainy, krótko w wieku XVII oraz, jako przewidywana choć nie mogąca być zrealizowaną, koncepcja federacyjna, po I wojnie światowej.

W wykładzie będę używać takich określeń jak: unia personalna, unia realna lub unia dynastyczna, nadając tym przymiotnikom specyficzne, odróżniające znaczenie. Istotne jest przy tym, że wszystkie one razem przeciwstawne są takim określeniom, jak układ lenny, sojusz wojskowy, układ o dobrym sąsiedztwie. Konkretniej chodzi o przyjęcie pewnego jakby założenia, że unia międzypaństwowa mogła wtedy zaistnieć tylko między państwami całkowicie lub prawie całkowicie suwerennymi w rozumieniu dawnego prawa międzynarodowego i istniejących poglądów w tej dziedzinie.

Związki z Czechami

Oslabiona długotrwałym rozbiem dzielnicowym Polska znalazła się pod koniec XIII wieku w sytuacji wywołującej rozterki w elitach podzielonego już na stany społeczeństwa. Wyraźne wtedy tendencje zjednoczeniowe musiały sprzeciwiać się nie tylko trendom decentralistycznym, ale również zagrożeniu zewnętrznemu, godzącemu w polski stan posiadania. Dość sprytnie i skutecznie wykorzystali aspiracje zjednoczeniowe możnych i Kościoła w Polsce ostatni królowie czescy z dynastii Przemyślidów. Przedostatni z nich Wacław II opanował w roku 1290 Kraków i Małopolskę, wykorzystując atmosferę polityczną wynikłą z sukcesu Henryka IV-go Probusa zmierzającego do zjednoczenia Polski. Nie osiągnąwszy jednak tego celu Henryk zmarł. Wacław II wysłał wówczas biskupa bamberskiego Arnolda, na czele wojsk czeskich, by zajęły w jego imieniu Kraków w roku 1291. W tymże roku w czeskim Lutomyślu Wacław nadał Kościołowi i szlachcie szeroki przywilej zjednujący do siebie zainteresowanych. W rok później wystąpił skutecznie przeciw Władysławowi Łokietkowi, zmusił go do zrzeczenia się Małopolski i złożenia sobie hołdu.

Drugim przeciwnikiem, dyplomatycznie skutecznym, okazał się dla Wacława książę (a od 1295 roku król polski) Przemysł II. Jego koronacja, dokonana za zgodą papieża w Gnieźnie przez miejscowego arcybiskupa Jakuba Świnkę odnowiła Królestwo Polskie. Jest jednak paradoksem, że i to wydarzenie zostało zρέcznie wykorzystane przez króla Wacława. Bowiem gdy Przemysł został po kilku zaledwie miesiącach królowania zamordowany przez Niemców, zaś Łokietek po raz drugi zmuszony był w roku 1297 do zrzeczenia się całej Małopolski, nic już nie stało na przeszkodzie wyniesienia Przemysłida na tron Polski. Nie wiemy czy również za zgodą papieża, czy tylko przy pomocy małżeństwa z córką Przemysła II Ryksą - Wacław II został ukoronowany w Gnieźnie w roku 1300, przez tego samego arcybiskupa Świnkę, jako król Polski. Istniejący od roku 1290 związek czeskiego monarchy ze znaczną częścią ziem polskich (poza Krakowem i Sandomierzem opanował lub w układach lennych podporządkował sobie również pewne części Kujaw, Mazowsza i Śląska) stał się przez koronację unią personalną. Pewnego wyjaśnienia wymaga jednak przy tym fakt, że królestwa polskie i czeskie zaistniałe, po raz pierwszy w wieku XI, różniły się od siebie stosunkiem do tzw. Cesarstwa Rzymskiego wskrzeszonego w 962 roku. Podczas gdy pierwsze koronacje polskie oznaczały przede wszystkim pełną suwerenność i wymagały, jak wszędzie, pozwolenia papieskiego - to koronacje Przemyślidów dokonywane były wyłącznie za zgodą cesarzy rzymsko-niemieckich. Królestwo bowiem czeskie wbrew zasadzie, że koronowany nie podlega koronowanemu (tzn., że władza pochodzi od Boga) było lennem wewnętrznym Rzeszy. I tylko ta różnica nie pozwala uznać unii polsko-czeskiej w latach 1300-1305 za całkowicie klasyczną unią personalną. Wacław II (w polskiej numeracji I) zmarł w czerwcu 1305. Jego syn Wacław III,

odziedziczywszy tytuł króla Czech i Polski, wybrał się do Polski by koronować się w Gnieźnie. Został jednak zamordowany przez skrytobójców w sierpniu 1306 w Ołomuńcu. Tym samym przestała istnieć pierwsza faza unii polsko-czeskiej. Na pamiątkę epizod ten pozostawił w Polsce urzędników określanych wówczas jako *bracchium regale*, nazywanych wtedy i dzisiaj starostami.

W sto kilkadziesiąt lat później ogarnięte rewolucją husycką Czechy usiłowały ratować się w walce przeciw cesarsko-niemieckim ciemnościom wznowieniami unii politycznej z Królestwem Polskim. Przewidziani a nawet wybrani wówczas na królów czeskich: w roku 1420 król polski Władysław Jagiełło oraz w roku 1438 młodszy jego syn Kazimierz nie zdołali jednak objąć czeskiego tronu a tym samym koronować się na królów czeskich. W pierwszym wypadku silniejszym konkurentem okazał się Zygmunt Luksemburczyk desygnowany przez swego brata Wacława IV króla Czech, zaś w drugim - nowy pretendent do czeskiego tronu Rudolf Habsburg - obaj wsparci zręczną polityką polskiego możnego przeciwnika unii personalnej z husyckimi Czechami kardynała Zbigniewa Oleśnickiego. Oleśnicki nie mógł zwłaszcza wyobrazić sobie koronowania 10-letniego Kazimierza na króla heretyków.

Dopiero po 30 latach Kazimierz Jagiellończyk uzyskał od króla czeskiego Jerzego z Podiebradu uznanie swego z kolei syna Władysława za jego następcę. W trzy lata później, w roku 1471, Władysław koronował się na króla Czech, rozpoczynając trwającą odtąd przez 55 lat nową federację pod władzą ojca i jego synów. Do jej omówienia wrócimy rozpatrując problemy węgierskie i litewskie.

Dziwnym, bardzo odległym w czasie, epilogiem dziejów wspólnot politycznych polsko-czeskich był zamiar, zgłoszony przez polski rząd emigracyjny oraz wówczas jeszcze „komitet” czechosłowacki, utworzenia bezpośrednio po II wojnie światowej „unii federacyjnej” polsko-czechosłowackiej. Mimo więc świeżo zaistniałego konfliktu o Zaolzie oba ugrupowania emigracyjne zagrożone żywotnie przez hitlerowców wypracowały już w Londynie, 11 listopada 1940 roku, wspólną pierwszą deklarację polsko-czeską, zaś do maja 1941 roku opracować miały tzw. „akt konstytucyjny federacji”. Jednak wybuch wojny na wschodzie, a wkrótce po tym radykalny kurs rządu Benesa na ścisły sojusz ze stalinowską Rosją zaprzępały te poczynania.

Związki z Węgrami

Dziś Polska nie graniczy z Węgrami. Inaczej jednak było przez osiem wieków sąsiedztwa, gdy granica między naszymi państwami przebiegała wzdłuż Karpat Zachodnich i Wschodnich, obejmując po stronie węgierskiej Słowację i rumuński dziś Siedmiogród. Kilkakrotnie z długimi przerwami, zaznaczył się klasyczny układ noszący znamiona unii personalnej. Pierwszy raz unia taka trwała przez 12 lat wspólnego panowania nad Węgrami i Polską Ludwika, w węgierskiej

nomenklaturze zwanego Wielkim, u nas zaś Węgierskim lub Andegaweńskim. Do unii doszło głównie z przyczyn bliskiego pokrewieństwa Ludwika z ostatnimi koronowanymi Piastami, gdyż był on synem Elżbiety - córki Władysława Łokietka, a siostry Kazimierza Wielkiego. W związku z tym, jeszcze za życia Kazimierza, po przyrzeczeniu znacznych ustępstw politycznych szlachcie zebranej na pospolitym ruszeniu pod Lublinem w roku 1351 i możnowładcom polskim przyjętym na audyencji w Budzie w roku 1355 - Ludwik uważany był za pierwszego dziedzica korony polskiej. I mimo, że Kazimierz zmienił testament pod koniec życia, uszczuplając wielkopolską część królestwa o znaczne zapisy na rzecz swojego wnuka Każka - księcia słupskiego - Ludwik wraz z wymienionymi kontrahentami politycznymi zignorował ostatnią wolę króla polskiego. Po koronacji dokonanej legalnie, w niespełna dwa tygodnie po śmierci Kazimierza, dn. 17 XI 1370 roku nielegalnie wzbronił księciu słupskiemu objęcia zapisanych mu przez Kazimierza Wielkiego ziem. Zmarły król nie miał bowiem zamiaru pozbawić Ludwika przyrzczonego polskiego tronu. Chciał tylko by na czas jego panowania adoptowany przezeń Każko dzierżył jako lenne zapisane mu ziemie i by był z góry uznany za następcę Ludwika na tronie polskim. I temu Ludwik się sprzeniewierzył. Przyjął po koronacji umieszczony na pieczęciach tytuł „*rex Poloniae*”, zarzucając partykularne tytuły dzielnicowe i dając tym wyraz tendencji centralistycznej, chciał pozyskane królestwo zapewnić w spadku swojej rodzinie. Wynikiem takiego stanowiska była treść wydanego w roku 1374 w Koszycach przywileju osłabiającego Królestwo Polskie, a przede wszystkim uznanie prawa jednej z córek Ludwika do panowania w Polsce. Obiektywnie osłabiło Polskę zaniechanie dalszego jednoczenia jej dzielnic, jak też sposób zarządzania, nie osobisty, lecz przy pomocy najpierw matki Elżbiety, zaś później przez pięciu wielkorządców z Zawiszą z Kurozwęk na czele. Faktyczne odebranie Polsce świeżo pozyskanej Rusi Czerwonej było dopełnieniem tego obrazu. Jedynym pozytywnym wyjątkiem w tym pierwszym okresie unii był dalszy rozwój ilościowy i jakościowy miast w Polsce, nie biorących wówczas udziału w wojnach. Ludwik Andegaweński zmarł we wrześniu 1382 roku. Dwunastoletni okres unii polsko-węgierskiej dopełniony został jeszcze dwa lata trwającymi akcjami dyplomatycznymi i targami o to, która z córek zmarłego króla zostanie władczynią Polski. Sprawa została ostatecznie zakończona koronacją młodszej, jedenastoletniej córki Ludwika - Jadwigi, w Krakowie, jesienią 1384 roku - na króla Polski.

Po kilkudziesięcioletniej przerwie unia personalna polsko-węgierska została wznowiona aktem koronacji w Budzie, w lipcu 1440, polskiego króla Władysława III - Jagiellona. Parafrazując mówi się, że unia ta była dziełem faktycznego sternika ówczesnej polityki zagranicznej Polski, biskupa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego. Trudno nie przyznać temu racji, gdy weźmie się pod uwagę choćby rolę biskupa w wychowaniu przez regencję

małoletniego i ledwie, w 1440, dochodzącego lat sprawnych Warneńczyka. To wyniesienie młodocianego króla polskiego było bezspornym sukcesem Polski i powstającej dynastii. Było też bezsprzecznym sukcesem królestwa Węgier, najpierw przez doprowadzenie, w roku 1442, do ugody z Habsburgami, a później do szeregu zwycięstw nad Turcją, odniesionych przed rozejmem zawartym w Szegedynie w sierpniu 1444 roku. Wszystko jednak skończyło się znaną powszechnie tragedią, która nastąpiła pod Warną w dniu 1 listopada 1444 roku.

W niecałe pół wieku później znów widzimy Władysława Jagiellona na tronie węgierskim. Nie jest to już jednak unia personalna, natomiast Węgry wchodzą, przez akt kolejnej koronacji, do rodziny państw rządzonych przez członków rodu dynastycznego, panującego na zwartym obszarze wynoszącym ponad 1,5 miliona km². Obejmuje on teraz poza Wielkim Księstwem Litewskim, Polskę z lennami: krzyżackim, mazowieckim, mołdawskim, Czechy z podległymi im Morawami, Śląskiem i Łużycami i właśnie same Węgry z Chorwacją i Księstwem Siedmiogrodu. Historycy używają dla tego, trwającego trzydzieści pięć lat układu, terminu Międzymorze, inaczej A.B.C. (Adriatyk - Bałtyk - Czarne Morze). To apogeum władztwa dynastyczno-terytorialnego Jagiellonów zaczyna się w roku 1492, czyli w roku śmierci Kazimierza Jagiellończyka, ale jednocześnie roku który zapoczątkował unię personalną czesko-węgierską i rozerwał takąż unię między Polską i Litwą. Widzimy jednak na raz uczniów i wychowanków Jana Długosza na tronach królewskich w Krakowie, Budzie, Pradze, na tronach wielkksiążęcych w Wilnie i we Wrocławiu (to od roku 1501 w postaci wielkorządów Zygmunta Starego). Z wyjątkiem biskupów są to wszyscy pozostali synowie Kazimierza Jagiellończyka: Władysław, Jan, Aleksander i Zygmunt. Pierwszy i ostatni z nich biorą jeszcze udział w słynnym Kongresie Wiedeńskim w roku 1515 (to nie pomyłka!) który umożliwił późniejsze zwycięstwo dynastii Habsburgów.

Idea Międzymorza bowiem, tak jak się zaczęła tak i kończy się na Węgrzech. Bezpotomna śmierć syna Władysława - Ludwika Jagiellończyka, w roku 1526, w bitwie z Turkami pod Mohaczem, jest epilogiem władztwa Jagiellonów nad Dunajem, a tym samym unii dynastycznej. Jest to jednocześnie początek kilkunastuletniej niewoli narodu węgierskiego, ciemiężonego kolejno przez Turcję i Austrię.

Jednak dokładnie tylko pół wieku minęło kiedy znów następuje, na okres jednej dekady, unia personalna łącząca, przy istnieniu wspólnej granicy państwowej Rzeczpospolitą Polską ze znaczną częścią Węgier, a mianowicie z Siedmiogrodem. Władcą tego państwa, wyodrębnionego wyraźnie jako część Węgier w roku 1541, został trzydzieści lat później, dokładnie w roku 1571, Stefan Batory (urodzony w 1533 roku, syn ówczesnego wojewody siedmiogrodzkiego Stefana). Dziś ziemia ta należy do Rumunii, gdyż jest przeważnie przez Rumunów zamieszkała. W owych czasach przy podziale całego

terytorium Węgier na część sułtańską z Budapesztem, habsburską z Bratysławą i nie włączoną, ani do Porty Otomańskiej ani do Austrii - siedmiogrodzką z siedzibą władz w Nagyszeben - ta ostatnia miała specjalne znaczenie. Była zależna w równym stopniu od sułtana i od cesarza, co pozwalało księżętom siedmiogrodzким utrzymać pewną swobodę ruchów. Przy czym ta podwójna zależność władców Siedmiogrodu, podobna tylko do lennej, pozwalała rozwinąć działalność, która mogłaby doprowadzić do wyzwolenia i zjednoczenia całych Węgier. Ten cel miał na oku Stefan Batory kiedy przystał na namowy arian polskich: Blandraty i Filipowskiego, by zgodził się kandydować na króla polskiego po wyjeździe Henryka Walezjusza. Zostawiwszy rządy bezpośrednie nad Siedmiogrodem bratankowi swemu Zygmuntowi, Batory przybył już w wiosnę 1576 roku do Krakowa, pojął za żonę, przyrzeczoną sobie jeszcze 15 grudnia poprzedniego roku, siostrę Zygmunta Augusta Annę i doprowadził do podwójnej koronacji swojej i Anny na królów Polski. Szlachta polska pod przywództwem Jana Zamoyskiego wykorzystwała, mającego dobre stosunki z sułtanem, Batorego do utrwalenia pokoju z Turcją i szachowania w ten sposób zniechęconych Habsburgów. Dalsze natomiast, i utrzymywane w najgłębszej tajemnicy, plany zakładały zgromadzenie kiedyś potężnych sił (najlepiej po podboju Rosji) i położenie kresu hegemonii Turcji na Bałkanach.

Dalekosiężne te plany zniweczyła nagła i niespodziewana śmierć Stefana Batorego w Grodnie, w grudniu 1586 roku. Polska i Siedmiogród straciły jednego z najwybitniejszych władców w swych dziejach, zaś idea usunięcia Turków z okupowanych lub zależnych ziem węgierskich musiała poczekać na zrealizowanie jeszcze 120 lat.

Związki z Litwą

Były to związki najdłużej trwające, odnosiły się do największych w dziejach terytoriów i przyniosły największe zmiany ustrojowe. Dają się też do nich odnieść, nawet w pewnej logicznej kolejności, określenia rodzajów unii: personalnej, dynastycznej, wreszcie realnej.

Uznaję teraz potrzebę odejścia od omawiania powszechnie znanych faktów i ich skutków ustrojowych. Głównie dlatego, że nie są one obce czytelnikom, a poza tym dlatego, że ich szczegółowa analiza musiałaby przerastać wąskie ramy niniejszego tekstu. Pozostawię sobie możliwość odniesienia się tylko, jakby specjalnego, do tych problemów, które nie są spopularyzowane lub są w nauce sporne. Nic przy tym dziwnego, że znająca historię część naszego społeczeństwa ma inne poglądy na unię i inaczej ją ocenia niż np. odpowiednia część obywateli Litwy. Wreszcie dla nas wszystkich tu mieszkających powinna mieć specjalne znaczenie okoliczność, że sporo problemów unii ma bezpośredni związek miejscowy z Lublinem lub leżącym w naszym województwie Horodłem. Zresztą powstanie tego województwa ma również związek z omawianą unią. I tak:

obiór Jagiełły na króla polskiego nastąpił w Lublinie w roku 1386, na kilka miesięcy przed ślubem i koronacją w Krakowie. W Horodle - jak wiadomo - przyjęto ostatecznie zasady związku skomplikowanego dwuwładzą na Litwie w 1413 roku. W osiem lat później w Lublinie, biskup Zbigniew Oleśnicki - po storpedowaniu układów Władysława Jagiełły z husytami, realizował myśl pozyskania korony czeskiej dla Wielkiego Księcia Witolda. Leżący na środku tzw. drogi królewskiej, łączącej obie stolice Kraków i Wilno - Lublin stawał się coraz częstszym miejscem przebywania Jagiellonów i ich dzieci. Nic też dziwnego, że gród lubelski posłużył wreszcie do zawarcia unii realnej z roku 1569. Akt unii został w nim oblatowany.

Kwestią mniej zapewne znaną są przerwy w związku międzypaństwowym zaistniałe w ciągu pierwszych dwóch wieków jego trwania. Unia personalna polsko-litewska zanikła bowiem *de facto* po kolejnych śmierciach: Witolda w 1430 i Jagiełły w 1434, z powodu walk o spuściznę po nich na Litwie, których niesławnymi bohaterami stali się brat Jagiełły - Świdrygiełło i brat Witolda - Zygmunt Kiejstutowicz. Anarchia tym wywołana przeciągnęła się na całą dekadę lat trzydziestych XV-go wieku i sprawiła, że z powodu sporów o terytorium przygraniczne, panowanie małoletniego Warneńczyka na Litwie nie tylko było fikcyjne, ale nosiło również zarzewie konfliktów polsko-litewskich. Z tego też powodu, w roku 1440, 12-letni Kazimierz Jagiellończyk, wysłany na Litwę przez brata w charakterze namiestnika, został niespodziewanie ogłoszony Wielkim Księciem Litewskim, jako całkowicie suwerenny władca. Unia została więc wówczas zerwana również *de iure* i ten stan przeciągnął się aż do kolejnej elekcji dokonanej w Sieradzu i podlubelskich Bełżycach w roku 1446. Kazimierz koronował się w Krakowie w roku 1447 na króla polskiego i tym samym klasyczna unia personalna została wznowiona.

Po raz drugi doszło do całkowitego zaniku unii personalnej polsko-litewskiej w roku 1492, kiedy to po śmierci Kazimierza Jagiellończyka dwaj jego synowie Jan Olbracht i Aleksander objęli jednocześnie trony w Krakowie i Wilnie. Tym razem unia personalna, zastąpiona przez układ dynastyczny, nie istniała przez 10 lat tj. do roku 1501 - roku śmierci Jana Olbrachta i elekcji na tron polski Wielkiego Księcia Aleksandra. Od tego czasu, aż do radykalnego rozstrzygnięcia zapadłego w Lublinie w roku 1569, klasyczna unia personalna trwała nieprzerwanie. Postarała się o to konsekwentnymi zabiegami żona Zygmunta I-go, królowa Bona, doprowadzając do koronacji ich syna Zygmunta Augusta *vivente rege*, najpierw w Wilnie a później w Krakowie. Zygmunt Stary panował przez 42 lata, aż się właśnie zestarzał; jego syn już tylko 24.

Jest także mniej znanym zagadnieniem trwałość, skuteczność i epilog Unii Lubelskiej. Mimo funkcjonowania wielu odrębnych organów państwowych i odmiennego prawa, mimo kryzysu unii na Litwie w czasach najazdów moskiewskiego i szwedzkiego, w latach 1654 - 1657, doprowadziła ona w sumie,

na przestrzeni z górą dwóch wieków, do całkowitego ujednoczenia systemu politycznego Rzeczypospolitej. To dlatego brak o niej wzmianki w Ustawie Rządowej z 3 maja 1791 roku. Dlatego też konstytucja została po kilku tygodniach uzupełniona specjalną nowelą pod tytułem: „*Zareczenie wzajemne obojga narodów*”, gdzie wprowadzono między innymi parytet dla szlachty przy sprawowaniu urzędów i utrzymano Statut Litewski. Ściślej rzecz ujmując można zauważyć nikły ślad unii jagiellońskiej w postaci wymienienia w art. II-gim Konstytucji 3 Maja dwóch ostatnich Jagiellonów wśród zasłużonych przywilejodawców. Chociaż panowali oni po przyjęciu ustawy „*Nichil novi*”, a więc nie mogli wydawać w Koronie przywilejów - wydawali je jednak, do roku 1569, na Litwie i stąd znaleźli się w Konstytucji 3 Maja. Tu tylko nadmienię, że historycy polscy spodziewają się przywrócenia, na znów będącej z nami w unii Litwie, święta państwowego w dniu 3 maja, czyli w każdą kolejną rocznicę uchwalenia wspólnej dla nas, a pierwszej w Europie ustawy zasadniczej.

Związki ze Szwecją

W roku 1592 Rzeczpospolita Polsko-Litewska weszła w krótki okres związku w postaci klasycznej unii personalnej z Królestwem Szwecji. Doszło do tego w sytuacji, gdy panujący u nas od pięciu lat Zygmunt III Waza, po śmierci swego ojca króla szwedzkiego Jana III Wazy, odziedziczył po nim tron. Sam Zygmunt III został wybrany na wolnej elekcji roku 1586-go na króla polskiego, głównie z powodu swego bliskiego pokrewieństwa z ostatnim Jagiellonem. Był po prostu siostrzeńcem Zygmunta Augusta, zrodzonym z Katarzyny Jagiellonki, córki Zygmunta Starego. Szlachta Rzeczypospolitej dokonując wyboru Zygmunta miała również na myśli inne względy i korzyści, m.in. pozyskanie Estonii, zagarniętej przez Szwecję i rozwinięcie handlu morskiego pod osłoną silnej floty szwedzkiej. Unia ze Szwecją nadwątlona została już po 6-ciu latach trwania, gdy Zygmunt musiał wyprawić się zbrojnie do Szwecji, przeciw zagrażającej mu opozycji protestanckiej, pod przywództwem jego stryja Karola Sudermańskiego. Już w roku 1598 poniósł klęskę w bitwie pod Linköping, a sejm sztokholmski w rok później dokonał jego detronizacji. Rzeczpospolita odziedziczyła po tej unii 60-letni, przerywany tylko rozejmami, konflikt zbrojny ze Szwecją - trwający tak długo z powodu używania przez polskich Wazów tytułów królów Szwecji oraz z powodu uporczywych starań o pozyskanie Estonii i utrzymanie stanu posiadania w Inflantach. Omawiane, konfliktogenne, zbliżenie ze Szwecją splotło się w czasie z początkami długotrwałej tendencji ekspansywnej Szwedów do opanowania „*dominium Maris Baltici*” i szkodziło Polsce, gdyż unia ze Szwecją przejawiała się już później tylko na pergaminach z wykaligrafowaną tytulaturą królów szwedzkich. Kres tej fikcji położył dopiero pokój oliwski, zawarty w 1660 roku pod gwarancjami cesarza i Ludwika XIV.

Związki z Saksonią

W roku 1697 - kiedy problem się zaczyna, istnieją już dwa państwa w I-szej Rzeszy noszące nazwę „Saksonia elektoralna”. Dla ścisłości wyводу musimy więc je rozróżnić. Od pięciu już lat bowiem, czyli od roku 1692, do grupy ośmiuosobowej książąt elektorów należy książę Hanoweru czyli Dolnej Saksonii, nazywanej tak w przeciwieństwie do Górnej Saksonii, od początku elektoralnej, inaczej Drezdeńskiej. Pomostem między nimi położonym jest Saksonia Anhaltska. Do dziś w Federacji Niemieckiej te trzy landy, przy całkowicie już innych terytoriach i granicach, noszą miana krajów saskich i mają stolice w Dreźnie, Hanowerze i Magdeburgu.

Specyficzna moda na powiązania polityczne landów niemieckich z państwami ościennymi dopiero zaczyna się w drugiej połowie XVII wieku. Związki te przybierają charakter unii gdyż nie są powiązaniem opartym na prawie lennym.

Tak więc jest wcześniej powiązany, ze swym wschodnio-pruskim nabytkiem, elektorat brandenburski, od roku 1657, a jeszcze wcześniej, byłe arcybiskupstwo Bremy, Wismar i Pomorze Przednie - ze Szwecją, Holsztyn - z Danią a habsburskie landy w Rzeszy - z Królestwem Węgierskim. Słynny „*The Act of Settlement*” wiąże, na razie ekspektatywą, elektorat hanowerski z Anglią, a później już, przez faktyczną unię, tenże elektorat, w roku 1714, z całą Wielką Brytanią. Wobec tych masowych powiązań, spowodowanych przede wszystkim uzyskaniem przez książąt Rzeszy całkowitej suwerenności po roku 1648, elekcja dokonana w Polsce w 1697 roku nie jest niczym nadzwyczajnym. Można powiedzieć, że dla Fryderyka Augusta Mocnego jest pozyskaniem możliwości wmiśzania się w wir polityki europejskiej i próbą dorównania prestiżowi wrogich mu Hohenzollernów, władców sąsiedniej Brandenburgii. A czym jest ta elekcja dla Rzeczypospolitej i co przede wszystkim skłoniło szlachtę do dokonania takiego wyboru?

Gdy weźmie się pod uwagę istniejący stereotyp w poglądach na istotę unii z Wettinami i powszechne, idące przez pokolenia, przekonanie o saksońskim dnie polskiej historii, to nie rozumiemy zupełnie przesłanek wyboru. Nie możemy też zaprzeczyć, że w dziedzinie polskiej polityki wewnętrznej i zagranicznej skutki tej unii były fatalne. Jednak jakieś racjonalne jądro musiało tkwić w decyzji podjętej przez wpływową magnaterię. Wydaje się, że przede wszystkim była nim obawa przed sojuszem francusko-tureckim, szkodliwym dla Polski, w wypadku wyboru na króla Francuza - księcia Conti, a jeszcze bardziej zaszachowanie groźnego już Berlina, przez ścisły związek polsko-saksoński. I wystarczyłoby to i mogło przynieść pożądane skutki, gdyby nie (dosłownie) wmanewrowanie Rzeczypospolitej w niechcianą wojnę północną, gdyby nie szkodliwe dla Polski podporządkowanie się carowi Piotrowi i co najistotniejsze - gdyby nie uczyniono z Rzeczypospolitej swoistej federacji państwówek magnackich, dbających wyłącznie o własne interesy.

Unia personalna z Saksonią Drezdeńską trwała, z przerwą w latach 1704-1709, przez dwie trzecie wieku. Zakończyła się w roku 1763 śmiercią drugiego z koronowanych Wettinów - Augusta III-go. Za czasów jego panowania, z powodu stosowania „*liberum veto*” tylko jeden sejm doszedł do skutku, zaś w czasach wojny siedmioletniej (1756-1763), obce wojska chodziły po kraju jak po korytarzu. Królowie z Saksonii bardzo rzadko odwiedzali Warszawę. Wystarczyła im podróż (niezbędna dla podpisania aktów, gdyż taki był wymóg prawny) do położonej najbliższej Drezna Wschowy. Toteż w czasach saskich niewielkie to dotychczas miasteczko rozrosło się do znacznych rozmiarów i zaczęło konkurować z tzw. miastami „*primae classis Reipublicae*”, dlatego nazywano je „saską stolicą”. Osobna, rozwinięta wcześniej, własna służba dyplomatyczna Rzeczypospolitej zanikła niemal zupełnie, zastąpiona przez urzędników saksońskich. Znawcy epoki, dzisiejsi badacze polscy tych czasów, prof. prof. J. Gierowski i H. Olszewski dopatrują się pewnych znaczniejszych pozytywów w unii polsko-saksońskiej tego czasu. Zwracają oni uwagę na korzystną dla polskiej ekonomiki imigrację mieszkańców z saksońskich wsi i miast do Rzeczypospolitej i odwrotnie piszą o emigracji polskiej do Saksonii, przynoszącej jej korzyści np. w dziedzinie kultury. Ci z czytelników, którzy oglądali w muzeach Drezna liczne nagromadzone tam polonica mogli się o tym przekonać.

Formalna strona unii państwowej polsko-saskiej wygląda dość paradoksalnie. Paradoksy spowodowane są okolicznością, że Rzeczpospolita, formalnie suwerenna, była w czasach saskich zniewolona politycznie wpływami sąsiadów, zaś elektor górnosaksoński, będący prawnie lennikiem cesarza rzymsko-niemieckiego, był praktycznie zupełnie niezawisły. Natomiast to co pisał J. Gierowski o przewidywanej zamianie istniejącej unii personalnej w unię realną, nie było formalnie możliwe z powodu trwania jeszcze, aż do roku 1806, I-szej Rzeszy Niemieckiej. Wśród rządzonych absolutystycznie większości niemieckich landów, Saksonia wyróżniała się liberalizmem z elementami demokracji i to ją w pewnym sensie zbliżało do Rzeczypospolitej.

Unie w polskich konstytucjach

Wspomniałem mówiąc już o unii z Litwą, że nie uwzględniono jej w podstawowym tekście Konstytucji 3 Maja 1791 roku. W Ustawie Rządowej znalazło natomiast poczesne miejsce unormowanie dotyczące się wznowienia unii z Saksonią Elektorálną. Sześć zdań zawartych w VII, najdłuższym, artykule Konstytucji przytoczę dosłownie: „*Stanowimy przeto, iż po życiu, jakiego nam dobroć Boska pozwoli, elektor dzisiejszy Saski w Polszcze królować będzie. Dynastia przysłych królów polskich zacznie się od Fryderyka Augusta, dzisiejszego elektora Saskiego, którego sukcesorom de lumbis z płci męskiej tron Polski przeznaczamy. Najstarszy syn króla panującego po ojcu na tron*

następować ma. Gdyby zaś dzisiejszy elektor saski nie miał potomstwa płci męskiej, tedy mąż przez elektora, za zgodą stanów zgromadzonych, córce jego dobrany, zaczynać ma linią następstwa płci męskiej do tronu Polskiego. Dłaczego Marię Augustę Nepomucenę, córkę elektora, za infantkę polską deklarujemy, zachowując przy narodzie prawo, żadnej preskrypcji podpadać nie mogące, wybrania do tronu drugiego domu, po wygaśnięciu pierwszego. Każdy król, wstępując na tron, wykona przysięgę Bogu i Narodowi na zachowanie Konstytucji niniejszej, na pacta conventa, które ułożone będą z dzisiejszym elektorem Saskim, jako przeznaczonym do tronu, i które, tak jak dawne wiązać go będą”.

Tekst powyższy, poza zapowiedzią wznowienia unii z Wettinami, odnosi się do jednej z najbardziej kapitalnych zmian ustrojowych, wprowadzonych przez naszą pierwszą konstytucję. Jest nią proklamowanie zasady dziedziczości tronu na miejsce dotychczasowej wolnej elekcji.

Obydwie kwestie pozostały na papierze, po obaleniu przez Konfederację Targowicką i Rosję dzieła Sejmu Wielkiego.

W szesnaście lat później czytamy w drugiej naszej konstytucji oktrojowanej, czyli podyktowanej, przez Napoleona, na zamku królewskim w Dreźnie, dnia 22 lipca 1807 roku, dokładnie w jej 5 artykule że: „*Korona książęca warszawska jest dziedziczna w osobie króla saskiego, jego potomków, dziedziców i następców podług porządku następstwa ustanowionego w domu saskim”.*

Ten dom saski od kilku miesięcy zmienił nomenklaturę z książęcokolektoralnego na królewski i to również z łaski możnego francuskiego protektora. *Sic transit gloria mundi*. Księstwo zamieniło się miejscami z królestwem.

Przytoczone teksty wymagają komentarza. Pierwszy jest tylko zapowiedzią, drugi wprowadza faktyczną, a więc przy tym klasyczną, unię personalną między Królestwem Saksonii a Księstwem Warszawskim. Obydwa połączone unią państwa są formalnie suwerenne. W rzeczywistości podlegają ściśle Paryżowi i nazywane są półoficjalnie członami tzw. Wielkiego Cesarstwa „*Le Grande Empire*”.

Jeśli można - jak próbowałem - wytłumaczyć decyzję szlachty w latach 1697 i 1733, to trudniej ją wyjaśnić w wypadku Konstytucji 3 Maja. Chyba tym tylko, że ustawodawcom z okresu sejmu czteroletniego dynastia saska kojarzyła się z ich indywidualnie szczęśliwym dzieciństwem. Może wystarczająco przekonującym argumentem było asekurowanie się związkami z Dreznem, przy niepewnym sojuszu z Prusami, albo po prostu unia polsko-saska miała jakieś prawdziwe walory, których my teraz nie postrzegamy.

A Napoleon? Po prostu nie przewidział, że i ósma w kolejności polska konstytucja będzie kiedyś identycznie datowana. Co do dynastii to znał zapewne treść Majowej Konstytucji i poza tym cenił sobie bardzo swego saskiego

sojusznika, wiernego później aż do roku 1814, używającego oficjalnie tytułu króla. Fryderyk August nigdy nie używał bowiem tytułu księcia warszawskiego, również w konstytucji, chociaż był nim zgodnie z jej literą.

Również trzecia z dziesięciu naszych (dotychczas) konstytucji, okrojowana 27 listopada 1815 roku, zawiera unormowania dotyczące się unii. Jest to tym razem związek międzypaństwowy z Cesarstwem Rosyjskim, nie wynikający wyraźnie z bezpośredniego podboju lecz z postanowień drugiego słynnego Kongresu Wiedeńskiego. Rosja, która nie zajęła w rozbiorach rdzennie polskich terytoriów, otrzymała większość z nich właśnie na Kongresie, na którym przywrócono pogrzebane wcześniej, specjalnym układem, imię Polski i przewidziano, że królem jej zostanie cesarz Rosji. Kongres jednak nie gwarantował Polakom niczego w stosunku do Rosji. Królestwo Kongresowe mogło liczyć na łaskę tylko, stosunkowo liberalnie nastawionego cara i miało przyrzeczoną konstytucję. Aleksander I-szy istotnie dał wolną rękę kilkunastu wybranym polskim politykom przy układaniu treści konstytucji, zastrzegając sobie tylko odgórną akceptację dokonanych ustaleń. Interesujące nas normy erygujące unię polsko-rosyjską przytaczam znów w pełnym brzmieniu: „*Art. I. Królestwo Polskie jest na zawsze połączone z Cesarstwem Rosyjskim. Art. 3. Korona Królestwa Polskiego jest dziedziczną w osobie naszej i naszych potomków, dziedziców i następców podług porządku następstwa, ustanowionego dla tronu cesarsko-rosyjskiego i Art. 8. Stosunki polityki zewnętrznej naszego Cesarstwa będą wspólne naszemu Królestwu Polskiemu*”. Ceremonialnym dopełnieniem wprowadzonej unii miały być kolejne koronacje na królów polskich.

Z powierzchownie przeprowadzonej interpretacji wynika, że zaistniała wówczas unia personalna i w pewnym stopniu realna pomiędzy Rosją a Królestwem Kongresowym. Obydwa państwa miały wspólnego, dziedzicznego władcę i wspólną politykę zagraniczną. Faktyczna, oczywista nierówność partnerów tej unii, wynikała nie tylko z dysproporcji wielkościowej terytoriów i liczby ludności, ale również z tego, że Rosja była w odróżnieniu od Królestwa państwem rządonym absolutystycznie, nie posiadała konstytucji i miała anachroniczne stosunki społeczne, ze szczególnie wielkim upośledzeniem stanu chłopskiego, obejmującego 70% ludności. Te przeciwieństwa dawały od początku o sobie znać w praktyce, a zwłaszcza w funkcjonowaniu unii. Doprowadziło to - jak wiadomo - do wybuchu powstania, a detronizacja Mikołaja I-go ogłoszona przez sejm Królestwa 25 stycznia 1831 roku zlikwidowała unię, otwierając okres kilkumiesięcznej niepodległości na niewielkim terytorium. Gdy po klęsce powstania Mikołaj I-szy zniósł konstytucję i uczynił z Królestwa prowincję Rosji, idea unii z Rosją odezwała się później tylko w słynnej deklaracji rosyjskiego rządu tymczasowego z roku 1917 o tzw. unii wojskowej, czego dalszym jeszcze echem były deklaracje Polskiego Komitetu Rewolucyjnego w

roku 1920. Programy i projekty nie nadające się do zrealizowania a zaznaczone w planach Marszałka Józefa Piłsudskiego w latach 1919-1920 nie należą ściśle do przedstawionego tematu.

Wspomniany na wstępie układ polityczny dotyczący się Ukrainy to oczywiście ugoda zawarta w obozie Zaporozców pod Hadziaczem między nimi a pełnomocnikami władz Rzeczypospolitej, w dniu 16 września 1658 roku. Układ miał na celu pokojowe zakończenie trwających już od dziesięciu lat rzezi, ale również całkowite przeobrażenie ustroju ówczesnej Rzeczypospolitej. Z tematem naszym ma on taki związek, że przewidywał powołanie trójstronnej federacji na miejsce dotychczasowego bilateralnego związku polsko-litewskiego. Innym argumentem jest fakt formalnego przyjęcia przez Izbę poselską treści ugody i zaprzysiężenie jej przez króla i senat, w roku 1659. Z polskiego punktu widzenia układ o nowej unii wszedł więc w życie. Nie został do końca zrealizowany dlatego, że jego zwolennik, nowy, po śmierci Bohdana Chmielnickiego, ataman czyli hetman Kozaczyzny, Jan Wyhowski nie otrzymał poparcia mas ludowych i musiał zrzec się buławy oraz władzy państwowej. Jego z kolei następcą, Juraszko Chmielnicki, odnowił ugodę perejasławską z Rosją.

Odrzucona ugoda przewidywała utworzenie „Księstwa Ruskiego” złożonego na razie z trzech województw: kijowskiego, braclawskiego i czernichowskiego, pod władzą hetmana, zatwierdzonego przez króla spośród kandydatów przedstawionych przez ruskie stany prowincjonalne. Na wzór unii z Litwą Księstwo miało otrzymać zrównanie w prawach prawosławia z katolicyzmem (to również na wschodnich województwach uszczuplonej Korony), masową nobilitację kozackich oficerów i utrzymanie rejestru kozackiej armii w wysokości 30 tysięcy. Poza tym nowe Księstwo miało mieć komplet ministrów na wzór Korony i Litwy, Trybunał podobny do koronnego i litewskiego, akademię na wzór krakowskiej i wileńskiej. Posłowie z Księstwa Ruskiego mieli zasiadać we wspólnej Izbie poselskiej, zaś prawosławny metropolita kijowski i biskupi w Senacie. Szczegółowy tekst układu o unii oblatowany w Warszawie, wydrukowany jest w IV-tym tomie znanego zbioru konstytucji sejmowych pt. „*Volumina Legum*”.

Przemyślanym i politycznie słusznym nawiązaniem do idei ugody hadziackiej była treść proklamacji powstańczej Komitetu Centralnego u progu powstania styczniowego w roku 1863. Chodziło nie tylko o proklamowanie powstania na całym obszarze przedrozbiorowej Rzeczypospolitej, również (nominalnie) w zaborach austriackim i pruskim. Chodziło o podkreślenie równorzędności Polski, Litwy i Rusi, a dobitnym tego wyrazem było używanie do końca powstania przez jego władze cywilne i wojskowe trójdzielnej pieczęci z heraldycznymi wyobrażeniami Białego Orła, Pogoni i Michała Archanioła.

Źródła

1. *Akty unii Polski z Litwą 1385-1791* (wyd. S. Kutrzeba i W. Semkowicz), Kraków 1932.
2. *Codex diplomaticus Regni Poloniae et Magni Ducatus Lithuaniae* (zbiór niekompletny) 1794 r., M. Dogiel, b.m.w.
3. *Volumina Legum*, t.II i t.IV Petersburg 1859; t.IX Kraków 1889.
4. *Historia ustroju państwa w źródłach*. Wyboru dokonali: M. Dyjakowska, M. Lipska, Ł. Ćwikła. Lublin 2001.

Literatura

1. Bardach J. *Historia państwa i prawa Polski do połowy XV wieku*, (wyd. I), Warszawa 1957.
2. Baszkiewicz J. *Powstanie zjednoczonego państwa polskiego na przełomie XIII i XIV wieku*. Warszawa 1954.
3. Dąbrowski J. *Polityka andegaweńska Kazimierza Wielkiego*. Kw. Hist. XXXVI, 1922.
4. Gierowski J. A. *Między saskim absolutyzmem a złotą wolnością*. Wrocław 1953.
5. Górka O. *Zagadnienie czarnomorskie w polityce polskiego średniowiecza*. Przeg. Hist. XXX, 1932.
6. *Historia Polski do roku 1466*. (praca zbiorowa pod red. J. Bardacha), wyd. II, Warszawa 1954.
7. Kaczmarczyk Z. *Kazimierz Wielki (1333-1370)*. Warszawa 1948.
8. Kaczmarczyk Z., Leśnodorski B. *Historia państwa i prawa Polski*. T. II - od połowy XV wieku do roku 1795.
9. Kallas M. *Konstytucja Księstwa Warszawskiego...* Toruń 1970.
10. Kętrzyński S. *Zapis Kazimierza Wielkiego dla Kazimierza Bogusławowicza*. Przeg. Hist. XIV, 1912.
11. Leśnodorski B. *Dzieło Sejmu Czteroletniego*. Wrocław 1951.
12. Olszewski H. *Doktryny prawno-ustrojowe czasów saskich*. Warszawa 1961.
13. Pobóg-Malinowski W. *Najnowsza historia polityczna Polski*. T. III - okres 1939-1945. Londyn 1960.
14. Sobociński W. *Historia ustroju i prawa Księstwa Warszawskiego*. Toruń 1964.
15. Stadnicki K. *O tronie elekcyjnym domu Jagiellonów w Polsce*. Lwów 1880.
16. Stankiewicz W. *Królestwo Polskie 1815-1863*. /w:/ *Historia państwa i prawa Polski* T. III (od rozbiorów do uwłaszczenia) - podrozdziały I do 14. Warszawa 1981.
17. Włodarski B. *Polska i Czechy w II połowie XIII i początkach XIV wieku 1250-1306*. Lwów 1931.

Jerzy Reder

Dr hab. Jerzy Reder, prof. KUL jest kierownikiem Katedry Historii Ustroju Polski na Tle Powszechnym Wydziału Zamiejscowego Nauk Prawnych i Ekonomicznych KUL w Tomaszowie Lubelskim oraz członkiem Komisji Prawniczej Oddziału PAN w Lublinie. Referat został wygłoszony 30.09.2004 r. na posiedzeniu Komisji w siedzibie lubelskiego Oddziału PAN.

Relacja państwa i religii w prawodawstwie japońskim

Wprowadzenie

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie relacji państwa do religii w Japonii w perspektywie historycznej. Problemem tutaj nie jest samo pojęcie *państwa*, lecz pojęcie *religii*. Na pewno żadnych problemów nie będzie z podaniem definicji chrześcijaństwa. Chrześcijaństwo jednak odgrywa nieznaczną rolę w życiu społecznym i politycznym Japonii. Natomiast w historii tradycyjnej myśli japońskiej trudno jest wyraźnie oddzielić filozofię od religii. Filozofia (światopogląd), religia i kultura są jednoznaczne z „filozofią życia”. Chodzi zarówno o filozofię, jak i religijność, która jest filozofią życia. Klasycznym przykładem jest shintoizm, który nie jest ani wyłącznie filozofią, ani wyłącznie religią. Trudno jest też jasno oddzielić filozoficzny konfucjanizm od konfucjanizmu religijnego. Metodologicznie jednak można rozróżnić pomiędzy filozofią, religią a religijnością ludową. Religijność ludowa bowiem zawsze odgrywała i odgrywa nadal istotną rolę w życiu społecznym Japończyka. Jeśli chodzi o rodzimą religię japońską, na pewno jest to shintoizm. Oprócz shintoizmu w historii myśli japońskiej ważne znaczenie miał również konfucjanizm i buddyzm. Dlatego też najpierw przedstawię religie japońskie w ich historycznym rozwoju i wpływie ich na życie społeczne i polityczne, a następnie relację państwa do religii w historii Japonii, a w szczególności relację państwa do religii w Konstytucji Meiji (11 lutego 1890) i w obecnie obowiązującej Konstytucji Showa (3 maja 1947).

1. Religie Japonii

1.1. Shintoizm

Podobnie jak inne narody świata, wcześnie mieszkańcy wysp japońskich posiadali swoją oryginalną filozofię rozumienia świata i życia ludzkiego. Mieli też swoje charakterystyczne rytuały regulowane prawem zwyczajowym dla celebrowania różnych wydarzeń z ich życia indywidualnego i społecznego. Ich filozofia życia była połączona z religią i z mitami. Starożytni Japończycy nie mieli własnej nazwy na określenie swej rodzimej religii. Dopiero w VI wieku po Chr., gdy buddyzm został oficjalnie przyjęty z Chin i Korei, słowo *shinto* (droga bogów) [1] zostało użyte celem odróżnienia rodzimej tradycyjnej religii japońskiej od buddyzmu (*butsudo*, droga Buddy).

Shinto jest zarówno tradycyjną rodzimą religią Japończyków, jak i światopoglądem (filozofią) bazującym na idei *kami* (bóstwa) [2]. Shintoistyczna koncepcja *kami* jest zasadniczo koncepcją politeistyczną. *Shinto* zawiera modlitwy skierowane do bóstw, święta (*matsuri*), praktyki ascetyczne i świadczenia służby bliźniemu. W shintoizmie można znaleźć stałe charakterystyczne elementy religijne, ale nie ma w nim ściśle określonych dogmatów czy ksiąg świętych w naszym rozumieniu religii. Shintoizm przeniknął życie Japończyków nie tyle przez ściśle określoną „teologię”, co przez pewien system wartości, wzorów zachowania i drogę myślenia. Z perspektywy historii społecznej shintoizm jest przede wszystkim religią klanu, wioski i narodu, a więc religią naturalnie istniejących grup społecznych.

W historii shintoizmu można wyróżnić kilka okresów. Okres starożytny shintoizmu trwał od początków historii Japonii do czasu przyjęcia przez Japonię buddyzmu i konfucjanizmu, w więc do VI wieku po Chr. W starożytnym języku japońskim słowo *kami* [3] było używane na oznaczenie czegoś tajemniczego, nadprzyrodzonego czy świętego, a więc to, co nie jest zwyczajne, posiada siłę wyższą i godne jest szacunku. Starożytne *kami* są dzielone na trzy kategorie: 1) naturalne bóstwa przebywające w naturalnych przedmiotach i naturalnych zjawiskach albo bóstwa kontrolujące te przedmioty i zjawiska; 2) bóstwa antropomorficzne, jak wielkie osobowości, bohaterowie i ubóstwiani przodkowie; 3) bóstwa conceptualne będące symbolami ideałów czy symbolizujące abstrakcyjną siłę. Starożytni Japończycy wierzyli, że dusze zmarłych krewnych stawały się duchami po okresie oczyszczenia i łączyły się z przodkami, a następnie raz w roku wracały do miejsca swojego zamieszkania na ziemi ofiarując swoim krewnym na ziemi szczęście i ochronę. Jednak najważniejszym bóstwem shintoistycznym było bóstwo klanowe (*ujigami*), mające chronić życie i funkcje społeczne podstawowej jednostki społecznej, którą był wówczas klan (*uji*). *Ujigami* nie zawsze było uważane za bóstwo przodków, ale raczej za bóstwo ściśle związane ze sposobem życia klanu, z jego sytuacją geograficzną i polityczną.

Shinto pierwotnie nie miało świątyń. Jego rytuały były sprawowane w miejscach uważanych za święte, takich jak piękna góra, brzeg czystej rzeki czy tajemniczy gaj. Stopniowo uczestnicy takich rytów zaczęli budować małe, przejściowe szałas, aby chronić siebie samych, a także ołtarz przed deszczem i wiatrem. Później zostawiano te szałas nawet po zakończeniu ceremonii. To były początki późniejszych świątyń shintoistycznych. Zgodnie z tym rozwojem koncepcja *kami* zmieniła się z tej, gdzie bóstwo nawiedzało rodzaj ludzki wówczas, gdy były sprawowane ceremonie, na tę, gdzie uważano, że bóstwo było obecne stale w świątyni i chroniło rodzaj ludzki.

Do końca XIX wieku głównym sposobem egzystencji materialnej Japończyków było rolnictwo, stąd też główne rytury starożytnego *shinto* były związane z rolnictwem. Wśród nich szczególnie ważną była wiosenna modlitwa o dobre zbiory i jesienne dziękczynienie za zbiory. W czasie tych obrzędów oddawano cześć bóstwom przez zapewnienie im żywności i napojów, przedstawiano muzykę, pieśni i tańce, aby uśmierzyć ich gniew, wznoszono modlitwy o ich opiekę i składano dziękczynienie za błogosławieństwa. Oprócz publicznych modłów o pokój i błogosławieństwo dla grupy wznoszono także modlitwy rodzinne i indywidualne.

Starożytni Japończycy stosowali wiele metod, aby poznać wolę bóstwa odnośnie ich życia i oceny ich przedsięwzięć. W praktyce sądowej strony sporu były zmuszane do zanurzenia rąk we wrzącej wodzie celem potwierdzenia i wydania świętego wyroku w sądzie religijnym. Stosowano obmycia wodą przed uczestnictwem w ceremoniach albo jako sposób do osiągnięcia pokoju ducha. Były też specjalne typy obmyć, do których zmuszani byli przestępcy po odbyciu kary celem ich duchowego oczyszczenia.

Pod wpływem kultury chińskiej starożytny shintoizm przybrał różne drogi rozwoju. Jedną z nich jest droga świadomości etycznej, która rozwinęła się w VI wieku po Chr. Ludzie zaczęli szukać wzorów swojego życia w mitach i kształtować je według woli i działania bóstw. W starożytnym shintoizmie bardzo wysoko ceniona była szczerłość i czystość serca (*magokoro*). Z biegiem czasu cnota ta nabierała coraz większego znaczenia w życiu indywidualnym i społecznym.

Nowym rozwojem w historii shintoizmu była unifikacja mitów. Zostały one skompilowane i wydane jako zbiór mitów dworu cesarskiego, co przyczyniło się do systematyzacji mitów narodu japońskiego. Przyjmuje się, że czas kompilacji mitów japońskich przypada na czasy panowania cesarza Temmu (662-687). Należą do nich dwa zbiory, a mianowicie *Kojiki* (Kronika spraw starożytnych) i *Nihonshoki* (Kroniki Japonii), które są uważane za święte księgi shintoizmu.

Unifikacja mitów przyczyniła się do unifikacji narodu; wielka bogini słońca (*Amaterasu Omikami*) [4], dotychczas tytułarna bogini klanu cesarskiego, zaczęła być czczona również na zewnątrz dworu cesarskiego jako bóstwo opiekuńcze całego narodu. W tym samym czasie bóstwa klanowe wielkich i wpływowych klanów, oprócz swoich pierwotnych funkcji, stawały się bóstwami opiekuńczymi całego narodu i co roku były składane im ofiary przez rząd centralny. Potężne klany, które podporządkowały się rządowi centralnemu, nie były zmuszane siłą do oddawania czci bóstwom centralnym, ale za to lokalne bóstwa w poszczególnych częściach kraju otrzymywały hołd składany przez rząd centralny, co niewątpliwie przyczyniło się do unifikacji narodu.

Systematyzacja narodowych rytuałów zbiegła się z wprowadzeniem na szeroką skalę chińskiego systemu politycznego w czasie reform Taika w 646 roku, zwanego *ritsu-ryo*. W rządzie centralnym powstało specjalne biuro do spraw bóstw (*jingikani*) odpowiedzialne za rytuały, natomiast w poszczególnych prowincjach odpowiedzialnymi byli lokalni władcy. Specjalne ceremonie przewidziano na czas intronizacji cesarza. Ważne były również modlitwy i ceremonie mające na celu odsunięcie groźby zarazy, wojny i trzęsienia ziemi. System *ritsu-ryo* oparty był na wzorach dynastii chińskich Sui i Tang [5], ale miał też elementy różniące go od chińskiego kodeksu rytów, np. zakaz jedzenia mięsa przed ceremoniami, czego nie stosowano w Chinach.

Od czasu reform *Taika* (646) do początków epoki *Heian* (794-1192) widoczny był silny wpływ myśli chińskiej na japońską etykę, prawo, literaturę i technologię, natomiast w religii zauważa się znaczny wpływ buddyzmu od czasu jego wprowadzenia w Japonii w roku 552. Początkowo Budda był uważany jako *kami* sąsiedniego kraju (Chin) i nie był rygorystycznie odróżniany od shintoistycznych bóstw japońskich. W epoce *Nara* (710-794) buddyzm przeniknął shintoistyczne rytuały państwowe i szybko stał się częścią japońskiej religijności ludowej.

We wczesnym okresie epoki *Edo* (1603-1867) japońscy uczeni konfucjańscy zaczęli interpretować shintoizm w kategoriach neokonfucjanizmu i doszli do wniosku, że shintoizm i konfucjanizm mają więcej elementów wspólnych niż różniących je. W szczególności zgodni byli co do tego, że shintoizm jest przydatną filozofią w rządzeniu cesarstwem. Zarówno w konfucjanizmie, jak i w shintoizmie odkryli „trzy święte skarby”, które miały symbolizować drogę królewską człowieka, a mianowicie: życzliwość, wierność i posłuszeństwo. Życzliwość miała być główną cnotą władcy, natomiast wierność i posłuszeństwo wobec dworu cesarskiego były uważane za najwyższy ideał moralny poddanych [6]. Ideały te stały się później źródłem ruchu politycznego w Japonii, który obalił rządy shogunatu (samurajów) i przywrócił rzeczywistą władzę polityczną cesarzowi w roku 1868.

W epoce *Meiji* (1868-1912) w celu oczyszczenia świątyń shintoistycznych z elementów buddyjskich rząd wydał dekret o separacji shintoizmu i buddyzmu. Ziemia nadana świątyniom buddyjskim przez shogunat i lokalnych władców została skonfiskowana. W tym samym czasie została wszczęta kampania na rzecz odrodzenia shintoizmu i uczynienia go duchowym fundamentem zjednoczenia narodu japońskiego. Po klęsce tej kampanii rząd wyróżnił shintoizm spośród „zwykłych” religii, ochraniał go i promował jako system etyczny i kodeks rytów w celu zjednoczenia społeczeństwa wiejskiego z resztą narodu. Ścisła relacja pomiędzy państwem a shintoizmem została zerwana dopiero po II wojnie

światowej przez władze okupacyjne [7]. W związku z tym ustała publiczna pomoc rządowa i publicznych organizacji lokalnych na rzecz shintoizmu. Sytuacja ta wzmocniła jednak solidarność lokalnych wspólnot z shintoizmem.

1.2. Konfucjanizm

Według najstarszych kronik japońskich konfucjanizm [8] dotarł do Japonii przy końcu III wieku po Chr. Wybór pism Konfucjusza (*Lunyu*) [9] na dwór cesarza Ojin przywiózł człowiek imieniem Wani z Paekche w Korei. Konfucjanizm, z którym zetknęli się Japończycy, nie był czystą nauką moralną pokory Konfucjusza, ale pozostawał już pod silnym wpływem taoizmu [10]. Mając poparcie sił politycznych, które dążyły do centralizacji rodzącego się państwa japońskiego, filozofia konfucjańska szczyt swojego rozkwitu w Japonii osiągnęła za rządów księcia Shotoku Taishi (574-622) [11], który służył jako regent za czasów panowania cesarzowej Suiko (592-629). W roku 604 książę Shotoku napisał i promulgował „konstytucję”, która miała na celu centralizację administracji japońskiej na wzór chiński. Konstytucja ta była odbiciem kosmologii konfucjańskiej, która wszechświat uważała za triadę złożoną z nieba, ziemi i człowieka, gdzie każdy z tych trzech elementów miał wzajemną odpowiedzialność. Silny wpływ konfucjanizmu, jako przyczyny unifikacji i centralizacji państwa, widoczny był również w czasie reform *Taika* (646). Za wzór posłużył tutaj konfucjański system prawny i administracyjny chińskiej dynastii Tang (618-907) [12].

Etyczne poglądy konfucjanizmu były w istocie racjonalizacją i poszerzeniem chińskiej „religii rodzinnej”, tzn. podstawy etyki rodzinnej zostały zbudowane na naturalnych relacjach, a nie były wyprowadzane z abstrakcyjnych teorii filozoficznych czy z wiary religijnej. Już we wczesnym okresie dynastii Chou w Księdze Dokumentów (*Shu-ching*) XIII,24 jest mowa o pięciu grupach, tzn. o ojcach, matkach, o starszych braciach, młodszych braciach i o synach. Jest też mowa o obowiązkach poszczególnych grup. Podobną klasyfikację znajdujemy w księdze *Mengzi*, którą filozof Mencjusz przypisuje legendarnemu „cesarzowi-mędrcomi” Shun: „On pouczył lud o jego obowiązkach, że pomiędzy ojcem a synem powinna panować miłość, pomiędzy panem a sługą obowiązek, pomiędzy mężczyzną a kobietą różnica pól działania, pomiędzy starszym a młodszym dystans, pomiędzy przyjacielem a przyjacielem wierność” [13].

Ta etyka rodzinna, głoszona przez Konfucjusza i jego uczniów, zapisana w licznych pismach konfucjańskich, przepoiła całe społeczeństwo chińskie. Za wzorem Chin poszła Japonia. Nawet sami buddyjscy i taoistyczni mnisi, a w Japonii kapłani shintoistyczni, byli pod silnym wpływem konfucjańskiej etyki rodzinnej [14].

Oprócz przepisów regulujących ogólne relacje rodzinne, istniał system zasad etycznych przeznaczony dla elity, która po otrzymaniu klasycznego, literackiego wykształcenia mogła osiągnąć status urzędnika państwowego. Ta etyka była bezpośrednio inspirowana przez życie i nauczanie Konfucjusza, będącego ucieleśnieniem tych ideałów, według których wykształceni mężczyźni powinni regulować swoje zachowanie. Konfucjusz był człowiekiem, dla którego prawda, honor i popieranie sprawiedliwego panowania oznaczało sens życia. Konfucjusz opowiadał się za słusznymi drogami starych mędrców. Przez całe swoje życie szukał księcia, u którego na służbie mógłby wcielić w życie swoje zasady. Gdy jednak księżę wyżej cenił oportunizm niż wierność zasadom, Konfucjusz opuszczał swojego pana. Ten konfucjański ideał człowieka został określony terminem *junzi*. Przed Konfucjuszem *junzi* oznaczał człowieka arystokratycznego pochodzenia, po Konfucjuszu — człowieka, który posiadał charakter, jaki powinien posiadać człowiek szlachetny, niezależnie od pochodzenia. Podkreślenie ważności charakteru i cech moralnych człowieka było wkładem konfucjanizmu w etykę chińską, a następnie koreańską i japońską [15].

Człowiek szlachetny powinien kultywować swój własny charakter. Równie ważną rzeczą było, by człowiek szlachetny swój charakter pozostawiał w służbie państwa. Wykształceni, tj. ci, którzy opanowali kanon konfucjański, po złożeniu egzaminów państwowych służyli jako urzędnicy państwowi i kierowali „niewykształconymi”. Przy sprawowaniu tej funkcji ważniejszy niż przymus był przykład moralny. Dlatego też elita konfucjańska w Chinach i innych krajach, które były pod wpływem kultury chińskiej, była zobowiązana do samodoskonalenia. Etyczna doskonałość elity konfucjańskiej zawierała się w pojęciu *ren*. Pojęcie to obejmuje elementy dobroci, miłości, łagodności i hojności. Jednym słowem można je określić jako humanitarność.

Inne cnoty poza *ren*, ważne dla etyki konfucjańskiej, są bardzo bliskie człowiekowi i łatwe przez wszystkich do zrozumienia. Do nich należą sprawiedliwość, prawość (*yi*), lojalność (*zhong*), uczciwość (*xin*), pilność (*xue*), umiarkowanie, oszczędność, skromność. Prawość, sprawiedliwość (*yi*) należy do kardynalnych cnót etyki konfucjańskiej. Etyka konfucjańska nie zna jednak pojęcia sprawiedliwości transcendentalnej w życiu pozagrobowym. W jej miejsce już na tym świecie człowiek za praktykowanie cnót otrzymuje sławę i honor.

Podstawowy ideał życia społecznego w Chinach nosił nazwę *xiao* (pietyzm, szacunek dla rodziców). *Xiao* jest etyczną podstawą kultu przodków, fundamentem porządku rodzinnego, cnotą kardynalną dobrego człowieka i najpotężniejszą siłą służącą do utrzymania wymaganego przez państwo porządku społeczeństwa. Sam Konfucjusz wymienia trzy elementy pojęcia *xiao*: a) jeśli rodzice żyją, należy im służyć; po śmierci należy ich pogrzebać i składać im ofiary; b) poza chorobą rodzicom nie należy przysparzać żadnego zmartwienia; c) rodziców należy żywić z szacunkiem [16].

W kontekście pietyzmu Chińczycy, a za nimi Japończycy, uważali małżeństwo za najważniejszą potrzebę celem utrzymania starszego pokolenia i podtrzymania ciągłości kultu przodków. Małżeństwo więc nie oznaczało zjednoczenia mężczyzny i kobiety w miłości, lecz było sprawą całej rodziny, a jego głównym celem było powiększenie „drzewa rodzinnego”. Pietyzm stanowił korzeń wszystkich cnót i nie było większego przestępstwa niż zachowanie niezgodne z *xiao*. Mencjusz mówi o „pięciu sprawach”, które określa jako *bu xiao* (brak pietyzmu, czyny przeciwko pietyzmowi), a mianowicie: 1) zaniedbanie troski o rodziców z lenistwa; 2) zaniedbanie troski o rodziców z powodu pijaństwa i beztroskiego trybu życia syna; 3) zaniedbanie troski o rodziców z powodu egoizmu i przesadnej troski o żonę i własne dzieci; 4) kierowanie się przyjemnościami i żądzą zmysłów i przez to ściągnięcie wstydu na rodziców; 5) oddawanie się hazardowi i kłótniom i przez to wystawienie rodziców na niebezpieczeństwo [17].

Istotą *xiao* było zachowanie pełne respektu i gotowości do służebności w stosunku do rodziców i starszych w rodzinie. Zachowanie to miała cechować opieka, posłuszeństwo i moralna czujność wobec rodziców. Z filozofii konfucjańskiej, a w szczególności z pietyzmu, wynikało tradycyjne zachowanie młodszych w stosunku do rodziców i starszych w rodzinie i do starszych w ogóle. W etyce konfucjańskiej właściwe zachowanie wobec starszych miało w ramach samodoskonalenia charakter „religijny”. W klasycznym dziele *Zhongvong* (umiar i środek) II,1 czytamy: „Jeśli ktoś chce wychowywać człowieka, nie może zaniedbać, aby służyć swoim rodzicom. Jeśli ktoś chce służyć swoim rodzicom, nie może zaniedbać, aby rozpoznać człowieka. Jeśli ktoś chce rozpoznać człowieka, nie może zaniedbać, aby rozpoznać niebo”.

Ponieważ jednak rodzina, a w dalszej konsekwencji także społeczeństwo i państwo miały swoje „ludzkie” granice, moralność rodzinna musiała zostać podbudowana poprzez zasady nadrzędne. W etyce konfucjańskiej panowało podstawowe przekonanie, że moralność bazuje na dobrej ludzkiej naturze, danej człowiekowi z nieba (*tien*) [18]. W niej leży miara ludzkiego działania, bowiem już sam Konfucjusz uczy, że tylko od nas samych zależy, czy osiągniemy *ren* [19] (humanitarność), tzn. prawdziwą, doskonałą ludzką istotowość. Dalej Konfucjusz poucza, że to, co niebo zarządzi, nazywa się naturą. To, co zgadza się z naturą, nazywa się słuszną drogą (*tao*), a to, co wskazuje na słuszną drogę, nazywa się wskazówką (pouczeniem [20]).

W tym samym duchu również filozof Mo Ti (Mo Di) w swojej etyce poucza o konieczności zasady nadrzędnej, bazującej na *tien*, a mianowicie: „Jeśli ktoś na tym świecie chce czegoś dokonać, nie może tego uczynić bez jakiejś miary: Jeśli bowiem nie ma żadnej miary, nie jest w stanie swego przedsięwzięcia urzeczywistnić. Najlepszym przykładem jest niebo. Drogi nieba są uniwersalne i bezinteresowne. Światło nieba jest wieczne i nie kończy się nigdy. Dlatego też

święci królowie wzięli sobie niebo za przykład. Jeśli więc człowiek bierze sobie niebo za przykład, musi w całym swoim działaniu kierować się zasadami nieba i czynić to, czego niebo wymaga, a zaniechać tego, czego sobie niebo nie życzy” [21].

Niebo (*tien*) i droga (*tao*) były więc w etyce konfucjańskiej podstawowymi zasadami życia, którymi powinien kierować się człowiek w całym swoim działaniu. Zasada postępowania zgodnie z zasadami *tien* i *tao* oznaczała zawsze *in concreto* samodoskonalenie i samoopanowanie. Chodziło przede wszystkim o oczyszczający i wyzwalający moralny rozwój człowieka, który miał go uwolnić od pożądania zmysłowego. Celem tego procesu było osiągnięcie moralnej doskonałości. Ideał doskonałości zaś zawarty był w pojęciu *ren* (humanitarność). *Ren* jest cnotą uniwersalną, jest podstawą wszystkich innych cnót i podstawą „pięciu relacji” (*wu lun*). Kto raz urzeczywistnił *ren*, ten odznacza się także innymi cnotami, takimi jak: mądrość (*zhi*), dzielność (*gong*) i prawość (*yi*), które z kolei są niezbędne przy realizacji „pięciu relacji”. *Ren* zawiera w sobie elementy troski, miłości, szacunku, ustępliwości bez kłótni i dotrzymania słowa w relacjach międzyludzkich. *Ren* podkreśla czystość myśli, jasność woli, działanie bez podstępów, spokój serca, harmonię woli i działania celem stworzenia harmonijnego porządku. I ten stan rzeczy nazywa się właśnie *ren*. Człowiek reguluje swoje sumienie, swój sposób myślenia i przekonania poprzez odniesienie się do *ren*. Idea *ren* spoczywa w niebie, samo niebo bowiem jest *ren*.

W swoim życiu codziennym człowiek kieruje się cnotą (*te*), a cnota jest moralnym zachowaniem, które jest zgodne z *li*. *Li* jest pojęciem bardzo szerokim i oznacza ryt (rytuał), obyczaj, normę, regułę i miarę ludzkiego zachowania w różnych sytuacjach społecznych. Dla przeciętnego Chińczyka *li* oznacza wszystko to, czego od dzieciństwa nauczył się, aby przestrzegać, i to, co dalej ma formować jego moralne zachowanie. Pojęcie *li* w kulturze chińskiej istniało już przed Konfucjuszem. Konfucjusz przyjął je do swego systemu etycznego i kładł wielki nacisk na jego przestrzeganie [22].

W swoim zachowaniu moralnym człowiek powinien urzeczywistniać ideę *zhong shu* (złotej reguły), według której człowiek wobec innych powinien postępować tak, jakby postępował w stosunku do siebie. W *Lunyu* XIV,36 czytamy: „Odpłacaj sprawiedliwością za zło, a dobro nagradzaj dobrem”. A w dziele *Zhongyong* (miara i środek) II,13 znajdujemy następującą myśl: „Nie czynj innym tego, czego nie chcesz, aby inni tobie czynili”. Tak więc złoty środek jest fundamentem, na którym jest oparte życie społeczne człowieka, a harmonia jest drogą, którą świat (społeczeństwo) jest w stanie osiągnąć. Jeśli środek i harmonia będą mogły swobodnie się rozwijać, wówczas i niebo, i ziemia znajdą swoje — od wieków im przypisane — miejsce, a człowiekowi i wszystkim innym stworzeniom wyjdzie to na korzyść.

Jeśli zaś zachowanie człowieka będzie niezgodne z *li*, wówczas człowiek straci doskonałość, a wynikiem tego będzie cierpienie i zło. W filozofii chińskiej nie ma jednak pojęcia zła transcendentalnego. Ponieważ człowiek jest odpowiedzialny za harmonię w rodzinie, społeczeństwie i we wszechświecie, musi przestrzegać odpowiedzialności na obszarze, jaki jest mu powierzony. Jeśli jej zaniecha, wówczas powstaje dysharmonia, tj. zło. W konfucjanizmie zło nie ma charakteru personalnej winy, są to raczej okoliczności, które powodują dysharmonię, jako odchylenie od złotego środka. W Księdze Dokumentów (*Shujing*) XIII,27 czytamy: „Dobro i zło nie spadają na człowieka niesłusznie, bowiem niebo zsyła szczęście albo nieszczęście zgodnie z ludzkim zachowaniem”. Dysharmonię można usunąć poprzez samodoskonalenie, wychowanie, przestrzeganie *li* i powrót do pierwotnie dobrej ludzkiej natury.

Ważnym elementem w moralności konfucjańskiej jest koncepcja „twarzy” (*lian, mian*). W kulturze chińskiej panuje powszechne przekonanie, że człowiek postępuje dobrze, aby nie „stracić twarzy” (*shi lian*). Gdy człowiek stracił twarz, pozostaje wstyd, natomiast nie ma żadnego poczucia winy. Jednak w klasycznych tekstach konfucjańskich znajdujemy także świadectwa, że królowie-mędrcy prosili niebo o miłosierdzie dla swojego ludu, aby zgładził „winy ich poddanych” [23]. Sprawami winy, grzechu i sądu po śmierci człowieka „z urzędu” zajmuje się buddyzm.

1.3. Buddyzm

Buddyzm [24] z Indii poprzez Chiny i Koreę w 552 roku po Chr. dotarł do Japonii. Od momentu recepcji w ciągu całej historii Japonii odegrał ważną rolę nie tylko w życiu religijnym Japończyków, ale również w życiu kulturalnym i społecznym. Japonia jednak nigdy nie stała się krajem całkowicie buddyjskim; buddyzm w Japonii współistniał z tradycją shintoistyczną i konfucjańską. Rodzima kultura japońska w znacznym stopniu wpłynęła na modyfikację buddyzmu. Z dwóch postaci buddyzmu, hinajany i mahajany, w Japonii idące za przykładem chińskim ostatecznie przyjęła się ta druga [25]. Pozostając w cieniu kultury i cywilizacji chińskiej Japonia przyjęła z Chin nie tylko buddyzm [26], lecz także konfucjanizm, system polityczny i prawny oraz system znaków chińskich.

Okres świetności i rozkwitu buddyzmu w Japonii przypada na epokę *Nara* (710-794), kiedy buddyzm stał się elementem unifikacji państwa japońskiego. W tym czasie buddyzm został przyjęty najpierw przez wpływowe klany i arystokrację, a następnie stopniowo przenikał całe społeczeństwo japońskie, kładąc fundamenty pod rozwój społeczeństwa i państwa.

W czasie epoki *Heian* (794-1192) system biurokracji centralnej powoli chylił się ku upadkowi i następowała nowa era feudalizmu. Chociaż władza polityczna nominalnie pozostawała dalej w rękach cesarskich, władza faktyczna

przechodziła stopniowo w ręce nielicznych rodów arystokratycznych. W tym procesie dezintegracji instytucje buddyjskie uzyskały pewien stopień autonomii w stosunku do państwa, jednak *nolens volens* musiały się podporządkowywać interesom rządzącej arystokracji.

Wraz z ustabilizowaniem się shogunatu w okresie *Kamakura* (1192-1338) władza polityczna przeszła z rąk arystokratów żyjących na dworze cesarskim w Kyoto w ręce nowopowstałej klasy wojskowej (shogunat), rozpoczynającej nowy okres feudalizmu, który przetrwał aż do 1868 roku. Okres *Kamakura* był czasem odrodzenia buddyzmu w Japonii. Powstały wtedy trzy ważne szkoły buddyzmu: jodo, zen i nichiren. Wszystkie te trzy szkoły wyrosły z tradycji Tendai, która jest japońską formą chińskiej Tientai [27]. Tradycja Tientai zaś jest chińską formą buddyzmu mahajana. Jodo buddyzm głosił drogę zbawienia poprzez wiarę w miłosierdzie Buddy Amidy [28], zen wybrał drogę medytacji [29], a nichiren skoncentrował swoją uwagę na szukaniu drogi do prawdy objawionej w Lotus Sutra [30].

W okresie *Tokugawa* (1603-1867) instytucje buddyjskie zostały poddane procesowi konsolidacji niespotykanej dotychczas w historii buddyzmu. Wszystkie szkoły buddyjskie cieszyły się oficjalnym uznaniem ze strony państwa, ale jednocześnie zostały podporządkowane politycznym i administracyjnym celom rządu Tokugawa. Na początku XVII wieku wszystkie świątynie buddyjskie, wraz ze świątyniami shintoistycznymi, poddano kontroli komisarzy państwowych zarówno na szczeblu centralnym, jak i lokalnym. W związku z zakazem chrześcijaństwa rząd polecił, aby każdy Japończyk przynależał do konkretnej świątyni buddyjskiej czy shintoistycznej. Kontrolowano w ten sposób, czy dana osoba nie była członkiem zakazanej religii. Te pociągnięcia rządu wzmocniły struktury organizacji świątyni buddyjskich, ponieważ każda rodzina musiała, przynajmniej nominalnie, przynależać do jednej ze świątyni buddyjskich.

W epoce *Meiji* (1868-1912) nastąpiła zmiana na szczeblu instytucjonalnym w zakresie relacji państwa do buddyzmu. W celu zjednoczenia narodu wokół osoby cesarza rząd Meiji wydał dekret o separacji shintoizmu i buddyzmu, dając pierwszeństwo shintoizmowi jako rodzimej „religii” i czyniąc go duchowym fundamentem jedności narodu. Decyzja rządu nie zmieniła jednak praktyk i wierzeń „prostych” ludzi, którzy obie tradycje do dzisiejszych czasów uważają za harmonijnie zjednoczone. Prawnie jednak buddyzm nie posiada już statusu religii uprzywilejowanej; stał się jedną z wielu tradycji w religijnie pluralistycznym społeczeństwie japońskim.

Buddyzm, jako religia, odnosi się przede wszystkim do relacji człowieka do bóstwa. Zawiera jednak także pewne egzystencjalne nakazy i zakazy, które dotyczą moralnego zachowania człowieka. Centralnym pojęciem etyki buddyjskiej jest związek pomiędzy wniknięciem (*prajna*, ang. *insight*) w rzeczywistość jako bezinteresowność (*anatman*) albo w nicość (*sunya*) z jednej

strony a autentyczną moralną aktywnością z drugiej. Wniknięcie w bezinteresowność informuje moralną aktywność, podczas gdy moralna aktywność wspiera wnikanie w bezinteresowność.

Druga powszechna charakterystyka etyki buddyjskiej mówi, że moralny charakter czynu ludzkiego jest ściśle związany z intencją, która go tworzy. Przyjmuje się, że czyny powodowane przez wolę dobrych intencji, przez cnotę powszechnego porządku, który tworzy rzeczywistość, prowadzą do dobrych i przyjemnych rezultatów dla jednostki i społeczeństwa, tworzą bowiem harmonię społeczną. Natomiast czyny tworzone przez wolę złych intencji, prowadzą do złych i nieprzyjemnych rezultatów dla jednostki i dla społeczeństwa.

Trzecia powszechna charakterystyka etyki buddyjskiej zwraca uwagę na przywiązanie do zasad moralnych i odpowiedzialność za wykorzenienie złych nałogów i kultywowanie cnót. Z tym łączy się odpowiedzialność moralna, która jest wprost proporcjonalna do zajmowanej pozycji społecznej.

Podstawowe zasady etyki buddyjskiej są zawarte w pięciu „przykazaniach”, które są identyczne z przykazaniami etyki taoistycznej, a mianowicie:

1. Nie pozbawiaj nikogo życia;
2. Nie kradnij;
3. Nie mów fałszywie;
4. Nie prowadź się źle seksualnie;
5. Nie używaj napojów odurzających.

Te pięć przykazań stanowi wskazówki ustanowione przez Buddę dla społecznego i indywidualnego dobra swoich zwolenników (wyznawców). Ich nieprzestrzeganie powoduje negatywne sankcje dla człowieka. Tradycja buddyzmu jest wypełniona przykładami okropnych skutków, jakie po śmierci czekają tych, którzy lekceważą te podstawowe nakazy moralne. Według nauki buddyjskiej, człowiek po ziemskiej egzystencji wchodzi w przyszłą lepszą egzystencję albo spada w gorszą, w zależności od zasług i win.

1.4. Religijność ludowa

Religijność ludowa [31] miała nie tylko aspekt religijny, ale odgrywała ponadto ważną rolę w życiu społecznym. Ona w dużej mierze, bardziej niż prawo czy oficjalny shintoizm państwowy, regulowała codzienne życie nie tylko „prostego” ludu. Religijność ludowa była luźnym zbiorem wierzeń, praktyk, kultu różnych bóstw, mitów i wartości. Zawierała elementy kultu przodków, kultu zmarłych, czci natury, elementy animistyczne, kultury lokalne, shintoizm ludowy, taoizm ludowy, buddyzm ludowy i konfucjanizm. Była więc pod silnym wpływem chińskiej religijności ludowej. W japońskiej religijności ludowej możemy znaleźć również wpływy chrześcijaństwa i nowych religii. Ponadto należy zaznaczyć, że oficjalny shintoizm państwowy swoje źródło ma w nieskończonych zasobach ludowych praktyk religijnych, które od czasów

niepamiętnych regulowały nie tylko życie religijne Japończyków. Stąd też mówi się, że Japończyk rodzi się i żeni w shintoizmie, umiera w buddyzmie, a żyje według zasad konfucjanizmu.

W przeciwieństwie do ortodoksyjnego taoizmu, konfucjanizmu i buddyzmu, religijność ludowa nie miała skomplikowanych struktur organizacyjnych. Religijność ludowa uwidaczniała się w kultach lokalnych, w wierzeniach i praktykach skoncentrowanych wokół kultu lokalnych bóstw. Religijność ludowa przenikała wszystkie grupy społeczeństwa japońskiego i dlatego błędem byłoby uważać ją wyłącznie za religię mieszkańców wsi, ludzi biednych czy niewykształconych. Trzeba jednak zaznaczyć, że ludzie wykształceni, w szczególności urzędnicy państwowi, kierowali się zasadami filozofii konfucjańskiej i taoistycznej. Dlatego też można mówić o pewnej niechęci administracji państwowej do różnych objawów religijności ludowej. Z tego powodu często różne grupy religijne działały w ukryciu. Były one niejednokrotnie reakcją biednego ludu na ciężką sytuację ekonomiczną i inspirowały chłopów do powstań antyrządowych.

Podstawowe wierzenia i wartości religijności ludowej przenikają całą japońską kulturę i całe życie społeczne człowieka. Odnoszą się one do jednostki, rodziny, do wspólnoty, państwa i do całego wszechświata. W religijności ludowej ważne było zachowanie życia, zdrowia, zachowanie ciągłości rodziny i klanu. Istotą religijności ludowej było przekonanie, że człowiek żyjący na tym świecie i byty duchowe mają te same potrzeby życiowe, dlatego też wzajemność musi być podstawą interakcji pomiędzy ludźmi a duchami. Ofiary i przyrzeczenia były składane bóstwom w celu otrzymania od nich wzajemnej pomocy. Niezłożenie ofiary i niewypełnienie przyrzeczenia mogło ściągnąć na człowieka zemstę bóstwa.

Wspólna wszystkim objawom religijności ludowej jest wiara w istnienie nieba. Niebo (*tien*) jest uważane zarówno za miejsce zamieszkania bóstw i dusz przodków, jak i za najwyższy autorytet moralny kontrolujący moralne zachowanie człowieka. Wpływ na życie człowieka mają dwie przeciwne, ale mające na siebie wzajemny wpływ aktywne siły, a mianowicie *yang* i *yin* [32]. *Yang* jest siłą pozytywną, jej symbolem jest światło; jest ona cechą słońca i mężczyzny, reflektującą dominującą pozycję mężczyzny w rodzinie i społeczeństwie. *Yin* jest siłą negatywną, cechą księżycy i kobiety. Wzajemna relacja *yang* i *yin* jest taka, jak relacja światła do cienia. Obie działają we wszechświecie i w człowieku. One wyznaczają „jasną” i „ciemną” stronę życia ludzkiego i tworzą „jasną” i „ciemną” stronę duszy ludzkiej.

Długość każdego życia ludzkiego jest wyznaczana przez „kontrolera przeznaczenia” (*ssu-ming*), który zapisuje ją w księdze trzymanej przez władcę piekła (czyścica). Po wypełnieniu się dni życia człowieka jest on wzywany do piekła (czyścica) celem osądzenia jego grzechów i ukarania go słuszną karą.

Główne wartości religijności ludowej można podzielić na sześć głównych kategorii; cztery z nich odnoszą się do świata żyjących, a dwie z nich do życia po śmierci, a mianowicie:

1. Troska o życie i własność;
2. Dostosowanie się do porządku natury;
3. Pokój i harmonia w życiu rodzinnym;
4. Sukces w walce o byt doczesny;
5. Wybawienie od potępienia w piekle;
6. Pomyślne odrodzenie się w procesie reinkarnacji.

Najważniejsze wierzenia i wartości są zawsze łączone z kultem przodków. Zachowanie i przedłużenie linii genealogicznej jest głównym przedmiotem we wszystkich aktywnościach religijności ludowej. Linia genealogiczna łączy przeszłość przodków z terażniejszością potomnych i przyszłością tych, którzy przyjdą później. Rytuály, sprawowane w ważnych dla rodziny momentach życia, mają zapewnić powodzenie i szczęście wcześniejszym członkom rodziny i wyprosić synów celem kontynuowania wzrostu drzewa genealogicznego. Ze szczególną troską należy więc grzebać zmarłych [33].

Wierzenia i praktyki religijności ludowej tradycyjnie dzieli się na wierzenia „królestwa światła” (*yang chieh*) i na wierzenia „królestwa cienia” (*yin-chieh*). Królestwo światła odnosi się do bóstw, natomiast królestwo cienia odnosi się do zmarłych. Nie są to kategorie ekskluzywne; są one czymś w rodzaju „pomostu”, poprzez który ludzie, bóstwa i zmarli mogą się komunikować pomiędzy sobą. Królestwo światła zawiera wszystkie wierzenia, które odnoszą się do ludzi i ich relacji do bóstw (*shen*) [34]. Każdy obszar życia ludzkiego, zarówno prywatny, jak i publiczny, miał swoje bóstwo opiekuńcze. Bóg miasta na przykład był boskim stróżem prawa, który sprawował pieczę nad duchowymi sprawami w dystrykcie ludzkiego magistratu. Ważną funkcją boga miasta było reprezentowanie biurokracji piekła w królestwie światła. Jeśli ktoś miał umrzeć, wówczas wysłannik boga miasta przyprowadzał go do świątyni, gdzie jego grzechy zostały zapisane, następnie wysłano go do piekła celem osądzenia i ukarania. W ten sposób bóg miasta pomagał miejscowej administracji w egzekwowaniu prawa.

W religijności ludowej panowało przekonanie, że dobre czyny ludzkie są nagradzane, natomiast złe czyny przynoszą cierpienie. Przekonanie to było oparte na zasadzie odpłaty (*yin-kuo*) za dobre i złe czyny ludzkie — zasada ta była także jedną z głównych zasad ludowego buddyzmu.

Nauczanie moralne religijności ludowej kładło wielki nacisk na respektowanie nieba, bóstw, na posłuszeństwo przełożonym, na szacunek dla rodziców i starszych, na dyscyplinę w wychowaniu dzieci, ostrożność w wyborze przyjaciół i uprzejmość w stosunku do sąsiadów. W nauczaniu moralnym religijności

ludowej możemy znaleźć zakaz zabijania, zakaz kradzieży, kłamstwa, oszczerstwa, cudzołóstwa, pożądlivości, złości, lenistwa, hipokryzji, nieszczerości, narzekania, ekstrawagancji, zaniedbania, pijaństwa i prostytucji.

„Ciemna” strona religijności ludowej dotyczy śmierci, dlatego też przodkowie, zmarli i ich duchy muszą być „obsłużeni” we właściwej formie. Idealem, zarówno w kulturze chińskiej, jak i japońskiej, była, i nadal jest, śmierć po długim życiu, po urodzeniu licznych synów, wnuków i prawnuków, i po zgromadzeniu wystarczających dóbr na zabezpieczenie godnego pogrzebu dla całej rodziny i dla siebie. Z pogrzebem wiązały się różnego rodzaju przepisy „prawne”, które dokładnie określały ceremonie pogrzebowe i miejsce wiecznego spoczynku. Najlepszym miejscem na wyznaczenie grobu były zbocza gór i dolin rzek, a więc miejsca największego naturalnego piękna, które według geomantyki chińskiej określa się jako *feng shui* (dosłownie: wiatr i woda) [35].

Po śmierci człowieka „ciemny” aspekt duszy ludzkiej (*yin*) musi zstąpić do piekła (czyśćca) celem osądzenia i ukarania za złe czyny popełnione w czasie życia człowieka. Piekło było tutaj rozumiane jako „nasz” czyściciel, ponieważ jego celem było zbadanie czynów całego życia człowieka, wyznaczenie kary i określenie stopnia reinkarnacji do następnego życia. Idea dziesięciu rodzajów sądów piekielnych została wzięta z ludowego buddyzmu. Każdy z tych dziesięciu sądów był imitacją biurokracji ziemskiej i każdy z nich miał do osądzenia jeden rodzaj czynów ludzkich. Ludzie doskonałej cnoty byli posyłani bezpośrednio do najwyższego sądu dziesiątego, który był rodzajem sądu ostatecznego i wyznaczał stopień reinkarnacji do przyszłego życia [36].

2. Relacja państwa do religii od początków państwowości

Pierwsze źródła pisane dotyczące Japonii spotykamy w kronikach chińskich. W dokumentach dynastii Han [37] znajdujemy zapis, że społeczeństwo japońskie w I wieku po Chr. podzielone było na kilkadziesiąt klanów, które walczyły pomiędzy sobą. Chińska „Historia trzech królestw” (*San-kuo chih*) mówi, że początki państwowości japońskiej przypadają na początek III wieku po Chr. Źródła chińskie nie są jednak zgodne z shintoistyczną tradycją japońską, zawartą w *Kojiki* i *Nihonshoki* [38], która głosi, iż początek państwa japońskiego datuje się na rok 660 [39] przed Chr. Wówczas to pierwszy cesarz japoński Jimmu miał wstąpić na tron. Jest to jednak tradycja oparta na mitologii spisanej dopiero w VII wieku po Chr. Bardziej wiarygodne więc dla nas pozostają źródła chińskie.

Życie społeczne w Japonii w III wieku po Chr. pozostawało pod silnym wpływem shintoizmu. Normy prawne na tym poziomie nie były odróżniane od innych norm społecznych; utożsamiano je z normami religijnymi. Według *San-kuo chih* cesarzowa Himiko była uważana jako *pontifex maximus* — pomost pomiędzy bogami a poddanymi. Służyła bogom, sprawowała kult przodków,

wywierała charyzmatyczny wpływ na cały naród. Była ona osobą starszą i niezamężną. Cesarzowa Himiko panowała, natomiast rządził w jej imieniu młodszy brat.

Zgodnie z tradycją shintoizmu przodkowie byli uważani za bogów; cesarzowa Himiko służyła bogom, więc podstawą jej władzy politycznej była religia (shintoizm). Poprzez modlitwę poznawała wolę bogów i ogłaszała wyrocznie, które dla poddanych miały być wiążącym prawem. Dowodem na to są starożytne terminy japońskie określające sprawy polityczne bardzo ściśle związane z religią. Jako przykład niech posłuży słowo „rządzić”, które po japońsku brzmi *shirasu* i *shiroshimesu*. Oba te słowa w pierwotnym znaczeniu oznaczają: „wiedzieć”, „znać”, gdyż głównym zajęciem władcy było poznawanie woli bogów. Sprawy polityczne w starożytnym języku japońskim są określone jako *matsurigoto*, co dosłownie oznacza: sprawy świąt, sprawy kultu religijnego. Prawo w starożytnym języku japońskim brzmi: *nori* [40] lub *noru*, a *nori* znaczy: „deklarować”, „ogłaszać”. Prawo było więc wolą bogów, ogłaszaną przez osobę pośredniczącą pomiędzy bogami a ludźmi.

Osobą pośredniczącą prawie zawsze była kobieta, dlatego też należy stwierdzić, że w tym czasie „kobieta-król” była raczej zasadą niż wyjątkiem. Opinię tę potwierdza fakt, iż najważniejszym bóstwem w shintoizmie jest nie bóg, ale bogini słońca *Amaterasu Omikami*. Jednak trzeba zauważyć, że Himiko, mimo iż ogłaszała wolę bogów, to jednak nigdy sama jej nie wykonywała. Czynił to w jej imieniu młodszy brat. Himiko więc panowała, lecz nie rządziła. Ta fundamentalna zasada dotycząca panowania cesarzy japońskich (tylko z małymi wyjątkami) była i jest przestrzegana do dziś.

Instytucje prawne i państwowe tego okresu nie były pod wpływem żadnej obcej cywilizacji, dlatego w nich można odczytać sposób myślenia właściwy mentalności japońskiej. Starożytni Japończycy tamtych czasów przestępstwa uważali za plamy czy skazy, których bogowie wprawdzie nienawidzili, ale przestępstwa te mogły być oczyszczone przez ceremonie religijne. Z tego powodu uroczysty akt *harai*, przez który kapłan shintoistyczny wypędza złe duchy, jest istotną częścią shintoizmu. Osoby skazane musiały złożyć ofiary bogom. Kapłan odmawiał modlitwy oczyszczenia i często odbywały się obmycia wodą ciał osób skazanych. Przestępstwa były określone nazwą *tsumi* [41], a ta odnosiła się również do plag i chorób. Sposób myślenia starożytnych Japończyków był prostolinijny; moralność znaczyła więcej niż prawo, przestępstw było niewiele, a jeszcze mniej procesów sądowych [42].

Na przełomie VI i VII wieku następowała stopniowa laicyzacja władzy cesarskiej i związany z tym upadek jej autorytetu. Umacniała się natomiast pozycja arystokracji, która groziła zamachem stanu i obaleniem cesarza. Stronnicy rodziny cesarskiej podjęli jednak udaną próbę stabilizacji sytuacji politycznej w kraju koncentrując całą władzę państwową w ręku cesarza. Takie

postępowanie miało też swoje uzasadnienie w zewnętrznej sytuacji politycznej, a mianowicie pozycji Chin, które w tym czasie były państwem z silnym rządem centralnym. W celu obrony przed możliwą inwazją chińską zjednoczenie wszystkich sił w kraju pod przewodnictwem cesarza stało się najważniejszą sprawą. Na początku VII wieku Japonia posiadała już silną organizację państwową opartą na centralistycznym modelu chińskim. Pomimo sprzeciwu wpływowych klanów w 646 roku zostały zapoczątkowane reformy *Taika*. Stały się one podstawą silnego rządu cesarskiego, scentralizowanego i biurokratycznego państwa. Cesarz rządził osobiście, biorąc za wzór despotycznych cesarzy chińskich, a wszystkie chińskie instytucje państwowe i prawne zostały przeniesione na grunt japoński [43].

3. Relacja państwa do religii w Konstytucji Meiji

Nowa karta historii Japonii rozpoczęła się wraz z restauracją czy rewolucją *Meiji* (1868-1912) [44], zwaną *Meiji Ishin* [45]. Konstytucja owa była wzorowana na Konstytucji Pruskiej z 1851 roku. Projekt został ukończony w roku 1888, a 11 lutego 1889 roku Konstytucja została uroczystie promulgowana i „podarowana” przez cesarza jego poddanym [46]. W tym dniu cesarz poinformował swoich przodków o konstytucji i „raczył” wydać reskrypt cesarski, w którym uroczystie ogłosił „swoim umiłowanym poddanym” ustanowienie monarchii konstytucyjnej. Miał to być „wiecznie trwający dar dla jego obecnych i przyszłych poddanych” [47]. Konstytucja weszła w życie 29 listopada 1890 [48].

Konstytucja ta, zwana potocznie Konstytucją Meiji, była kompromisem pomiędzy teokratycznym absolutyzmem a nowoczesnym konstytucjonalizmem. Z jednej strony był cesarz (*tenno*) jako absolutny monarcha, a z drugiej zwolennicy liberalnych idei demokratycznych, którzy proponowali ograniczenie absolutnej władzy cesarza. Był to więc produkt eklektyczny zawierający elementy absolutyzmu i demokracji. Przewodnią zasadą tej konstytucji może być określona jako połączenie zasady monarchii konstytucyjnej, która była charakterystyczna dla konstytucji niemieckich XIX wieku i teorii prawa boskiego w jego ekstremalnej formie [49].

Wraz z promulgacją Konstytucji Meiji została ogłoszona również ustawa dotycząca dworu cesarskiego (*koshitsu tempan*). Dotyczyła ona spraw rodziny cesarskiej (m.in. sukcesji tronu), tzn. spraw, które normalnie są umieszczone w konstytucji państwa. Oba akty prawne, tzn. Konstytucja i ustawa dotycząca dworu cesarskiego były uważane za ustawy najwyższej i równej sobie rangi. Innymi słowy, konstytucja japońska *sensu lato* epoki Meiji miała dwie równe sobie rangą części, a więc konstytucję *sensu stricto* i ustawę dotyczącą dworu cesarskiego. Celem tej dualistycznej struktury było powstrzymanie parlamentu

od ingerowania w sprawy dotyczące rodziny cesarskiej, ponieważ ustawa dotycząca dworu cesarskiego mogła być zmieniona jedynie przez cesarza. Parlament bowiem nie miał żadnego wpływu na zmianę tej ustawy [50].

Konstytucja Meiji została zbudowana na zasadzie, że suwerenność państwa spoczywa w ręku cesarza [51]. Zasada ta została wyprowadzona z „filozofii” japońskiej, gdzie istniało przekonanie, iż pełnię suwerennej władzy posiada Amaterasu Omikami, legendarna bogini słońca, „matka” narodu japońskiego, stąd też suwerenność państwa spoczywa w linii cesarzy, którzy bezpośrednio pochodzą od Amaterasu Omikami. Skoro praprzodek cesarzy japońskich uważany był za bóstwo, to suwerenność cesarzy swoje źródło miała w bóstwie. System cesarski był boski w swoim źródle; nikt więc, nawet sam cesarz, nie mógł go zmienić. System cesarski łączył „niebo z ziemią” [52]. Cesarz był wcieleniem boga na ziemi.

Według Konstytucji Meiji cesarz posiadał również status najwyższego kapłana shintoizmu. Shintoizm został narzucony poddanym jako pewien rodzaj ustabilizowanej rodzimej religii [53]. Należy to rozumieć w ten sposób, że każdy poddany niezależnie od wyznawanej przez siebie religii, był zobowiązany brać udział w ceremoniach religijnych shintoizmu i powstrzymać się od publicznego deklarowania swojej niewiary w niego. Skoro więc suwerenność cesarza była wyprowadzana z woli bóstw shintoizmu, wiara w te bóstwa nie mogła być przedmiotem wolnego wyboru poddanych. Gwarancja wolności religijnej zawarta w Konstytucji Meiji [54] była zatem jedynie fikcją.

4. Relacja państwa do religii w Konstytucji Showa

Obowiązująca obecnie Konstytucja japońska z 3 maja 1947 roku została narzucona Japonii siłą przez Amerykanów. Konstytucja ta oparta została na zasadach demokratycznych europejskich i amerykańskich. Dlatego też nie pasowała do mentalności, sytuacji politycznej i społecznej Japonii.

W Konstytucji Meiji cesarz był uważany za „wcielone bóstwo”. Jednak od momentu bezwarunkowej kapitulacji w 1945 roku pozycja cesarza w państwie japońskim zmieniła się diametralnie. Według Deklaracji Poczdamskiej z 26 lipca 1945 roku forma rządu Japonii powinna być określona przez naród japoński. Stary reżim cesarski musiał więc ustąpić miejsca nowemu porządkowi demokratycznemu. Dnia 1 stycznia 1946 roku sam cesarz w reskrypcie cesarskim stwierdził, że został on pozbawiony swojego boskiego charakteru. Chociaż w nowej Konstytucji tytuł *tenno* (cesarz) jest dalej używany, to jednak natura tej instytucji jest całkowicie odmienna [55].

W nowej Konstytucji istotna rola cesarza polega na tym, że jest on symbolem państwa japońskiego i jedności narodu. Jego pozycja jest określona przez powszechną wolę narodu, który jest podmiotem suwerennej władzy [56]. Określenie cesarza jako „symbol państwa” japońskiego nie jest niczym nowym.

Takie określenie bowiem było i jest nadal przypisywane prawie wszystkim monarchom świata, ale w Konstytucji Meiji *tenno* posiadał całą pełnię władzy rządowej i pod płaszczem „symbolu państwa” ukrywał się wszechmocny dyktator. Nowa Konstytucja japońska zaś nie obdarzyła cesarza żadnym nowym atrybutem władzy, wręcz przeciwnie, odebrała mu całą władzę, którą miał w poprzedniej Konstytucji i jego rola rzeczywiście jest ograniczona do symbolu państwa. Podobnie jak w Konstytucji Meiji, również i w nowej Konstytucji tron cesarski jest dynastyczny, a następstwo tronu odbywa się zgodnie z prawem dworu cesarskiego, ustanowionym przez parlament [57], tzn. zgodnie z prawem primogenitury w linii męskiej.

Konstytucja japońska zakazuje naruszania wolności myśli i sumienia [58]. Wolność ta wyraża się przede wszystkim w poszanowaniu wolności religijnej. Konstytucja gwarantuje wolność religijną dla wszystkich. Dlatego też żadna organizacja religijna nie może otrzymać przywilejów od państwa ani sprawować jakiegokolwiek władzy politycznej. Nikt nie może być zmuszany do brania udziału w żadnym akcie religijnym, celebracji, rytuale czy praktyce. Państwo i jego organy powinny powstrzymać się od religijnego wychowania czy innych czynności religijnych [59].

W praktyce jednak państwo w stosunku do religii nie zawsze pozostaje neutralne. W roku 1971 miasto Tsu zorganizowało ceremonię „oczyszczenia” gruntu [60] zgodnie z rytuałem shintoistycznym pod budowę miejskiej hali sportowej pokrywając wszystkie wydatki, w tym honorarium dla kapłanów shintoistycznych, z funduszy publicznych. Mieszkańcy miasta Tsu wnieśli sprawę do sądu żądając, aby burmistrz miasta zwrócił pieniądze do kasy miejskiej, gdyż postąpił wbrew artykułowi 20 Konstytucji, który mówi, że państwo i jego organy powinny powstrzymać się od jakichkolwiek czynności religijnych [61]. Sąd rejonowy miasta Tsu rozstrzygnął na korzyść burmistrza, twierdząc, że ceremonia była zwyczajowym rytuałem i nie miała na celu propagowania shintoizmu.

Sąd drugiej instancji stwierdził jednak, że ceremonia ta była aktem religijnym, a więc była naruszeniem artykułu 20. Konstytucji. Argumentacja sądu drugiej instancji była następująca. Skoro ceremonia ta była wykonywana ściśle według rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych dotyczącego świątyń shintoistycznych z 1907 roku (wraz z późniejszymi poprawkami), to powinna być uważana za religijną ceremonię shintoistyczną. Natomiast burmistrz miasta Tsu argumentował, że shintoizm nie jest religią w sensie teologicznym. Sąd jednak uznał, że chociaż shintoizm jest formą religii naturalnej czy też formą religijności ludowej, to jednak jest to religia, ponieważ bóstwa shintoistyczne są przedmiotem kultu religijnego a shintoizm zajmuje się relacją pomiędzy istotą ludzką a istotą nadprzyrodzoną. Zdaniem sądu ceremonia *jichin-sai* nie była jedynie natury czysto zwyczajowej, ponieważ spełniała wszystkie warunki ceremonii religijnej, tj. sprawował ją kapłan shintoistyczny, według zasad i

przepisów kultu shintoistycznego, a przez wyznawców shintoizmu była odbierana jako akt religijny. Dlatego też sąd, stosując powyższe kryteria, uznał, że ceremonia ta nie była jedynie ceremonią natury zwyczajowej. Był to rytuał religijny oparty na zasadach shintoizmu, a zatem nie może być on porównywany z takimi aktami jak ustawianie gałęzi sosny przy wejściu do domu (*kadomatsu*) w czasie Nowego Roku czy stawianie choinek w domach handlowych przed Bożym Narodzeniem, które to akty straciły w Japonii całkowicie charakter religijny [62].

Przypisy

1. Znak chiński *shin* (bóstwo) w wymowie japońskiej brzmi kami, natomiast *to, do* (droga) w wymowie japońskiej brzmi *michi*, stad *shinto* dosłownie oznacza: drogę bogów.
2. Na temat shintoizmu w języku japońskim por. S. Ono, *Shinto no kiso chishiki to kiso mondai*, Tokyo 1963; w języku angielskim: N. Hirai, *Shinto*, w: ER (Encyclopedia of Religion), t. 13, s. 290-294; tenże, *Japanese Shinto*, Tokyo 1966; H. P. Varley, *Japanese Religion*, w: ER, t. 7, s. 520-557; J. M. Kitagawa, *Religion in Japanese History*, New York 1966.
3. Na temat wieloznaczności pojęcia *kami* por. K. Ueda, *Kami*, w: ER, t. 8, s. 243-244.
4. Por. F. Kakubayashi, *Amaterasu Omikami*, w: ER, t. 1, s. 228-229. *Amaterasu Omikami* dosłownie oznacza: wielką boginię świecącą na niebie.
5. Por. A. Kość, *Prawo a etyka konfucjańska w historii myśli prawnej Chin*, Lublin 1998 s. 111-129.
6. Por. *Ibidem*, s. 51-57.
7. Na temat relacji państwa i shintoizmu por. E. Lokowandt, *Zum Verhältnis von Staat und Shinto im heutigen Japan*, Wiesbaden 1981.
8. Por. R. Tsunoda (red.), *Sources of Japanese Tradition*, t. 1-2, New York 1958; P. Nosco, *Confucianism in Japan*, w: ER, t. 4, s. 7-10.
9. Wybór pism Konfucjusza (*Lunyu*) po japońsku brzmi *Rongo*.
10. Na temat taoizmu por. A. Kość, op. cit., s. 47-51.
11. Por. S. Hanayama, *Shotoku Taishi*, w: ER, t. 13, s. 298-299; R. E. Morrell, *Shotoku Taishi*, w: I. P. McGreal, *Wielcy myśliciele Wschodu*, Warszawa 1997, s. 373-377.
12. A. Kość, op. cit., s. 111-129.
13. *Mong Dsi* (Mong Ko, Mengzi), tłumaczył R. Wilhelm, Jena 1921, s. 57.
14. Więcej na ten temat patrz: R. Malek, *Das Ethos des Konfuzianismus und Daoismus*, w: A. T. Khoury (red.), *Das Ethos der Weltreligionen*, Freiburg i.Br. 1993, s. 75-117.
15. Por. J. Ching, *What is Confucian Spirituality?*, w: J. Eber (red.), *Confucianism. The Dynamics of Tradition*, New York 1986, s. 78-101; R. L. Taylor, *The Way of Heaven. An Introduction to the Confucian Religious Life*, Leiden 1986.
16. *Konfucjusz, Lun-yu II, 5-7*, w: J. Legge, op. cit., t. 1, s. 255.
17. *Mong Dsi*, op. cit., s. 95.
18. Więcej na temat pojęcia *tien* por. L. G. Thompson, *Tien*, w: ER, t. 14, s. 508-510.
19. Por. Daxue (Wielka nauka), XI, w: J. Legge, op. cit., t. 1, s. 267.
20. *Ibidem*.
21. *Mo Ti (Mo Di), Von der Liebe des Himmels zu den Menschen. Aus dem Chinesischen ubersetzt und herausgegeben von Helwig Schmidt-Glintzer*, Munchen 1992, s. 67-70.

22. Na temat *li* porównaj monografię: N. E. Fehl, *Li. Rites and Propriety in Literature and Life. A Perspective for a Cultural History of Ancient China*, Hong Kong 1971; L. S. Hsu. op. cit., rozdział V, *The Principle of Li*, s. 90-104; D. S. Nivison, *Li*, w: ER, t. 8, s. 535-536.
23. Por. J. Ching, *Der religiose Sinn der Chinesen*, „Concilium”, 15(1979), s. 358-361.
24. Por. N. Tamaru, *Buddhism in Japan*, w: ER. t. 2, s. 426-435.
25. Szczegóły na temat buddyzmu mahajana patrz: H. Nakamura, *Mahayana Buddhism*, w: ER, t. 2, s. 457-472.
26. S. Hanayama, *Prince Shotoku and Japanese Buddhism. Philosophical Studies of Japan*, t. 4, Tokyo 1963, s. 23-48.
27. Szczegóły na temat Tientai patrz: L. M. Pruden, *Tientai*, w: ER, t. 14, s. 510-519; T. Ando, *Tendai-gaku ronshu*, Kyoto 1975; P. L. Swanson, *Foundations of Tien Tai Philosophy. The Flowering of the Two Truths Theory in Chinese Buddhism*, Berkeley 1989.
28. Więcej na temat jodo buddyzmu patrz: J. Fujiyoshi, *Jodoshu*, w: ER, t. 8, s. 104-107; Tenze, *Jodokyo shiso no kenkyu*, Kyoto 1983; S. Tsuboi, *Honen jodokyo no kenkyu*, Tokyo 1982; S. Hase, *Jodo shinshu*, w: ER, t. 8, s. 100-104.
29. Na temat *zen* patrz: H. Dumoulin, *Zen*, w: ER, t. 15, s. 561-568 wraz z bibliografią.
30. Na temat *nichiren* patrz: S. Murano, *Nichirensu*, w: ER, t. 10, s. 427-430.
31. Na ten temat patrz: A. L. Miller, *Japanese Religion. Popular Religion*, w: ER, t. 7, s. 538-545; I. Hori, *Folk Religion in Japan*, Chicago 1968.
32. Więcej na temat *yang-yin* por. W. M. Tu, *Soul. Chinese Concepts*, w: ER, t. 13, s. 447-450 wraz z bibliografią. Odpowiednikiem chińskiego *yang-yin* jest japońskie *onmyoji*.
33. Na temat kultu przodków por. H. Hardacre, *Ancestors*, w: ER, t. 1, s. 266-267.
34. Bóstwo (*shen*) w języku japońskim brzmi *shin (kami)*.
35. Por. W. M. Tu, op. cit., s. 447-449.
36. Por. A. Seidel, *Afterlife. Chinese Concepts*, w: ER. t. 1, s. 124-127.
37. Dynastia Han rządziła Chinami w latach 206 przed Chr. — 220 po Chr. Na ten temat por. A. Kość, *Prawo a etyka konfucjańska w historii myśli prawnej Chin*, Lublin 1998, s. 94-111.
38. Na temat *Kojiki* i *Nihonshoki* por. Rozdział II. 1. Shintoizm.
39. Dzień założenia państwa japońskiego obchodzony jest do dnia dzisiejszego i przypada na 11 lutego.
40. Na temat *nori* w języku japońskim por. Y. Sanada, *Hogaku nyumon*, wyd. 3, Tokyo 1999, s. 32-33.
41. We współczesnym języku japońskim *tsumi* oznacza „grzech” lub „przestępstwo”, dla starożytnych Japończyków *tsumi* było jedynie plamą, którą można było usunąć przez obmycie. Na ten temat por. J. Widacki, *Spots on the rising sun. Essays on Japanese Crime and Punishment*, Lublin 1998, s. 130-131.
42. Również i dzisiaj Japończycy niechętnie udają się do sądów, a sprawy sporne rozwiązują pomiędzy sobą na drodze mediacji i koncyliacji. Proces sądowy jest rzeczą ostateczną.
43. Por. Y. Sanada, op. cit., s. 187; Więcej na ten temat patrz: R. Nagao, *Nihon hoshisoshi kenkyu*, Tokyo 1981; R. Ishii, *Nihon hoseishi gaisetsu*, Tokyo 1960; I. Niida, *Nihon chusei no shakai to ho*, Tokyo 1995.
44. Na ten temat patrz: R. Hartmann, *Geschichte des modernen Japan. Von Meiji bis Heisei*, Berlin 1996, s. 11-78; L. Leszczyński, *Gyoseishido w japońskiej kulturze prawnej. Nieformalne działania administracji a prawo*, Lublin 1996, s. 33-36.
45. *Meiji Ishin* oznacza dosłownie: nowe rzeczy oświeconych rządów.
46. Legenda mówi, że Jimmu, pierwszy cesarz Japonii, wstąpił na tron 11 lutego.

47. Por. Imperial Rescript on the Promulgation of the Constitution, w: H. Tanaka (red.), op. cit., s. 16-17.
48. Por. N. Ashibe, Kempo, wyd. 5, Tokyo 2000, s. 18-21.
49. Por. T. Miyasawa, Kempo, w: H. Tanaka (red.), op. cit., s. 630.
50. Por. Ibidem, s. 631.
51. Por. Constitution of the Empire of Japan, Preamble, w: Ibidem, s. 17.
52. Por. A. Kość, op. cit., s. 217-221.
53. Do dziś niezakończony jest spór, czy shintoizm jest religią, czy filozofią życia, czy też tylko tradycją. Na ten temat patrz: Rozdział II. I. Shintoizm.
54. Constitution of the Empire of Japan, art. 28, w: H. Tanaka (red.), op. cit., s. 19.
55. H. Tanaka, The Constitutional System of Japan, w: Tenże (red.), op. cit., s. 36-37; L. Leszczyński, Gyoseishido w japońskiej kulturze prawnej. Nieformalne działania administracji a prawo, Lublin 1996, s. 49-50.
56. Por. The Constitution of Japan, 1946, art. 1, w: H. Tanaka (red.), op. cit., s. 3.
57. Ibidem, art. 2.
58. Por. Article 19.
59. Por. Article 20.
60. Ceremonia „oczyszczenia” gruntu po japońsku brzmi *jichin-sai* i odpowiada katolickiemu poświęceniu gruntu pod budowę.
61. Por. Article 20, Paragraph 3.
62. Por. H. Tanaka, op. cit., s. 735-736; N. Ashibe, op. cit., s. 141-154.

Antoni Kość

Ks. prof. dr hab. Antoni Kość SVD jest kierownikiem Katedry Filozofii Prawa oraz Prodziekanem ds. studiów dziennych Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz członkiem Komisji Prawniczej Oddziału PAN w Lublinie.

Referat został wygłoszony 23.11.2004 r. na posiedzeniu Komisji w siedzibie lubelskiego Oddziału PAN.

**Z DZIAŁALNOŚCI
KOMISJI****Skład Komisji Oddziału PAN w Lublinie w kadencji 2003 - 2006****KOMISJA I - CHEMII PLAZMY NISKOTEMPERATUROWEJ O.L.
PAN**

1. Prof. dr hab. **Iwo Pollo** (Przewodniczący Komisji), PL Lublin*
2. Dr **Justyna Wolińska** (Sekretarz Komisji), PL Lublin
3. Prof. dr hab. inż. **Bogdan Adamczyk**, UMCS Lublin
4. Dr hab. **Krystyna Cedzyńska**, PŁ Łódź
5. Dr **Dariusz Dziadko**, PL Lublin
6. Dr hab. **Andrzej Huczko**, UW Warszawa
7. Prof. dr hab. **Tadeusz Janowski**, PL Lublin
8. Dr inż. **Sławomir Jodzis**, PWA Warszawa
9. Prof. dr hab. **Lesław Karpiński**, IFPiLM Warszawa
10. Prof. dr hab. inż. **Zbigniew Kołaciński**, PŁ Łódź
11. Prof. dr hab. **Marian Kryszewski**, CBMiM PAN Łódź
12. Dr hab. **Hubert Lange**, UW Warszawa
13. Prof. dr hab. **Jerzy Mizeraczyk**, IMP PAN Gdańsk
14. Dr **Teresa Opalińska**, IChP Warszawa
15. Dr inż. **Janusz Ozonek**, PL Lublin
16. Dr **Wincenty Płotczyk**, UW Warszawa
17. Dr **Andrzej Resztak**, PL Lublin
18. Dr **Małgorzata Rzączyńska**, PL Lublin
19. Dr hab. inż. **Krzysztof Schmidt-Szałowski**, PWA Warszawa
20. Dr hab. inż. **Henryka D. Stryczewska**, prof. PL, PL Lublin
21. Prof. dr hab. **Andrzej Szymański**, PL Lublin
22. Dr hab. inż. **Jacek Tyczkowski**, prof. PŁ, CBMiM PAN Łódź, PŁ Łódź
23. Dr hab. **Marian Wnuk**, KUL Lublin
24. Dr inż. **Mariusz Wroński**, PL Lublin
25. Prof. dr hab. **Aleksander Wróbel**, CBMiM PAN Łódź, PŁ Łódź
26. Dr hab. **Józef Zon**, KUL Lublin
27. Prof. dr hab. inż. **Wiesław Żyrnicki**, PWr Wrocław

---

* pełne nazwy placówek i instytucji - na końcu artykułu

Członkowie zagraniczni:

1. Prof. **Jean-Louis Brisset**, Université de Rouen, IEICA, Francja
2. Prof. **Albin Czernichowski**, Université d'Orléans, Francja
3. Prof. **Tairo Ito**, Musashi Institute of Technology, Tokyo, Japonia
4. Prof. **Jan Janca**, Uniwersytet w Brnie, Czechy
5. Dr **Ulrich Kogelschatz**, ABB, Baden-Dättwil, Szwajcaria
6. Prof. **Masuhiko Kogoma**, Sophia University, Tokio, Japonia
7. Prof. **Satiko Okazaki**, Sophia University, Japonia
8. Prof. **Emil Pfender**, University of Minnesota, USA
9. Prof. **Gerhard Pietsch**, Technische Universität, Aachen, Niemcy
10. Prof. **Massimo Rea**, Università di Padova, Włochy
11. Prof. **Takao Sakai**, Musashi Institute of Technology, Tokyo, Japonia
12. Prof. **Stan Vepřek**, Uniwersytet w Monachium, Niemcy
13. Prof. **Hans-Erich Wagner**, Universität in Greifswald, Niemcy
14. Prof. **Chobei Yamabe**, Saga University, Japonia

**KOMISJA II - PODSTAW I ZASTOSOWAŃ FIZYKI I CHEMII W
TECHNICE I ROLNICTWIE O.L. PAN**

1. Prof. dr hab. inż. **Andrzej Niewczas** (Przewodniczący Komisji,
Przewodniczący Sekcji Techniki), PL Lublin
2. Prof. dr hab. **Leszek Michalak** (Przewodniczący Sekcji Fizyki), UMCS
Lublin
3. Prof. dr hab. **Stanisław Hałas** (Wiceprzewodniczący Sekcji Fizyki),
UMCS Lublin
4. Prof. dr hab. **Władysław Rudziński** (Przewodniczący Sekcji Chemii),
UMCS Lublin
5. Dr inż. **Grzegorz Koszałka** (Sekretarz Komisji), PL Lublin
6. Prof. dr hab. **Bohdan Adamczyk**, UMCS Lublin
7. Prof. dr hab. **Teresa Bachanek**, AM Lublin
8. Dr inż. **Grzegorz Bartnik**, AR Lublin
9. Dr **Andrzej Bieganowski**, IA PAN Lublin
10. Prof. dr hab. **Jerzy Choma**, AŚ Kielce
11. Prof. dr hab. inż. **Jan Dąbrowski**, PB Białystok
12. Prof. dr hab. inż. **Zygmunt Drzymala**, AGH Kraków
13. Prof. dr hab. **Helena Gawda**, AM Lublin
14. Dr inż. **Jacek Gowin**, AR Lublin
15. Doc. dr hab. **Mieczysław Hajnos**, IA PAN Lublin
16. Prof. dr hab. **Józef Horabik**, IA PAN Lublin
17. Doc. dr hab. **Grzegorz Józefaciuk**, IA PAN Lublin
18. Dr inż. **Tomasz Klepka**, PL Lublin

19. Dr hab. inż. **Henryk Komsta**, prof. PL, PL Lublin
20. Prof. dr hab. **Krystyna Konstankiewicz**, IA PAN Lublin
21. Prof. dr hab. **Stanisław Kopacz**, PRz Rzeszów
22. Dr hab. inż. **Józef Kuczmaszewski**, prof. PL, PL Lublin
23. Dr hab. **Wiesława Kuniszyk-Juśkowiak**, UMCS Lublin
24. Prof. dr hab. inż. **Andrzej Kusz**, AR Lublin
25. Prof. dr hab. inż. **Andrzej Kwieciński**, AR Lublin
26. Prof. dr hab. **Wiesław Leszek**, PP Poznań
27. Dr hab. inż. **Jerzy Lipski**, prof. PL, PL Lublin
28. Prof. dr hab. inż. **Andrzej Łapko**, PB Białystok
29. Prof. dr hab. **Marek Malicki**, IA PAN Lublin
30. Dr inż. **Dariusz Mazurkiewicz**, PL Lublin
31. Prof. dr hab. inż. **Ryszard Michalski**, UWM Olsztyn
32. Dr hab. inż. **Karol Nadolny**, prof. PP, PP Poznań
33. Dr hab. **Jolanta Narkiewicz-Michalek**, prof. UMCS, UMCS Lublin
34. Dr hab. inż. **Jan M. Olchowik**, prof. PL, PL Lublin
35. Prof. dr hab. inż. **Marek Opielak**, PL Lublin
36. Płk. prof. dr hab. **Marek Orkisz**, WSOSP Dęblin
37. Prof. dr hab. **Wiktor Pietrzyk**, PL Lublin
38. Prof. dr hab. **Keshra Sangwal**, PL Lublin
39. Dr hab. **Jan Siewiesiuk**, prof. UMCS, UMCS Lublin
40. Prof. dr hab. **Zofia Sokolowska**, IA PAN Lublin
41. Prof. dr hab. **Zofia Stępniewska**, KUL Lublin
42. Dr hab. **Barbara Surowska**, prof. PL, PL Lublin
43. Prof. dr hab. **Edward Śpiewła**, PL Lublin
44. Dr hab. inż. **Andrzej Wac-Włodarczyk**, prof. PL, PL Lublin
45. Prof. dr hab. **Ryszard Walczak**, czł. koresp. PAN, IA PAN Lublin
46. Prof. dr hab. inż. **Zygryd Witkiewicz**, AŚ Kielce
47. Prof. dr hab. **Karol I. Wysokiński**, UMCS Lublin

KOMISJA III - BIOTECHNOLOGII O.L. PAN

1. Prof. dr hab. **Anna Skorupska** (Przewodnicząca Komisji), UMCS Lublin
2. Prof. dr hab. **Jacek Wojcierowski** (Wiceprzewodniczący Komisji), AM Lublin
3. Dr **Jarosław Król** (Sekretarz Komisji), UMCS Lublin
4. Prof. dr hab. **Jan Fiedurek**, UMCS Lublin
5. Prof. dr hab. **Magdalena Fikus**, IBiB PAN Warszawa
6. Dr hab. **Krzysztof Grzywnowicz**, UMCS Lublin
7. Prof. dr hab. **Teresa Jakubowicz**, UMCS Lublin
8. Dr **Józef Kaczor**, UMCS Lublin

9. Prof. dr hab. **Martyna Kandefer-Szerszeń**, UMCS Lublin
10. Doc. dr hab. **Jacek Kuźmak**, PIWet Puławy
11. Prof. dr hab. **Wanda Małek**, UMCS Lublin
12. Prof. dr hab. **Jerzy Rogalski**, UMCS Lublin
13. Dr **Wojciech Rzeski**, UMCS Lublin
14. Prof. dr hab. **Janusz Szczodrak**, UMCS Lublin
15. Prof. dr hab. **Renata Śnieżko**, UMCS Lublin
16. Prof. dr hab. **Zdzisław Targoński**, AR Lublin
17. Dr hab. **Teresa Urbanik-Sypniewska**, prof. UMCS, UMCS Lublin
18. Dr **Iwona Wojda**, UMCS Lublin

KOMISJA IV - FILOZOFICZNO-PRZYRODNICZA O.L. PAN

1. Dr hab. **Stefan Symotiuk**, prof. UMCS (Przewodniczący Komisji), UMCS Lublin
2. Dr **Grzegorz Nowak** (Sekretarz Komisji), UMCS Lublin
3. Prof. dr hab. **Wiesław Kamiński**, UMCS Lublin
4. Dr hab. **Jan Rayss**, prof. UMCS, UMCS Lublin
5. Dr **Zenon Roskał**, KUL Lublin
6. Prof. dr hab. **Lech Sokołowski**, OAUJ Kraków
7. Dr hab. **Tadeusz Szkołut**, prof. UMCS, UMCS Lublin
8. Prof. dr hab. **Teresa Wawrzynowicz**, AM Lublin

KOMISJA V - MOTORYZACJI I ENERGETYKI ROLNICTWA O.L. PAN

1. Prof. dr hab. inż. **Eugeniusz Krasowski** (Przewodniczący Komisji), WSI-E Ropczyce
2. Prof. dr hab. inż. **Wiesław Piekarski** (Wiceprzewodniczący Komisji), AR Lublin
3. Dr **Jacek Wasilewski** (Sekretarz Komisji), AR Lublin
4. Prof. dr hab. **Andrzej Ambrozik**, PŚ Kielce
5. Prof. dr hab. inż. **Cezary Bocheński**, SGGW Warszawa
6. Dr hab. inż. **Zbigniew Burski**, AR Lublin
7. Prof. dr hab. inż. **Karol Cupiał**, PCz Częstochowa
8. Prof. dr hab. inż. **Kazimierz Dreszer**, AR Lublin
9. Prof. dr hab. inż. **Janusz Kaczorowski**, AR Kraków
10. Dr hab. inż. **Henryk Komsta**, prof. PL, PL Lublin
11. Prof. dr hab. inż. **Józef Kowalczyk**, AR Lublin
12. Prof. dr hab. inż. **Adam Krysztofiak**, AR Poznań
13. Prof. dr hab. inż. **Andrzej Kusz**, AR Lublin

14. Prof. dr hab. **Janusz Laskowski**, AR Lublin
15. Prof. dr hab. inż. **Kazimierz Lejda**, PRz Rzeszów
16. Prof. dr hab. inż. **Jerzy Merkisz**, PP Poznań
17. Prof. dr hab. **Mikołaj Miatluk**, PB Białystok
18. Prof. dr hab. inż. **Ryszard Michalski**, UWM Olsztyn
19. Prof. dr hab. **Leszek Mościcki**, AR Lublin
20. Dr hab. inż. **Andrzej Mruk**, prof. PK, PK Kraków
21. Prof. dr hab. inż. **Janusz Mysłowski**, PS Szczecin
22. Prof. dr hab. inż. **Stanisław Niziński**, UWM Olsztyn
23. Prof. dr hab. inż. **Marek Opielak**, PL Lublin
24. Prof. dr hab. inż. **Jan Pawlak**, IBMER Warszawa
25. Prof. dr hab. inż. **Andrzej Roszkowski**, IBMER Warszawa
26. Dr hab. inż. **Józef Sawa**, AR Lublin
27. Prof. dr hab. inż. **Alojzy Skrobacki**, SGGW Warszawa
28. Dr hab. inż. **Stanisław Sosnowski**, prof. WSI-E, WSI-E Ropczyce
29. Prof. dr hab. inż. **Mieczysław Szpryngiel**, AR Lublin
30. Prof. dr hab. inż. **Piotr Tarkowski**, PL Lublin
31. Prof. dr hab. inż. **Henryk Tylicki**, ATR Bydgoszcz
33. Prof. dr hab. **Marian Wesółowski**, AR Lublin
34. Prof. dr hab. inż. **Janusz Wojdalski**, SGGW Warszawa
34. Prof. dr hab. inż. **Zdzisław Wójcicki**, IBMER Warszawa
35. Prof. dr hab. inż. **Bogdan Żółtowski**, ATR Bydgoszcz

Członkowie zagraniczni:

1. Prof. dr hab. **Wołodimir Bułgakov**, National Agricultural University of Ukraine
2. Prof. dr hab. **Anatolij Filippow**, NAU of Ukraine
3. Prof. dr hab. **Anatolij Jakowenko**, Agricultural Institute in Odessa, Ukraina
4. Prof. **L.P.B.U. Jonssen**, Groningen, Holandia
5. Prof. dr hab. **Dimitrios Karamousantas**, Technological Educational Institute of Kalamata, Grecja
6. Prof. dr hab. **Nikołaj K. Linnik**, Ukraińska Akademia Nauk Rolniczych (YAAH)
7. Prof. dr hab. **Nikołaj M. Łukow**, Moskiewski Uniwersytet Linii Komunikacyjnych
8. Prof. dr inż. **Simion Popescu**, Transilvania University of Brasov, Rumunia
9. Prof. **Yves Schenkel**, Gembloux, Belgia
10. Prof. **Povilas A. Sirvydas**, Kowno, Litwa
11. Prof. dr hab. inż. **Wiaczesław Szebanin**, Mikołajów, Ukraina

12. Prof. dr hab. **Georgij Tajanowski**, Białoruska Państwowa Politechniczna Akademia, Mińsk, Białoruś
13. Prof. dr hab. **Dmytro Woytjuk**, National Agricultural University of Ukraine
14. Prof. dr hab. **Ramazan Ch. Yusupow**, Czelabiński Agrotechniczny Uniwersytet, Rosja

KOMISJA VI - POLSKO-UKRAIŃSKICH ZWIĄZKÓW KULTUROWYCH O.L. PAN

1. Prof. dr hab. **Michał Łesiów** (Przewodniczący Komisji), UMCS Lublin
2. Dr hab. **Mirosława Oldakowska-Kuflowa**, prof. KUL (Wiceprzewodnicząca Komisji), KUL Lublin
3. Dr **Tadeusz Karabowicz** (Sekretarz Komisji), UMCS Lublin
4. Dr hab. **Jan Adamowski**, prof. UMCS, UMCS Lublin
5. Prof. dr hab. **Jerzy Bartmiński**, UMCS Lublin
6. Ks. Dr **Stefan Batruch**, KUL Lublin
7. Dr hab. **Feliks Czyżewski**, prof. UMCS, UMCS Lublin
8. Dr hab. **Karol Klauza**, prof. KUL, KUL Lublin
9. Dr hab. **Józef Kość**, prof. UMCS, UMCS Lublin
10. Prof. dr hab. **Marian Maciejewski**, KUL Lublin
11. Dr hab. **Władysław Makarski**, prof. KUL, KUL Lublin
12. Ks. Prof. dr hab. **Stanisław C. Napiórkowski**, KUL Lublin
13. Prof. dr hab. **Florian Nieuważny**, prof. UW, UMCS Lublin
14. Prof. dr hab. **Jerzy Święch**, UMCS Lublin

Członkowie zagraniczni:

1. Prof. **Stefania Andrusiw**, Uniwersytet Lwowski, Ukraina;
prof. gościnny w Instytucie Filologii Słowiańskiej KUL Lublin
2. Prof. **Dmytro Buczko**, Uniwersytet w Tarnopolu, Ukraina;
prof. gościnny w Instytucie Filologii Słowiańskiej KUL Lublin
3. Prof. dr hab. **Paweł Hrycenko**, Ukraina;
prof. gościnny w Zakładzie Filologii Ukraińskiej UMCS, Kolegium Humanistyczne UMCS Lublin

KOMISJA VII - MEDYCYNY WSI O.L. PAN

1. Prof. dr hab. **Jerzy Zagórski** (Przewodniczący Komisji), IMW Lublin
2. Prof. dr hab. **Wojciech Sodolski** (Sekretarz), IMW Lublin
3. Prof. dr hab. **Tadeusz Baum**, PL Lublin
4. Dr **Franciszek Bujak**, IMW Lublin

5. Prof. dr hab. **Jacek Dutkiewicz**, IMW Lublin
6. Prof. dr hab. **Zdzisław Gliński**, AR Lublin
7. Doc. dr hab. **Mirosław Jarosz**, IMW Lublin
8. Dr **Jadwiga Jastrzębska**, IMW Lublin
9. Dr hab. **Irena Dorota Karwat**, prof. AM, AM Lublin
10. Dr **Stanisław Lachowski**, IMW Lublin
11. Prof. dr hab. **Waldemar Turski**, AM Lublin
12. Prof. dr hab. **Elżbieta Weryszko-Chmielewska**, AR Lublin

Członkowie zagraniczni:

1. Prof. dr hab. **Walentyn Capko**, Instytut Medycyny Pracy w Kijowie, Ukraina

KOMISJA VIII - ROLNICTWA O.L. PAN

1. Prof. dr hab. **Stanisław Nawrocki**, czł.rzecz.PAN, czł.czynny PAU (Przewodniczący Komisji), IUNG Puławy
2. Prof. dr hab. **Zygmunt Litwińczuk** (Sekretarz Komisji), AR Lublin
3. Prof. dr hab. **Stanisław Berbeć**, AR Lublin
4. Doc. dr hab. **Bohdan Dobrzański Jr**, IA PAN Lublin
5. Prof. dr hab. **Tadeusz Filipek**, AR Lublin
6. Prof. dr hab. **Mariusz Fotyma**, IUNG Puławy
7. Prof. dr hab. **Jan Gliński**, czł.rzecz.PAN, IA PAN Lublin
8. Prof. dr hab. **Zdzisław Gliński**, AR Lublin
9. Prof. dr hab. **Stanisław Grundas**, IA PAN Lublin
10. Prof. dr hab. **Jan Kapeluszy**, AR Lublin
11. Prof. dr hab. **Marian Kondracki**, PIWet Puławy
12. Prof. dr hab. **Stanisław Koper**, AR Lublin
13. Prof. dr hab. **Stanisław Krasowicz**, IUNG Puławy
14. Prof. dr hab. **Seweryn Kukuła**, IUNG Puławy
15. Prof. dr hab. **Jan Kuś**, IUNG Puławy
16. Prof. dr hab. **Janusz Lipecki**, AR Lublin
17. Prof. dr hab. **Jerzy Lipiec**, IA PAN Lublin
18. Dr hab. inż. **Stanisław Sosnowski**, prof. WSI-E, WSI-E Ropczyce
19. Prof. dr hab. **Józef Starczewski**, AP Siedlce
20. Prof. dr hab. **Henryk Terelak**, IUNG Puławy
21. Prof. dr hab. **Ryszard Turski**, AR Lublin
22. Prof. dr hab. **Marian Wesółowski**, AR Lublin

KOMISJA IX - OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO O.L. PAN

1. Prof. dr hab. **Stanisław Radwan**, czł.koresp.PAU (Przewodniczący Komisji), AR Lublin
2. Dr hab. **Tadeusz Chmielewski**, prof. PL (Sekretarz Komisji), PL Lublin
3. Dr **Jan Buczma**, Wydział Ochrony Środowiska - Lubelski Urząd Wojewódzki
4. Prof. dr hab. **Jan Bystrek**, UMCS Lublin
5. Prof. dr hab. **Ryszard Dębicki**, UMCS Lublin
6. Prof. dr hab. **Roman Dziedzic**, AR Lublin
7. Prof. dr hab. **Dominik Fijałkowski**, UMCS Lublin
8. Prof. dr hab. **Jan Gliński**, czł.rzecz.PAN, IA PAN Lublin
9. Prof. dr hab. **Marian Harasimiuk**, UMCS Lublin
10. Prof. dr hab. **Ryszard Kornijów**, AR Lublin
11. Mgr inż. **Zdzisław Kotuła**, Roztoczański Park Narodowy
12. Dr hab. **Jacek Łętowski**, prof. UMCS, UMCS Lublin
13. Dr **Jadwiga Michalczyk**, KUL Lublin
14. Prof. dr hab. **Zdzisław Michalczyk**, UMCS Lublin
15. Prof. dr hab. **Modest Misztal**, AR Lublin
16. Mgr inż. **Jan Okruch**, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Lublinie
17. Prof. dr hab. **Lucjan Pawłowski**, PL Lublin
18. Dr inż. **Dariusz Piasecki**, Poleski Park Narodowy
19. Mgr inż. **Wojciech Piekarczyk**, Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Lublinie
20. Mgr **Beata Sielewicz**, Wojewódzki Konserwator Przyrody, Lubelski Urząd Wojewódzki
21. Dr inż. **Stanisław Stachowicz**, Kopalnia Węgla Kamiennego *Bogdanka*
22. Mgr inż. **Zdzisław Strycharz**, Wydział Ochrony Środowiska i Rolnictwa, Lubelski Urząd Wojewódzki
23. Prof. dr hab. **Florian Święs**, UMCS Lublin
24. Prof. dr hab. **Władysława Wojciechowska**, KUL Lublin
25. Prof. dr hab. **Iwo Wojciechowski**, AR Lublin
26. Prof. dr hab. **Krzysztof Wojciechowski**, UMCS Lublin
27. Mgr inż. **Leszek Żelazny**, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Lublinie

KOMISJA X - EKONOMII I ZARZĄDZANIA O.L. PAN

1. Prof. dr hab. inż. **Włodzimierz Sitko** (Przewodniczący Komisji), WSPA Lublin
2. Prof. dr hab. **Dionizy Niezgoda** (Wiceprzewodniczący Komisji), WSS-P Lublin
3. Dr hab. **Marian Żukowski**, prof. UMCS (Wiceprzewodniczący Komisji), UMCS Lublin
4. Dr **Anna Rakowska** (Sekretarz Komisji), WSPA Lublin
5. Prof. dr hab. **Mieczysław Adamowicz**, AR Lublin
6. Prof. dr hab. inż. **Maciej Bałtowski**, PL Lublin
7. Dr **Agnieszka Baruk**, AR Lublin
8. Prof. dr hab. **Ewa Bojar**, PL Lublin
9. Prof. dr hab. **Antoni Jarosz**, AR Lublin
10. Dr hab. **Piotr Karpuś**, prof. UMCS, UMCS Lublin
11. Dr **Bronisław Kurek**, PTE, AR Lublin
12. Dr inż. **Radosław Marciniak**, WSPA Lublin
13. Prof. dr hab. **Bogumiła Mucha-Leszko**, UMCS Lublin
14. Dr hab. **Henryk Ronek**, UMCS Lublin
15. Mgr **Zbigniew Sikora**, NBP Oddział Okręgowy w Lublinie
16. Dr **Agnieszka Sitko-Lutek**, UMCS Lublin
17. Dr hab. inż. **Stanisław Skowron**, PL Lublin
18. Prof. dr hab. **Elżbieta Skrzypek**, UMCS Lublin
19. Mgr inż. **Marek Wagner**, Regionalna Izba Gospodarcza w Lublinie
20. Prof. dr hab. **Jerzy Węclawski**, UMCS Lublin
21. Dr **Helena Żukowska**, UMCS Lublin

KOMISJA XI - HISTORYCZNA O.L. PAN

1. Prof. dr hab. **Jan Ziólek** (Przewodniczący Komisji), KUL Lublin
2. Prof. dr hab. **Jan Lewandowski** (Wiceprzewodniczący Komisji), UMCS Lublin
3. Prof. dr hab. **Henryk Gmiterek** (Sekretarz Komisji), UMCS Lublin
4. Dr hab. **Eugeniusz Niebelski**, prof. KUL (z-ca Sekretarza), KUL Lublin
5. Prof. dr hab. **Ryszard Bender**, KUL Lublin
6. S. prof. dr hab. **Urszula Borkowska**, KUL Lublin
7. Prof. dr hab. **Czesław Deptuła**, KUL Lublin
8. Ks. prof. dr hab. **Franciszek Drączkowski**, KUL Lublin
9. Dr hab. **Janusz Drob**, prof. KUL, KUL Lublin
10. Ks. dr hab. **Janusz Dyl**, KUL Lublin
11. Dr hab. **Henryk Gapski**, prof. KUL, KUL Lublin

12. Dr hab. **Grzegorz Jawor**, UMCS Lublin
13. Dr hab. **Jan Konefał**, KUL Lublin
14. Prof. dr hab. **Albin Kopruckowiak**, UMCS Lublin
15. Prof. dr hab. **Stanisław Litak**, KUL Lublin
16. Dr hab. **Marek Mądzik**, prof. UMCS, UMCS Lublin
17. Prof. dr hab. **Wiesław Müller**, KUL Lublin
18. Dr hab. **Stanisław Olczak**, prof. KUL, KUL Lublin
19. Ks. dr hab. **Jerzy Pałucki**, prof. KUL, KUL Lublin
20. Dr hab. **Mirosław Piotrowski**, prof. KUL, KUL Lublin
21. Prof. dr hab. **Jan Pomorski**, UMCS Lublin
22. Prof. dr hab. **Tadeusz Radzik**, UMCS Lublin
23. Dr hab. **Krzysztof Skupieński**, prof. UMCS, UMCS Lublin
24. Dr hab. **Andrzej Stępnik**, prof. UMCS, UMCS Lublin
25. Prof. dr hab. **Ryszard Szczygiel**, UMCS Lublin
26. Ks. dr hab. **Mariusz Szram**, KUL Lublin
27. Prof. dr hab. **Józef Szymański**, UMCS Lublin
28. Prof. dr hab. **Wiesław Śladkowski**, UMCS Lublin
29. Prof. dr hab. **Barbara Trelińska**, UMCS Lublin
30. Ks. dr hab. **Jan Walkusz**, KUL Lublin
31. Dr hab. **Henryk Wąsowicz**, prof. KUL, KUL Lublin
32. Ks. dr hab. **Anzelm Weiss**, prof. KUL, KUL Lublin
33. Ks. prof. dr hab. **Stanisław Wilk**, KUL Lublin
34. Dr hab. **Małgorzata Willaume**, prof. UMCS, UMCS Lublin
35. Prof. dr hab. **Eugeniusz Wiśniowski**, KUL Lublin
36. S. prof. dr hab. **Aleksandra Witkowska**, KUL Lublin
37. Ks. prof. dr hab. **Marek Zahajkiewicz**, KUL Lublin
38. Ks. prof. dr hab. **Zygmunt Zieliński**, KUL Lublin

KOMISJA XII - BUDOWY I EKSPLOATACJI MASZYN, ELEKTROTECHNIKI, BUDOWNICTWA O.L. PAN

1. Prof. dr hab. inż. **Andrzej Weroński** (Przewodniczący Komisji), PL Lublin
2. Prof. dr hab. inż. **Robert Sikora** (Przewodniczący Sekcji Budowy Maszyn), PL Lublin
3. Prof. dr hab. inż. **Andrzej Niewczas** (Przewodniczący Sekcji Eksploatacji Maszyn), PL Lublin
4. Prof. dr hab. inż. **Tadeusz Janowski** (Przewodniczący Sekcji Elektrotechniki), PL Lublin

5. Prof. dr hab. inż. **Jerzy Grycz** (Przewodniczący Sekcji Budownictwa), PL Lublin
6. Dr hab. inż. **Mirosław Wendeker**, prof. PL (Sekretarz Komisji), PL Lublin
7. Dr hab. inż. **Zbigniew Baczyński**, prof. PL, PL Lublin
8. Dr hab. inż. **Tadeusz Ciężak**, prof. PL, PL Lublin
9. Dr hab. inż. **Józef Jonak**, prof. PL, PL Lublin
10. Dr hab. inż. **Jan Kolano**, prof. PL, PL Lublin
11. Dr hab. inż. **Henryk Komsta**, prof. PL, PL Lublin
12. Dr hab. inż. **Grzegorz Koralewski**, PL Lublin
13. Dr hab. inż. **Józef Kuczmazewski**, prof. PL, PL Lublin
14. Dr hab. inż. **Jan Kukielka**, prof. PL, PL Lublin
15. Dr hab. inż. **Jerzy Lipski**, prof. PL, PL Lublin
16. Dr hab. inż. **Leszek Litwinowicz**, prof. PL, PL Lublin
17. Prof. dr hab. inż. **Marek Opielak**, PL Lublin
18. Dr hab. inż. **Zbigniew Pater**, PL Lublin
19. Prof. dr hab. inż. **Tadeusz Pelczyński**, PL Lublin
20. Prof. dr hab. inż. **Stanisław Płaska**, PL Lublin
21. Dr hab. **Elżbieta Przesmycka**, PL Lublin
22. Dr hab. inż. **Zygmunt Rutka**, prof. PL, PL Lublin
23. Dr hab. inż. **Tomasz Sadowski**, PL Lublin
24. Dr hab. inż. **Janusz Sikora**, prof. PL, PL Lublin
25. Prof. dr hab. inż. **Marek Stabrowski**, PWA Warszawa
26. Dr hab. inż. **Henryka D. Stryczewska**, prof. PL, PL Lublin
27. Dr hab. **Barbara Surowska**, prof. PL, PL Lublin
28. Prof. dr inż. **Kazimierz Szabelski**, PL Lublin
29. Dr hab. inż. **Antoni Świć**, prof. PL, PL Lublin
30. Dr hab. inż. **Piotr Tarkowski**, prof. PL, PL Lublin
31. Dr hab. inż. **Andrzej Wac-Włodarczyk**, prof. PL, PL Lublin
32. Dr hab. inż. **Jerzy Warmiński**, prof. PL, PL Lublin
33. Prof. dr hab. inż. **Wiesław S. Weroński**, PL Lublin
34. Prof. dr hab. inż. **Krzysztof Wituszyński**, PL Lublin
35. Dr hab. inż. **Waldemar Wójcik**, prof. PL, PL Lublin
36. Prof. dr hab. inż. **Zygmunt Zinowicz**, PL Lublin

KOMISJA XIII - NAUK MEDYCZNYCH O.L. PAN

1. Prof. dr hab. n. med. **Tomasz Trojanowski**, czł. koresp. PAN (Przewodniczący Komisji), AM Lublin
2. Prof. dr hab. n. farm. **Kazimierz Głowniak** (Wiceprzewodniczący Komisji), AM Lublin

3. Prof. dr hab. n. med. **Anna Dmoszyńska**, AM Lublin
4. Prof. dr hab. n.farm. **Hanna Hopkała**, AM Lublin
5. Prof. dr hab.n.farm. **Ewa Jagiello-Wójtowicz**, AM Lublin
6. Prof. dr hab. n. med. **Elżbieta Korobowicz**, AM Lublin
7. Prof. dr hab. n. med. **Jan Kotarski**, AM Lublin
8. Prof. dr hab. n. med. **Jerzy Kowalczyk**, AM Lublin
9. Prof. dr hab. n. med. **Andrzej Książek**, AM Lublin
10. Prof. dr hab. n. med. **Janusz Milanowski**, IMW i AM Lublin
11. Prof. dr hab. n. med. **Andrzej Nestorowicz**, AM Lublin
12. Prof. dr hab. n. med. **Andrzej Nowakowski**, AM Lublin
13. Prof. dr hab. n. med. **Jan Oleszczuk**, AM Lublin
14. Prof. dr hab. n. med. **Małgorzata Szczerbo-Trojanowska**, AM Lublin
15. Prof. dr hab. n. med. **Grzegorz Wallner**, AM Lublin
16. Prof. dr hab. n. med. **Marian Wielosz**, AM Lublin
17. Prof. dr hab. n. med. **Jacek Wojcierowski**, AM Lublin
18. Prof. dr hab. n. farm. **Tadeusz Wolski**, AR i AM Lublin

KOMISJA XIV - PRAWNICZA O.L. PAN

1. Prof. dr hab. **Mieczysław Sawczuk** (Przewodniczący Komisji),
UMCS Lublin
2. Prof. dr hab. **Lech Antonowicz** (Wiceprzewodniczący Komisji),
UMCS Lublin
3. Prof. dr hab. **Henryk Groszyk** (Wiceprzewodniczący Komisji),
UMCS Lublin
4. Ks. prof. dr hab. **Józef Krukowski** (Wiceprzewodniczący Komisji),
KUL Lublin
5. Prof. dr hab. **Wiesław Skrzydło** (Wiceprzewodniczący Komisji),
UMCS Lublin
6. Dr hab. **Ireneusz Nowikowski** (Sekretarz Komisji), UMCS Lublin
7. Prof. dr hab. **Tadeusz Bojarski**, UMCS Lublin
8. Prof. dr hab. **Henryk Cioch**, UMCS Lublin
9. Prof. dr hab. **Władysław Ćwik**, WSAiZ Przemysł
10. Dr hab. **Lech Dubel**, prof. UMCS, UMCS Lublin
11. Dr hab. **Dariusz Dudek**, prof. KUL, KUL Lublin
12. Ks. bp. prof. dr hab. **Andrzej Dziega**, KUL Lublin
13. Dr hab. **Mirosław Granat**, UMCS Lublin
14. Prof. dr hab. **Andrzej Kidyba**, UMCS Lublin
15. Dr hab. **Marian Klementowski**, prof. UMCS, UMCS Lublin
16. Ks. prof. dr hab. **Antoni Kość**, KUL Lublin
17. Prof. dr hab. **Marek Kuryłowicz**, UMCS Lublin

18. Dr hab. **Teresa Liszcz**, prof. UMCS, UMCS Lublin
19. Dr hab. **Jerzy Markiewicz**, prof. KUL, KUL Lublin
20. Ks. prof. dr hab. **Henryk Misztal**, KUL Lublin
21. Dr **Jan Mojak** (Sekretarz Techniczny Komisji), UMCS Lublin
22. Dr hab. **Pasquale Policastro**, KUL Lublin
23. Prof. dr hab. **Alicja Pomorska**, UMCS Lublin
24. Dr hab. **Jerzy Reder**, prof. KUL, KUL Lublin
25. Prof. dr hab. **Edward Skrętowicz**, UMCS Lublin
26. Prof. dr hab. **Ryszard Skubisz**, UMCS Lublin
27. Dr hab. **Jerzy Stelmasiak**, prof. UMCS, UMCS Lublin
28. Mgr **Paweł Strzelec**, UMCS Lublin
29. Prof. dr hab. **Jan Szreniawski**, UMCS Lublin
30. Dr hab. **Jerzy Szumski**, UMCS Lublin
31. Prof. dr hab. **Roman Tokarczyk**, UMCS Lublin
32. Prof. dr hab. **Władysław Witzak**, KUL Lublin
33. Prof. dr hab. **Wanda Wójtowicz**, UMCS Lublin
34. Prof. dr hab. **Andrzej Wróbel**, UMCS Lublin
35. Dr hab. **Mieczysław Żołnierczuk**, prof. WSAiZ, WSAiZ Przemysł

KOMISJA XV - NAUK NIELINIOWYCH

1. Prof. dr inż. **Kazimierz Szabelski** (Przewodniczący Komisji), PL Lublin
2. Dr hab. inż. **Jerzy Warmiński**, prof. PL (Wiceprzewodniczący), PL Lublin
3. Dr inż. **Jarosław Latański** (Sekretarz Komisji), PL Lublin
4. Prof. dr hab. **Ewa Bojar**, PL Lublin
5. Dr inż. **Ryszard Goleman**, PL Lublin
6. Prof. dr hab. inż. **Janusz Haman**, czł. rzecz. PAN,
Komitet Agrofizyki PAN
7. Prof. dr hab. **Józef Horabik**, IA PAN Lublin
8. Dr n. med. **Hanna Karakuła**, AM Lublin
9. Prof. dr hab. inż. **Józef Jonak**, PL Lublin
10. Dr inż. **Janusz Kisiel**, PL Lublin
11. Dr hab. inż. **Jerzy Lipski**, PL Lublin
12. Dr hab. **Grzegorz Litak**, PL Lublin
13. Dr inż. **Konrad Pylak**, PL Lublin
14. Mgr inż. **Rafał Rusinek**, PL Lublin
15. Dr hab. inż. **Tomasz Sadowski**, PL Lublin
16. Mgr inż. **Sylwester Samborski**, PL Lublin
17. Prof. dr hab. **Keshra Sangwal**, PL Lublin
18. Dr n. med. **Henryk Siwiec**, AM Lublin
19. Prof. dr hab. **Zofia Sokołowska**, KUL Lublin

20. Dr **Paweł Szabelski**, UMCS Lublin
21. Dr inż. **Andrzej Teter**, PL Lublin
22. Dr hab. inż. **Andrzej Wac-Włodarczyk**, prof. PL, PL Lublin
23. Prof. dr hab. **Ryszard Walczak**, czł. koresp. PAN, IA PAN Lublin

Członkowie zagraniczni:

1. Prof. **Jose Manoel Balthazar**, Rio Claro, Sao Paulo, Brazylia

KOMISJA XVI - POLITOLOGII I STOSUNKÓW MIĘDZYNARODOWYCH

1. Prof. dr hab. **Jan Hudzik** (Przewodniczący Komisji), UMCS Lublin
2. Prof. dr hab. **Henryk Chałupczak** (Wiceprzewodniczący Komisji),
UMCS Lublin
3. Dr hab. **Agnieszka Pawłowska** (Sekretarz Komisji), UMCS Lublin
4. Prof. dr hab. **Jan Jachymek**, UMCS Lublin
5. Prof. dr hab. **Władysław Kucharski**, UMCS Lublin
6. Prof. dr hab. **Włodzimierz Mich**, UMCS Lublin
7. Dr hab. **Stanisław Michałowski**, prof. UMCS, UMCS Lublin
8. Prof. dr hab. **Edward Olszewski**, UMCS Lublin
9. Dr hab. **Marek Pietraś**, prof. UMCS, UMCS Lublin
10. Prof. dr hab. **Zbigniew Szeliga**, UMCS Lublin
11. Prof. dr hab. **Marek Żmigrodzki**, UMCS Lublin

KOMISJA XVII - ARCHITEKTURY, URBANISTYKI I STUDIÓW KRAJOBRAZOWYCH

1. Dr hab. arch. **Elżbieta Przesmycka**, prof. PL (Przewodnicząca Komisji),
PL Lublin
2. Dr hab. **Tadeusz Chmielewski**, prof. PL (Wiceprzewodniczący Komisji),
PL Lublin
3. Mgr arch. **Halina Landecka** (Sekretarz Komisji), Wojewódzki
Konserwator Zabytków
4. Dr hab. **Marek Dąbski**, AR Lublin
5. Prof. dr hab. inż. **Jerzy Hetman**, AR Lublin
6. Mgr inż. arch. **Jadwiga Jamiolkowska**, Wojewódzka Rada Ochrony
Zabytków
7. Prof. dr hab. **Jerzy Kowalczyk**, IS PAN Warszawa
8. Dr inż. **Mieczysław Kseniak**, KUL Lublin
9. Mgr **Euzebiusz Maj**, Wojewódzki Oddział Służby Ochrony Zabytków
w Lublinie

10. Dr inż. arch. **Marian Makarski**
11. Inż. **Piotr Matyś**, Wydział Rozwoju Regionalnego UW w Lublinie
12. Dr **Grażyna Michalska**, Regionalny Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Lublinie
13. Dr hab. **Krystyna Pudelska**, AR Lublin
14. Dr hab. inż. **Anna Sobótka** prof. PL, PL Lublin
15. Mgr arch. **Bolesław Stelmach**
16. Dr inż. **Adam Wasilewski**, PL Lublin
17. Prof. dr hab. **Krzysztof Wojciechowski**, UMCS Lublin
18. Dr inż. arch. **Jan Wrana**, PL Lublin
19. Mgr arch. **Jerzy Żurawski**

Członkowie zagraniczni:

1. Prof. arch. **Jurij Kryworuczko**, Lwów, Ukraina
2. Dr. Eng. Architect **Bo Larson**, Lund, Szwecja
3. Prof. arch. **Halina Petryszyn**, Lwów, Ukraina
4. **Prof. Ranko Radovic**, International Federation for Housing and Planning, University of Novi Sad, Serbia
5. PhDr. **Jana Šafránková**, CSc. Faculty of Civil Engineering, Czech Technical University, Prague, Czechy

WYKAZ PEŁNYCH NAZW PLACÓWEK NAUKOWYCH

1. **AGH Kraków** - Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie
2. **AM Lublin** - Akademia Medyczna im. prof. F. Skubiszewskiego w Lublinie
3. **AP Siedlce** - Akademia Podlaska w Siedlcach
4. **AR Lublin** - Akademia Rolnicza w Lublinie
5. **AR Kraków** - Akademia Rolnicza w Krakowie
6. **AR Poznań** - Akademia Rolnicza w Poznaniu
7. **AŚ Kielce** - Akademia Świętokrzyska w Kielcach
8. **ATR Bydgoszcz** - Akademia Techniczno-Rolnicza w Bydgoszczy
9. **CBMiM PAN Łódź** - Centrum Badań Molekularnych i Makromolekularnych PAN w Łodzi
10. **IA PAN Lublin** - Instytut Agrofizyki im. B. Dobrzańskiego PAN w Lublinie
11. **IBIB PAN Warszawa** - Instytut Biochemii i Biofizyki PAN w Warszawie
12. **IBMER Warszawa** - Instytut Budownictwa, Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa w Warszawie
13. **ICHP Warszawa** - Instytut Chemii Przemysłowej w Warszawie

-
14. **IFPiLM Warszawa** - Instytut Fizyki Plazmy i Laserowej Mikrosyntezy w Warszawie
  15. **IMP PAN Gdańsk** - Instytut Maszyn Przepływowych PAN w Gdańsku
  16. **IMW Lublin** - Instytut Medycyny Wsi w Lublinie
  17. **IS PAN Warszawa** - Instytut Sztuki PAN w Warszawie
  18. **IUNG Puławy** - Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach
  19. **KUL Lublin** - Katolicki Uniwersytet Lubelski
  20. **OAUI Kraków** - Obserwatorium Astronomiczne Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie
  21. **PB Białystok** - Politechnika Białostocka
  22. **PCz Częstochowa** - Politechnika Częstochowska
  23. **PIWet Puławy** - Państwowy Instytut Weterynaryjny w Puławach
  24. **PL Lublin** - Politechnika Lubelska
  25. **PŁ Łódź** - Politechnika Łódzka
  26. **PP Poznań** - Politechnika Poznańska
  27. **PRz Rzeszów** - Politechnika Rzeszowska
  28. **PS Szczecin** - Politechnika Szczecińska
  29. **PŚ Kielce** - Politechnika Świętokrzyska w Kielcach
  30. **PTE Lublin** - Polskie Towarzystwo Ekonomiczne w Lublinie
  31. **PWa Warszawa** - Politechnika Warszawska
  32. **PWr Wrocław** - Politechnika Wrocławska
  33. **SGGW Warszawa** - Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
  34. **UMCS Lublin** - Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
  35. **UR Rzeszów** - Uniwersytet Rzeszowski
  36. **UW Warszawa** - Uniwersytet Warszawski
  37. **UWM Olsztyn** - Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie
  38. **WSAiZ Przemyśl** - Wyższa Szkoła Administracji i Zarządzania w Przemysłu, Zamiejscowy Wydział Administracyjno-Prawny w Rzeszowie
  39. **WSI-E Ropczyce** - Wyższa Szkoła Inżynieryjno - Ekonomiczna w Ropczycach
  40. **WSOSP Dęblin** - Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych „Szkoła Orłąt” w Dęblinie
  41. **WSPA Lublin** - Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie
  42. **WSS-P Lublin** - Wyższa Szkoła Społeczno-Przyrodnicza w Lublinie

Z DZIAŁALNOŚCI
KOMISJI**Konferencja *Różnorodność biologiczna środowisk wodnych Polski - stan i zmiany* (Janów Lubelski, 8-9.10.2004)**

Różnorodność biologiczna lub bioróżnorodność biosfery obejmuje świat organizmów żywych tworzących wyższy organizmalny poziom. W ujęciu ekologicznym kształtują ją dwa podstawowe zjawiska występujące w przyrodzie ożywionej: różnorodność (*variety*) i zmienność (*variability*) organizmów. Różnorodność biologiczna stanowi miarę wskazującą na zróżnicowanie zarówno w obrębie gatunków i ekosystemów jak też między nimi. Nie jest jednak rozumiana jako suma wszystkich gatunków, ras, odmian roślin i zwierząt dzikich i udomowionych.

W ostatnich dziesięcioleciach XX wieku pojawiło się realne zagrożenie prowadzące do ubożenia zasobów genowych, zróżnicowania gatunkowego i biocenotyczno-siedliskowego dla tych historycznych, ewolucyjnie ukształtowanych układów przyrodniczych w całej biosferze.

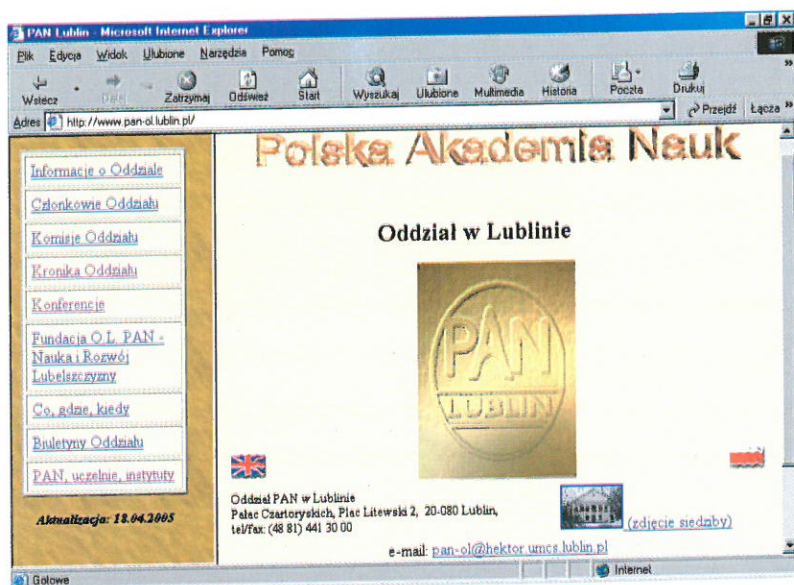
Te ważne dla współczesnej ekologii problemy stały się przedmiotem szczególnych zainteresowań dla wielu przyrodników - biologów w kraju i za granicą. Problemy te były dyskutowane także na konferencji pt. „Różnorodność biologiczna środowisk wodnych Polski - stan i zmiany” w grupie specjalistów reprezentujących różne, krajowe ośrodki akademickie. Wymieniane były tam poglądy i teoretyczne rozważania oraz propozycje rozwiązań praktycznych, dające naukowe podstawy do opracowania skutecznych programów ochrony i wzbogacania różnorodności biologicznej zagrożonych degradacją obszarów wodno-torfowiskowo-bagiennych Polski.

Konferencja owa, zorganizowana przez Oddział Polskiej Akademii Nauk w Lublinie, Polskie Towarzystwo Hydrobiologiczne w Warszawie oraz Katedrę Hydrobiologii i Ichtiologii Akademii Rolniczej w Lublinie odbyła się w dniach 8-9 października 2004 roku w Janowie Lubelskim. Stanowiła kontynuację cyklicznej wymiany myśli naukowej, nawiązywania kontaktów oraz spotkań przyrodników-ekologów z kraju oraz z ośrodków zagranicznych. Systematyczna wymiana poglądów o przyrodzie obszarów wodno-torfowiskowych i zachodzących w nich niekorzystnych procesach ekologicznych odbywa się

regularnie (co 2 -3 lata), w różnych miejscowościach Lubelszczyzny: w roku 1993 nad Jeziorem Krasne, w roku 1996 nad Jeziorem Zagłębocze, w 1999 w Okunince nad Jeziorem Białym Włodawskim i w 2002 roku w Akademii Rolniczej w Lublinie.

Stanisław Radwan
Jan Gliński

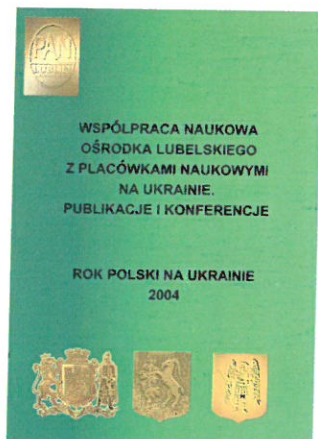
Prof. dr hab. Stanisław Radwan jest przewodniczącym Komisji Ochrony i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego Oddziału PAN w Lublinie.
Prof. dr hab. Jan Gliński, czł. rzecz. PAN jest prezesem Oddziału PAN w Lublinie.

www.pan-ol.lublin.pl

Oddział PAN w Lublinie redaguje własną stronę internetową. Na niej znajdują się najaktualniejsze informacje na temat sesji, konferencji naukowych, spotkań uczonych, gości z kraju i zagranicy. Na naszych stronach www są też informacje o członkach lubelskiego Oddziału, wybitnych lubelskich naukowcach, artykuły z *Biuletynów* O.L. PAN.

KSIĄŻKI

Rok Polski na Ukrainie

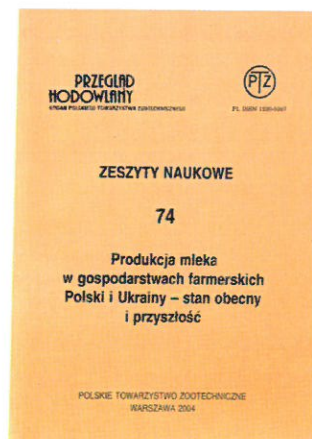
Oddział PAN w Lublinie aktywnie uczestniczył w obchodach Roku Polski na Ukrainie (21-25.06.2004). Oprócz uczestnictwa w wystawach i sympozjach we Lwowie i Kijowie oraz 2 wspólnych konferencjach, Oddział wydał też okolicznościowe opracowanie *Współpraca naukowa ośrodka lubelskiego z placówkami naukowymi na Ukrainie. Publikacje i konferencje - Rok Polski na Ukrainie 2004*, zawierające zestawienie wspólnych prac naukowych oraz konferencji obrazujących współpracę polsko-ukraińską w dziedzinach takich jak: historia, kulturoznawstwo, językoznawstwo, prawo, kształtowanie i ochrona środowiska, rolnictwo, technika. Za aktywność w ramach obchodów Roku Oddział został wyróżniony dyplomem przez Konsula Generalnego Ukrainy w Lublinie.

rd

Współpraca naukowa ośrodka lubelskiego z placówkami naukowymi na Ukrainie. Publikacje i konferencje - Rok Polski na Ukrainie 2004, red. Jan Gliński, Marek Rozmus, Radosław Dolecki, Oddział PAN w Lublinie, Lublin 2004.

O mleku

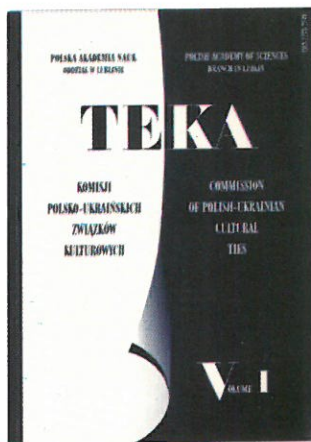
W ramach obchodów Roku Polski na Ukrainie 22-26.06.2004 odbyła się w Lublinie i we Lwowie konferencja „Produkcja mleka w gospodarstwach farmerskich Polski i Ukrainy - stan obecny i przyszłość”. Organizatorami konferencji były: Komisja Rolnictwa O.L. PAN (z udziałem Sekretarza Komisji prof. Zygmunta Litwińczuka), Katedra Hodowli Bydła Akademii Rolniczej w Lublinie i Narodowa Akademia Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie oraz Sekcja Chovu i Hodowli Bydła Polskiego Towarzystwa Zootechnicznego. W konferencji uczestniczyło ponad 100 naukowców z Polski i 19 z Ukrainy. Oprócz sesji referatowej, poświęconej jakości i efektywności produkcji mleka oraz kwestiom ekologii, higieny i żywienia krów odwiedzano też wybrane gospodarstwa farmerskie regionu lubelskiego jak również na terenie Ukrainy. Prace uczestników (w tym kilka w języku angielskim) zamieszczono w specjalnym zeszycie naukowym. Duży zakres prezentowanych artykułów stanowić może cenny materiał dla osób zainteresowanych hodowlą bydła i produkcją mleka, szczególnie dla tych naukowców, którzy nie uczestniczyli w szerokiej dyskusji podsumowującej obrady.

rd

Produkcja mleka w gospodarstwach farmerskich Polski i Ukrainy - stan obecny i przyszłość, Przegląd Hodowlany - Zeszyty Naukowe, 74, red. Zygmunt Litwińczuk et. al., Polskie Towarzystwo Zootechniczne, Warszawa 2004.

Nowe Teki oddziałowych Komisji

Polsko-Ukraińskie Związki Kulturowe

Cykliczne wydawnictwo Oddziału pn. *Teka Komisji Oddziału PAN w Lublinie* jest publikacją, w której oddziałowe Komisje przedstawiają swoje dokonania. Każda Komisja O.L. PAN wydawaje osobną *Tekę*. Po Komisji Motoryzacji i Energetyki Rolnictwa oraz Komisji Budowy i Eksploatacji Maszyn, Elektrotechniki, Budownictwa kolejną Komisją, która w ten sposób prezentuje prace swych członków jest Komisja Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych, działająca pod przewodnictwem prof. Michała Łesiowa z UMCS w Lublinie. Pierwszy tom *Teki* tej Komisji, wydany w języku polskim i ukraińskim, jest pokłosiem konferencji nt. „Dziesięć wieków tożsamości literatury ukraińskiej”, współorganizowanej przez Komisję i uświetniającej jubileusz dziesięciolecia istnienia Zakładu Filologii Ukraińskiej UMCS. Autorzy prezentują w niej wybrane zagadnienia dotyczące literatury ukraińskiej,

przybliżając tematykę, modele gatunkowe i główne koncepcje oraz jej pozycję w kontekście literatury europejskiej, a także związki z twórczością polską.

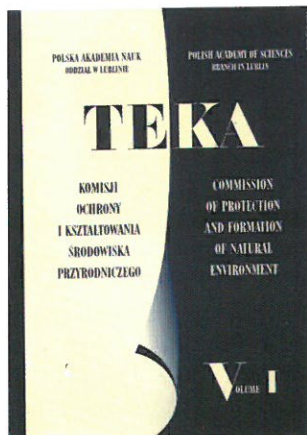
rd

Teka Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych, tom 1, red. Tadeusz Karabowicz, Michał Łesiów, Mirosława Ołdakowska-Kuflowa, Oddział PAN w Lublinie, Lublin 2004.

Ochrona i Kształtowanie Środowiska Przyrodniczego

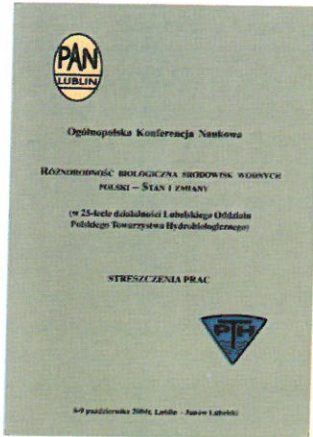
W 2004 roku wydana została również *Teka Komisji Ochrony i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego*. Komisja ta, działająca pod przewodnictwem prof. Stanisława Radwana z Akademii Rolniczej w Lublinie, jest już czwartą Oddziałową Komisją, która przedstawiła swoje prace w formie cyklicznej publikacji *Teka*.

W swoim pierwszym tomie, Komisja zaprezentowała 46 recenzowanych artykułów poświęconych szeroko rozumianej ochronie środowiska, a w szczególności różnorodności biologicznej środowisk wodnych i lądowych. Ilość artykułów i mnogość poruszanych w nich zagadnień sprawiają, że to obszerne wydawnictwo stanowi znakomity materiał dla badaczy wymienionej tematyki. Publikację opatrzoneo licznymi i przydatnymi mapami, wykresami oraz tabelami, a całość opublikowano w języku angielskim, co dodatkowo podniosło jej wartość naukową.

rd

Teka Komisji Ochrony i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego, tom 1, przew. Kom. red. Stanisław Radwan, Oddział PAN w Lublinie, Lublin 2004.

Jak chronić polskie bagna

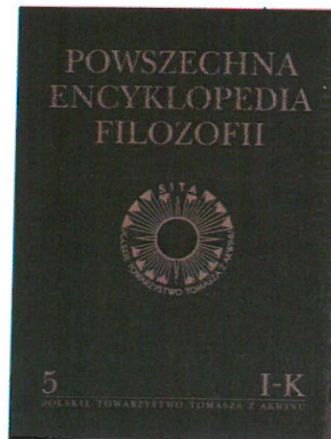
8 i 9 października 2004 w Janowie Lubelskim miała miejsce konferencja pt. „Różnorodność biologiczna środowisk wodnych Polski - stan i zmiany”, poświęcona problemom ochrony i wzbogacania różnorodności biologicznej zagrożonych degradacją obszarów wodno-torfowiskowo-bagiennych Polski. Konferencja została zorganizowana przez Oddział PAN w Lublinie, Polskie Towarzystwo Hydrobiologiczne w Warszawie oraz Katedrę Hydrobiologii i Ichtibiologii Akademii Rolniczej w Lublinie. Uczestnicy sesji otrzymali publikację zawierającą streszczenia referatów i plakatów prezentowanych na konferencji. Wspólnym mianownikiem konferencji było poszukiwanie skutecznych programów ochrony obszarów wodno-torfowiskowych i odwracania zachodzących w nich niekorzystnych procesów ekologicznych.

rd

Różnorodność biologiczna środowisk wodnych Polski - stan i zmiany. Streszczenia prac, red. Stanisław Radwan i in., Oddział PAN w Lublinie, Lublin 2004.

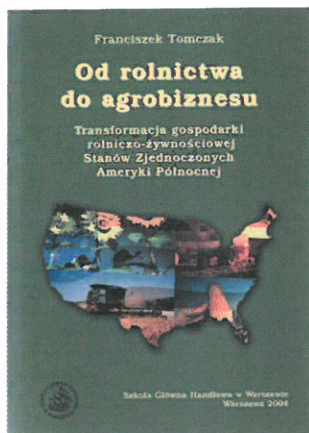
Powszechna Encyklopedia Filozofii

W 2004 roku ukazał się kolejny 5. tom Powszechnej Encyklopedii Filozofii, pierwszej tego rodzaju pracy w Polsce i uchodzącej wśród specjalistów za jedną z najlepszych na świecie. Jest to zatem piąty z ośmiu planowanych tomów tego monumentalnego opracowania. *Encyklopedia* jest wydawana przez Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, a przewodniczącym Komitetu Naukowego jest Prezes Towarzystwa - o.prof. Albert Krąpiec, czł. rzecz. PAN i zarazem członek lubelskiego Oddziału. Niniejszy tom zawiera hasła zaczynające się na litery od Ir do Ko, prezentujące kolejne nurty i zagadnienia filozoficzne (np. istnienie, ius, język, kosmos, filozofia islamu, filozofia japońska), jak również sylwetki znanych myślicieli (w tym tomie m.in. Kant, Kartezjusz, Konfucjusz). Wydawnictwo jest opracowywane przez szeroki krąg filozofów z kraju i zagranicy (liczba naukowców przekroczyła już 500), których współpracę koordynuje Międzynarodowe Towarzystwo Tomasza z Akwinu, działające w wielu ośrodkach naukowych świata. Wydawcy zapowiadają angielską wersję Encyklopedii, jak również edycję elektroniczną na płytach CD-ROM.

rd

Powszechna Encyklopedia Filozofii, tom 5, Polskie Towarzystwo Tomasza z Akwinu, Lublin 2004.

Od kowboja do biznesmena

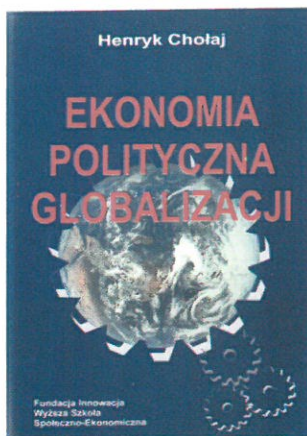
Publikacja prof. Franciszka Tomczaka, czł. koresp. PAN, członka lubelskiego Oddziału pt. *Od rolnictwa do agrobiznesu* pokazuje drogę rozwoju, jaką pokonała gospodarka rolniczo-żywnościowa Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej. Pokazano zmiany jakim poddane zostały farmy rodzinne, w jaki sposób rolnictwo stało się gałęzią biznesu oraz jakie wyzwania i nowe możliwości czekają tą dziedzinę gospodarki amerykańskiej w dobie globalizacji, biotechnologii oraz informatyzacji i industrializacji produkcji rolniczej. W tej publikacji pokazany został współczesny stan rolnictwa i obszarów nieurbanizowanych USA, co może być nie tylko pouczającą lekcją ekonomii rolnej, ale też ilustracją drogi jaką być może podaży kiedyś rolnictwo polskie.

rd

Od rolnictwa do agrobiznesu. Transformacja gospodarki rolniczo-żywnościowej Stanów Zjednoczonych Ameryki Północnej, Franciszek Tomczak, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie, Warszawa 2004.

Ekonomia globalna

W swej publikacji prof. Henryk Chołaj czł. koresp. PAN z lubelskiego Oddziału przedstawia kompleksowo omówione, jak przystało na akademicki podręcznik, zagadnienie globalizacji. Książkę podzielono na cztery części: „Panorama współczesnej myśli globalistycznej”, „Globalizacja ekonomiczna - prolegomena”, „Stawanie się globalistyki jako nauki o globalizacji” oraz „Polska droga do globalizacji”. W poszczególnych rozdziałach omówiono współczesne kontrowersje i debaty nt. globalizacji, genezę procesów globalizacyjnych, przyszłą rolę państwa. Jedną część jest poświęcona zagadnieniu Polski w świetle wspomnianych problemów, jej doświadczeniom związanym z transformacją systemową oraz przyszłej drodze naszego rozwoju. Osobną część poświęcono też samej globalistyce jako nauce o globalizacji, wskazując główne debaty i prądy myśli globalistycznej.

rd

Ekonomia polityczna globalizacji, Henryk Chołaj, Fundacja Innowacja, Wyższa Szkoła Społeczno-Ekonomiczna, Warszawa 2003.

Podręcznik z zakresu techniki rolniczej

Kinematyka i dynamika agregatów maszynowych jest pracą zbiorową wydaną pod redakcją prof. Eugeniusza Krasowskiego, przewodniczącego Komisji Motoryzacji i Energetyki Rolnictwa Oddziału PAN w Lublinie. Tom jest zbiorem prac naukowych wielu specjalistów, także z ośrodków zagranicznych, z zakresu techniki rolniczej, których łączy wspólne zainteresowanie problematyką trakcyjną agregatów maszynowych. Publikacja zawiera obszerny i zróżnicowany materiał naukowy dotyczący racjonalnego wykorzystania agregatów maszynowych, usystematyzowany w formie wybranych działów. Taki układ treści jest zgodny z filozofią przyjętą przez autorów publikacji, którzy chcieli uczynić ją przydatną jako podręcznik dla dyplomantów w dziedzinie motoryzacji rolnictwa. Studenci i doktoranci znajdą w *Kinematyce...* materiały nt. efektywności wykorzystania mocy

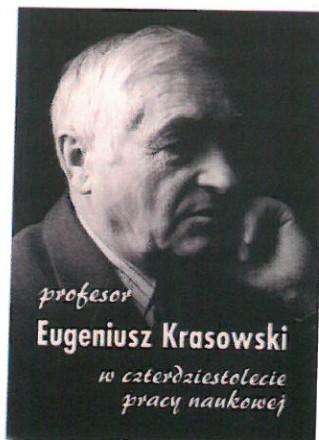
silnika, obniżania strat energii czy wyboru prędkości w zależności od warunków glebowo-klimatycznych.

rd

Kinematyka i dynamika agregatów maszynowych. Działy wybrane, red. Eugeniusz Krasowski, Wyższa Szkoła Inżynieryjno-Ekonomiczna w Ropczycach, Ropczyce 2005.

Z najlepszymi życzeniami

Z okazji 70-tych urodzin oraz 45-lecia pracy naukowej prof. Eugeniusz Krasowskiego, przewodniczącego Komisji Motoryzacji i Energetyki Rolnictwa lubelskiego Oddziału PAN, w Akademii Rolniczej w Lublinie odbyła się uroczysta sesja Rady Wydziału Techniki Rolniczej. Dodatkowo ukazał się specjalny tom prezentujący sylwetkę i działalność naukową Jubilata. Możemy więc poznać najważniejsze fakty i daty z biografii prof. Krasowskiego, nie zabrakło również miejsca dla opinii i głosów luminarzy nauki dotyczących Profesora. Całość zamykają zdjęcia z albumu Profesora Krasowskiego oraz przedruki nominacji i listów gratulacyjnych.

rd

Profesor Eugeniusz Krasowski w czterdziestolecie pracy naukowej, red. Zbigniew Burski, Hanna Krasowska-Kołodziej, Krzysztof Plizga, Komisja Motoryzacji i Energetyki Rolnictwa Oddział PAN w Lublinie, Katedra Energetyki i Pojazdów Akademii Rolniczej w Lublinie, Wyższa Szkoła Inżynieryjno-Ekonomiczna w Ropczycach, Lublin 2004.

Ekologiczne silniki spalinowe

Aspekty ekologiczno-energetyczne w eksploatacji systemów technicznych jest już 12. zeszytem z cyklu *Eksploatacja silników spalinowych*. Zeszyty, wydawane przy współdziałaniu Oddziałowej Komisji Motoryzacji i Energetyki Rolnictwa, zawierają recenzowane artykuły dotyczące głównie eksploatacji silników i pojazdów samochodowych, ale nie tylko. Tak więc w numerze poświęconym ekologicznej eksploatacji systemów technicznych znajdziemy też prace na temat np. tramwajów, groźnych odpadów czy urządzeń kotłowych. W zeszycie 12. motywem przewodnim są rozwiązania konstrukcyjne zwiększające efektywność eksploatacji oraz pozytywnie wpływające na ergonomię i ekologię, np. dwa artykuły poświęcone są jednemu z głównych problemów współczesnej cywilizacji – poziomowi hałasu.

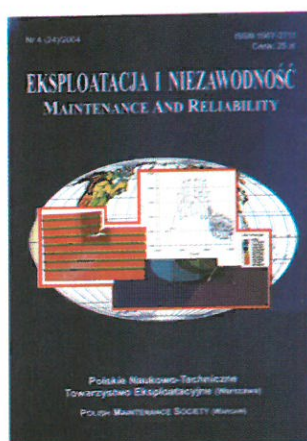
rd

Aspekty ekologiczno-energetyczne w eksploatacji systemów technicznych, Eksploatacja silników spalinowych, zeszyt nr 12, red. Janusz Mysłowski, Politechnika Szczecińska, Komisja Motoryzacji i Energetyki Rolnictwa Oddziału PAN w Lublinie, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Szczecin 2004.

Kwartalnik pod naszym patronatem

W 2004 roku ukazały się kolejne cztery numery dwujęzycznego pisma *Eksploatacja i Niezawodność* prezentując recenzowane artykuły naukowe dotyczące takich problemów jak eksploatacja urządzeń, technika, mechanika etc. Dodatkowo numer 1 (21) 2004 zawiera również prezentację Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego powstającej w wyniku współpracy Urzędu Marszałkowskiego i Politechniki Lubelskiej w ramach projektu KBN, a także informacje na temat działalności Oddziału PAN w Lublinie. Z kolei numer 3 (23) 2004 porusza kwestię aktualnych zasad certyfikacji kompetencji personelu w eksploataowaniu obiektów technicznych.

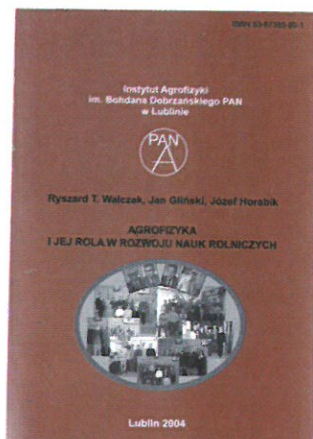
Eksploatacja i Niezawodność jest wydawana przez Polskie Naukowo-Techniczne Towarzystwo Eksploatacyjne, członka Europejskiej Federacji Narodowych Towarzystw Eksploatacyjnych EFNMS. Pismu patronuje lubelski Oddział PAN, a w Radzie Naukowej czasopisma zasiada m.in. Wiceprezes Oddziału prof. Ryszard Walczak, czł. koresp. PAN.

rd

Redaktorem naczelnym czasopisma jest dr inż. Dariusz Mazurkiewicz. Adres redakcji: Politechnika Lubelska, 20-618 Lublin, ul. Nadbystrzycka 36, tel. (0-81) 538 12 29, e-mail: d.mazurkiewicz@pollub.pl

35-lecie IA PAN

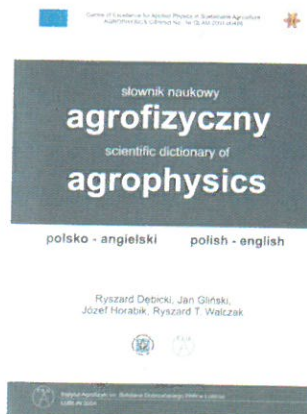
Po wyczerpaniu nakładu jubileuszowego 100-nego numeru *Acta Agrophysica*, uświetniającego 35-lecie Instytutu Agrofizyki PAN - jedynej po prawej stronie Wisły jednostki Polskiej Akademii Nauk, nakładem Instytutu ukazało się uzupełnione opracowanie tego numeru pt. *Agrofizyka i jej rola w rozwoju nauk rolniczych*. Publikacja prezentuje agrofizykę jako interdyscyplinarną naukę stosującą metody fizyki w naukach rolniczych. Zawiera także rys historyczny Instytutu, informacje nt. jego organizacji, aktualnych badań i funkcjonowania oraz prowadzonej współpracy. Jest także zestawienie wybranych osiągnięć naukowych Instytutu, patentów i publikacji. Całość daje szczegółowy i bogaty obraz rozmiaru prac jakie prowadzono i nadal się prowadzi w Instytucie noszącym imię swego założyciela, prof. Bohdana Dobrzańskiego.

rd

Agrofizyka i jej rola w rozwoju nauk rolniczych, Ryszard T. Walczak, Jan Gliński, Józef Horabik, Instytut Agrofizyki im. Bohdana Dobrzańskiego PAN w Lublinie, Lublin 2004.

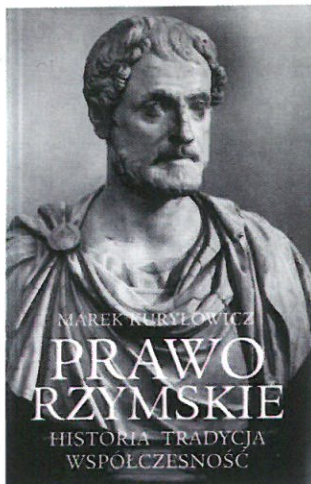
Słownik nie tylko dla agrofizyków

Coraz bardziej intensywna współpraca międzynarodowa wymaga ciągłego podnoszenia poziomu językowego publikacji wydawanych w języku angielskim nie tylko za granicą, ale również w Polsce. Nowe wydawnictwa słownikowe są najskuteczniejszym narzędziem poprawiającym jakość wydawnictw obcojęzycznych i standaryzującym terminy, jakimi posługują się polscy naukowcy piszący w języku angielskim. Niniejszy *Słownik naukowy agrofizyczny* jest alfabetycznym zestawieniem wybranych terminów naukowych, którymi posługują się pracownicy naukowcy reprezentujący interdyscyplinarną dziedzinę wiedzy jaką jest agrofizyka. Z tego też powodu wydawnictwo to może być doskonałą pomocą nie tylko dla agrofizyków, ale też dla osób zajmujących się chemią, fizyką, biologią, geologią czy ekologią. Słownik został wydany w wersji polsko-angielskiej; zapowiadane jest wydanie w najbliższym czasie drugiej, angielsko-polskiej części słownika.

rd

Słownik naukowy agrofizyczny, Ryszard Dębicki, Jan Gliński, Józef Horabik, Ryszard T. Walczak, Instytut Agrofizyki im. Bohdana Dobrzańskiego PAN w Lublinie, Lublin 2004.

Ius est ars boni et aequi

Ponadczasowość prawa rzymskiego wyraża się nie tylko w trwałości starożytnych maksym, jak powyższa o dobru i słuszności. Prawo rzymskie jest trwałą i wspólną podstawą europejskiego kontynentalnego (w odróżnieniu od anglosaskiego) systemu prawa. Od dwóch tysięcy lat liczne rozwiązania prawne Imperium Rzymskiego są źródłem inspiracji i natchnienia dla pokoleń prawników. Dlatego i dziś znajomość prawa rzymskiego, zaprezentowanego w niniejszej publikacji, jest niezbędnym elementem wykształcenia prawnika, dającym wiedzę na temat filozofii kryjącej się za stosowanymi dziś normami prawa. Tylko wtedy możliwe jest dogłębne zrozumienie sposobów funkcjonowania systemu prawa, nie ograniczające się jedynie do powierzchownej znajomości jego bieżących rozwiązań.

rd

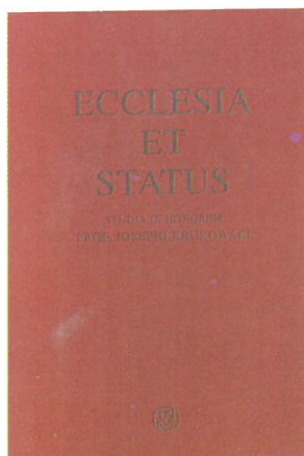
Prawo rzymskie. Historia, tradycja, współczesność, Marek Kuryłowicz, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Lublin 2003.

Ecclesia et Status

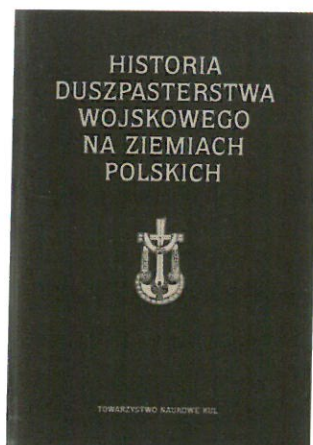
4 listopada 2004 r. w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim odbyła się międzynarodowa konferencja naukowa nt. *Ecclesia et Status*, zorganizowana z okazji jubileuszu 40-lecia pracy naukowej ks. prof. Józefa Krukowskiego, prawnika i wieloletniego Dziekana Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego. Podczas sesji dostojnemu Jubilatowi wręczono pamiątkową księgę *Ecclesia et Status. Studia in honorem prof. Josephi Krukowski*. Księga, monumentalne (ok. 1000 str.) dzieło współpracy 57 autorów, jest podzielona na kilka części, z których pierwsza jest poświęcona Jubilatowi i przedstawia Jego pracę naukową. Zawiera także listy gratulacyjne przesłane m.in. przez Ojca Świętego Jana Pawła II. Kolejne części księgi zawierają artykuły naukowe autorów polskich i zagranicznych zebrane w sekcjach poświęconych teorii i filozofii prawa, prawu kanonicznemu oraz prawu.

Ks. prof. Józef Krukowski jest członkiem Komisji Prawniczej Oddziału PAN w Lublinie.

rd

Ecclesia et Status, Antoni Dębiński, Krzysztof Orzeszyna, Mirosław Sitarz, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2004.

„Oddaj coś winien Ojczyźnie!”

Powyższa sentencja, autorstwa bp. Władysława Bandurskiego, słusznie przypomniana we wstępie do publikacji *Historia duszpasterstwa wojskowego na ziemiach polskich* przez Biskupa Polowego Wojska Polskiego Sławoja Leszka Głóździa, w pełni ilustruje ważną rolę pełnioną przez kapłanów w polskiej armii na przestrzeni wieków, kiedy to zagrzewali żołnierzy do walki i nieśli im otuchę. Sentencja ta obrazuje też poświęcenie duszpasterzy, którzy niejednokrotnie w służbie Bogu, osobom potrzebującym i Ojczyźnie ofiarowali tej ostatniej własne życie.

Sama publikacja jest zbiorem artykułów naukowych przedstawionych na konferencji pod tym samym tytułem, która odbyła się w dniach 6-7 listopada 2003 w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i była współorganizowana m.in.

przez Komisję Historyczną Oddziału PAN w Lublinie. Poszczególne części książki przedstawiają dzieje i współczesną działalność duszpasterstwa wojskowego Rzeczypospolitej, począwszy od czasów dynastii Piastów i Jagiellonów, królów elekcyjnych i okres rozbiorów, poprzez II RP i czasy Drugiej Wojny Światowej, aż po problematykę współczesną, która to część prezentuje funkcje nowoczesnego duszpasterstwa i jego udział w misjach pokojowych Wojska Polskiego. Dział ten zawiera m.in. głośny i kontrowersyjny artykuł nt. udziału polskich żołnierzy w misji *Enduring Freedom* w Zatoce Perskiej. Godnym podkreślenia jest fakt iż publikacja nie koncentruje się jedynie na duszpasterstwie rzymskokatolickim, ale poświęca też nieco miejsca duszpasterzom greckokatolickim, prawosławnym, mojżeszowym, a także muzułmańskim, którzy również ofiarnie służyli w formacjach wojskowych naszej barwnej i wielonarodowej, szczególnie niegdyś, Ojczyzny.

Prof. dr hab. Jan Ziółek jest przewodniczącym Komisji Historycznej Oddziału PAN w Lublinie.

rd

Historia duszpasterstwa wojskowego na ziemiach polskich, Jan Ziółek et al., Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Lublin 2004.

PRO MEMORIA

Ojciec Święty Jan Paweł II

Karol Wojtyła

(18.05.1920 - 02.04.2005)

Ze spotkania Papieża Jana Pawła II ze światem nauki w auli Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego 9 czerwca 1987 r.

fot. arch. pryw. J. Gliński

Polska Akademia Nauk
z najgłębszym żalem i smutkiem żegna
Papieża

Jana Pawła II

Głowę Kościoła Katolickiego,
Wielkiego Polaka,
jedną z najwybitniejszych postaci nowożytności, której myśl i biografia
inspirować będą wiele przyszłych pokoleń na całym świecie.

Był wielkim autorytetem moralnym,
niestrudzonym krzewicielem norm etycznych uznających za wartość
nadrzędną godność osoby ludzkiej.

Był Polsce drogowskazem.
Z niezwykłą odwagą budował podstawy nowych więzi międzyludzkich
opartych na miłosierdziu, wspólnym myśleniu i wierze w człowieka.
Przekazał nam swoją ufność w potęgę rozumu ludzkiego wspartego miłością
i dobrem. Wskazał drogę do serc i wielkość płynącą z obdarowywania.

Odszedł Papież, który odmienił Polskę i świat. Na zawsze pozostanie w
pamięci ludzi dobrej woli.

PREZES
POLSKIEJ AKADEMII NAUK

PRO MEMORIA

Ziemowit Jacek Pietraś**(1943 – 2004)**

fot. arch. Wydziału Politologii UMCS

12 listopada 2004 roku odszedł od nas niespodziewanie Profesor Ziemowit Jacek Pietraś – twórca „lubelskiej szkoły stosunków międzynarodowych”, dziekan Wydziału Politologii UMCS, przewodniczący Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych Oddziału PAN w Lublinie.

Profesor Pietraś od początku swojej kariery akademickiej związany był z Uniwersytetem Marii Curie-Skłodowskiej. Tutaj rozpoczął studia na Wydziale Prawa, które ukończył w 1966 r. Na tymże wydziale, w 1971 r. uzyskał stopień doktora, a w 1978 r. – doktora habilitowanego. Tytuł naukowy profesora nauk prawnych uzyskał w 1991 r.

Profesor Ziemowit Pietraś był autorem ponad 200 publikacji naukowych. Pomimo prawniczych „korzeni” zajmował się przede wszystkim problematyką politologiczną i internacjologiczną. Publikacje Profesora pokazują wielokierunkowość jego zainteresowań. Do najbardziej znaczących należą „Dyplomatyczna misja specjalna jako instytucja prawa międzynarodowego” (1978), „Postawy teorii stosunków międzynarodowych” (1986), „Teoria decyzji politycznych” (1990), „Międzynarodowa rola Chin” (1990), „Sztuczna inteligencja w politologii: heurystyczne modelowanie procesów adaptacji politycznej” (1990), „Teoria gier jako sposób analizy procesów podejmowania decyzji politycznych” (1997) oraz „Decydowanie polityczne” (1998, 2000). Nieukończona pozostała oryginalna w swoim ujęciu książka pod roboczym tytułem „Europejskie prawo wspólnotowe dla politologów”.

Szczególną zasługą Profesora jest rozwinięcie politologicznej analizy decyzyjnej, teorii wyznaczników polityki zagranicznej, teorii adaptacji politycznej oraz aplikowanie teorii gier do badania procesów politycznych. Jego książki stały się podręcznikami dla pokoleń studentów.

Za swoją pracę naukową Profesor Pietraś był wielokrotnie nagradzany. Za monografię „Decydowanie polityczne” otrzymał Nagrodę Ministra Edukacji Narodowej, a w 1999 r. Rada Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego przyznała mu swoją pierwszą w historii nagrodę naukową im. Profesora Franciszka Ryszki za „wybitny wkład w rozwój polskich nauk politycznych, ze szczególnym uwzględnieniem teorii polityki i stosunków międzynarodowych”.

Był człowiekiem otwartym na świat. Wielokrotnie odwiedzał zagraniczne uniwersytety i placówki naukowe, bądź jako *visiting professor* (USA), bądź zbierając materiały do swoich publikacji (USA, Francja, Wielka Brytania, Belgia), między innymi jako stypendysta Fundacji Kościuszkowskiej w latach 1975-1976 studiując politologię oraz stosunki międzynarodowe w University of Minnesota.

Dowodem uznania poziomu naukowego i pozycji Profesora w środowisku były pełnione przez niego funkcje w organizacjach i stowarzyszeniach naukowych: Polskim Towarzystwie Nauk Politycznych (1985-1998), Radzie Edukacji Europejskiej (1996-1999), Radzie Głównej Szkolnictwa Wyższego (1996-1999), Komitecie Nauk Politycznych PAN (1990-2002), International Law Association, Polish European Community Studies Association, European Political Science Network. Był także „polskim ambasadorem” w Europejskim Stowarzyszeniu dziekanów DEANS. Zasiadał w radach naukowych: Instytutu Europy Środkowo-Wschodniej w Lublinie (od 1990 r.), Instytutu Studiów Strategicznych w Krakowie (od 1998 r.) oraz Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych (od 2000 r.). Był także członkiem wielu kolegów redakcyjnych czasopism naukowych, takich jak: „Stosunki Międzynarodowe”, „Polski Przegląd Dyplomatyczny”, „Rocznik Polskiej Polityki Zagranicznej”, „Studia Politologiczne”. W latach 1991-1996 był redaktorem naczelnym „Polish Political Science Yearbook”. Pod jego redakcją ukazały się cztery tomy tego rocznika. W latach 1986-1990 był zastępcą koordynatora pierwszego stopnia ogólnopolskiego politologicznego programu badawczego CPBP 11.4, w którym uczestniczyło około 200 badaczy z całego kraju.

Profesor Pietraś należał do grona twórców Wydziału Politologii, był z nim związany od początku jego istnienia, jeszcze jako Instytutu. Wielokrotnie pełnił funkcje dyrektora Instytutu i dziekana Wydziału. Ostatniej kadencji (2002-2005) nie zdołał dokończyć. W 1993 r. został wybrany na stanowisko prorektora UMCS i po śmierci profesora Eugeniusza Gąsiora krótko pełnił funkcję Rektora UMCS.

W uznaniu zasług Profesora Ziemowita Jacka Pietrasia przyznano mu następujące odznaczenia: Złoty Krzyż Zasługi (1987), Medal Komisji Edukacji Narodowej (1988) oraz Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1998).

**Pracownicy Zakładu Stosunków Międzynarodowych
Wydziału Politologii UMCS w Lublinie**

KRONIKA ODDZIAŁU

2004

Kwiecień5, *poniedziałek*

W Akademii Medycznej w Lublinie miało miejsce posiedzenie Środowiskowego Kolegium Rektorów Szkół Wyższych Lublina z udziałem Prezesa O.L. PAN.

14, *środa*

Posiedzenie Prezydium Polskiej Akademii Nauk. Porządek obrad:

1. Zaprezentowanie nowej edycji kwartalnika „Nauka”: prof. Andrzej B. Legocki - Prezes PAN.
2. Projekt porządku obrad 102. sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN, przedstawił: prof. Andrzej B. Legocki.
3. Sprawy majątkowe PAN. Przedstawiła: Małgorzata Koztowska - dyrektor Biura Finansów i Majątku PAN.
4. Projekt Uchwały w sprawie 250. rocznicy urodzin Stanisława Staszica. Przedstawił: prof. Andrzej B. Legocki.
5. Propozycje zmian w Regulaminie wyborów członków komitetów naukowych PAN i ich organów. Przedstawił: prof. Jan Strelau - Wiceprezes PAN.

15-16, *czwartek -
piątek*

W Instytucie Agrofizyki PAN w Lublinie odbyła się międzynarodowa konferencja „Bonitacja i klasyfikacja gleb Polski w świetle integracji z Unią Europejską”, współorganizowana przez Komitet Agrofizyki PAN, Komitet Gleboznawstwa i Chemii Rolnej PAN, Polskie Towarzystwo Gleboznawcze, Oddział PAN w Lublinie, Instytut Agrofizyki PAN oraz Fundację Rozwoju Nauk Agrofizycznych w Lublinie.

28-30, *środa -
piątek*

Odbywający się w Lublinie Kongres Rektorów Uniwersytetów Europejskich, organizowany przez Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, był jednym z centralnych punktów lubelskich uroczystości wstąpienia Polski do Unii Europejskiej. Gośćmi byli m.in. minister spraw zagranicznych Włodzimierz Cimoszewicz, minister edukacji narodowej Krystyna Łybacka, historyk prof. Norman Davies, szef Europejskiego Stowarzyszenia Uniwersytetów prof. Roderick Floud i ponad 300 rektorów z całej Europy. Swoje przesłanie do uczestników przesłał Ojciec Święty Jan Paweł II.

Obrady dotyczyły roli szkolnictwa wyższego w zjednoczonej Europie. Podczas Kongresu podpisano Deklarację Lubelską, głoszącą ideę budowy spójnego systemu edukacji proeuropejskiej.

29-30, czwartek -
piątek

Na zaproszenie Prezydium O.L. PAN w Oddziale gościli: prof. Andrzej Legocki, Prezes Polskiej Akademii Nauk i członkowie Prezydium PAN: prof. prof. Janusz Lipkowski i Emil Nalborczyk (Wiceprezesi PAN), Andrzej Grzywacz (Przewodniczący Wydziału V), Zbigniew Bojarski (Prezes Oddziału PAN w Katowicach), Marian Mikołajczyk (Prezes Oddziału PAN w Łodzi) oraz Krzysztof Wróblewski (Szef Kancelarii PAN).

Pierwszego dnia dwudniowej wizyty odbyło się uroczyste posiedzenie Oddziału PAN w Lublinie z okazji otwarcia nowej siedziby Oddziału. Goście odwiedzili również Instytut Agrofizyki im. B. Dobrzańskiego PAN. W programie przewidziano również zwiedzanie Starego Miasta oraz Kaplicy Zamkowej.

Drugi dzień wizyty Prezesa przygotowano wspólnie z Prezydentem Miasta Zamościa Marcinem Zamoyskim. Program obejmował prezentację Zamościa, jego historii oraz przeszłości i współczesnej działalności zamojskiego ośrodka naukowego.

Więcej w dziale DZIAŁALNOŚĆ ODDZIAŁU NA RZECZ REGIONU.

Maj

3, poniedziałek

U Wojewody Lubelskiego Andrzeja Kurowskiego odbyło się uroczyste spotkanie z okazji obchodów 213. rocznicy uchwalenia Konstytucji 3-maja. Uczestniczył w nim Prezes O.L. PAN, który pełnił godność członka komitetu honorowego obchodów.

5, środa

W Katolickim Uniwersytecie Lubelskim odbyło się III Międzynarodowe Sympozjum z cyklu *Przyszłość cywilizacji zachodu* pod tytułem „Filozofia i edukacja”, organizowane przez Katedrę Filozofii Kultury KUL. Wygłoszono 23 referaty, w tym 3 przez gości z zagranicy. Referat nt. „Wychować człowieka” wygłosił członek Oddziału PAN w Lublinie o. prof. dr hab. Mieczysław Albert Krapiec.

11, wtorek

Członkowie Oddziału PAN w Lublinie, prof. prof. Tomasz Brandyk, Zygmunt Pejsak, Franciszek Tomczak oraz Prezes i Wiceprezes Oddziału prof. prof. Jan Gliński i Ryszard Walczak uczestniczyli w plenarnym posiedzeniu V Wydziału PAN, które miało miejsce w Powsinie k. Warszawy.

13, czwartek

W Politechnice Lubelskiej odbyła się uroczystość nadania tytułu doktora honoris causa prof. dr. hab. inż. Tadeuszowi Kaczorkowi, czł. rzecz. PAN, wybitnemu absolwentowi i pracownikowi Wydziału Elektrycznego Politechniki Warszawskiej. Oddział lubelski PAN reprezentował na uroczystości Prezes.

17-18, poniedziałek -
wtorek

Instytut Filologii Słowiańskiej UMCS w Lublinie, Komisja Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych PAN Oddział w Lublinie oraz Podlaska Fundacja Wspierania Talentów były organizatorami XVII Konferencji Podlaskiej nt. „Mikrotoponimia na pograniczach językowo - kulturowych”, która odbyła się w Roskoszy k. Białej Podlaskiej.

Autoprezentacja drogi naukowej prof. Tadeusza Filipka - Przewodniczącego Komitetu Gleboznawstwa i Chemii Rolnej PAN podczas XV sesji Z.O. Członków O.L. PAN.

Przemawia prof. Kazimierz Główniak - Prorektor ds. Nauki Akademii Medycznej w Lublinie.

fot. Archiwum O.L. PAN

- 18, wtorek
Komisja Biotechnologii O.L. PAN, Polskie Towarzystwo Genetyczne oraz Polskie Towarzystwo Biochemiczne były organizatorami wykładu pt. „Wybrane elementy odpowiedzi rośliny na stresy”, który wygłosił prof. dr hab. Jacek Hennig z Instytutu Biochemii i Biofizyki PAN w Warszawie.
- 25, wtorek
W siedzibie Oddziału w Pałacu Czartoryskich w Lublinie miała miejsce XV Sesja Zgromadzenia Ogólnego Członków Oddziału PAN w Lublinie. Porządek obrad:
1. Sprawozdanie z działalności Oddziału w 2003 roku - prof. Jan Gliński.
2. Informacja o bieżącej działalności Oddziału - prof. Ryszard Walczak.
3. Autoprezentacja drogi naukowej - prof. Tadeusz Filipek.
4. Autoprezentacja drogi naukowej - prof. Kazimierz Głowniak.
Autoprezentacje zamieszczamy w dziale PREZENTACJE.
- 26, środa
Komisja Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych O.L. PAN, Koło Naukowe Studentów Międzywydziałowego Instytutu Studiów Humanistycznych KUL oraz Grekokatolickie Duszpasterstwo Akademickie w Lublinie były organizatorami międzynarodowego colloquium nt. „Rzym - Kijów - Moskwa. Perspektywa Grekokatolickiego Patriarchatu na Ukrainie”, które miało miejsce w auli Prymasa S. Wyszyńskiego KUL. Udział w colloquium wzięli: o. Ihumen Jewstratij Zorja z Akademii Teologicznej w Kijowie, ks. dr Myron Bendyk, rektor Wyższego Seminarium Duchownego w Drohobyczu oraz ks. dr hab. Leszek Adamowicz, adiunkt Katedry Prawa Katolickich Kościołów Wschodnich KUL.
- 26, środa
W Uniwersytecie Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie odbyła się uroczystość nadania tytułu doktora honoris causa wybitnemu matematykowi profesorowi Williamowi Arthurowi Kirkowi z University of Iowa, USA. W uroczystości uczestniczył Prezes O.L. PAN.
- 27-28, czwartek -
piątek
W Pałacu Czartoryskich w Puławach, siedzibie Instytutu Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa (IUNG) odbyły się Wojewódzkie Obchody Światowego Dnia Ochrony Środowiska. W uroczystościach udział wzięli Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Środowiska Tomasz Podgajniak. Oddział lubelski PAN reprezentował Prezes.
- Czerwiec**
- 3, czwartek
W Międzynarodowym Centrum Biocybernetyki PAN w Warszawie miała miejsce 102. sesja Zgromadzenia Ogólnego Polskiej Akademii Nauk, z następującym porządkiem obrad:
1. Otwarcie sesji i sprawozdanie z działalności PAN za 2003 r. - prof. Andrzej B. Legocki, Prezes PAN.
2. Sesja naukowa „Ewolucja Homo sapiens”. Referaty:
- „O pewnych osobliwościach człowieka jako gatunku” - prof. Tadeusz Bielicki, czł. rzecz. PAN,
- „Genom człowieka i genom szympansa; czym się różnią i co z tego wynika?” - prof. Włodzimierz Krzyżosiak, Instytut Chemii Bioorganicznej PAN,

- „Co o ludzkiej kondycji i ludzkiej naturze dowiedzieć się można ze współczesnej teorii doboru naturalnego?” - prof. Adam Łomnicki, czł. koresp. PAN,
  - „Sześć milionów lat ewolucji hominidów. Dowody kopalne” - dr Katarzyna A. Kaszycka, Instytut Antropologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza
  - otwarcie wystawy - Spotkanie z australopitekiem - „Lucy”.
3. Dyskusja - wystąpienia zaproszonych gości oraz dyskutantów.
  4. Podsumowanie obrad - prof. Andrzej B. Legocki, Prezes PAN.

3, czwartek

W Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Administracji w Lublinie miała miejsce konferencja poświęcona „Zarządzaniu bezpieczeństwem”.

4, piątek

Posiedzenie Komisji Chemii Plazmy Niskotemperaturowej O.L. PAN z udziałem zagranicznego członka Komisji, profesor Satiko Okazaki (na zdjęciu obok prof. Glińskiego) z Sophia University w Japonii. Podczas zebrania Prezes Oddziału wręczył nominacje członkom Komisji.

fot. Archiwum O.L. PAN

8, wtorek

Inauguracyjne posiedzenie Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych Oddziału PAN w Lublinie. Program zebrania obejmował wystąpienie Prezesa Oddziału nt. działalności Komisji powołanych przy lubelskim Oddziale PAN oraz wręczenie nominacji na Członków Komisji, a także omówienie planowanych przez Komisję zadań w bieżącym roku.

8, wtorek

W siedzibie Oddziału miało miejsce kolejne zebranie Komisji Prawniczej O.L. PAN. W trakcie zebrania prof. dr hab. Marek Kuryłowicz wygłosił wykład nt. „Tradycja i współczesność prawa rzymskiego”, zaś Prezes Oddziału prof. Jan Gliński wręczył zebrany nominacje na członków Komisji oraz najnowsze publikacje Oddziału.

16, środa

Posiedzenie Prezydium Polskiej Akademii Nauk. Porządek obrad:

1. Uchwała w sprawie likwidacji Biblioteki PAN w Warszawie - prof. Andrzej B. Legocki - Prezes PAN.
2. Uchwała w sprawie powołania Instytutu Wysokich Ciśnień PAN - prof. Henryk Szymczak, Przewodniczący Wydziału III PAN.
3. Sprawy majątkowe PAN - prof. Emil Nalborczyk, Wiceprezes PAN
4. Sprawozdanie z wykonania budżetu część 67 - PAN za rok 2003 - Małgorzata Kozłowska, Dyrektor Biura Finansów i Majątku PAN.
5. Projekt budżetu PAN na 2005 r. - 1 etap - Dyrektor Biura Finansów i Majątku PAN.
6. Sprawy organizacyjne komitetów PAN - prof. Jan Strelau - Wiceprezes PAN.

16-18, środa -
piątek

Prezes O.L. PAN prof. Jan Gliński oraz prof. Stanisław Radwan i prof. Zdzisław Michalczyk (przewodniczący i członek oddziałowej Komisji Ochrony i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego) uczestniczyli w międzynarodowej konferencji nt. „Środowisko naturalne Polesia - stan obecny i zmiany”, która miała miejsce w Brześciu na Białorusi.

Uczestnicy konferencji w Brześciu.

fot. Archiwum AR w Lublinie

21-25, poniedziałek -
piątek

We Lwowie i Kijowie zaprezentowane zostały wspólne polsko-ukraińskie projekty badawcze, pod ogólnym hasłem „Dni nauki polskiej na Ukrainie” w ramach *Roku Polski na Ukrainie*. Aktywny udział wzięli członkowie komisji działających przy Oddziale PAN w Lublinie: prof. Michał Łesiów, przewodniczący Komisji Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych, prof. Mirosława Ołdakowska-Kuflowa i ks. dr Stefan Batruch, członkowie teŝże Komisji oraz przewodniczący Komisji Motoryzacji i Energetyki Rolnictwa, prof. Eugeniusz Krasowski.

Z tej okazji Oddział wydał teŝ okolicznościową publikację pt. „Współpraca naukowa ośrodka lubelskiego z placówkami naukowymi na Ukrainie. Publikacje i konferencje - Rok Polski na Ukrainie 2004”, Z kolei Komisja Rolnictwa O.L. PAN wraz z Katedrą Hodowli Bydła Akademii Rolniczej w Lublinie i Narodową Akademią Medycyny Weterynaryjnej we Lwowie, była współorganizatorem konferencji „Produkcja mleka w gospodarstwach farmerskich Polski i Ukrainy - stan obecny i przyszłość”, która odbyła się w Lublinie i Lwowie w dniach 22-26.06.2004, z udziałem prof. Zygmunta Litwińczuka, sekretarza Komisji Rolnictwa. Więcej w dziale KONTAKTY ODDZIAŁU Z ZAGRANICĄ.

24, czwartek

W Auli Wydziału Mechanicznego Politechniki Lubelskiej odbyły się seminarium naukowe oraz zebranie Komisji Podstaw i Zastosowań Fizyki i Chemii w Technice i Rolnictwie O.L. PAN. W ramach seminarium referat nt. „Habilitation jako etap w rozwoju naukowym” wygłosił prof. dr hab. Wiesław Leszek z Politechniki Poznańskiej.

Podczas zebrania Komisji odbyło się wręczenie powołań dla członków Komisji. Następnie dr inŝ. Dariusz Mazurkiewicz przedstawił Regulamin konkursu Fundacji O.L. PAN „Nauka i Rozwój Lubelszczyzny” o nagrodę za najlepszą pracę magisterską i doktorską o charakterze aplikacyjnym. Dodatkowo odbyła się dyskusja nt. zadań Komisji w kadencji 2003-2006. W seminarium i zebraniu uczestniczyli prof. prof. Jan Gliński i Ryszard Walczak - Prezes i Wiceprezes Oddziału, uhonorowani tego dnia Złotymi Odznakami 50-lecia Wydziału Mechanicznego Politechniki Lubelskiej.

29, wtorek

Na Wydziale Mechanicznym Politechniki Lubelskiej odbyło się seminarium naukowe zorganizowane przez Komisję Nauk Nieliniowych O.L. PAN. W czasie seminarium wręczono dyplomy członkowskie członkom-założycielom Komisji, a następnie zaprezentowane zostały dwa referaty: „Modelowanie opływu sztucznych zastawek serca” (wygłosił prof. dr hab. inŝ. Józef Wojnarowski, Politechnika Śląska) oraz „Zastosowanie słuchowych potencjałów wywołanych w schizofrenii” (wygłosiła dr Hanna Karakuła, Akademia Medyczna w Lublinie).

Lipiec

25-30, niedziela -
piątek

W ramach prac Centrum Doskonałości UE „AGROPHYSICS” Prezes i Wiceprezes O.L. PAN prof. prof. Jan Gliński i Ryszard Walczak gościli na Uniwersytecie Hohenheim w Sztuttgarcie (Niemcy).

6, piątek

Sierpień

W Warszawie odbyło się posiedzenie Prezydium Polskiej Akademii Nauk, poświęcone omówieniu projektu budżetu Akademii na rok 2005.

8, środa

Wrzesień

Posiedzenie Prezydium Polskiej Akademii Nauk. Porządek obrad:

1. Sprawa finansowania nauki w roku 2005. Przedstawił: prof. Michał Kleiber, Minister Nauki i Informatyzacji.
2. Informacja o kandydatach na członków korespondentów PAN zgłoszonych do wyborów w 2004 roku. Przedstawił: prof. Andrzej B. Legocki, Prezes PAN.
3. Pomoc finansowa uzyskana przez placówki naukowe PAN ze środków pozabudżetowych PAN - analiza stanu obecnego. Przedstawił: prof. Andrzej B. Legocki.
4. Informacja o wynikach oceny sprawozdań z działalności fundacji nadzorowanych przez Prezesa PAN. Przedstawiła: Małgorzata Kozłowska, Dyrektor Biura Finansów i Majątku PAN.
5. Wspólna inicjatywa FNP i PAN - Fundacja Europejskiej Współpracy Naukowej. Przedstawił: prof. Andrzej B. Legocki.
6. Sprawy majątkowe PAN: prof. Emil Nalborczyk, Wiceprezes PAN.
7. Projekt uchwały w sprawie przekazania księgozbioru Biblioteki PAN na rzecz tworzonej Warszawskiej Biblioteki Naukowej. Przedstawił: prof. Jan Strelau, Wiceprezes PAN.
8. Przyznanie medalu PAN im. Stefana Banacha prof. Tadeuszowi Figlowi z Instytutu Matematycznego PAN oraz prof. Nigelowi Kaltonowi ze Stanów Zjednoczonych. Przedstawił: prof. Henryk Szymczak, Przewodniczący Wydziału III PAN.
9. Sprawy organizacyjne komitetów PAN. Przedstawił: prof. Jan Strelau.
10. Projekt uchwały w sprawie przyznania wspólnej nagrody PAN i Rosyjskiej Akademii Nauk za wybitne osiągnięcia naukowe. Przedstawił: prof. Henryk Szymczak, Przewodniczący polskiej części Komisji Ekspertów PAN i RAN dla oceny naukowej prac nadesłanych na konkurs o nagrodę PAN i RAN.

4-12, sobota -
niedziela

Prezes i Wiceprezes O.L. PAN prof. prof. Jan Gliński i Ryszard Walczak w ramach działalności Centrum Doskonałości UE „AGROPHYSICS” wzięli udział w międzynarodowej konferencji EUROSIL, która miała miejsce w Albert-Ludwigs-Universität we Freiburgu (Niemcy). Byli oni współorganizatorami i przewodniczącymi (convenors) sesji „Soil and water” oraz „Gas exchange in soils”.

18-24, sobota -
piątek

Lubelski Festiwal Nauki, współorganizowany przez Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Katolicki Uniwersytet Lubelski, Akademię Medyczną, Akademię Rolniczą, Politechnikę Lubelską, Instytut Agrofizyki PAN, Instytut Medycyny Wsi oraz Lubelskie Muzeum Okręgowe. W ramach Festiwalu odbyły się serie prezentacji z różnych dziedzin nauk humanistycznych, artystycznych i ścisłych, przeznaczone dla szerokiego grona odbiorców, w tym dla szkół. W trakcie Festiwalu

swoje badania dotyczące m.in. światłowódów, gleby i roślin zaprezentował Instytut Agrofizyki PAN, który był również organizatorem kiermaszu naukowego na rynku Starego Miasta. W Festiwalu uczestniczyli Prezes i Wiceprezes O.L.PAN. Więcej nt. Festiwalu w dziale DZIAŁALNOŚĆ ODDZIAŁU NA RZECZ REGIONU.

24, *piątek*

Prezes i Wiceprezes O.L.PAN uczestniczyli w wykładzie pt. „Równowaga rynkowa podmiotów naśladowujących strategię lidera”, wygłoszonym w języku esperanto (i tłumaczonym na j.polski) przez prof. Reinharda Seltena z Frankfurtu n/Menem - laureata Nagrody Nobla w dziedzinie ekonomii. Wykład przygotowała Politechnika Lubelska w ramach Lubelskiego Festiwalu Nauki.

24-26, *piątek - niedziela*

W Katolickim Uniwersytecie Lubelskim miał miejsce II Kongres Kultury Chrześcijańskiej *Europa wspólnych wartości: Chrześcijańskie inspiracje w budowaniu zjednoczonej Europy*, odbywający się pod honorowym patronatem ks. kard. Paula Pouparda, przewodniczącego Papieskiej Rady Kultury. W ramach Kongresu 24.09.2004 odbyła się uroczystość wręczenia doktoratów honoris causa kompozytorowi prof. Henrykowi Mikołajowi Góreckiemu oraz reżyserowi prof. Krzysztofowi Zanussiemu, w której uczestniczył Prezes O.L.PAN.

27, *poniedziałek*

Prof.prof. Jan Gliński i Ryszard Walczak uczestniczyli w Zwyczajnym Walnym Zebraniu Delegatów Polskiego Towarzystwa Agrofizycznego, które miało miejsce w Domu Spotkania w Dąbrowicy k/Lublina. Dokonano wyboru Prezesa PTA na następną kadencję. Został nim dotychczasowy Prezes prof. Bogusław Szot z Instytutu Agrofizyki PAN w Lublinie.

29, *środa*

Jubileusz 60-lecia Wydziału Rolniczego Akademii Rolniczej w Lublinie, obejmujący m.in. wystąpienia Rektora AR prof. Zdzisława Targońskiego i Dziekana Wydziału prof. Edwarda Pałysa, wręczenie Ksiąg Pamiątkowych zasłużonym dla Wydziału oraz festyn w Parku Felińskim. W uroczystościach uczestniczył prof. Jan Gliński, czł. rzecz. PAN.

30, *czwartek*

W siedzibie Oddziału PAN w Lublinie miało miejsce posiedzenie Komisji Prawniczej O.L. PAN, na którym członek Komisji dr hab. Jerzy Reder, prof. KUL wygłosił wykład nt. „Unie polityczne Polski z sąsiadami”, który zamieszczamy w Biuletynie.

Październik

1, *piątek*

Uroczysta inauguracja roku akademickiego w Politechnice Lubelskiej, z udziałem prof.prof. Jana Glińskiego i Ryszarda Walczaka.

2, *sobota*

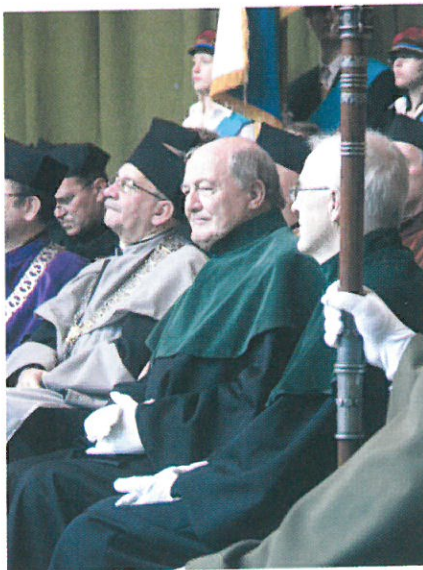
W Centrum Kongresowym Akademii Rolniczej miały miejsce uroczystości związane z 60-leciem Lubelskiego Wydziału Medycyny Weterynaryjnej AR, połączone z nadaniem godności doktora honoris causa członkowi lubelskiego Oddziału PAN prof. Zygmuntowi Pejsakowi. W uroczystościach uczestniczył prof. Jan Gliński. Laudację zamieszczamy w dziale WYDARZENIA.

-
- 3, niedziela Inauguracja roku akademickiego Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Chełmie, w trakcie której odbyło się uroczyste oddanie nowych obiektów Instytutu Nauk Technicznych.
- 4, poniedziałek Inauguracja roku akademickiego Akademii Rolniczej w Lublinie. Podczas uroczystości nadany został tytuł doktora honoris causa J.E. Arcybiskupowi Lubelskiemu ks. prof. Józefowi Życińskiemu. Oddział PAN w Lublinie reprezentował na uroczystości prezes - prof. Jan Gliński, czł. rzecz. PAN. Laudację zamieszczamy w dziale WYDARZENIA.
- 7, czwartek Prof. Jan Gliński wziął udział w uroczystej inauguracji roku akademickiego w Puławskiej Szkole Wyższej.
- 8-9, piątek - sobota Prezes O.L. PAN uczestniczył w obradach konferencji „Różnorodność biologiczna środowisk wodnych Polski - stan i zmiany”, odbywającej się w Janowie Lubelskim. Organizatorami konferencji były Polska Akademia Nauk Oddział w Lublinie, Polskie Towarzystwo Hydrobiologiczne oraz Katedra Hydrobiologii i Ichtiobiologii i Katedra Ekologii Ogólnej Akademii Rolniczej w Lublinie. Więcej nt. konferencji w dziale KONFERENCJE.
- 12, wtorek Inauguracja roku akademickiego w Akademii Medycznej w Lublinie, w której uczestniczył Prezes O.L. PAN.
- 18, poniedziałek W Katolickim Uniwersytecie Lubelskim odbyła się uroczystość nadania tytułu doktora honoris causa przewodniczącemu Komisji Europejskiej prof. Romano Prodiemu, podczas której Oddział PAN w Lublinie reprezentował Prezes.
- 21, czwartek W Warszawie odbyło się kolejne posiedzenie Prezydium PAN. Porządek obrad:
1. Polityka inwestycyjna PAN - przedstawił prof. Janusz Lipkowski, Wiceprezes PAN.
  2. Informacja o kandydatach na członków rzeczywistych PAN zgłoszonych do wyborów w 2004 r. - przedstawił prof. Andrzej B. Legocki, Prezes PAN.
  3. Stanowisko Prezydium PAN w sprawie zatrudnienia na stanowisku adiunkta w placówkach PAN - przedstawił prof. Andrzej B. Legocki.
  4. Sprawy majątkowe PAN - przedstawiła Małgorzata Kozłowska, Dyrektor Biura Finansów i Majątku PAN.
- 22, piątek Uroczysta inauguracja obchodów 60-lecia Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. W Auli Uniwersyteckiej UMCS odbyła się uroczystość nadania tytułu doktora honoris causa wybitnemu językoznawcy prof. Annie Wierzbickiej, czł. zagr. PAU z Australian National University (Canberra, Australia) oraz prof. nauk prawnych Stanisławowi Waltosiowi, czł. koresp. PAN z Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie. W ramach obchodów dokonano również otwarcia nowego gmachu Wydziału Humanistycznego UMCS.

23, sobota

Podczas uroczystości inauguracji roku akademickiego na Uniwersytecie im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie nadano tytuły doktora honoris causa Prezesowi Polskiej Akademii Nauk - prof. Andrzejowi B. Legockiemu oraz prof. Gunnarowi Öquistowi - Sekretarzowi Generalnemu Królewskiej Szwedzkiej Akademii Nauk i kierownikowi Wydziału Fizjologii Roślin w Umea University w Szwecji. W uroczystości uczestniczyli członkowie Prezydium Oddziału PAN w Lublinie, prof. prof. Jan Gliński, Marian Truszczyński i Ryszard Walczak. Laudacje na cześć honorowego doktora UMCS prof. Andrzeja B. Legockiego zamieszczamy w dziale WYDARZENIA.

Uroczystość nadania tytułów doktora honoris causa UMCS podczas inauguracji roku akademickiego.

fot. Archiwum O.L. PAN

26-29, wtorek -
piątek

Prezes i Wiceprezes O.L. PAN prof.prof. Jan Gliński i Ryszard Walczak w ramach prac Centrum Doskonałości UE „AGROPHYSICS”, mieszczącego się w Instytucie Agrofizyki PAN w Lublinie, gościli w Katedrze Fizyki Uniwersytetu Rolniczego w Nitrze i Instytucie Hydrologii Słowackiej Akademii Nauk w Bratysławie (26-27.10), gdzie przedyskutowali współpracę w zakresie upowszechniania agrofizyki i możliwość wydania encyklopedycznego słownika terminologii agrofizycznej.

W dniach 28-29 października Prezes i Wiceprezes uczestniczyli zaś w warsztatach UE nt. „Harmonijne gospodarowanie europejskimi zasobami glebowymi. Agenda badawcza dla ochrony gleb”. Organizatorami warsztatów były JOINT - Wspólne Działania Techniczne dla Dekontaminacji Gleb i Wód Gruntowych i SAPCE - Ochrona Gleb Europy, a gospodarzem spotkania: Uniwersytet Zasobów Naturalnych i Nauk Stosowanych o Życiu (BOKU) w Wiedniu (Austria). W warsztatach brało udział 69 uczestników z 18 państw Europy.

Listopad

4, czwartek

W Katolickim Uniwersytecie Lubelskim odbyła się Międzynarodowa Konferencja Naukowa *Ecclesia et Status*, uświetniająca jubileusz 40-lecia pracy naukowej księdza profesora Józefa Krukowskiego, wiceprzewodniczącego Komisji Prawniczej Oddziału PAN w Lublinie.

4, czwartek

Posiedzenie Prezydium Oddziału PAN w Lublinie odbyło się w Jastrzębcu. Uczestniczyli w nim prof.prof. Jan Gliński - prezes O.L. PAN, Ryszard Walczak - wiceprezes, Marian Truszczyński - członek Prezydium, Stanisław Nawrocki - członek Oddziału. Program spotkania:

1. Ustalenie terminu (26.11.2004) i porządku obrad XVI Sesji Zgromadzenia Ogólnego Członków Oddziału PAN w Lublinie.
2. Selekcja materiałów do kolejnego 10. Biuletynu Oddziału.
3. Rozpatrzenie i zaopiniowanie (pozytywnie) wniosku o powołanie Komisji Architektury (XVII) Oddziału.

5, piątek

Komisja Biotechnologii Oddziału PAN w Lublinie, a także Polskie Towarzystwo Genetyczne, Polskie Towarzystwo Mikrobiologów, Polskie Towarzystwo Biochemiczne Oddziały w Lublinie były organizatorami spotkania z dr. Władysławem Polcynem z Zakładu Fizjologii Roślin Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, na którym wygłosił on wykład nt.: „Do czego służy rizobiom denitryfikacja”. Spotkanie odbyło się w Sali Audytoryjnej Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UMCS w Lublinie.

12, piątek

Zmarł prof. dr hab. Ziemowit Jacek Pietraś, wieloletni Dziekan Wydziału Politologii UMCS, przewodniczący oddziałowej Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych.

Sylwetkę prof. Ziemowita J. Pietrasia zamieszczamy w dziale PRO MEMORIA.

18-19, czwartek -
piątek

Oddział PAN w Lublinie oraz Zakład Filologii Ukraińskiej Instytutu Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie były organizatorami międzynarodowej konferencji naukowej *Sacrum w literaturze ukraińskiej*, która odbyła się w siedzibie Oddziału oraz w Wydziale Humanistycznym UMCS.

23, wtorek

W siedzibie Oddziału PAN w Lublinie odbyło się posiedzenie Komisji Prawniczej Oddziału PAN w Lublinie, podczas którego ks. prof. dr hab. Antoni Kość wygłosił wykład nt. „Relacje państwa i religii w prawodawstwie japońskim”. Wykład zamieszczamy w dziale KOMUNIKATY, REFERATY.

24, środa

W Sali Lustrzanej Pałacu Staszica w Warszawie odbyło się posiedzenie Prezydium Polskiej Akademii Nauk.

Porządek obrad:

1. Zaopiniowanie kandydatów na członków rzeczywistych i korespondentów PAN. Przedstawił: prof. Andrzej B. Legocki, Prezes PAN.
2. Stan budowy Biblioteki Gdańskiej. Przedstawiła: dr Maria Pelczar, Dyrektor Biblioteki Gdańskiej.
3. Prawa do patentów i prawa własności udziałów w spółkach handlowych. Przedstawił: prof. Janusz Lipkowski, Wiceprezes PAN.
4. Polityka wydawnicza. Przedstawił: prof. Jan Strelau, Wiceprezes PAN.
5. Projekt porządku obrad sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN w grudniu br. Przedstawił: prof. Andrzej B. Legocki.
6. Plan finansowy środków pozabudżetowych PAN. Przedstawił: prof. Andrzej B. Legocki.
7. Przyjęcie protokołu posiedzenia Prezydium PAN z dnia 21 października br.

26, piątek

W siedzibie Oddziału w Pałacu Czartoryskich miała miejsce XVI Sesja Zgromadzenia Ogólnego Członków Oddziału PAN w Lublinie.

Porządek obrad:

1. Otwarcie sesji i sprawozdanie z działalności Oddziału w 2004 roku i realizacji zadań bieżących - prof. Jan Gliński, czł.rzecz.PAN, Prezes Oddziału PAN w Lublinie.
2. Zaopiniowanie kandydata na członka zagranicznego PAN w wyborach w 2005 roku - prof. W.E.H. Bluma z Austrii - prof. Jan Gliński.
3. Informacja nt. Academia Europaea - prof. Mieczysław Sawczuk, Przewodniczący Komisji Prawniczej O.L. PAN.
4. „Dualny charakter globalizacji gospodarki światowej: konkluzja na podstawie prac autorów” - referaty prof. Henryka Chołaja czł.koresp.PAN i prof. Franciszka Tomczaka czł.koresp.PAN.

Wystąpienie Prezesa Oddziału prof. Jana Glińskiego podczas XVI sesji Z.O. Członków O.L. PAN.

Prof. Franciszek Tomczak czł. koresp. PAN i prof. Henryk Chołaj czł. koresp. PAN podczas dyskusji nad wygłoszonymi na sesji Z.O. referatami.

fot. Archiwum O.L. PAN

26, piątek Podczas posiedzenia Komisji Biotechnologii Oddziału PAN w Lublinie referat nt. „Formowanie biofilmu przez bakterie *Bacillus subtilis*” wygłosił dr Michał Obuchowski z Zakładu Biotechnologii Medycznej Akademii Medycznej w Gdańsku.

29, poniedziałek Komisja Biotechnologii Oddziału PAN w Lublinie, a także Polskie Towarzystwa: Genetyczne, Mikrobiologów i Biochemiczne Oddziały w Lublinie były organizatorami spotkania, podczas którego dr Nicolas Fraysse z University of Bielefeld (Niemcy) wygłosił wykład nt.: „Structural characterization of *Sinorhizobium meliloti* 1021 capsular polysaccharide (CPS) and lipopolysaccharide (LPS)”. Spotkanie odbyło się w Sali Audytoryjnej Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi UMCS w Lublinie.

Grudzień

16-17, czwartek -
piątek

103. sesja Zgromadzenia Ogólnego Polskiej Akademii Nauk odbyła się w sali konferencyjnej Międzynarodowego Centrum Biocybernetyki PAN w Warszawie. Porządek obrad:

Pierwszy dzień sesji - 16 grudnia

1. Otwarcie sesji i informacja o bieżących pracach kierownictwa PAN - prof. dr Andrzej B. Legocki, Prezes PAN.
2. Wybory członków krajowych PAN
  - prezentacja kandydatów na członków korespondentów PAN wybranych przez Wydziały PAN (Przewodniczący Wydziałów PAN)
  - głosowanie na członków rzeczywistych i korespondentów PAN.
3. Sesja naukowa „Za horyzontem Ziemi”.
Wprowadzenie - prof. dr Zbigniew Kłos, Centrum Badań Kosmicznych PAN.

Referaty:

- *Ciemna Materia i Ciemna Energia we Wszechświecie* - największy nierozwiązany problem w fizyce - dr Stanisław Bajtlik, Centrum Astronomiczne im. Mikołaja Kopernika PAN,
- *Słońce - najbliższa gwiazda w zblizeniu* - doc. dr Janusz Sylwester, Centrum Badań Kosmicznych PAN,
- Otwarcie wystawy przygotowanej przez Centrum Badań Kosmicznych PAN,
- *W poszukiwaniu życia we wszechświecie* - odkrywanie planet pozasłonecznych - prof. dr Michał Różyczka, Centrum Astronomiczne im. Mikołaja Kopernika PAN,
- *Eksploracja planet i małych ciał Układu Słonecznego* - doc. dr Marek Banaszekiewicz, Centrum Badań Kosmicznych PAN.

4. Dyskusja.
5. Ogłoszenie wyników głosowania na członków rzeczywistych i korespondentów PAN.

Drugi dzień sesji - 17 grudnia

1. Otwarcie sesji Z. O. PAN - prof. Andrzej B. Legocki.
2. Dyskusja (c.d.).
3. Przyjęcie protokołu obrad 102. sesji Zgromadzenia Ogólnego PAN z dnia 3 czerwca 2004.

9-15, czwartek -
środa

Pobyt służbowy Wiceprezesa Oddziału prof. dr. hab. Ryszarda Walczaka w Instytucie Zasobów Naturalnych i Agrobiologii w Sewilli (Hiszpania). W trakcie delegacji przeprowadzono rozmowy na temat opracowania wspólnego projektu badań naukowych w ramach 6. Programu Ramowego Unii Europejskiej. Zostały omówione również problemy związane z organizowaniem konsorcjum naukowego dotyczącego aplikacji agrofizyki w kontrolowaniu środowiska i wytwarzaniu bezpiecznej żywności. Przedstawione zostały także wyniki działalności Centrum Doskonałości AGROPHYSICS.

8, środa

Posiedzenie Prezydium Polskiej Akademii Nauk w Sali Lustrzanej Pałacu Staszica w Warszawie. Porządek obrad:

1. Wybory członków zagranicznych PAN w 2005 roku. Przedstawił prof. Andrzej B. Legocki, Prezes PAN.
2. Obchody 250-lecia urodzin Stanisława Staszica w 2005 roku. Przedstawiła prof. Kalina Bartnicka, Dyrektor Instytutu Historii Nauki PAN.
3. Harmonogram posiedzeń kolegialnych PAN na 2005 rok. Przedstawił prof. Andrzej B. Legocki.
4. Prawa własności intelektualnej (kontynuacja). Przedstawił prof. Janusz Lipkowski, Wiceprezes PAN.
5. Wystąpienie prof. Aurelii Nowickiej z UAM pt. Własność intelektualna w działalności naukowej.

2005

Styczeń

4, wtorek

W siedzibie Lubelskiego Towarzystwa Naukowego odbyło się spotkanie noworoczne przedstawicieli środowiska naukowego Lubelszczyzny, z udziałem członków Oddziału PAN w Lublinie: prof. prof. J. Glińskiego, R. Walczaka, M. Truszczyńskiego, Z. Pejsaka, S. Nawrockiego i T. Trojanowskiego. Spotkanie połączone było z wręczeniem Lubelskiej Nagrody Naukowej, tzw. Lubelskiego Nobla 2004, którą otrzymał prof. Andrzej Kidyba, prodziekan Wydziału Prawa i Administracji UMCS, specjalista prawa handlowego, prezes Lubelskiej Fundacji Rozwoju, uhonorowany za dwutomowe dzieło „Kodeks spółek handlowych”. Przyznane zostały również odznaczenia *Pro Societate Scientiarum et Litterarum Lublinensi Merito* (Zasłużony dla Lubelskiego Towarzystwa Naukowego), które otrzymali prof. Wiesław Kamiński z Zakładu Fizyki Systemów Złożonych UMCS w Lublinie oraz członek korespondent PAN prof. Tomasz Trojanowski, kierownik Katedry i Kliniki Neurochirurgii Akademii Medycznej w Lublinie.

-
- 4, wtorek W Centrum Kongresowym Akademii Rolniczej w Lublinie odbyło się spotkanie noworoczne, w którym uczestniczył Prezes O.L. PAN.
- 12, środa W Pałacu Staszica w Warszawie miało miejsce posiedzenie Prezydium PAN. Porządek obrad:
I. Wręczenie dyplomów nowo wybranym członkom krajowym PAN.
II. Posiedzenie Prezydium.
1. Otwarcie obrad - prof. Andrzej B. Legocki, Prezes PAN.
2. Dyskusja nad określeniem strategicznych kierunków badań naukowych. Przedstawił prof. Andrzej B. Legocki.
3. Projekt uchwały w sprawie Biblioteki PAN w Kórniku. Przedstawił prof. Jan Strelau, Wiceprezes PAN.
4. Projekt uchwały w sprawie zmian w składach komitetów problemowych przy Prezydium PAN na okres kadencji 2003-2006. Przedstawił prof. Jan Strelau
- 28, piątek W Instytucie Agrofizyki PAN w Lublinie odbyło się posiedzenie Rady Naukowej Instytutu z udziałem Prezesa i Wiceprezesa Oddziału PAN w Lublinie.
- Luty**
- 3, czwartek W spotkaniu z rektorem UMCS w Lublinie prof. M. Harasimiukiem uczestniczyli rektorzy lubelskich uczelni, a także Prezes i Wiceprezes O.L. PAN, prof. prof. J. Gliński i R. Walczak. Spotkanie dotyczyło organizacji Lubelskiego Festiwalu Nauki.
- 10, czwartek W Instytucie Melioracji i Użytków Zielonych w Falentach odbyło się posiedzenie Rady Naukowej Instytutu, w którym uczestniczył prof. Jan Gliński, pełniący funkcję z-cy Przewodniczącego Rady.
- 11, piątek W Urzędzie Wojewódzkim w Lublinie miało miejsce Posiedzenie Kapituły Nagrody Gospodarczej Wojewody Lubelskiego, skupiającej przedstawicieli instytucji państwowych, lubelskiego świata biznesu, nauki i mediów, działającej pod przewodnictwem prof. Jana Glińskiego.
- 13-15, niedziela - wtorek W siedzibie Oddziału PAN w Lublinie oraz w Instytucie Agrofizyki im. B. Dobrzańskiego PAN w Lublinie odbyło się spotkanie Międzynarodowego Komitetu Doradczego Centrum Doskonałości Fizyki Stosowanej i Zrównoważonego Rolnictwa „AGROPHYSICS”. Więcej na temat spotkania w dziale KOMUNIKATY, REFERATY.

14, poniedziałek W plebiscycie lubelskich mediów na najważniejsze wydarzenie roku 2004 na Lubelszczyźnie trzecie miejsce zajął Kongres Rektorów Uniwersytetów Europejskich, czwarte - Kongres Kultury Chrześcijańskiej, zaś ósme - Festiwal nauki organizowany przez lubelskie uczelnie i placówki naukowe.

16, środa Posiedzenie Prezydium Polskiej Akademii Nauk w Sali Lustrzanej Pałacu Staszica w Warszawie. Porządek obrad:

1. Plan działalności biura PAN w Brukseli. Przedstawił dr Jan Krzysztof Frąckowiak.
2. Oferta PAN dla krajowego programu ramowego przygotowanego przez Ministerstwo Nauki i Informatyzacji. Przedstawił prof. Andrzej B. Legocki, Prezes PAN.
3. Projekt Regulaminu określającego szczegółowy tryb zgłaszania kandydatur oraz wybierania członków PAN. Przedstawił prof. Jan Strelau, Wiceprezes PAN.
4. Sprawy majątkowe PAN. Przedstawił prof. Emil Nalborczyk, Wiceprezes PAN.
5. Sprawy organizacyjne komitetów PAN. Przedstawił prof. Jan Strelau, Wiceprezes PAN.

17, czwartek Prezes O.L. PAN uczestniczył w uroczystym otwarciu nowej siedziby Katedry Hydrobiologii i Ichtiobiologii Akademii Rolniczej w Lublinie, mieszczącej się na Felinie. Katedra dysponuje obecnie ponad tysiącem mkw nowoczesnych laboratoriów i sal seminaryjnych, w miejsce poprzednich 270 mkw w starym gmachu zootechniki przy ul. Akademickiej. Zmiana siedziby Katedry nastąpiła dzięki nieustającym wysiłkom prof. Stanisława Radwana, do niedawna jej kierownika, a także przewodniczącego oddziałowej Komisji Ochrony i Kształtowania Środowiska Przyrodniczego. Obecny kierownik Katedry, który koordynował prace związane ze zmianą siedziby, jest prof. Ryszard Kornijów.

18, piątek Prezes i Wiceprezes O.L. PAN złożyli wizytę u Metropolity Lubelskiego Arcybiskupa Józefa Życińskiego, przekazując mu zaproszenie na Zgromadzenie Ogólne Członków O.L. PAN, planowane na maj 2005. Jego Ekszelencja Arcybiskup zaproponował wygłoszenie referatu nt. „Fizyka a wartości humanistyczne”.

21, *poniedziałek*

W Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim odbyła się uroczystość wręczenia Nagrody Gospodarczej Wojewody Lubelskiego, przyznanej przez Kapitułę działającą pod przewodnictwem Prezesa O.L.PAN prof. Jana Glińskiego. Przyznana już po raz drugi nagroda jest wyróżnieniem dla najlepszych regionalnych przedsiębiorców. Laureaci tej nagrody są jednocześnie kandydatami do Nagrody Gospodarczej Prezydenta RP.

W II edycji nagroda przyznana została w 7 kategoriach:

- Polskie Przedsiębiorstwo: LUBELSKI WĘGIEL „Bogdanka” S.A.,
- Średnie Polskie Przedsiębiorstwo: Lubelskie Zakłady Przemysłu Spirytusowego „Polmos” S.A.,
- Małe Polskie Przedsiębiorstwo: „MIKROBIT” Sp. z o.o.,
- Instytucja Finansowa: Lubelski Fundusz Przedsiębiorczości Sp. z o.o.,
- Eksporter: CATERPILLAR POLAND Spółka z o.o.,
- Gospodarstwo Rolne: Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna Hopkie,
- Wynalazek w dziedzinie produktu lub technologii: Zespół pracowników Politechniki Lubelskiej i Lubelskiej Wytwórni Dźwigów Osobowych LIFT SERVICE S.A. pod kierownictwem prof. dr. hab. Jana Kolano.

Wręczono również nagrodę specjalną, typowaną przez zeszlórocznych Laureatów, którą otrzymała firma Mostostal Puławy S.A.

25, *piątek*

W siedzibie Oddziału PAN w Lublinie w Pałacu Czartoryskich odbyło się posiedzenie Komisji Historycznej O.L. PAN. Podczas spotkania referat nt. „Polacy w Parlamencie Europejskim” wygłosił prof. Mirosław Piotrowski z KUL, członek oddziałowej Komisji Historycznej i poseł do Parlamentu Europejskiego. Pozostali eurodeputowani z Lubelszczyzny to prof. Zbigniew Zaleski, Zdzisław Podkański oraz Wiesław Kuc.

25, *piątek*

Posiedzenie Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych Oddziału PAN w Lublinie. Program zebrania przewidywał wybór nowego przewodniczącego Komisji po śmierci prof. Ziemowita J. Pietrasia. W wyniku głosowania nowym przewodniczącym Komisji został prof. Jan Hudzik z UMCS w Lublinie.

1, *wtorek*

Marzec

Komisja Polsko-Ukraińskich Związków Kulturowych O.L. PAN oraz Metropolia Przemysko-Warszawska Kościoła Greckokatolickiego były organizatorami sesji pn. „Kościół greckokatolicki a jedność wielokulturowej Europy”, która odbyła się w Trybunale Koronnym w Lublinie.

Program sesji:

1. Unicka diecezja chełmska w latach 1815-1905 - Prof. Hanna Dylągowa (KUL).
2. Ukraińskie malarstwo ikonowe w perspektywie europejskiej religijno-kulturowej „wymiany darów” - Ks. dr hab. Michał Janocha (UKSW).
3. Metropolita Andrzej Szeptycki i rosyjscy grekokatolicy - Ks. dr Georgij Avvakumov (UWU - Monachium)

Dr inż. Stanisław Stachowicz, Prezes Zarządu Dyrektor Naczelny „Bogdanka” S.A.

Laureaci Nagrody Gospodarczej wraz Wojewodą Lubelskim Andrzejem Kurowskim i Prezesem Oddziału PAN w Lublinie prof. Janem Glińskim.

4. Rola Cerkwi greckokatolickiej w budzeniu się i utrwalaniu tożsamości narodowej i odrębności kulturowej Ukraińców - Prof. Michał Lesiów (KUL / UMCS).

Celem konferencji była refleksja nad treściami adhortacji apostolskiej Papieża Jana Pawła II *Ecclesia in Europa* z 28 czerwca 2003 r., ukazującej owoce Drugiego Zgromadzenia Specjalnego Synodu Biskupów poświęconego Europie, które obradowało od 1 do 23 października 1999.

8, wtorek

Komisja Polsko - Ukraińskich Związków Kulturowych była organizatorem zebrania, które odbyło się w siedzibie Oddziału PAN w Lublinie, podczas którego przeprowadzono dyskusję nt. „Rewolucji pomarańczowej na Ukrainie”. Wprowadzenie do dyskusji wygłosili dr Andrij Deszczycia, Radca-Minister Ambasady Ukrainy w Polsce oraz członek Komisji ks. dr Stefan Batruch.

Omówiono również udział Komisji w zbliżających się obchodach Roku Ukrainy w Polsce. Wprowadzenie wygłosiła wiceprzewodnicząca Komisji prof. Mirosława Ołdakowska-Kuflowa.

9, środa

Posiedzenie Prezydium Polskiej Akademii Nauk w Sali Lustrzanej Pałacu Staszica w Warszawie. Porządek obrad:

1. Europejska Rada Badań. Przedstawił prof. Jerzy Langer, Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Nauki i Informatyzacji.
2. Koncepcja utworzenia Polskiego Instytutu Historycznego w Berlinie. Przedstawiła Irena Lipowicz, Ambasador-Przedstawiciel Ministra Spraw Zagranicznych ds. Współpracy Polsko-Niemieckiej.
3. Nowelizacja Regulaminu wyborów Prezesa, Wiceprezesów i członków Prezydium PAN. Przedstawił prof. Władysław Findeisen, czł. rzec. PAN.
4. Informacja w sprawie realizacji postanowień Prezydium PAN z 8 września 2004 roku dotyczącej pomocy finansowej przyznanej placówkom naukowym PAN ze środków pozabudżetowych. Przedstawił prof. Andrzej B. Legocki, Prezes PAN.
5. Informacja o wykonaniu planu finansowego środków pozabudżetowych PAN za 2004 rok. Przedstawiła Małgorzata Kozłowska, Dyrektor Biura Finansów i Majątku PAN.

11, piątek

W siedzibie Oddziału odbyło się posiedzenie Rady Fundacji O.L. PAN „Nauka i Rozwój Lubelszczyzny”. Podczas posiedzenia przyjęto rezygnację dotychczasowego Zarządu Fundacji oraz dokonano wyboru nowego Prezesa Fundacji, którym został przewodniczący oddziałowej Komisji Podstaw i Zastosowań Fizyki i Chemii w Technice i Rolnictwie prof. Andrzej Niewczas. Wiceprzewodniczącymi Fundacji zostali Wiceprezes Oddziału prof. Ryszard T. Walczak oraz dr inż. Waldemar Samodulski z Politechniki Lubelskiej. Skład Zarządu uzyskał akceptację Rady Fundacji.

Podczas posiedzenia podjęto również uchwałę o zmianie statutu Fundacji. Przedstawiona została także informacja o przystąpieniu Fundacji O.L. PAN do projektu Lubelskiej Fundacji Rozwoju „Wizualizacja instytucji innowacyjnych i technologicznych”.

- 14, *poniedziałek* Prezes O.L. PAN prof. J. Gliński spotkał się z Kanclerzem Europejskiego Kolegium Polskich i Ukraińskich Uniwersytetów w Lublinie dr. Grzegorzem Kuprianowiczem. Omówiono kwestie przekazania publikacji Oddziału do biblioteki EKPiUU, a także Kongresu „Ukraina XXI wieku”, planowanego na 16-18.06.2005 w ramach Roku Ukrainy w Polsce.
- 16-17, *środa -
czwartek* W Instytucie Agrofizyki PAN w Lublinie miało miejsce plenarne posiedzenie dyrektorów Instytutów PAN, połączone z oceną tej placówki.
- 21, *poniedziałek* W Akademii Rolniczej w Lublinie odbyło się zebranie Komisji Rolnictwa O.L. PAN, na którym referat nt. „Weterynaryjny program kontroli pozostałości chemicznych - istotny element strategii bezpieczeństwa żywności” przedstawił prof. Jan Żmudzki z Państwowego Instytutu Weterynaryjnego w Puławach.
- 22, *wtorek* W siedzibie Oddziału w Pałacu Czartoryskich w Lublinie odbyło się posiedzenie oddziałowej Komisji Prawniczej. W trakcie zebrania prof. Lech Dubel z Wydziału Prawa UMCS w Lublinie wygłosił wykład nt. „Teoria a doktryna - rozważania pojęciowe”.
- 22, *wtorek* W Akademii Rolniczej w Lublinie odbyły się wybory rektora, w których na drugą kadencję wybrano dotychczasowego rektora Akademii prof. Zdzisława Targońskiego.
- Kwiecień**
- 1, *piątek* Posiedzenie Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych Oddziału PAN w Lublinie. W trakcie zebrania omówiono plan pracy Komisji na rok 2005.
- 5, *wtorek* Prof. Józef Kuczmaszewski został ponownie wybrany na rektora Politechniki Lubelskiej w kadencji 2005-2008.
- 7, *czwartek* Na Wydziale Mechanicznym Politechniki Lubelskiej odbyło się posiedzenie Komisji Nauk Nieliniowych O.L. PAN, na którym referaty wygłosili:
1. prof. dr hab. n. med. Wiesław Gołąbek, dr n. med. Marian Szymański (Akademia Medyczna w Lublinie): „Przewodzenie drgań fali głosowej w uchu człowieka”;
  2. dr Grzegorz Wójcik (UMCS w Lublinie): „Zastosowanie nieliniowości i samoorganizacja w modelowym układzie wzrokowym ssaka”.

15, piątek

W Politechnice Lubelskiej miało miejsce posiedzenie Komisji oceniającej prace zgłoszone do konkursu Fundacji PAN Oddział Lublin „Nauka i Rozwój Lubelszczyzny” o nagrodę Oddziału za najlepszą pracę magisterską i doktorską, w składzie: prof.prof. Andrzej Niewczas (PL) (Prezes Fundacji, przewodniczący oddziałowej Komisji Podstaw i Zastosowań Fizyki i Chemii w Technice i Rolnictwie), Andrzej Kusz (AR w Lublinie), Leszek Michalak (UMCS w Lublinie), Zofia Sokołowska (Instytut Agrofizyki PAN) oraz dr inż. Grzegorz Koszałka (PL, sekretarz Komisji).

W opinii Komisji wszystkie zgłoszone do konkursu prace doktorskie reprezentowały wysoki poziom naukowy. Nagrodę Fundacji przyznano dr Annie Smolirze za pracę nt. „Detekcja insuliny i hemoglobiny metodą MALDI”.

W kategorii prac magisterskich głównej nagrody nie przyznano, dwie prace wyróżniono równorzędnymi dyplomami. Ponadto Komisja podkreśliła, iż wyniki przedstawionych prac doktorskich i magisterskich mogą być podstawą do przygotowania wartościowych publikacji w czasopiśmie naukowych.

Kolejny uczony powiększył grono członków Oddziału PAN w Lublinie. Przynależność do O.L. PAN zadeklarował członek rzeczywisty PAN prof. Janusz Haman, przez wiele lat związany z lubelską Akademią Rolniczą. Profesor Haman reprezentuje nauki techniczne i jest specjalistą w dziedzinie mechanizacji rolnictwa. Jest także:

- honorowym przewodniczącym Komitetu Techniki Rolniczej PAN,
- członkiem Zarządu i Rady Polskiej Fundacji Upowszechniania Nauki,
- członkiem honorowym Stowarzyszenia Inżynierów Mechaników Polskich, Towarzystwa Naukowego Organizacji i Kierownictwa, Lubelskiego Towarzystwa Naukowego,
- członkiem Amerykańskiego Stowarzyszenia Techniki Rolniczej, British Association (BAAS), Nowojorskiej Akademii Nauk, czł. założycielem Euroscience,
- członkiem Międzynarodowej Komisji Techniki Rolniczej oraz byłym czł. zarządu (1972-1983),
- doktorem honorowym Akademii Rolniczych w Lublinie, Krakowie i Wrocławiu.

